De gedichten. Deel 4

Pieter Langendijk

bron
Pieter Langendijk, *De gedichten. Deel 4*. J. Bosch, Haarlem 1760

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/lang020gedi06_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

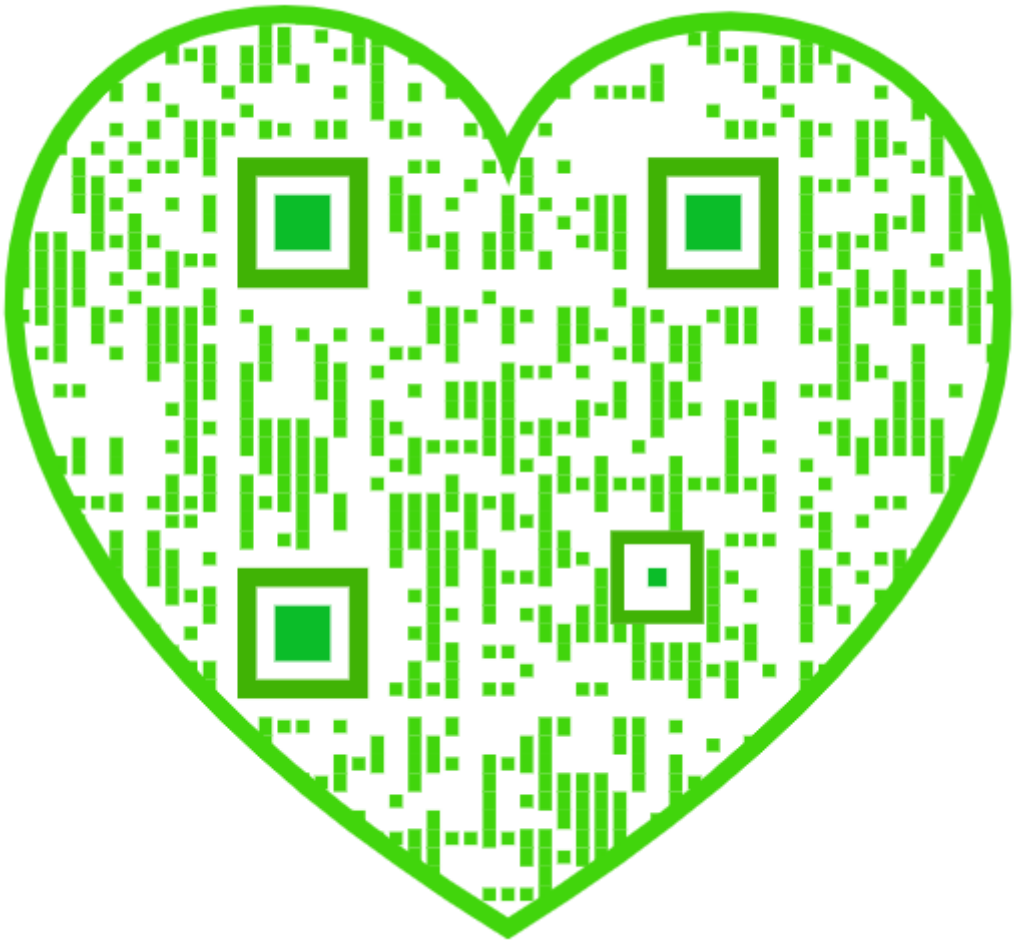

Den heere Gerrit Willem van Oosten de Bruin, *rechtsgeleerde*.

MYN HEER!

DOOR verscheide beweegredenen heb ik my veroorloofd dit vierde en laatste Deel van *P. Langendyks Gedichten*, Uw Ed. OPTEDRAAGEN. Een omgang zoo vol blyken van toegenegenheid, en zoo veele jaaren onafgebroken, kon niet nalaaten eene waarachtige erkentenis in my op te wekken, en eene bereidheid om het openlyk te betuigen. Dan deeze beweegreden cischt maar een enkel woord, wyl dit te weeten alleen Uw Ed. en my aangaat. Eene andere zal my, by elk die het verwaardigd om 'er over te oordeelen, verdedigen: de naam naamlyk, van *Langendyk*, zoo ver hy het Karakter van Historieschryver aannam, is voor een groot deel uwer bescherminge bevolen.

TE weeten (dat ik het met verlof van Uw Ed. verhaale!) De Wel Edele en Groot Achtbaare Heeren Burgemeesteren der Stad Haarlem, hadden den overleeden Dichter eene nieuwe beschryving onzer van ouds vermaarde Stad verzocht in 't licht te brengen: maar wyl het leeven van den beschryver eer dan zyne beschryving ten einde liep, scheen de hoop ter vervullinge van dat oogmerk droevig vervallen, en misschien waare alles verloren geweeft, indien niet, op het verplichtend verzoek dier Heeren, (wier uitstekenden yver voor de eere haarer Stad by elk dank hebbe!) Uw Ed. had goedgevonden dien arbeid op te vatten, en 'er met zo veel yver aan voorttevaaren als Uwe overige Letteroefeningen en 't gewigt Uwer zaaken toelieten. Dit doet onze hoope herleeven, en wy zyn verzekerd dat wy dat groote werk zullen voltooijd zien, op eene wyze die het my niet voegd te waardeeren.

DOOR zulk eene betrekking, heb ik my gevrymoedigd zo veel bescherming van Uw Ed. over deezen arbeid te verzoeken als Gy gaarne verleenen wilt, byzonder, aan alle Haarlemmers, die door Geleerdheid, Wetenschappen of nutte Kunsten zig vermaard maakten.

BILLYK, myn Heer, deeze onderneeming! De overleden Dichter stierf in de gevoelens van toegenegenheid omtrent my; zou ik dan het geene ik dagte dat zyn gedagtenis en nagelaten werk tot eere dienen kon, niet gaarne willen toebrengen?....Dit drong my in deezen; dit ook drong my om eenen zyner vorige beschermers te beweegen tot het beschryven van des Dichters leeven, agter deeze verzameling zyner verzen gevoegd.

IK hoop van myn doen behoorlyk rekenschap te hebben gegeeven. Neem het aan, myn Heer, als een klein offer dier vrindlykheid welke ik meer verpligt ben. God, de altoos goede en ryke Zegenaar, zy met Uw Ed., Uwe Egtgenoote en Kinderen, welke ik alle, met de geenen die Uw Ed. lief en waard zyn, der aanbiddelyke Goedheid beveel.

Ik ben

MYN HEER!

UE D.W.D.

J. B O S C H .

Bericht.

DE *Gedichten van wylen* P. LANGENDYK, *welke dit vierde Deel uitmaaken, zyn die welke men meenden dat daartoe best geschikt waaren. Ik heb onder zyne naalatenschap nog wel eenige gevonden, maar 't scheen my dat de Dichter dezelve meer, by eene en andere gelegenheid, als ter vlucht, by een gebracht had, om zig en zyne vrinden, onder een praatje, te vermaaken, dan om ze in 't licht te geeven. Zyne verwaarloozing derzelve bewees dit*.

WAT *betreft zyne Jaardichten van Willem den Eersten, ik had die zekerlyk by dit Deel gevoegd, waare het Leeven van dien Doorluchtigen Vorst ten einde gebracht: maar dit niet verder als 't Ontzet van Leiden in den Jaare* 1574 *gekomen zynde, hebben eenige Liefhebbers en Kunstvrienden van* LANGENDYK *gemeend dat het best waare dezelve agter te laaten: anderen hebben my, met byna gelyk gezag, het tegendeel geraden; en, gelyk eene balans niet doorslaat dan door ongelyke zwaarte, zo ging en gaat het my in deezen*.

IK *zal afwagten of de Liefhebbers my eenige aanmoediging daartoe geeven. Ik verlang niet my van iemants beurs meester te maaken*, (*ook is dit hier van te weinig aanbelang:*) *maar zo ik door myne Corespondenten in den Boekhandel verneeme dat men het meest gevoeglyk oordeele, dat ik, by wyze van aanhangsel op dit vierde Deel, deeze Jaarzangen laat volgen, ik zal gereed zyn om 'er een vry verbeterde uitgave van mede te deelen*.

IK *had wel gehoopt veel vroeger en kort na het overlyden*

des Dichters dit Deel uittegeeven, maar de hulp die ik nodig had in het nazien en voltooyen, byzonderlyk van de Spiegel der Vaderlandsche Kooplieden, *hield my eenen geruimen tyd tegen; daarnaa het* Leeven van Langendyk: *het eerste gelukkig uitgevoerd, door twee Amsterdamsche, het andere door eenen zyner Haarlemsche Kunstvrienden; Mannen die het my niet past te roemen wyl zy mynen roem te verre ontwassen zyn. Ik poog myne vrienden en my zelve te dekken, met eenen gulden regel, dat het beter traag dan gebrekkig gekomen zy*.

VOOR *het Toneelstuk, de* Xantippe, *is een Latynsch vers geplaatst van den Heere* G.N. Heerkens, *op 't afbeeldsel van onzen Dichter; het zelve werd ruimschoots in 't Nederduitsch gevolgd en op* Xantippe *gepast, door den Heere* A.M. van Gelder, *welke naavolging wy 'er byvoegden; dan my is onder de papieren van* LANGENDYK *nog eene vertaling daarvan in handen gekomen, welke naar ons inzien verdiende hier geplaatst te worden:*

> Dit is de aanminnigste en geneuchelykste geest,
> Naast wien op 't Duitsch Parnas nooit weêrgade is geweest.
> Hy kan de rimpels uit het statigst aanzicht zingen,
> Door boert tot lachen, en door ernst tot schreijen dwingen.
> Denk, als u LANGENDYK op Pindus heeft bekoord,
> Dat gy Euripides en Plautus hebt gehoord.

OP *bladz.* 352 *is een misslag begaan, zynde aldaar twee versjes door onzen Dichter slegts afgeschreeven, als waaren zy van zyn maakzel, onder de zyne gevoegd; van welke ik naa*

het werk was afgedrukt, onderregt werd dat van een andere hand tot hem gekomen waaren.

VOOR *'t overige hoop ik niet dat in dit Deel iet zal ingesloopen zyn, dat men rekenen zou 'er niet te behooren, en dus schynt my niets meer overig, dan my te beveelen in de gunste en vriendschap myner Landgenooten, en allen, gelyk ik waarlyk doe, welvaaren te wenschen*.

J. BOSCH.

*1

Xantippe, of het *booze wyf des filozoofs* Sokrates *beteugeld*. Blyspél.

In imaginem Petri Langendici Harlemensis.

Hic festivus, hic est jucundus, amabilis auctor, Amstela cui similem Belga nec ante tulit: Qui nostro rugas detergere primus ab ore Coepit, et argutis auribus apta loqui. Nec risus tantum movit, lachrimare decebat: Plautus et Euripides unus uterque fuit.
G. NIC. HEERKENS.

Op den dichter van het blyspel Xantippe.

't Geneuchelykst vernuft aan 't Spaaren en het Y, Snelt in 't Atheensche spel Moliëres geest voorby, En schertst de rimpels uit de statigste aangezichten: Zyn ernst vervult de Ziel door wyze Orakeldichten. Denk, daar Xantippe uw geest op 't Schouwtooneel bekoort Dat gy Euripides en Plautus beiden hoort. A.M. van GELDER. I.C.
Den zin van het Latyn gebruikt.

Spreekende persoonen.

SOKRATES, *Filozoof te Athenen*.
XANTIPPE, *zyn Huisvrouw*.
EUFROZYNE, *Dochter van Sokrates en Xantippe*.
AXIMANDER, *een jong Grieks heer*, *verloofd aan Eufrozyne*.
DIOGENES CYNICUS, *of de hondsche Filozoof*.
DARIA, *Koningin der Amazoone*, *onder de naam van Ismene*.
THISBE, *een Amazoon*, *hofmeestres van Daria*.
APELLES, *de vermaardste onder de Grieksche schilders*.

Zwygende persoonen.

EURIPIDES, *Treurspél-dichter te Athenen*.
PLATO,}*Leerlingen van Sokrates*.
ARISTIPPUS,}*Leerlingen van Sokrates*.
CEBES,}*Leerlingen van Sokrates*.
DE SCHATBEWAARDER,}*van Daria*.
DE KOK,}*van Daria*.

De geschiedenis gebeurt in de Stad Athenen, *voor en in het huis van Sokrates: zy is geschikt na de hedendaagsche Tooneel wyze*, *beginnende des morgens*, *en eindigende na den middag. In het* 69*ste of het laatste jaar des leevens van Sokrates*, *aan 't einde van de* 94*ste Olimpiade der Grieken*.

Xantippe, of het *booze wyf des filozoofs* Sokrates *beteugeld*.

Eerste bedryf.

Het tooneel verbeeldt een straat, staande aan de eene zyde het huis van Sokrates, en aan de andere de ton van Diogenes.

Eerste tooneel.

SOKRATES, XANTIPPE, DIOGENES.

Sokrates, hebbende een boek onder den arm, wordt benevens zyne Filozoofische leerlingen door Xantippe met een bezem de deur uitgejaagd, terwyl Diogenes, in zyn ton zittende, dezelve beluistert.

XANTIPPE.
Ei zeg, hoe smaakt u deeze les,
Myn man!, myn wyshoofd! Sokrates?

SOKRATES.
Ik dank de goden, die my met geduld versterken;
Zodat uw gramschap niets byzonders uit kan werken;
Want myn gemoed is rein, en vry.
Gy plaagt u zelven meer dan my.

XANTIPPE.
Ja sinds gy wierd vermaard voor één der zeven wyzen
Van Griekenland, die elk moet om zyn' deugden pryzen,
Hield gy my voor uw tydverdryf.
Gy grimlagcht als ik u bekyf.
Gy schept vermaak als gy m' in grampschap kunt ontsteeken.

SOKRATES.
Ik grimlagch nooit om u: maar wel om uw' gebréken.
Myn tydverdryf, indien ik 't zoek,
Is in een welgeschréven boek.
Al myn betrachting is my zelv' te leeren kennen.

XANTIPPE.
Al uw betrachting is tot kyven my te wennen.
Gy zit, terwyl ik vloek en baar,
Altyd te leezen; prevelaar.
Geef my dat boek: ik zal 't verscheuren met myn' tanden!

SOKRATES.
Ik zal 't den eigenaar weêr lev'ren in zyn handen.

XANTIPPE.
't Scheen of 't u wonderbaar beviel.

SOKRATES.
't Is van de onsterflykheid der ziel,
De macht des Hemels, en der menschen zwak vermógen.
't Is Platoos handboek, dat hem dient in zyn vertoogen.

XANTIPPE.
Gaa, breng dan, eer ik 't u ontroof

Dat boek dien viezen filozoof:
Maar zeg hem, dat ik niet verstaa dat hy naa deezen
U boeken leenen zal; want gy zult nooit meer leezen.
Al zyn zy nog zo fraay en duur,
Zal ik ze bruijen op het vuur!
En brengt een Filozoof een boek om my te plaagen,
Al waar' het Plato zelf, 'k zal hem de deur uit jaagen.
Zyt gy hier voogd? Ik ben voogdes.
Verstaat gy 't wyshoofd, Sokrates?

SOKRATES.
Draag u voorzichtig, zo gy wilt gelukkig weezen.
Indien ik klaag hebt gy een zwaare straf te vreezen.
Denk als de maat van myn geduld
Wierd door uw raazerny vervuld,
En ik myn vrienden wierd genoodzaakt hulp te smeeken,
Dat my geen middel tot een scheiding zoude ontbréken.
Gy maakt my dag aan dag beschaamd.
Bedenk of dit een vrouw betaamt.
Nooit klaag ik over u. Ik zoek u te overtuigen.
De rust hangt maar aan u. Ei, leer uw hoofd eens buigen.

XANTIPPE.
Die redeneering is wat lang.
Och gy maakt my vervaarlyk bang.
Schynheilig! wysneus! zeg: wat hebben juist de goden
Met huiskrakeelen, of met kyvery van noden?
Kyft Juno zelf niet met Jupyn?

SOKRATES.
Dat denk ik niet.

XANTIPPE.
Dat moet zo zyn;
Ik kan 't bewyzen uit de vaerzen der poeëten,

Die alles, wat 'er by den goden omgaat, weeten.
Maakt Sokrates zich zelv op aard
Door deugd en wysheid wyd vermaard?
Xantippes naam zal ook by alle braave wyven,
Myn heer de filozoof! met u onsterslyk blyven.

SOKRATES
Begrypt Xantippe aldus de zaak?
Knor, kyf dan daaglyks tot vermaak.
Zoekt gy de onsterflykheid te winnen door krakkeelen?
Dat kunt gy doen, tot zulks den goden za verveelen.
Schreeuw, raas vry uitgelaaten dol:
Ik stop myn ooren toe met wol.

XANTIPPE.
Heeft Plato in zyn boek die vond u voorgeschréven?
Dan zal ik op myn beurt hem ook een lesje geeven.

SOKRATES.
Neen waarlyk niet: maar wilt g' uw naam
Juist doen verbreiden door de faam?
Verwin u zelven dan, en staa na hooger dingen;
Dan zal Minervaas stad uw lof in vaerzen zingen;
Dan werd' uw naam alom verbreid,
Ten lof van uwe zedigheid;
Dan zult g' een pronkjuweel van alle vrouwen weezen.
'k Bid neem dat denkbeeld aan Ach! leer den Hemel vreezen!
Dan ryst uw ziel na 't hoog gewelf.
Denk aan de Zinspreuk: *Ken u zelv*'.

XANTIPPE.
Uw wysheid maakt my stom! Ik mag die spreuk wel hooren:
Maar, wyl gy weet dat ik tot onrust ben gebooren,
En gy, zo 't schynt, juist tot de rust:
Hoe kreegt gy dan de dwaaze lust

Om met een pronkjuweel, als ik, van alle vrouwen,
Ten spyt der wysheid, in Minervaas kerk te trouwen?

SOKRATES.
Gy waart in 't bloeijen uwer jeugd.
'k Zocht u te leiden door de deugd.

XANTIPPE.
Wilt gy uw inzicht door schynheiligheid verbloemen?
Ik kan benevens u meer filozoofen noemen,
Op één en zelfde proef gesteld:
Die wyze mannen zoeken geld.
't Is de eigenbaat die hen die dwaasheid doet bedryven;
Dus worden zy gequeld van booze, of malle wyven.

SOKRATES.
't Is waar, Xantippe, om 't ydel goud
Is menig' filozoof getrouwd:
Maar 'k had uw schatten of juweelen niet van noden,
Want my wierd schat genoeg geschonken van de goden.
Nooit heeft de rykdom my misleid.

XANTIPPE.
Neen. Gy hebt geen schynheiligheid!
Zo gy u meester van myn' schat zoudt kunnen maaken,
Xantippe zou wel haast door u de deur uit raaken.

SOKRATES.
Ik weet dat gy my beter kent:
Maar tot dwarsdryvery gewend,
Wilt gy my altoos door uw redenen bedroeven.
Ik dank de goden, die my dagelyks beproeven.

XANTIPPE.
Door my boosaardig wyf, niet waar?
Hoor, breng u niet in meer gevaar;
Want zo g' een wolle prop wilt steeken in uwe ooren,

Wyl ik onwaardig ben dat gy my aan zoudt hooren,
Neem ik deez' bezem met het sop,
En veeg de lappen van uw kop!

SOKRATES.
Ik heb een rol geschrifts op tafel laaten leggen
Dat ik niet vinden kan, weet gy my ook te zeggen
Waar 't is?

XANTIPPE.
Ja, wyshoofd, 'k vond het strak.
Ik heb 't gestoken in myn zak.
't Is morssig krabbelschrift, daar niet is door te raaken.
Ik zal 't gebruiken om myn lampen schoon te maaken.

SOKRATES.
't Zyn schriften van Anthistenes.

XANTIPPE, ***een rol schrifts uit haar zak haalende.***
Daar, geef ze hem, met deeze les:
Dat als die morspot op myn schoone vloer komt quylen,
Ik wel genegen ben om 't op te laaten dwylen:
Maar met zyn Filozoofschen rok,
Gebonden aan myn bezemstok.

SOKRATES.
Zou ik dan in myn huis geen vrienden mogen brengen?

XANTIPPE.
Geen filozoofen. Neen, dat zal ik nooit gehengen.
Zo ik 'er één in huis ontdek
Zal ik hem spuuwen in zyn bek.

SOKRATES.
Zoudt gy 't fatzoen dat gy nog over hebt dus waagen?

XANTIPPE, ***Sokrates in 't aanzicht spuuwende.***
Ja wyshoofd: gaa dit aan de filozoofen klaagen.

Sokrates weg willende gaan, roept Xantippe hem te rug.

Hoor hier! blyf nog een weinig staan,
Gy hebt uw besten mantel aan,
Trek uit!

SOKRATES.
Hier op de straat?

XANTIPPE.
Gy zoudt hem maar bevuilen;
Gy gaat tog nergens dan by filozoofische uilen.
In 't voorhuis hangt een oude rok.
Blyf staan! of vrees myn bezemstok.

SOKRATES.
Gaa, haal hem, want ik moet by myne vrienden weezen.

Xantippe gaat in huis.

Tweede tooneel.

DIOGENES, SOKRATES.

DIOGENES.
Blyf staan! myn vriend, blyf staan! gy hebt geen quaad te vreezen.

SOKRATES.
Diogenes ik heb geen tyd.

DIOGENES.
't Is of gy bang voor slaagen zyt.

SOKRATES.
't Zal beter zyn, dat wy haar raazerny ontwyken.

DIOGENES.
Gaa heen dan, 'k denk dat wyf eens lustig door te stryken.

Derde tooneel.

XANTIPPE, DIOGENES, in zyn ton.

XANTIPPE, ***met een' ouden Filozoofischen mantel.***
Kom hier dan oude saggelaar!
Hoe is hy weg. Wel dat is raar!
Heb ik hem niet belast, dat hy my hier zou wachten?
Durft hy een vrouw, als my, ô spyt! aldus verachten?
Ik weet niet wat my wederhoud
Dat ik hem niet heb afgetouwd.
Hy my bedillen! my beschaamen! tegenblaffen!
ô Huwelyks godin, help zyn verwaandheid straffen.
Herstel, dat bid ik u! door my
De vrouwelyke heerschappy!
Die tot uw smaadheid uit de waereld is verdwénen:
Minerva! hoofdgodin van dit vermaard Athenen,
Zyt gy een vrouw? en duld gy dan
Dat de overheersching van den man
Zo ver zal gaan, dat hy niet tegen is te spreeken?
In aller vrouwen naam, wil deeze smaadheid wreeken!
Ach geef ons tedere geslacht
De moed, de dapperheid en macht,
Om alle dwinglandy der mannen af te keeren,
Die ('k weet niet door wat recht) de vrouwen overheeren.
'k Voel my gemoedigd, en geloof
Dat ik myn styven filozoof,
Die door geen kyven, of geraas is bang te maaken,
Met al zyn wysheid zal in raazerny doen raaken;

Dan ben ik van zyn bits verwyt,
En dagelyks geteem bevryd.
'k Verzin daar iets, dat hem zal helpen aan het vloeken:
'k Vlieg na zyn kamer, en verniel daar al zyn' boeken.

DIOGENES, ***uit zyn ton roepende.***
Xantippe! hoor eerst nog een woord!
Want ik heb alles aangehoord!

XANTIPPE.
Waar komt die stem van daan? 'k zie mensch nog mensch gelyken.

DIOGENES, ***komende uit zyn ton.***
'k Heb alles aangehoord, en zal het vonnis stryken!

XANTIPPE.
Ik schrik en beef! ach! wat is dat?
Och daar komt Pluto uit een vat!
Dat lelyk monster zal my levendig verslinden!
Help, help! myn Sokrates! help, help! waar zyn myn vrinden?

DIOGENES.
Die dansten samen op myn ton
Toen gy die raazerny begon.
Gy hebt geen vrienden, wyf. Wie zou hier willen komen?
Uitbroeiszel van Megeer, durft gy van vrienden droomen?
Kom luister na Diogenes,
Aarts quelgeest! plaag van Sokrates!

XANTIPPE.
Wel varkens Filozoof, laat my eens adem haalen,
Ik zweer dat ik u zal voor deeze pots betaalen,
Dees schrob...schrob...schrobber, snoode guit,
Brui ik aan stukken op uw huit.

DIOGENES.
Loop heen na Pluto, wyf, en doe u aderlaten;
Want gy verzuimt u zo ge een oogenblik blyft praaten.

Bewaar u voor de raazerny.
Ik ben uw vriend, geloof het vry.

XANTIPPE.
Indien gy met die ton niet aanstonds weg wilt kruijen,
Zal ik die nevens u in 't water laaten bruijen.

DIOGENES.
Met kennis van d'Atheenschen raad
Breng ik myn huis van straat tot straat.
Indien gy langer hier uw gal zoekt uit te braaken,
Zal ik, ô boos serpent! u aanstonds voeten maaken.

XANTIPP.
Vertrouwt gy dit heer filozoof?
Dan hebt g' een ouwerwets geloof.
Vrees deezen bezem! vrees myn nagels! vrees myn tanden!

DIOGENES.
Ik moet u dat geweer eens draaijen uit de handen....
Gy zyt ontwapend. 'k Geef pardon:
Maar kruip dan aanstonds in myn ton.

XANTIPPE.
ô Mottebakkes! schurk. ô stinkbok! ô verraader!
ô Hondsche filozoof! ik raad u, kom niet nader!

DIOGENES.
Kruip in de ton, en snoer den bek,
Eer ik u met uw schrobber dek!
Maak geen gedachten dat g' u zelven kunt verweeren.
Ik doe u goed; op hoop dat ik u zal bekeeren,
En ik beloof u niet te slaan,
Zo gy gehoorzaam in wilt gaan.

XANTIPPE.
Neen morsig zwyn! neen gek van Pluto! menschen byter!
Slaa toe maar hebt gy 't hart, dan zyt g' een wyve smvter.

DIOGENES, ***neemt een stok op, en werpt den bezem weg.***
Dat zal ik doen op uw verzoek.
Hoe smaakt Xantippe deeze koek?
Zo gy niet aanstonds in die ton belieft te kruipen,
Denk ik u eens voor goed het ribbestuk te kuipen.

XANTIPPE, ***spreekende met een barst.***
Vent! slaa my nog eens hebt gy 't hart!

DIOGENES.
ô Koppig beest! nu gy my tart,
Zal ik als filozoof u zo veel lessen geeven
Met deeze stok, dat gy 't zult heugen al uw léven.
Daar! daar! ontfang de tweede les
Van filozoof Diogenes.

XANTIPPE.
Help! help! moord, brand! help, help! och buuren komt eens buiten!

DIOGENES.
De buuren heb ik flus de deuren toe zien sluiten.
'k Denk dat zy voor de vensters staan,
En zien dit spel met blydschap aan.
Ik slaa uit grampschap niet. Dat zou ik nooit beginnen:
Ik doe 't uit liefde, kind, met welberaaden zinnen.
Gy zegt, ik ben een filozoof:
Maar van een ouwerwets geloof;
En om u dat geloof recht in den grond te leeren,
Ben ik genoodzaakt om u nog eens af te smeeren.
Ontsang dan nu de derde les,
Van filozoof Diogenes.

XANTIPPE.
Houd op! houd op! 'k zal na myn huis gaan om een tobben.
Ik dien dat morsig vat ter degen uit te schrobben.

DIOGENES.
Gewis uw kleed'ren zyn te goed:
'k Verzoek dat gy dien rok aandoet.
Al is hy slecht, mevrouw, gy moet hem niet bevuilen;
Wyl hy kan dienen by de filozofische uilen
Als Sokrates daar weezen moet.
Trek aan, mevrouw, en wees maar zoet.

XANTIPPE.
Wel foeij! zou ik dat ding, dat ding aan 't lighaam trekken?

DIOGENES.
Trek aan! trek aan! gy zoekt den tyd maar uit te rekken,
Daar! daar! ontvang de vierde les...

XANTIPPE.
Houd op! houd op! Diogenes.

DIOGENES.
Nu schynt ge een wysgeerés. Treed nu in myne wooning;
Dan hebt ge een eer, die 'k nooit zou geeven aan een koning.
Al quam hier Artaxerxes aan,
Hy zou 'er moeten buiten staan.
'k Houd open tafel, 'k wil u niets dan gunst bewyzen.
'k Zal u met kliekjes van het lekkerst wildbraad spyzen.

XANTIPPE.
'k Lust niets.

DIOGENES.
Wacht dan de vyfde les
Van filozoof Diogenes.

XANTIPPE.
Neen! Neen! geen lessen meer: ik denk 'er in te kruipen:
Maar 'k vrees dat ik 'er in zal stikken aan de stuipen.
ô Groote Wysgeer, ik word flaauw!
Uw wooning is wat al te naauw.

DIOGENES.
Gy hebt in raazerny, met ongegronde réden,
Minervaas heilig oor getergd met uw gebeden,
   En uwen Sokrates gevloekt;
   't Is tyd dat gy vergiffnis zoekt.
In aller vrouwen naam dorst gy godinnen smeeken,
Om alle banden van gehoorzaamheid te breeken,
   Die vroome vrouwen schuldig zyn;
   Doe dat gebed eens aan Jupyn:
Hy zal u aanstonds met zyn' blixem antwoord geeven.

XANTIPPE.
ô Wyze filozoof, helaas! gy doet my beeven!
   'k Heb straf verdiend, dat is gewis.
   Myn vriend, geef my vergiffenis!

DIOGENES.
Beloof en zweer my dan: dat gy uw levensdágen
Den vromen Sokrates met kyven nooit zult plaagen:
   Beloof dat gy den vroomen man,
   Die u gelukkig maaken kan,
Zult onderdanig als een goede huisvrouw weezen;
Dat gy zyn aandacht nooit zult stooren onder 't leezen,
   En wyl ik 't zelf heb aangehoord,
   Toen gy vervoerd wierd en verstoord,
Dat gy zyn boeken hebt gedreigd vanéén te scheuren,
Het welk Athenen en de nazaat zou betreuren;
   Wil ik dat gy belooven zult,
   Dat gy u nooit door ongeduld,
Of opgevatte spyt, zult wreeken op zyn' boeken,
Of, volgens uw gewoonte, op filozoofen vloeken:
   Maar hen, bevryd van 't minst gedruis,
   Beleefd ontfangen in uw huis,

Om na de wysheid van uw Sokrates te hooren,
Die al de waereld door zyn lessen kan bekooren.
Belooft en zweert Xantippe my
Dat ze afstaat van haar heerschappy?

XANTIPPE.
Ja, ja, Diogenes, dat wil ik u wel zweeren!

DIOGENES.
Zo gy dit overtreed, zal ik u weêr bekeeren
Door lessen van de zelfde stof.

XANTIPPE.
ô Wysgeer! geef my dan verlof,
Dat ik aan huis my tot bekeering moog' bereiden.

DIOGENES.
Het is my lief; gy word wat reklyk en bescheiden.
Ginds komt uw man: maar houd u stil.

XANTIPPE.
Ik ben gehoorzaam aan uw wil.
Hy is verzeld van volk! ei zie die oude suffer,
Ik barst byna van spyt, geleid een jonge juffer.

Vierde tooneel.

SOKRATES, geleidende zyn dochter EUFROZYNE, die op de wyze van de Grteksche jongkvrouwen, over straat gaande, met een sluijer gedekt is, waardoor zy by Xantippe onbekend blyft.

DIOGENES, AXIMANDER, DARÍA, Koninginne der Amazoonen, onder den naam van Ismene, THISBE, een Amazoon, en een gevolg van Slaaven en Slaavinnen, XANTIPPE in de ton.

DIOGENES.
Mevrouw Xantippe is uitgegaan,
En, zo ik heb van haar verstaan,
Zal ze in een oogenblik weêr in uw wooning komen.

SOKRATES.
Zeer wel Diogenes.

DIOGENES.
Zy heeft iets voorgenomen...

DARÍA.
Zyt gy die wysgeer, wiens verstand
Vermaard is door gantsch Griekenland?
Zyt gy Diogenes, van wien ik wondre dingen
Te Thebe en Argos op de straat heb hooren zingen?

DIOGENES.
Zyt gy een mensch? zo vleij my niet.

DARÍA.
Ik ben een mensch, gelyk gy ziet.

DIOGENES.
Gy zyt een vogel; dat bespeur ik aan uw veêren.

DARÍA.
Ja 'k ben een vogel, die by menschen wil verkeeren.
De wysheid is alleen myn wit;
En wyl die Sokrates bezit,
Ben ik gekomen om te luistren na zyn réden:
En 'k wil myn tyd in uw gezelschap ook besteeden.
Waar is uw wooning?

DIOGENES.
In dit vat.
Dat breng ik door de gantsche stad.

DARÍA.
Gy handelt ligt geen geld?

DIOGENES.
ô Neen, 'k betaal met grillen,
Zo dat de beesten my geen huis verkoopen willen.

DARÍA.
Maar vreest gy voor geen hongersnood?

DIOGENES.
Vreest gy daar voor? zie daar, is brood.
Half mensch, half vogel, die de wysheid zoekt te smaaken,
Minerva zend u hier, om tot een mensch te maaken.

DARÍA.
'k Verstaa u wel, en ik beken
Dat ik ten deele een vogel ben:
Maar zyt gy zelf een mensch? want yder aan te bassen,
Schynt beter aan een hond, dan aan een mensch te passen.

DIOGENES.
Ik blaf en byt gelyk een hond:
Maar als ik wyzer dieren vond,
Zou ik misschien door deugd, en kracht van redeneeren,
Hoe hondsch van aart ik schyn, ligt in een mensch verkeeren.

DARÍA.
Vind gy geen menschen? dat is vreemd.
Wie zyn 't die gy voor menschen neemt?

DIOGENES.
Die al wat ydel in de waereld is verachten,
De goden eeren, en de wysheid steeds betrachten.

DARÍA.
Zeg waar bestaat de wysheid in?
Die 'k mooglyk onbekend bemin.

DIOGENES.
In alles te verstaan, van alles wel te spreeken,
En alles wel te doen.

DARÍA.
Waar is u ooit gebléken,
Dat nier op aarde een sterveling,
Die wysheid van omhoog ontfing?

DIOGENES.
Tot nog toe niet. Ik loop vergeefsch in alle hoeken
Met myn lantaeren na die stervelingen zoeken.
Spreek ik de filozoofen aan,
Zy kunnen naauwlyks my verstaan;
't Zyn Exters, onbequaam om recht te redenziften,
Zy klappen eerst in 't wild, dan schytenze op de schriften,
En pikken op een beuzeling
Als of de waereld daar aan hing.
't Atheensche school schynt my een kooij vol bontekraaijen:
Die 't beste klappen houd ik nog voor papegaaijen:
Maar Sokrates is schier een mensch,
Omtrent zo wys als ik hem wensch,
En daarom ben ik in zyn buurt juist komen woonen,
Om hem myn vriendschap, wyl 't noodzaaklyk is, te toonen.

SOKRATES.

Zo ge in een mensch verandren wilt,
Is 't best dat ge eerst u zelv' bedilt.
Men haat u; wyl gy elk zyn ondeugd durft verwyten.
Gy word een hond genoemd, om dat gy elk wilt byten.
Als gy uw aart beteuglen kon',
En uwe driften overwon,
Zou elk uw' wysheid en uw' deugden hoog waardeeren.

DIOGENES.

'k Beken het Sokrates, 'k behoor my zelf te leeren:
Maar zoude ik al de dwaasheid zien
Die ik te Athene zie geschiên,
En spreeken niets? 't Is my onmooglyk me in te toomen.
De gantsche stad is van de dieren ingenomen.
'k Ben deezen dag ten hoof geweest,
'k Zag daar een vos, een olyk beest,
Een groven ezel in satyne kleedren streelen.
Ik zag 'er spreeuwen voor de pleitbank bits krakkeelen,
Ook jonge spreeuwtjes, een gebroed,
Dat de oude snappers volgen moet,
Met zakken opgevuld, van krabbelschrift, en brieven.
De markten vond ik vol van allerhande dieven,
Of kramers, die meest ravens zyn.
'k Zag uilen zelf in menschen schyn,
Die met een deftigheid de zieken uit de elenden,
Met poespas-drank, en drek, na de andre waereld zenden.
'k Heb ook een baviaan verzocht,
Die kiezen trok, en zalf verkocht,
Dat hy wat menschen zou vergaadren met zyn tieren,
Hy kreeg niet éénen mensch: maar meer dan honderd dieren,
Zo als ik op den heldren dag

By 't licht van myn lantaeren zag.
Hier op verscheen een sleep van paauwen en paauwinnen
Op 't hooren van een stem: Liefhebbers treedt na binnen!
Hier is 't daar Aristofanes
Zyn klucht van vader Sokrates,
Die hy *de Wolken* noemt, zo aanstonds zal doen speelen.

DARÍA.
Laat zulks Athene toe!

SOKRATES.
Het kan my niets verscheelen.
'k Heb zelf eens in die klucht geweest:
Maar ik moest lagchen in myn geest,
Als ik my zelf door kunst zag op 't tooneel verschynen.
Ik lagchte met al 't volk, tot ik my zag verdwynen.
Dit lastren had op my geen vat:
't Was of ik op een maaltyd zat.

DIOGENES.
Ik ben van zins geweest dien vuilik eens te straffen,
Door met een bulhond in het spel te komen blaffen:
Maar aan de deur stond juist een dier,
Dat riep: voort rekel, bruij van hier!
Of die lantaern zal ik schoppen uit uw pooten.
De buffels dreigden met hunn' hoorens my te stooten;
Zo dat ik my genoodzaakt vond
Om weg te druipen als een hond.

DARÍA *tegen Sokrates*.
Diogenes is jong: maar wonder kloek en schrander;
Doch, zo 't my voorkomt, ziet hy veeltyds op een ander.

Tegen Diogenes.

Ik, die by u een vogel schyn,
Zal voor u bidden, dat Jupyn

U van een hond in 't kort gelieve een mensch te maaken

DIOGENES.
'k Wensch dat gy tot dien staat door Sokrates zult raaken.
'k Heb onder 't vrouwelyk gebroed
Nooit dier, zo wys als gy, ontmoet.

DARÍA.
Dat afscheid is beleefd.

SOKRATES.
Ik zal de deur ontsluiten,
Xantippe blyft nog weg. Men staa niet langer buiten.
Maar 'k zie beweeging in uw vat
Diogenes. Zeg, wat is dat?

DIOGENES.
Ik heb een booze teef, die na my heeft gebéten,
Gevangen op de straat, en in myn ton gesméten;
Als ik die kunsjes heb geleerd
Word zy aan Sokrates vereerd.

SOKRATES.
Behoud dat schoon geschenk. 'k Weet met geen vee te leeven.

DIOGENES.
'k Zal tegen wil en dank haar echter aan u geeven.

Vyfde tooneel.

DIOGENES, XANTIPPE.

DIOGENES.
Xantippe treed nu uit uw hok....
Maar spring dan over deezen stok.

XANTIPPE.
Ach! wyze filozoof! 'k ben niet gewend te springen.

DIOGENES, *haar dreigende*.
Moet ik met lessen u weêr tot de reden dwingen?

XANTIPPE.
Houd op! ik spring 'er overheen!
Maar hoor, myn vriend, 'k verzoek metéén.
Dat gy myn schande door de buurt niet wilt verbreiden.

DIOGENES.
'k Beloof 't u, geef me uw hand. 'k Zal u na huis geleiden.

Einde van het eerste Bedryf.

Tweede bedryf

Verbeeld een kamer in 't huis van Sokrates.

Eerste tooneel.

SOKRATES, XANTIPPE.

XANTIPPE.
Myn heer, en huisvoogd Sokrates,
Dien ik verplicht ben naar de les
Eens grooten filozoofs met nedrigheid te ontmoeten;
Ik val met naberouw demoedig voor uw' voeten;
Ach! heb ik door myn' drift misdaan,
Vergeef 't my. 'k Neem uw' lessen aan.

SOKRATES.
Xantippe wat is dit? is 't ernst? zou 't u berouwen?
Staa op. Kan ik my op die nedrigheid vertrouwen?

XANTIPPE.
Ja, 'k ben nu t'eenemaal bekeerd!
'k Zal alles doen wat gy begeert,
En onderdan g my tot rust en stilte wennen.
'k Begin my zelve nu een weinigje te kennen.

Ik ben gebracht tot dat geloof,
Door lessen van een filozoof,
Die zo vol kracht zyn om de vrouwen te overtuigen,
Dat ik genoodzaakt wierd myn kregelheid te buigen.

SOKRATES.
Ik weet niet wat dit zeggen wil.
Of is dit wederom een gril?

XANTIPPE, *opstaande*.
Voorzeker is 't een gril! zoude ik my niet verstooren?
Myn heer, myn Sokrates, hebt gy geen wol in de ooren,
Dan zult gy uit myn mond verstaan,
Dat gy Xantippe hebt misdaan.
Gy hebt Diogenes, juist om my in te toomen,
Met die vervloekte ton, recht voor myn deur doen komen.

SOKRATES.
Daar heb ik hem niet toe genood.

XANTIPPE.
Beken het stuk, of 'k slaa u dood!

SOKRATES.
Ik ben onschuldig.

XANTIPPE.
ô Schynheilig! 'k zal my wreeken,
Den schelm verjaagen, en zyn ton in brand doen steeken.

SOKRATES.
Hoe komt gy dus vervoerd van spyt?

XANTIPPE.
Het schynt dat gy onkundig zyt
Van al de lessen, die gy hem hebt ingegeeven.
Gy hebt de schuld van al het geen hy heeft bedréven.

SOKRATES.
Wat heeft myn vriend u dan misdaan?

XANTIPPE.
Uw vriend? blyf hier niet langer staan;
Zo gy niet wilt dat ik de lessen u zal leeren,
Die hy gebruikt heeft om Xantippe te bekeeren.
Bedenk u wel. Zoekt gy geen heul
By deezen hondschen wyvebeul?

SOKRATES.
'k Zoek by geen menschen heul: maar draag myn lot geduldig.
Zo gy beledigd zyt, Xantippe, ik ben onschuldig.

XANTIPPE.
Indien gy dan onschuldig zyt,
Vergeef het my dat ik door spyt,
De lessen van uw vriend, in plaats van u te schelden,
Geveinsde huichelaar, zal op uw huid doen gelden.
En toonen wat een vrouw vermag,
In spyt van 't mannelyk gezag!
Ontwyk myn gramschap, of die stok zal u bekeeren.

Tweede tooneel.

Diogenes op het Tooneel komende, stelt zich achter Xantippe.

SOKRATES, XANTIPPE, DIOGENES.

SOKRATES.
Sterk, Hemel! myn geduld! Ik zal my niet verweeren
Of wreeken op een tedre vrouw,
Die 'k liever overtuigen zou.

XANTIPPE.
Bid, bid myn gramschap af! kniel! of 't zal u berouwen!

SOKRATES.
Men knielt voor hooger macht: maar nooit voor dwaaze vrouwen.

XANTIPPE.
Daar lastert gy godin Minerf,
En werpt u zelven in 't verders.
Gy knielt voor goden? en gy knielt niet voor godinnen?

Diogenes met een bezem in de hand kmelt voor Xantippe.

DIOGENES.
Godin Xantippe! die, in raazerny der zinnen,
De lessen die 'k u heb geleerd
Zo dwaas en stout hebt omgekeerd;
Vergeef my zo ik die nu weder moet herhaalen;
Opdat gy van het spoor der reden niet zoudt dwaalen.

XANTIPPE.
Wel rotzak! wie maakt u zo stout,
Dat gy u in myn huis vertrouwt?

DIOGENES.
Godin! ik kom alleen uit vriendschap u verzoeken,
Dat gy geen handen slaat aan schriften of aan boeken,
En bid, ootmoedig en beleefd,
Dat gy den sleutel overgeeft
Der boekenkamer, om meer onheil voor te komen.

XANTIPPE.
ô Sarhond! rys maar op; want gy hebt voorgenomen
Te spotten. 'k Zeg dat gy vertrekt.

DIOGENES, *opstaande*.
Al zyt gy nog zo scherp gebekt,
En wel gewapend met uw bezem om te vechten;
Zal ik voor Sokrates dat groot verschil beslechten.

XANTIPPE.
Brui, rekel, na uw honde hok!

DIOGENES.
Denk om de ton! en vrees myn stok!

Wil ik u myn geweer eens zetten voor de tanden?
Den sleutel, zeg ik! geef den sleutel hem in handen!

XANTIPPE.
Ach! Sokrates! myn vroome man!
Verlos my van dien aartstyran.
Daar is de sleutel: maar die hond heeft u bedrógen,
En van 't vernielen van de boeken voorgelógen.

Diogenes zyn bezem opheffende om Xantippe te slaan, laat zy haar bezem vallen.

XANTIPPE.
Ach! man, ach! help my uit gevaar!
Verlos my van dien moordenaar!

SOKRATES.
Diogenes houd op!

DIOGENES.
Ik moet die teef bekeeren,
Dat niet geschieden kan, dan door haar af te smeeren.

SOKRATES.
Hoe zyt gy beiden dus verwoed?
Ik weet niet wat ik denken moet.
Waar dient dat raazen toe? dat schelden? en dat vechten?

DIOGENES.
Ik gaa. Dat kan mevrouw u grondig onderrechten.

XANTIPPE.
Geef my dan eerst myn bezem weêr.

DIOGENES.
Neen, dat zou stryden met myn eer.
'k Zal als een krygstrofee myn ton daar meê verçieren,
Tot glorie van myn naam, en schrik der booze dieren.

Derde tooneel.

SOKRATES, XANTIPPE.

SOKRATES.
Wat is hier omgegaan, myn lief?

XANTIPPE.
Vraag dat dien filozoofschen dief,
Waar meê gy vriendschap houdt, alleen om my te plaagen.
Dit is de tweedemaal, dat hy my heeft geslagen.

SOKRATES.
Maar wat is de oorzaak van 't verschil?
Ontdek my wat hy hebben wil.

XANTIPPE.
Daar staat myn kop nietna. 'k Ben al vermoeijd van 't kyven.
'k Ontzeg u, zo gy hem niet uit ons huis doet blyven,
Een jaar myn tafel en myn bed:
Uit kracht der vrouwelyke wet.

SOKRATES.
Stel u gerust; ik zoek uw gramschap niet te ontsteeken.
Ik zal dien filozoof met ernst daar over spreeken.
Maar 'k bid u, maak my niet beschaamd.
Het dunkt my dat het niet betaamt
Dat gy 't gezelschap, 't welk hier is, dus lang laat wachten.
Houd ons fatzoen tog op. Gy moet uw' plicht betrachten.

XANTIPPE.
Gy kunt uw vrienden altemaal
Geleiden in de groote zaal.
Hoe zyn zy daar niet wel? wat mag 'er aan ontbreeken?
Zy komen niet om my: maar u te hooren preeken.

SOKRATES.
Zy komen hier om u en my.

XANTIPPE.
Om my metéén? 't is vleijery.
Dat volk is me onbekend. Ik wil het niet verwachten;
't Kan by een ander in een herberg wel vernachten;
Want ik verlang na geen gedruis.

SOKRATES.
Ontfang de vrienden in ons huis;
Zy zyn van hoogen staat....

XANTIPPE.
Gantsch niet. Ik zou my schaamen,
Dat zulke groote luî in myn vertrekken quamen.
Ik heb, myn vriend, al weet gy 't niet,
U, en 't gezelschap flus bespied.
Wie is die Juffer, die 'k u flus in huis zag leiên?

SOKRATES.
Daar zoud gy mooglyk wel een bed voor willen spreijen.

XANTIPPE.
Loop! by uw filozoofs gebroed,
't Geen denkt dat elk het dienen moet!
Ik heb belet. Gaa. Zeg, dat ik niet zal verschynen.
Ik ben te plomp van geest. Ik pas niet by die fynen.
Zy voegen best in uw gehoor.
Gaa heenen, prevelze wat voor.

Vierde tooneel.

EUFROZYNE, XANTIPPE, SOKRATES.

XANTIPPE.
Hoe! is 't een droom? zyt gy 't? myn kind! myn uitgelézen!
Ik sterf van blydschap! zyt gy 't zelf? hoe kan het weezen!
Ach! Sokrates, wat ben ik bly.
Vergeef de haastigheid van my.

EUFROZYNE.
Ik kus myn moeder! ach! myn ziel is opgetogen!
Ik zie myne ouders in gezondheid voor myne oogen.
Heb dank, ô opperste Jupyn!

XANTIPPE.
'k Omhels myn kind, myn Eufrozyn!

SOKRATES.
Moet ik 't gezelschap nu nog langer laaten wachten?

XANTIPPE.
'k Heb daar niets meê te doen. Gy kunt uw plicht betrachten.

Vyfde tooneel.

XANTIPPE, EUFROZYNE.

XANTIPPE.
Myn Eufrozyne, lieve kind!
Dat ik zo teder heb bemind,
En echter missen moest; op dat ge in 't school zoud leeren
Met dochters van uw' rang te Atheenen te verkeeren;
Ach! wat heb ik al uitgestaan
Sinds gy na Argos zyt gegaan!
Ik word veracht, versmaad. 'k Weet nergens heul te vinden.
Ik ben verlaaten van myn kennissen en vrinden.
Uw vader brengt hier naar zyn zin
Gestadig filozoofen in.
Het schynt hier open hof. Dat kan ik niet verdraagen.
Ik spreek geen woord dat aan dat wyshoofd kan behaagen.
't Is waar, myn dochter, ik beken
Dat ik een weinig haastig ben:
Maar 't gaat wel over. Als hy my myn zin kon geeven,
Dan zou men met elkaâr in rust en vreede leeven.

EUFROZYNE.
Ach! moeder, ach! bedroef my niet.
Het is my leed 't geen hier geschied.
Ik bid u laat ons al die zwaarigheden smooren.
Al wie in onrust leeft, leeft in der goden tooren.
'k Gehoorzaam met eerbiedigheid
Myne ouders, zonder onderscheid;
Zy zyn myn toevlucht. 'k Heb op aarde niemant nader.
Zyt gy myn moeder niet? en Sokrates myn vader?

XANTIPPE.
Maar welk gezelschap brengt gy hier?
't Is volk van ongemeenen zwier.

EUFROZYNE.
Ismene, een amazoon, met slaaven en slaavinnen,
En Aximander, die vooral uw gunst wil winnen:
Een telg van 't oud Atheensche bloed,
In Argos krygsschool opgevoed,
Hy zoekt in 't hooge school de wysheid na te spooren,
Den vroomen Sokrates en Platoos geest te hooren.
Hy heeft veel vrienden in den raad;
Zodat het hem te wachten staat
Om in den hoogen rang van onze burgerheeren,
Door gunst van Pallas, in Athenen te regeeren.

XANTIPPE.
Wy hebben mooglyk dan die eer
Dat deeze jonge en wyze heer
De gunst van Sokrates en myne zoekt te winnen.
ô, Gy zyt jong en schoon; hy zal u mooglyk minnen.

EUFROZYNE.
Ik word beschaamd!

XANTIPPE.
Het is genoeg.
Uw antwoord past op 't geen ik vroeg.
Maar, heeft daar Sokrates al kennis van gekrégen.
Het huwlyk dient men wel met wysheid te overweegen;
Want zo hy na uw vader aart,
Is 't beter dat gy nimmer paart.
Ach! spiegel u aan my, dan vindt gy duizend reden
Om met geen filozoof in 't huwelyk te treeden.

EUFROZYNE.
Vrees daar niet voor, hy is gewoon....
Maar 'k zwyg. Daar zien we de amazoon.

Zesde tooneel.

DARÍA, XANTIPPE, SOKRATES, AXIMANDER, EUFROZYNE, THISBE, Gevolg van slaaven en slaavinnen.

DARÍA.
Mevrouw, die de eer geniet met Sokrates te leeven,
Om op het spoor der deugd ten Hemel in te streeven,
't Welk u van veelen word benyd;
Vergeef my dat ik voor een tyd
My zo gelukkig maak om by u in te woonen.

XANTIPPE.
Mevrouw hoe kan dat zyn? gy moet ons nu verschoonen;
Uw nasleep is my veel te groot.
Al heeft u Sokrates genood,
't Had echter u gevoegd my eerst belet te vraagen.

DARÍA.
Uw wysgeer heeft my myn verzoek niet afgeslagen,
Wie is hier meester in het huis?

XANTIPPE.
Wel, dat is Sokrates, quansuis.

DARÍA.
Zyn woord is my genoeg. Ik blyf maar weinig weeken,
Denk dat een amazoon zich niet laat tegenspreeken.

XANTIPPE.
Al waart ge een dochter van Jupyn,
Zo wil ik niet gedwongen zyn!
Maar eer de drift, die my ontroert, mogt gaande raaken,
Wil ik u liefst alleen de reden kenbaar maaken.

DARÍA.
Myn Thisbe blyf. Het volk gaa heen.

SOKRATES.
Wy zullen na myn kamer treên.

Zevende tooneel.

XANTIPPE, DARÍA, THISBE.

XANTIPPE.
't Schynt dat de goden me in myn gramschap wederhouwen.
'k Ben kregel, fier van aart, ver boven andre vrouwen.
'k Stuif op, op 't minste dreigement,
Gelyk Athenen is bekend.
'k Vind iets in uw gezicht dat my doet achting draagen.
'k Had uw verzoek misschien voorheen niet afgeslagen:
Maar 'k wil meestrés zyn in myn huis;
En heb het filozoofs gedruis,
Dat twisten, dat geteem, niet langer willen hooren.
't Schynt dat ik ben getrouwd in aller goden tooren.
'k Leef in een algemeenen haat.
Ik ben weêrbarstig. Ik ben quaad;

Ja 'k ben een boos serpent in aller menschen oogen.
't Is waar, 'k heb op my zelv' niet al te veel vermogen:
  Maar echter staa ik na de rust;
  Derhalven heeft het my gelust
Die wysheidzoekers, die my daaglyks quamen plaagen,
En spuwen op myn vloer, myn wooning uit te jaagen.
  'k Heb my van dat gespuis verlost;
  Want 'k heb 't eens lustig afgerost,
En zo veel lessen met myn bezem willen geeven,
Dat zy me in rust voortaan wel zullen laaten leeven,
  En nooit meer komen om een les,
  Van my, of ook van Sokrates.

DARÍA.
Gy hebt gelyk mevrouw, zo 't anders niet kan weezen:
Maar ik zou juist niet veel voor zulke lessen vreezen.
  Uw schikking is iets ongemeens.
  Ik bid u onderrecht my eens:
Waar zal men Sokrates voortaan dan moeten hooren?
Alleen op 't hooge school? of moet zyn wysheid smooren?

XANTIPPE.
  Op 't hooge school verschynt hy niet:
  Maar ik moet hier tot myn verdriet,
Juist alle maanden een vergadring zien van heeren,
En filozoofen, daar hy dan voor wil oreeren;
  Het welk ik hem heb toegestaan.
  Indien gy lust hebt, hoor het aan;
Hy zal nog deezen dag in zyn gehoorzaal spreeken,
En vaaren lustig uit op veelerlei gebréken.

DARÍA.
Mevrouw, 'k ben tot uw dienst bereid;
Verwacht van my geen onbescheid.

Ik ben geen filozoof. Ik zoek u niet te ontrusten.
'k Ben met een klein gevolg gereisd van onze kusten.
Bedenk dat ik gerust en stil
Maar kort te Athenen weezen wil.
Het huis van Sokrates verkies ik voor een ander.

XANTIPPE.
Mevrouw wy voegen al te weinig by malkander.
Uw stoet is waarlyk my te groot.
Vergeef het dan myn echtgenoot,
En gaa voor deeze reis by Plato wysheid leeren;
Die heeft een prachtig huis, daar komen groote heeren:
Maar denk niet dat ik u veracht:
'k Was op uw aankomst niet verdacht.
Wie zou u dienen? 'k Heb al myn gehuurde slaaven,
En al myn meiden, in myn grampschap weg doen draaven;
Alleen opdat ik dus, mevrouw,
Een weinig adem haalen zou.

DARÍA.
Stel dan uw hart gerust. Myn slaaven en myn meiden.
Zyn in hunn' ommegang zeer schikklyk en bescheiden.
Ik maak u daar meestrésse van;
Wyl ze uwe zyn, gebruikze dan.
Regeerze naar uw zin. Zy kunnen voor u kooken.
Laat de eene wassen; laat een ander vuur aanstooken;
Een vrouw krygt al wat zy begeert
Die met bescheidenheid regeert.
Neem dit juweel voor eerst. En om u klaar te toonen
Dat ik hier niet tot last van Sokrates wil woonen,
Zie daar, ontfang deez' beurs vol goud,
Die ongeteld u word vertrouwd.

XANTIPPE.
Mevrouw hoe durf ik zulk een ryk geschenk ontfangen?
't Is waarlyk al te groot!

DARÍA.
Voldoe aan ons verlangen.

XANTIPPE.
Heb dank, grootmoedige heldin!
Wy neemen u met eerbied in.
Maar mag ik weeten wie....

DARÍA.
'k Zoek onbekend te leeven,
En zal myn' naam en staat daar na te kennen geeven.
Draag zorg, myn Thisbe, dat mevrouw
In alles wat zy wil, getrouw
Gediend word. Niemant zal haar mogen tegenspreeken.
Nu ik gezind ben om haar' vriendschap aan te queeken:
Dewyl gy hofmeestrésse zyt
Bedien haar met uw' raad en vlyt.
Mevrouw, gy kunt my in bezadigdheid bezoeken.
Ik gaa by Sokrates my oefnen in zyn boeken.

Achtste tooneel.

XANTIPPE, THISBE.

XANTIPPE.
Mevrouw, of juffer hofmeestrés,
Ik bid u geef my eens een les
Hoe ik my best in die omstandigheid moet draagen,
Ei zeg wat spys en drank deeze amazoon behaagen.
Zal 't boven 't burgerlyke zyn?

THISBE.
Wy hebben onzen eigen wyn,
En wat de spys belangt; ik ben hier onbedréven.
't Is my onmooglyk om u raad daar in te geeven;
Doch laat dat op den kok maar staan;
Die al gereed is om te braên.
'k Heb hem belast om hout en koolen aan te leggen,
En spys te kooken.

XANTIPPE.
Hoe! en dat zo zonder zeggen?
Zo schielyk! 'k ben dat zelf gewoon.

THISBE.
Ik deed 't uit last van de amazoon,
Die ondersteld heeft, schoon ze u zelf niet had gespróken,
Dat zy de vryheid had om spys te laaten kooken;
Wyl 't volk nog niets gegeeten heeft.

XANTIPPE.
Wie weet hoe dat dit vee daar leeft!

THISBE.
'k Zie Aximander met uw dochter herwaart komen.

Negende tooneel.

XANTIPPE, AXIMANDER, EUFROZYNE.

XANTIPPE.
Heb ik met de amazoone u ook in huis genómen!
Behoort gy by haar' stoet, myn heer?

AXIMANDER.
Mevrouw, ik bid u, gun my de eer
Dat gy me één oogenblik met aandacht aan wilt hooren.
Ik ben een minnaar, die zyn vryheid heeft verlóren
In Argos!

XANTIPPE.
Zoek in Argos dan
Het geen ik u niet geeven kan;
Ik heb uw vryheid niet gevonden.

AXIMANDER.
Ik wil zeggen....

XANTIPPE.
Ik heb geen tyd om u dit uit te hooren leggen.

AXIMANDER.
Vergun me een oogenblik gehoor!
De vryheid, die ik daar verloor,
Kan ik by Sokrates, en u, hier wedervinden;
Zo ik me aan Eufrozyne, uw dochter, mogt verbinden.

XANTIPPE.
Spreek eerst met Sokrates daar van,
Eer ik u antwoord geeven kan.
't Past u haar' vader eerst daar over aan te spreeken:
Want ik wil de achtbaarheid der mannen niet verbreeken.
Een vrouw moet onderdanig zyn.

AXIMANDER.
Die zal zyn stem, naar allen schyn,
Nu hy myn maagschap kent, wel tot ons huuwlyk geeven.

XANTIPPE.
Ik zal, naar allen schyn, dat huuwlyk tegenstreeven.
Omdat ik denk, en vast geloof,
Dat gy al mede een filozoof
Zoud willen worden. Hoor, ik zoek geen twee gezellen;
Eén filozoof is ruim genoeg om my te quellen.

AXIMANDER.
Mevrouw! ik bid vergun my de eer
Dat ik in huis by haar verkeer.

XANTIPPE.
Neen, loop na Argos; want dat zal u niet gelukken...

Buiten 't tooneel worden potten gebroken.

Wat 's dat? daar bruijenze myn' potten al aan stukken!

Tiende tooneel.

AXIMANDER, EUFROZYNE.

AXIMANDER.
Mejuffer! welk een onbescheid!
Wat 's dit? hoe ziet gy dus beschreid?
Schep moed! De liefde zal in 't einde triumfeeren.
Zy heeft een quaade luim, die mooglyk zal verkeeren.
Wy zyn nog niet van hoop beroofd;
Want Sokrates heeft my beloofd
Dat hy verneemen zal by myne Atheensche vrinden,
Of 't hen behaagt, dat wy ons onderling verbinden.
Ik heb van de opgang myner jeugd
Het spoor gevolgd der heldendeugd.
Uw moeders dwaazen aart heb ik alleen te duchten....
Myn lief! gy antwoord my niet anders dan door zuchten.
Heeft Aximander iets misdaan?

EUFROZYNE.
Ach! ach! zie my met deernis aan!
Myn moeders aart, myn heer, bekend door gantsch Athenen,
Ja door heel Griekenland, doet my van schaamte weenen!
Ik bid u, raad me in dit geval,
Hoe ik my wyslyk draagen zal.

AXIMANDER.
Volg vaders voorbeeld na. Gy moet geduldig weezen.

De goden zegenen de geenen die hen vreezen.

EUFROZYNE.
Jupyn! geef uitkomst in den nood!
Geef uitkomst, of ik treur my dood!

AXIMANDER.
Daar binnen is alarm. Ik hoor uw moeder kyven.

EUFROZYNE.
Myn heer dan durf ik op deez' plaats niet langer blyven.

AXIMANDER.
'k Zal blyven. Red u uit gevaar.

Buiten de kamer word geroepen.

Staa by! help help! staa by! daar! daar!

Elfde tooneel.

AXIMANDER, THISBE, XANTIPPE, DE KOK, Slaaven en Slaavinnen.

Xantippe jaagt de slaaven en slaavinnen, waar onder de kok is, met haar bezem over 't tooneel.

XANTIPPE.
ô Persiaans gespuis! 'k zal u de deur uitjaagen!
Voort uit myn huis! voort voort! of gy word dood geslagen!
Bruij heen! ik wil u hier niet zien!

THISBE.
Houd op! dat moet dus niet geschiên!

Thisbe trekt het zwaerd uit.

XANTIPPE.
Moord! moord! help, Sokrates! moord! moord! staa by myn vrinden!

Aximander trekt ook het zwaerd, en beschermt Xantippe.

AXIMANDER.
Wat wilt ge, ô Thisbe, met uw zwaerd u onderwinden?

Bedaar, Xantippe! ik bid bedaar!
'k Zal u beschermen voor gevaar!

THISBE.
'k Verstaa niet dat zy 't volk zal op die wys regeeren.
Het is myn plicht dat ik de onnoozlen moet verweeren.
Zy mogen haar niet wederstaan,
Veel minder vluchten hier van daan,
Noch, hoe zy raast of kyft, in 't minste tegenspreeken:
Maar geeft haar dit het recht om 't volk den hals te breeken?
't Is maar een dreigement geweest,
Tot afschrik van haar' boozen geest.

Twaalfde tooneel.

DIOGENES, XANTIPPE, AXIMANDER, THISBE, Slaaven en Slaavinnen.

Diogenes verschynt met een stok in de hand.

DIOGENES.
Staa zeg ik! raazend wyf, wie heeft hier moord geroepen?

Xantippe wyzende op een slaavin.

XANTIPPE.
Dat kreng, dat ondier, durft myn beste vygen snoepen,
En de andren laaten pot en pan,
Met alles wat 'er breeken kan
Uit moedwil, als ik kyf, maar vallen uit de handen.
Zy stooken vuuren daar het huis door af kon branden;
Derhalven, na een kort besluit,
Heb ik ze eens lustig afgebruid.

DIOGENES.
ô Addersvel! is dit nu waard om bloed te plengen?

Gy denkt wel om myn ton? wil ik die hier eens brengen,
  En houden schildwacht in uw huis?

XANTIPPE.
  ô Neen, ik ben maar boos quansuis.
Het is een volkje dat niet anders is te leeren,
Dan door het daaglyks voor pleizier wat af te smeeren.

DIOGENES.
  Zo slaat gy 't volk maar voor pleizier?
  ô Booze hex, vuilaartig dier!
Leg aanstonds dat geweer, die schrobber uit de handen.
Zo gy wilt byten, teef, gebruik uw bek en tanden.

XANTIPPE.
  Loop, bulhond, bruij uit myn vertrek,
  Of 'k leg myn schrobber voor uw bek.
'k Verstaa niet dat gy van de ton een woord zult spreeken.
Kom, hebt gy 't hart, slaa toe! 'k denk u den nek te breeken.

'Diogenes laat zyn stok vallen, ontwringt haar den bezem, en Aximander scheidze met zyn zwaerd.

Dertiende tooneel.

DARÍA, DIOGENES, XANTIPPE, AXIMANDER, THISBE, DE KOK, DE SCHATBEWAARDER.

DARÍA.
Zo Jongling, scheidze van malkaêr.

XANTIPPE.
  ô Filozoofsche hond! barbaar!
Ik zal u aan 't gerecht, dat zweer ik u, beklaagen!

DIOGENES.
Mevrouw denk aan de ton, dan zult gy dat niet waagen.

DARÍA.
Wat wilt gy zeggen met die ton?

DIOGENES.
Zo dra ik in de buurt begon
Myn wooning over 't huis van Sokrates te zetten,
Heeft dit boosaartig dier my, tegen alle wetten
Verboden, om aldaar te staan:
En wyl ik juist niet weg wil gaan,
Dreigt zy my met dat ding, dien bezem, te vermoorden.
En anders is het niet. Wy raakten wat aan woorden.

DARÍA.
Zeg Thisbe, wat is hier geschied?

THISBE.
Al dit geweld is anders niet,
Dan om een pot of twee, die iemant heeft gebròken.
En schoon mevrouw in 't minst niet tegen word gespròken,
Hoe dat zy schreeuwt en tiert en baart,
Jaagt zy hen allen van den haart.

XANTIPPE.
Wel ja, dat lust my zo! daar ben ik toe gebooren!
Zou iemant, die my dient, niet na myn reden hooren?

Xantippe wyst op den Kok.

Is 't wel verdraaglyk van dien guit?
Hy steekt zyn tong gestadig uit,
En wil geen enkel woord op myn beveelen spreeken.
Ik zal hem met de tang zyn bek op moeten breeken.
'k Heb nooit zulk morsig volk gehad:
Zy krabblen in het botervat,
Met vuile klaauwen, die in lang niet zyn gewasschen.
Myn marmre vloer is reeds met honderd duizend krassen.

Ik hield myn keuken altyd net;
Nu dryft ze weg van smeer en vet.
Mevrouw, ik bid u, is het mooglyk om te lyên?
De vloer is al zo glad, dat zy 'er over glyën;
En daarom strooijen ze asch en zand
De keuken over, uit een mand;
Uit voorzorg, denk ik, om niet op hun neus te leggen.
Indien dit zo niet is, laat Thisbe 't dan vry zeggen.

THISBE.
Dus is men aan ons hof gewend,
Gelyk mevrouw wel is bekend.
Hy is een goede kok, en meester van de keuken.

XANTIPPE.
Ik zal dien morspot op zyn tabernakel beuken
Tot dat hy zindelyker leeft.

THISBE.
'k Verzoek u, dat gy 't hem vergeeft.
Hy zal uw zin wel doen, en passen op zyn zaaken.

XANTIPPE.
Mits hy de keuken rein en zuiver schoon doe maaken.

THISBE.
Zeer wel: wyl ik u gaeren dien.
Gy zyt van alles wel voorzien.
Men zal uw huisraad rein en zindlyk onderhouwen.

DARÍA.
Ik gaa. Gy moogt u op myn volk gerust vertrouwen.
Regeer het met bescheidenheid.
Zo worden zy het best geleid.
En doen zy iets verkeerd, berisp ze dan met reden.
Zy zyn nog niet gewoon aan uwe Grieksche zeden.

Veertiende tooneel.

DIOGENES, XANTIPPE, THISBE, DE KOK, AXIMANDER, DE SCHATBEWAARDER.

DIOGENES.
Ik blyf en gaa hier nog niet uit.
Voor dat men vaster vreede sluit.
'k Vrees dat de vriendschap met den kok niet lang zal duuren.

XANTIPPE.
Ik zal genoodzaakt zyn een Griekschen kok te huuren.
Maar meester kok kom hier eens staan.
Kookt gy gelyk een Persiaan?
Of hebt gy ook de kunst van kooken by de Grieken?
Wy zyn hier niet gewoon met onze spys te klieken.
Men grobbelt in geen botervat:
Maar wascht de handen rein en glad.
'k Wil dat gy zindlyk kookt, en braad aan gladde spéten.
Uw hoffelyke spys zoude ik niet willen eeten.

Thisbe en de Schatbewaarder spreeken stil, en lagchen met elkander, terwyl het volgende gesproken wordt.

Spreek! spreek! dewyl ik 't u gebied.
Steekt gy uw tong uit, deugeniet?

De kok knikt.

DIOGENES.
Zoudt gy, indien mevrouw eens in een ton moest kruipen,
En u om hulp riep, stil en zachtjes heenen druipen?

De kok schud zyn hoofd.

De kaerel is vooral niet zot.

XANTIPPE.
'k Merk dat gy beiden my bespot

DIOGENES.
Zacht, zacht; Xantippe 'k moet dien kaerel nog iets vraagen.
Zoud gy wel spreeken, als gy wat wierd afgeslagen?

De kok schud zyn hoofd, en wyst na zyn tong.

Gy zoud dan, zo ze u dreigt te slaan,
Maar stil en zachtjes heenen gaan?

De kok knikt.

Xantippe hy zal u met klappen niet verveelen.
Die man is veel te wys om hier voor kok te speelen.
Ik merk hy is een filozoof:
Maar van Pythagoras geloof.
Gy zult geen enkel woord van deezen wysgeer krygen;
Want hem is opgeleid om zeven jaar te zwygen.

XANTIPPE.
En ik wil hebben dat hy spreekt.
Zie hoe de vent zyn tong uitsteekt!

DIOGENES.
Hy mag niet spreeken; want dat is den man verboden.
Hoor: hy is bezig om te bidden aan de goden,
Dat, als hy sterft, zyn ziel in 't lyf
Mag vliegen van een raazend wyf;
Om, als hy u ontmoet, zyn leed te kunnen wreeken,
Door u de nagels en de tanden uit te breeken.

XANTIPPE.
Dan overdenkt hy net van pas
De lessen van Pythagoras.
Staa vast dan, filozoof, die zo verblind en dom is...

Xantippe neemt den stok van Diogenes, die op den grond ligt, op; en slaat den kok.

THISBE.
Mevrouw, ei, slaa hem niet; wyl hy niet doof: maar stom is.

XANTIPPE.
Hoe, is hy stom? het dunkt my vreemd
Dat gy hem voor uw kok dan neemt.

THISBE.
De tong is hem beroerd. Gy slaat hem zonder reden.
Hy dient ons hof voor kok; want hy is jong gesneden.

XANTIPPE.
Dan is de vent ontmand misschien.
't Is de eerste Eunuchus, dien wy zien.

THISBE.
Ja al de slaaven, die in dienst zyn van de vrouwen,
Zyn dus gesteld, op dat een vorst zich kan betrouwen.

XANTIPPE.
Gaa na de keuken dan, myn vriend,
En maak dat gy ons wel bedient:
Maar breek geen potten meer, dat zou my zeer verdrieten.

DIOGENES.
Vaar wel mevrouw. Ik gaa. Ei, laat my de eer genieten,
Dat gy me eens aanspreekt voor myn hok.
't Is vrede. Kus myn bezemstok.

XANTIPPE.
Loop aan de galg!

Vyftiende tooneel.

AXIMANDER, XANTIPPE, THISBE, SCHATBEWAARDER.

AXIMANDER.
Wil ik hem volgen, om te vraagen,
Om welke reden hy geduurig u komt plaagen?

XANTIPPE.
Indien gy in myn gunst wilt staan;
Spreek dan dien babok nimmer aan.
Gy hebt my braaf beschermd. Ik zal u nader spreeken.
Gaa na myn dochter. Zie, waar zy is heen gewéken.

AXIMANDER.
Mevrouw, 'k ben tot uw' dienst bereid.
Nu word myn hart met hoop gevleijd.

Zestiende tooneel.

XANTIPPE, THISBE.

XANTIPPE.
Ontdek me in vryheid eens, wie uw meestrés mag weezen.

THISBE.
Indien ik dat begon, had ik den dood te vreezen.

XANTIPPE.
Ik merk aan 't deftige gelaad,
En ook aan d'omslag van haar staat,
Dat zy iets groots moet zyn.

THISBE.
Ik durf haar niet mishaagen.
Daar komt zy zelf mevrouw. 'k Zou 't haar in stilte vraagen.

Zeventiende tooneel.

Sokrates en Daría komen uit het naaste vertrek, terwyl Diogenes de deur in komt.

XANTIPPE, DIOGENES, SOKRATES, DARÍA, THISBE.

XANTIPPE.
Wat heeft die vent hier weêr te doen?

DIOGENES.
Dat moest gy vraagen met fatzoen.
Wanneer ik uit dit huis zo even ben gekomen,
Heb ik een zeker dier omtrent myn ton vernómen:
Het is een aap of baviaan.
Ik liet hem in het voorhuis staan.
Hy vroeg na Sokrates, en 't is zyn welbehaagen,
Wyl hy hem spreeken moet, door my belet te vraagen.
Het is een aap van groot verstand,
Een wonder van gantsch Griekenland.

XANTIPPE.
Ik heb geen aap van doen. Gaa veil hem aan de buuren;
Hier zyn 'er al genoeg. 'k Hou van geen aapenkuuren.

DIOGENES.
Isméne heeft dien aap misschien
In vreemde landen wel gezien.
Apelles is zyn naam.

DARÍA.
Het zal de schilder weezen.
Wiens kunst en geestigheid by yder werd geprézen.

Achtiende tooneel.

APELLES, DIOGENES, DARÍA, SOKRATES, XANTIPPE, THISBE, SCHATBEWAARDER

DIOGENES.
Kom, bootzemaker der natuur.
Hier ziet gy myn Xantippe buur!

APELLES.
Doorluchtigste amazoon! ontmoet ik u te Athene.
In 't huis van Sokrates.

DARÍA.
‘Myn heer, noem my Isméne.

APELLES.
Ze ontveinst, naar 'k merk, haar naam en staat.
Mevrouw, ik zie dat uw gelaat
Al wat veranderd is, sinds ik u heb geschilderd.

DARÍA.
'k Ben wat bezadigder. In 't veld was ik verwilderd.
Komt gy uit 's konings last myn heer?

APELLES.
Gewis, mevrouw, wy hebben de eer
Uit Artaxerxes naam aan u iets voor te draagen,
Een last dien 'k oopnen moet, wanneer 't u zal behaagen.

SOKRATES.
Al komt Apelles onverwacht,
Zyn' gaaven zyn hier zo geacht
Dat hy ons welkom is. Gelief ons de eer te geeven
Van onzen gast te zyn.

APELLES.
'k Zal u niet wederstreeven.

Vermaarde wysgeer, Sokrates.
'k Verbind my voor een dag vyf, zes;
Omdat ik uw gelaat moet schildren voor den koning.

XANTIPPE.
Zult gy hem schildren vriend? Wees welkom in myn wooning!
Ei blyf wat langer in Atheen',
En schilder my dan eens metéén.
Word Sokrates dus by dien koning uitgeleezen?
Ik ben zyn vrouw. Ik moet met hem onsterflyk weezen.

APELLES.
Mevrouw, 'k ben daar wel toe gezind.
Ik merk, dat gy de kunst bemint.
Gy zyt nog jeugdig, frisch, en ziet uit arends oogen.

XANTIPPE.
Myn lieve Sokrates! zoud gy het wel gedoogen,
Dat ik het eerst geschilderd wierd?

SOKRATES.
Ja, zyt gy daar meê gepleizierd.

XANTIPPE.
Volmaakte kunstenaar, laat uw gereedschap haalen.
Myn man oreert van daag in een van onze zaalen.
De kamer, die ik voor u schik,
Zal 't volk in eenen oogenblik
Opheemlen, 't is 'er licht; daar zal ik by u komen.

APELLES.
Dat zal niet nodig zyn; want ik heb voorgenomen,
Omdat ik na zyn wysheid haak,
En in zyn' lessen my vermaak,
U, schildrende in de zaal, zyn leering aan te hooren.

DIOGENES.
Die aap kan schildren, schoon hem honderd dieren stooren.

Negentiende tooneel.

APELLES, DARÍA, SOKRATES, XANTIPPE, THISBE.

APELLES.
Zet my op zyde maar een stoel.
Ik kan wel schildren in 't gewoel.

XANTIPPE.
De disch is reets gedekt, men heeft nog niets ontbeten.
Apelles schildert my, dat kan ik niet vergeeten!

Twintigste tooneel.

APELLES, DARÍA.

APELLES, *knielende op zyn eene knie*.
Vorstin, my is een schat vertrouwd,
Bestaande in boeken en in goud,
Dien ik uit 's konings naam u over heb te geeven.
Zyn verdre last aan u is in dien brief geschréven.

DARÍA, *wenkende Apelles om op te staan*.
Zeg, is myn held gezond en srisch?
Is hy nog in Persepolis?

APELLES.
Schoon Cyrus met een pyl wierd in den stryd doorschóten,
Wil hy 't verstrooijde heir van 's broeders vloekgenooten,
Dat na 't gevecht zich heeft hersteld,
Zyn wraak doen voelen in het veld.

DARÍA.
ô Goden! wilt myn held weer de overwinning schenken!
Myn ziel kan naauwlyks aan 't gevaar myns broeder denken,
Of 'k wensch te stryden aan zyn zy!

APELLES.
Heldin, spreekt ge op deez' plaats wel vry?

DARÍA.
'k Zal in myn kamer gaan, om deezen brief te leezen,
Dien ik met eerbied kus, en van gewicht zal weezen.

APELLES.
Ik zal den schilder Prothogeen,
Die in de stad is, zo ik meen,
Begroeten, en by hem gereedschap laaten haalen,
Om vrouw Xantippe naar het leeven af te maalen.

Einde van het tweede Bedryf.

Derde bedryf.

Het tooneel verbeeldt een gehoorzaal.

In het midden staat, op een verheven plaats, een tafel, met een kleed gedekt, waar aan twee armstoelen staan, de een voor Sokrates, en de ander voor Daria; ter rechter zyde zyn zetels voor de raadsheeren, en ter linker zyde voor de filozoofen.

Eerste tooneel.

XANTIPPE, APELLES, THISBE.

Men ziet Apelles bezig, om Xantippe te schilderen.

XANTIPPE.
Myn heer, gy schildert lustig aan:
Maar dat zal flus zo grif niet gaan,
Als gy my schildren moet in 't groot getal van menschen.

APELLES.
Dat kan ik doen, mevrouw. Maar één ding zoude ik wenschen:

Dat gy het oog niet elders slaat:
En altoos eens blyft van gelaad.
Zet uw gezicht vooral wat vrolyk; wat lieftallig;
Want naar uw jaaren zyt gy schoon, en zeer bevallig.

XANTIPPE.
Wat zegt ge, Apelles, braave man!
Ik zal het doen, indien ik kan.
Maar als ik stil zit, raakt myn hoofd vol muizenesten.
Ik kan op één ding, vriend, myn oogen niet wel vesten.
Zeg, zit men lang in één postuur?

APELLES.
Ik zal u treffen in één uur.

XANTIPPE.
Ik wil myn best wel doen: maar hoe moet ik my kleeden?
In 't groen? in 't geel of blaauw? wat past my om de leden?
Wat kapsel zou my 't beste staan?

APELLES.
Mevrouw, wees daar niet meê begaan.
Ik zal uw aanzicht eerst maar schildren naar het léven.
Houd deeze kleedren aan. Ik ben zo wel bedréven
In 't schildren van een geestig kleed,
Dat ik het wel van buiten weet.

XANTIPPE.
Gy moet my door uw kunst wat schoon en jeugdig maaken,
Wat aan den blanken kant, en bloozende van kaaken.

APELLES.
Zeer wel, 'k zal uw gelykenis
Net schildren als het léven is;
Maar als ge een hartstocht in uw zelven op voelt komen,
Dient gy die drift in haar beginsel in te toomen;
Opdat de trekken van 't gelaad

Dan blyven in den zelfden staat.
Men kan de gramschap in een wezen haast ontdekken;
Want dan verandert het in veelderhande trekken;
Dan vliegen de oogen in het hoofd,
Als waar' men van 't verstand beroofd.
Het vel verandert zelf in allerlei koleuren.
Het voorhoofd rimpelt. 'k Hoop dat dit niet zal gebeuren;
Want dan verloor ik al myne eer.
Gy zoud gelyken na Megeer.

XANTIPPE.
Dan zult gy Sokrates veel beter kunnen treffen;
Die kent zich zelven. Als myn driften zich verheffen
Heb ik geen macht, dat ik ze stuit.
Als gy dat ziet, zo scheij 'er uit,
Tot dat ik ben bedaard. 'k Wil geen Megéra weezen.

APELLES.
Neen Pallas lykt gy best. Uw schoonheid word geprézen.
Houd u dan stil, en welgerust.
Ik zal u schildren naar uw lust.

XANTIPPE, *opstaande*.
Hofmeesteres, wanneer de filozoofen komen,
Dient alles wel door u te worden waargenomen;
Want, als ik zit op deezen stoel,
Moeij ik me in 't minst met geen gewoel.

THISBE.
Zeer wel, mevrouw, gy kunt gerust u nederzetten.

APELLES.
Ei zie niet elders heen. Men moet geen tyd verletten.
Zie my nu aan. Het is zo wel.

XANTIPPE.
Gy denkt wel om myn blanke vel?

Tweede tooneel.

SOKRATES, DARÍA, EUFROZYNE, AXIMANDER, THISBE, APELLES, XANTIPPE.

SOKRATES.
Apelles is aan 't werk. Laat ons ook werk beginnen.
Mejuffer, Thisbe, laat de Filozoofen binnen.

Sokrates leidt Daría ter plaatse daar by zyn vertoog zal doen.

Isméne, ik bid, vergun my de eer,
En zet u aan myn zyde neêr.

Derde tooneel.

DIOGENES, SOKRATES, DARÍA, APELLES, XANTIPPE, EUFROZYNE, AXIMANDER, THISBE.

Diogenes, staande binnen de deur van de gehoorzaal, spreekt tegen de geenen, die buiten zyn.

DIOGENES.
Elk volg Diogenes, als leidsman van de dieren!
'k Zal order houden, en de zaaken hier bestieren.
Treedt in: maar spreekt geen enkel woord.
Die dat begint, moet aanstonds voort.
En al wie twisten wil, om onze rust te stooren,
Verschyn niet in de zaal. Men komt hier om te hooren.
Geen ezel maak het minst geluid,
Of 'k trek hem hier by de ooren uit.

Vierde tooneel.

De Raadsheeren en Edelen zetten zich op zetels neder aan de rechter zyde van het tooneel: ter linker zyde zetten zich de filozoofen Plato, Aristippus, Cebes, en de treurspel-dichter Euripides, mitsgaders Diogenes en drie andere filozoofen, mede op zetels: de verdere toehoorders staan of zitten achter de raadsheeren en filozoofen.

SOKRATES, DARÍA, APELLES, XANTIPPE, DIOGENES, EUFROZYNE, AXIMANDER, THISBE.

SOKRATES, *opstaande, doet het volgende vertoog.*
Doorluchte mannen! en geleerden van Athenen!
En vreemdelingen! die op deeze plaats verschénen!
  De wysheid zoekt, als 't hoogste goed;
  Weest met eerbiedigheid gegroet.
En gy, dien in 't bestier van Pallas hooge schoolen,
Door d'algemeenen raad, de jeugd is aanbevólen,
  Berispt my, zo ik ergens miss',
  Denkt, dat het dwaalen menschlyk is...
Gy hoorde ons op deez' plaats van tyd tot tyd ontvouwen
De wondren die we op aard aan allen kant aanschouwen;
  Hoe al 't gesternte, zon en maan
  Op hunnen vasten loopbaan gaan,
Door kringen van 't heelal, die zy door glans verlichten;
Hoe zy, malkaâr ten nut, dien wondren loop verrichten.
  En onderscheiden in natuur;
  Als aarde, water, lucht en vuur,
Steeds werkende op malkaâr, een wondre kracht ontfingen,
Tot voedsel van 't gewas, door d'Oorsprongk aller dingen.

Ik heb de wondren van de zee,
Rivieren, kruiden, visschen, vee,
Zo ver ik die begreep, aan u gesteld voor oogen;
Opdat ge erkennen zoud één éénig Alvermógen.
Ik heb den aart van 't mineraal,
Goud, zilver, koper, tin en staal,
Lood, yzer, en gesteent, gebracht voor uwe zinnen;
Maar boven al den mensch, van buiten en van binnen,
Die kleine waereld, u ontvouwd;
Zo ver myn reden die beschouwt;
Opdat ge u niet vergaapt aan ydele bedryven,
En valsche wondren, die de dwaaze dichters schryven
Van menschen, die naa hunnen dood
Door andre menschen zyn vergood;
Waar aan de priesterschap haar zegel heeft gehangen,
Om offerhanden van het dwaas gemeen te ontfangen.
Heb ik uw geest hier door verlicht?
Ik heb metéén my zelv' gesticht,
En myn gemoed ontlast. Zo ik daarom moet zwerven,
Of (als my is voorspeld) hier in Athenen sterven;
Dan springt myn ziel uit d'aardschen band,
En vliegt na schooner vaderland.....
Gy, die dan nevens ons de wysheid wilt betrachten,
Toetst aan de reden al uw' zweevende gedachten,
Die van de deugd zyn afgewend;
Tot dat gy eens u zelven kent:
Dan zult gy voelen, door beschuldiging van binnen,
Dat gy de tochten van uw hart moet overwinnen.
Het is een eigenschap der deugd,
Dat ze onze ziel ontfonkt tot vreugd.

Een die zich zelv' niet kent kan nooit die zoetheid smaaken,
En zoekt zyn ydle vreugd in waereldsche vermaaken;
  Ja zelf in ondeugd als men ziet
  Dat onder 't menschdom meest geschied.
Wat baat het eenen vorst de waereld te overheeren?
Zo hy de tochten van zyn hart niet kan regeeren,
  En door de staatzucht weggerukt,
  Al 't overig menschdom onderdrukt.
De wroeging quelt zyn ziel. De wanhoop doet hem vreezen.
In 't midden der triumf zien we in zyn angstig wézen
  De zorg, dat iemand door verraad,
  Of wraakzucht hem na 't léven staat.
Hy durft zyn eigen bloed, zyn vrienden; ja zyn vrouwen,
Uit vrees voor boos vergif, of laagen, niet vertrouwen,
  En barst in laffe wreedheid uit.
  Indien hy deeze drift niet stuit,
Of edelmoedig word, slyt hy 't rampzalig léven,
Dat hem nog overschiet, in straffen en vergeeven.
  Daar in het tegendeel een held,
  Die zich de deugd heeft voorgesteld,
Min om zichzelf regeert, dan om zyn onderdaanen.
Zyn glorie kost zyn ryk of nabuur bloed noch traanen;
  Ja al het menschelyk geslacht
  Verheugt zich in zyn oppermacht,
En leeft in zegen, door zyn loffelyk regeeren.

DIOGENES.
‘Het menschdom blyft ten prooij van wolven leeuw- en beeren.

SOKRATES.
  Ach mogt men eens ons Griekenland
  Beschouwen in zyn ouden stand!
Eer onze vryheid door tyrannen wierd geschonden!

Toen hier noch eigenbaat, noch staatzucht wierd gevonden.
  Wanneer de Persiesche tyran,
  Met tienmaal honderd duizend man,
Na 't ydel geeslen van de Hellespontsche baaren,
Hoogmoedig na de kust van Griekenland gevaaren,
  Verstrooijd, verslagen en veracht,
  Moest vluchten voor een kleine macht,
Die samen wierd gerukt van zeven Grieksche steden,
Die met Themistokles, en andren, wondren deeden:
  Daar Xerxes slechts een kleine boot
  Tot zyn ontvluchting overschoot,
En liet Mardonius, den veldheer zyner benden,
Met zyn rampzalig heir, hier zwerven in elenden:
  Die, als hy hier en daar een stad
  Door wanhoop uitgeplonderd had,
Wel overwonnen wierd, geslagen en verdréven:
Maar de overwinning heeft ons weinig vruchts gegeeven.
  Het onderlinge misverstand
  Verscheurt ons eigen ingewand!
Athene ligt verwoest, en niemant wil 't herbouwen!
Men kan noch bondgenoot, noch burger meer vertrouwen;
  Waar uit die rampspoed is ontstaan,
  Die Griekenland te grond doet gaan,
Men trekt in vreemden dienst, en laat de stad in traanen.
Is niet myn Xenofon in 't heir der Persiaanen,
  Daar hy den jongen Cyrus dient?
  Schoon Artaxerxes, onze vriend
En bondgenoot, zich door zyn broeder zag bestryden.
Wat wilt gy Xenofon den burgerkryg vermyden:
  Keer weder! volg uw meesters les,
  Als veldheer Alcibiades.

Gy zult voor 't vaderland, en u meer roems verwerven,
Door op de muuren van Athene in 't puin te sterven,
  Zo Lacedémons oppermacht,
  Ons Attika ten gronde bracht,
Hoe, heeft Lyzander, dien men heden heeft verbannen,
Athene niet gequeld met dertig stads tyrannen?
  Na dat hy onze vaderstad
  Door 't heilloos zwaerd veroverd had.
Lacedemónia! ô Sparta! ô Athenen!
Hoe is uw oude roem en zegen thans verdwénen!
  Door eigenbaat en burgertwist
  Is al uw glorie uitgewist.
Gy hebt uw helden door het oorlogszwaerd zien sneeven;
Uw vroomste mannen uit den stoel des raads verdréven.
  De Grieksche vryheid is gevlucht,
  En smeekt den hemel zonder vrucht!
Dewyl ge uw rampspoed kent, leert ook *u zelven kennen*.
Al vliegt der oudren roem op duizend fenikspennen,
  Wat baat het, zo de Grieksche jeugd,
  Niet word gespoord tot heldendeugd,
Om alle uw haaters en benyders aftekeeren,
Die heimlyk juichen, als ze uw krachten zien verteeren?
  Waakt op, ô helden, ik zie klaar,
  Dat gy gehitst word aan elkaâr.
Als ge afgestréden zyt, zult gy geen uitkomst vinden.
De Macedoner zal u één voor één verslinden,
  En leggen door zyn heerschappy
  Den grond der Grieksche Monarchy,
Die op uw' vryheid eerst door 't zwaerd moet triumfeeren,
Om, als myn Daemon spelt, de waereld te overheeren.
  Waakt op! vereenigt met elkaâr.

Verhoedt uw uiterste gevaar.
Gy hebt nog helden die voor uwe vryheid waaken;
Die hunner oudren deugd en voorzorg niet verzaaken,
Doorworstelende alle tegenspoed,
Door wys beleid en heldenmoed:
Volgt hun' getrouwen raad, ten zegen uwer stéden:
Der goden gramschap werd' misschien nog afgebéden.
Dan word ons Grieksche vaderland
Hersteld in zynen ouden stand,
Door heilige eendracht, vreede, en onderling vertrouwen;
Dan ziet Minervaas stad haar muuren weêr herbouwen
In vollen luister als voorheen,
Ten zegen van het algemeen.
Laat nu Anythus gif uit mynen honig zuigen;
Ik weet, het is vergeefsch den dwaazen te overtuigen.
De waarheid kreunt zich geen gevaar.
Zy keert zich aan geen lasteraar.
Laat my de ondankbaarheid in haaren kerker zinken;
Te schooner zal myn ziel in 't oog des Hemels blinken.
'k Zal na het drinken van 't fenyn
Een tweede Palamedes zyn.
Een ander vrees den dood: ik zal 'er my meê streelen!
't Zy of ik sterf of slaap, dat kan my niets verscheelen.
Indien men eens zyn oogen slaat
Op menschen van een minder staat,
Hoe weinig zyn 'er die hunn' dristen overwinnen.
Men volgt de dwaasheid in van zyn' verdwaalde zinnen,
Vergaapt zich zelf aan de ydelheid,
En word van 't spoor der deugd geleid.
Wat baat de glorie aan de groote hovelingen,
Die zich arglistig in de gunst der Vorsten dringen?

Zy staan op 't glibbrig pad van eer.
Hun eige hoogmoed slaat hen neêr,
Vooral zoo zy den vorst in oorlogszucht doen blaaken
Om hunne vrienden, en zichzelven groot te maaken,
Door 't plengen van onnozel bloed,
En roof van onregtvaardig goed.
Maar als de zegen door den oorlog is verloopen,
En 't volk is uitgeput, gaan 's konings oogen open;
Dan merkt hy wie hem heeft misleid,
En met een ydle hoop gevleid.
Gelukkig zo hy dan zyn rampspoed kan ontkómen,
Wanneer een gunsteling by 't hof word aangenómen,
Die hem van goed en hoop berooft,
Of dingt na zyn onrustig hoofd...
Het baat geen raadsheer die beslommerd is van zorgen,
En zelden rust geniet van d'avond tot den morgen,
Schoon hy zyn ampt met roem bekleed,
Indien hy weinig tyds besteed,
Om zyn gedachten van de waereld aftetrekken.

DIOGENES.
'De pleiters plaagen hem als ravens met hun bekken.

SOKRATES.
Die onze Atheensche school beziet
Vind daar by elk de wysheid niet.
ô Filozoofen! die uw drift niet kunt bedwingen,
En met elkander twist om ydele beuzelingen;
Wat word 'er niet geraasd, geknord,
Wanneer uw hartstogt gaande word?
Wat word 'er niet al schrifts met bittren inkt geschréven?
Wat word 'er niet vol spyts den vroomsten aangewréven?
Uit wrok, uit geestelyken haat,

Om hen te dryven uit hunn' staat?
Hoe weet men 't heilig recht der schoolen niet te buigen,
En zich te sterken met onnozele getuigen,
Door uw schynheiligheid misleid,
Om met de grootste bitterheid,
Als rechter en party, uw broeders valsch te doemen!
Gy moogt uw' schoolschen haat ontveinzen en verbloemen;
Dekt vry de klaauwen van uw wrok
Met uwen filozoofschen rok:
Maar wie zal, die u kent, uw' lessen willen hooren?

DIOGENES.
Zo, Sokrates, dat 's braaf! vat hen by de ezelsooren.

SOKRATES.
Oreert gy meê, Diogenes?

DIOGENES.
Neen, 'k denk wat luid op yder les.

SOKRATES.
Denk dan wat zachter, of kom hier myn plaats bekleeden.

DIOGENES.
Neen, vaar maar voort; want ik heb smaak in uwe réden,

SOKRATES.
Is dit de weg om aan 't gemeen,
Dat by u in 't gehoor verscheen,
Door zuivre lessen, die de harten kunnen raaken,
De heerlykheid der deugd met vrucht bekend te maaken?
Gy zegt, dat gy de wysheid eert:
Maar heeft haar wet u niet geleerd,
Dat de onderlinge liefde uw harten moet ontsteeken?
Heeft zy u ooit geleerd, uw leed te mogen wreeken
Met nyd en wrok en onbescheid?
ô Neen! zy eischt verdraagzaamheid....

Waakt, waakt voor uwen staat, ô vadren van Athenen!
De schooltwist is wel meer door uw gezag verdwénen.
Waakt, waakt! uit redenen van staat,
En toomt den filozoofschen haat,
Eer gy gantsch Griekenland, in weêrwil van de wetten,
Door list der huichelaars in vuur en vlam ziet zetten!

XANTIPPE.

Daar zit een filozoofsche gek.
Ei zie! de quyl loopt uit zyn bek.
Wat doet de kaerel hier? hy kan noch zien, noch hooren,
Geduurig ligt die vent de lappen van zyne ooren.
Ik meen die klapmuts met dien snoet.

APELLES.

Ei denk, dat gy niet spreeken moet.
Laat tog uw oogen dus niet ginds en herwaart weiden,
Of'k zou genoodzaakt zyn met schildren uit te scheiden.

DIOGENES.

Myn vriend, gy zit hier in den weeg.
Gy ziet of hoort ook niet ter deeg.
'k Verzoek u vriendlyk, dat gy liever wat gaat wandelen.
Gy hebt te weinig vrucht van 't geen wy hier verhandelen.

Diogenes leid deezen filozoof by zyn oorlap de deur uit.

XANTIPPE.

Men laat dien kaerel, die daar slaapt,
En somtyds zo afgryslyk gaapt,
In deez' gehoorzaal dan hier ook niet langer blyven.

DIOGENES.

Gy slaapmuts kunt voor 't laatst uwe ooren nog eens vryven,
En wilt gy droomen, gaa na bed;
Dewyl gy d'aandacht hier belet.

Diogenes leid deezen filozoof mede de deur uit.

Is hier nog iemand die 't gezelschap mogt verveelen?

XANTIPPE.
Ja, niemant meer dan gy; door hier voor gek te speelen.

SOKRATES, ***vervolgt zyn vertoog.***
Maar gy die de eedle wysheid mint,
En niet door haat of nyd verblind,
De waare deugd betracht, en luistert na de réden:
En 't hoog gewigtig ampt, dat wy u zien bekleeden,
In onze schoolen, niet bezwalkt;
Uw' medelyden niet verschalkt;
Het geen gy leert beleeft, *en zoekt u zelv' te kennen;*
De Atheensche wysheid zal uw lof door fenixpennen
Verbreiden tot de volgende eeuw;
In spyt van al 't verward geschreeuw.
Word gy gelasterd door een hagelbuij van schriften,
Door filozoosen die uw redeneering zisten,
Die ze in den grond niet recht verstaan,
En blaffen dom daar tegen aan;
Stelt uw vertrouwen op den hemel en uw' vrinden.
Schoon zy uit bitterheid zich tegen u verbinden,
Wat voerenze uit? hun eigen val;
Gelyk het namaals blyken zal.
Al word gy om uw deugd gelasterd en verdréven,
Ja, tot den dood vervolgd, gy zult onsterflyk leeven.

XANTIPPE.
Daar zit een malle filozoof,
Die omgekogt is, zo 'k geloof;
Omdat ik hier ten spot van yderéén zou strekken.
De vent doet anders niet dan vieze tooten trekken,
Terwyl ik stil zit op myn stoel.

'k Bruij straks myn toffel voor zyn smoel!

DIOGENES.
Gy filozofiesche aap, en malle tootentrekker,
'k Verzoek dat gy verhuist; gy zyt een twistverwekker.
Gy zyt gewaarschuuwd vriend, vertrek,
Of wacht een toffel voor den bek.

Diogenes leid deezen filozoof mede weg, en zegt:

Xantippe wees nu stil, en leen aandachtige ooren;
Dan zult gy lessen, die u nut zyn, kunnen hooren;
Dewyl de fouten van 't gemeen
Nu staan te volgen, één voor één.
Uw Sokrates zal wis niet van de vrouwen zwygen.
Wie weet wat lessen flus de juffers zullen krygen.
Ik bid u houd u dan wat stil.

XANTIPPE.
Denk niet dat ik dat hooren wil.
Begint hy dat, dan zal Xantippe ook eens oreeren,
En hem, als wysgeerés, den plicht der mannen leeren.

APELLES.
Mevrouw hoe word gy dus verwoed?
Vergeet gy dat ik schildren moet?

XANTIPPE.
Ik zit hier niet om zyn berispingen te hooren.
Het zou my raaken. Wis, dat weet ik van te vooren.
Had ik het niet om u gedaan,
Ik had al lang van hier gegaan.

APELLES.
Stel u dus niet ten toon by zo veel achtbre menschen,
Gy stoort onz' aandacht, ei, ik zoudeu wyzer wenschen.

XANTIPPE.
Tut! tut! word zyn geteem gesteurd,

Daar is zeer weinig aan verbeurd.

SOKRATES.
Zo ik in myn gesprek nog verder voort zal vaaren,
Verzoek ik stilte, en wensch dat yder moog' bedaaren.

DIOGENES.
Dan moet Xantippe heenen gaan.

XANTIPPE.
Gy hebt veel meer dan ik misdaan.
Bruij uit myn huis; gy stoort hier d' aandacht van de heeren.
Apelles kan gerust dan luistren na 't oreeren....
Mag ik uw werk eens zien myn heer?

APELLES.
't Is in de doodverw, en niet meer.

XANTIPPE.
Hoe is dit myn portret! wel foeij! is dat aanminnig?
Wat ziet dat wézen fel, afgryselyk en vinnig!
ô Aapebakkes der natuur,
Dat wézen ziet afgryslyk zuur!
Hoe is het, vieze Griek? of scheeren wy malkander?
'k Bruij d' eenen ezel strak uit boosheid na den ander.

DIOGENES, ***neemende het portret in zyn handen.***
Uwe oogen lyken 't op een haâr:
De mond en 't neusje wonderbaar!
Ziet vrienden, wilt dit beeld met aandacht eens bekyken;
Als 't opgeschilderd is zal 't haar volkomen lyken.

APELLES.
De silozoofen hebben schuld;
Die brachten u in ongeduld.

XANTIPPE.
't Is of ik raazend word! moet ik my zien bespotten,
En dat in 't openbaar, van twee verwaande zotten!

APELLES.
Het is met voordacht dus geschied.
Mevrouw, *gy kent u zelve niet:*
't Is waarlyk uw portret: als gy van drift ontsteeken,
U op een ander in uw grimmigheid wilt wreeken.
Hoor. Hang het in uw slaapvertrek.

XANTIPPE.
Ik sloeg uw liever voor den bek!

APELLES.
Wanneer gy driftig word moet gy dit beeld aanschouwen;
Dan leert g' u mooglyk in uw gramschap wederhouwen;
Wanneer gy ziet dat dit gelaad
Een vrouw, zo schoon als gy, misstaat.
Ik zal een wederga tot onderscheiding maaken,
Daar gy bezadigd zyt, en schoon, met roozekaaken,
Verliefd, en vol aanminnigheid;
Dus spiegelt g' u in 't onderscheid.
Hang 't beeld van Sokrates dan tusschen die twee stukken.

XANTIPPE.
Neen, neen, Aap...elles, neen, dat zal u niet gelukken.
Gy speelt hier meê voor filozoof:
Maar van een misselyk geloof.
Diogenes zoekt my door slagen te bekeeren,
En gy door schildren. Wel hier is al veel te leeren,
'k Heb nu drie meesters: Sokrates,
Apelles en Diogenes:
Elk wil, op zyn manier, myn plicht aan my beduijen.
Geef my de schildery. Ik zal ze op 't vuur doen bruijen!

DARÍA.
Laat my het zien eer dat geschied....
Zo vinnig ziet Xantippe niet.

Apelles doe uw best haar schooner af te maalen,
Ik zal u ryklyk, zo gy 't kunstig doet, betaalen:
'k Ben ook niet met dat stuk voldaan.

APELLES.
't Zal morgen mooglyk beter gaan.
Mevrouw vergeef het my. Nu kan ik wel beseffen,
Dat gy in zulk gewoel onmooglyk zyt te treffen.
'k Heb in die tronie zelf geen zin.

XANTIPPE.
Maak morgen ochtend dan begin.
Ik hoop dat ik dan wat bezadigder zal weezen,
En gy de aanminnigheid uit myn gezicht zult leezen.

SOKRATES.
Wy spreeken deezen dag niet voort;
Want telkens word men hier gestoord.
Ja zelf Diogenes is niet gezind te zwygen.
Het is onmogelyk om hier gehoor te krygen.

DARÍA.
Ja, Sokrates, scheid liever uit.
Schoon ge in u yver zyt gestuit,
Hebt gy ons wel voldaan. Uw korte redeneering
Heeft onzen geest behaagd, en strekt aan my tot leering.
Gy filozoofen altemaal,
Blyft nog een weinig in de zaal.
Schoon Sokrates met zyn gesprek is uitgescheiden,
Dient gy op deeze plaats een weinig tyds te beiden.
Apelles, doe my dat pleizier,
Haal mynen schatbewaarder hier,
Dewyl ik op deez' plaats geschenken zal vereeren
Uit Artaxerxes naam.

APELLES.
'k Zal aanstonds wederkeeren.

Vyfde tooneel.

DARÍA, SOKRATES, DIOGENES, XANTIPPE, EUFROZYNE, AXIMANDER, THISBE, DE RAADEN, DE FILOZOOFEN.

DARÍA.
Atheensche heeren, gaat niet heen:
Maar weest getuigen van het geen
Wy uit des konings naam den filozoofen schenken;
Opdat zy altoos zyn grootmoedigheid gedenken,
En d' achting die hy doorgaans heeft,
Voor dien, die na de wysheid streeft.
Hy zal Minervaas stad vervolgens blyken toonen
Van zyn genegenheid. Men zal my wel verschoonen
Dat ik myn naam noch staat verklaar.
Dat zal ik doen in 't openbaar

Zesde tooneel.

APELLES, DE SCHATBEWAARDER, en slaaven met de geschenken, DARÍA, SOKRATES, DIOGENES, XANTIPPE, THISBE, AXIMANDER, EUFROZYNE, DE RAADEN, DE FILOZOOFEN.

De schatbewaarder legt de boeken en 't goud op de tafel.

DARÍA.
Hoogwyze Sokrates, dit boek met goud bewonden,

Werd u uit achting van den koning toegezonden.
't Zyn wyze schriften der Hebreen,
In 't Grieksch vertaald, zo als ik meen.

Sokrates ontfangt het boek.

Euripides, vermaard, door uwe treurspéldichten,
Gespeeld op 't Grieksch tooneel, om 't volk door deugd te stichten:
De koning zend u dit geschenk;
Op dat men zyne gunst gedenk'.
Waar Sofokles, uw vriend en kunstgenoot, in weezen,
'k Schonk hem een Oosters werk, dat gy nu door kunt leezen.

Euripides opstaande ontfangt twee boeken.

ô Plato! waardste en wyste vriend
Van Sokrates, die u bedient
Van lessen uit zyn' mond, die gy hebt opgeschréven,
Waardoor gy nevens hem, eeuw in eeuw uit zult leeven;
Ontfang deez' koningklyke gift.
Het is een raar Kaldeeuws geschrift.

Plato opstaande ontfangt het boek.

ô Aristippus! dien wy hebben leeren kennen
Als vriend van Sokrates, zie wat onze Ooster pennen
U leeren kunnen in dit boek.
Wy schenken 't u tot onderzoek.

Aristippus opstaande ontfangt het boek.

Kom Cebes! vinder van het puik der tafereelen;
Vol Zinnebeelden, die de geesten kunnen streelen,
En leiden ouderdom en jeugd
Op 't spoor der wysheid en der deugd;
Ontfang dit zinryk boek, daar veel is uit te leeren,
Ten nut van zulken die de beeldenspraak waardeeren.

Cebes opstaande ontfangt het boek.

Kom nader my Diogenes.

DIOGENES.
'k Ontfang geen boek. Ik ken myn les.

DARÍA.
Myn schatbewaarder deel de verdere geschenken
Den filozoofen, om aan 's konings gunst te denken.
Gy moet de beurzen met het goud
Dat onze zorg is toevertrouwd,
Aan yder één voor één, wylze even groot zyn, deelen.

Daria schenkt aan Sokrates een groote beurs met goud, terwyl de Schatbewaarder aan Euripides, Plato, Aristippus en Cebes elk een diergelyke geeft: maar by Diogenes komende zegt dezelve:

DIOGENES.
Myn vriend behoud dien schat, men mogt hem my ontsteelen.
Ik neem geen zorg of onrust aan.
Van niemendal kan ik bestaan.

XANTIPPE.
Ontfang het goud, en geef het my, dan zal ik loopen
Om u een' nieuwen rok en fraaije ton te koopen.

DIOGENES.
Teef, eer ik zulke dwaasheid deê,
Ik bruijde 't liever in de zee,
Als Krates heeft gedaan, al zoude ik moeten bédelen.

XANTIPPE.
Ja gy behoort niet by de filozoofische édelen.
't Is goed dat Krates hier niet is:
Het ging in zee, dat is gewis.

DIOGENES, *tegen Daria*.
Geef 't aan die arme vrouw. ik wil 'er niets van trekken.

XANTIPPE.
Men kan uw hoogmoed, en uw dwaasheid klaar ontdekken
Door uw gescheurden mantel, vriend.

DIOGENES.
Dat is my nog eens toegediend
Door Plato, die daar zit te tuuren op zyn schatten,
Als ik zyn vloer bespoog en Persiaansche matten,
En hy, met hovaardy besmet,
My had zien wentlen in zyn bed.
Laat Sokrates zich ook door 't ydel goud beleezen?
Kent gy u zelv' met meer? dat deed gy nooit voor deezen.

SOKRATES.
Myn vrient, gy oordeeld hier verkeerd.
Geschenken heb ik nooit begeerd.

DIOGENES.
Was Ajax door geen flits van 't scherpste staal te wonden?
Het hart van Sokrates wierd edeler bevonden,
't Was schootvry voor een flits van goud.
'k Heb nooit uw' deugd zo zwak beschouwd.

SOKRATES.
Ik schep voor my in goud of schatten geen behaagen.
'k Hebze Alcibiades en andren afgeslagen:
Maar deeze gift houd ik voor goed.
'k Weet waar ik 't goud besteeden moet.

DIOGENES.
Ik ben een hond, en wil noch vleesch noch brokken vreeten,
Dan die my van het volk zyn voor myn ton gesméten.
Myn oude nap is aan een kant,
Want ik kan drinken uit myn hand.
Heeft Artaxerxes my zyn schatten aangeboden?
'k Heb niets van doen: wyl ik bezorgd word van de goden.

DARÍA.
Bedenk u wel. Betoom uw drift.
Versmaad gy 't goud? ontfang het schrift.

DIOGENES.
't Ontbreekt Athene niet aan wyze en zotte boeken:
Maar wyze leezers moet men met lantaerens zoeken.
Veel boeken schryvens quelt den geest
Van dien ze schryft, en die ze leest.
'k Wil met geen prullen in myn ton belemmerd weezen.
In 't boek der waereld is genoeg voor my te leezen.

SOKRATES.
'k Bedank den koning, uit den naam
Der filozoofen, die zyn faam
Verbreiden zullen, en hem altoos dankbaar blyven.

DIOGENES.
Gy kunt tot dankbaarheid aan Artaxerxes schryven,
Dat ik zo ryk ben in myn ton,
Als een die waerelden verwon.

De raaden en filozoofen opstaande, buigen zich voor Daria en Sokrates, en gaan, onder malkander stil redeneerende, met verwondering weg.

Zevende tooneel.

SOKRATES, DARÍA.

DARÍA.
ô Wysgeer Sokrates, wy scheppen groot behaagen
In uwen ommegang. 'k Wens al myn leevensdagen
Te slyten in de zoete vreugd
Van my te spieglen in uw deugd!
Wat heeft het my niet al verwondering gegeeven,

Dat gy standvastig in uw' deugden zyt gebléven,
In 't midden van de raazerny,
En ydle zucht tot heerschappy,
Van eene huisvrouw, die gewoon is u te quellen.
Hoe moet dit uwen geest inwendig niet ontstellen!
Wy merken hoe gy word beproefd,
En worden in ons zelv' bedroefd,
Dat gy door uw geduld haar niet kunt overwinnen.

SOKRATES

Hoe zeer zy my bestormt, ik blyf haar trouw beminnen.
Voor deezen is zy zacht van geest,
En zeer beminnelyk geweest:
Maar als de Atheensche raad, om 't groot getal der mannen,
Gesneuveld in den kryg, of uit de stad verbannen,
Gedrongen door den hoogen nood,
Ten nut des vaderlands besloot,
Dat elk by de eerste vrouw een tweede vrouw mogt trouwen,
Heeft dit een jaloezy verwekt in veele vrouwen.
Sinds wierd Xantippe zo verwoed,
Dat al 't bekoorlyk minnezoet,
De liefde die zy my voorheen heeft toegedragen,
Veranderd is in haat. Ik zag my deerlyk plaagen
Door haar, en ook de tweede vrouw.
Ik heb de vrucht dier dubble trouw
My zelf ten nut gemaakt. Ik moest gelatig blyven
In 't onderling krakkeel van twee verwoede wyven.
'k Stond daagelyks voor hun woeden bloot.
De jongste, Myrtho, is reeds dood;
Xantippe hoop ik zal het dwaaze hoofd eens buigen.
Ik zoek haar door geduld en liefde te overtuigen:
En mist my dit; ik ben vernoegd

In 't lot dat my is toegevoegd.
't Is ydel dat men zich om rampen wil bedroeven;
't Zyn zegeningen die een deugdzaam hart beproeven;
Maar geessels voor een dwaas, die blind
Vermaak in weelde en wellust vindt.
'k Zal nooit de schikking van den Hemel tegenstreeven,
Die my Xantippe tot een zegen heeft gegeeven.

DARÍA.
Een zegen?

SOKRATES.
Ja, en zelfs tot vreugd;
Want ze is de wetsteen van myn deugd.

DARÍA.
De stormen kunnen zich wel al te hoog verheffen.

SOKRATES.
Die waaijen me over 't hoofd. Zy kunnen my niet treffen,
Omdat het losse wolken zyn.
Naa storm volgt altyd zonneschyn.
't Waar immers dwaasheid om daar tegen aan te blaazen.

DARÍA.
Ach! kon ik als een bye op uwe deugden aazen,
Wat zoog ik niet al zoetheids in!
Zie hier een groote koningin,
ô Held der wysheid, die hier altoos wenscht te woonen.
Ik ben Daría, de vorstin der Amazoonen.....
Verwinnaar van uw ramp en druk,
't Orakel spelde my 't geluk
Dat ik den wysten mensch der waereld zoude aanschouwen!

SOKRATES.
Vermaarde koningin, beroemdste van de vrouwen,
Die Artaxerxes zuster zyt:

Uw deugd heeft my het hart verblyd!
Vernederd ge u om by een filozoof te komen?

DARÍA.
Ja, Sokrates, ik heb myn intrek hier genómen.
Ontdekte ik mynen naam en staat,
Dan zou gewis de Atheensche raad,
En de adel met het volk verplicht zyn my te ontfangen;
Verzwyg dan wie ik ben. Gy zult meer gunst érlangen.

Achtste tooneel.

DARÍA, SOKRATES, APELLES.

DARÍA.
Wat wil Apelles?

APELLES.
'k Ben verbaasd!
En moet u stooren door den haast.
Ik breng een tyding die u mooglyk zal verdrieten.
De raad vergadert zich met de Areopagiten.
Zy hebben onderling verschil,
Zo ik verstaa, om uwent wil.
Men twyffelt of ge in schyn der Amazoon Isméne,
Minerva zelf niet zyt, godinne van Athene.

DARÍA, *tegen Sokrates*.
Wat bygeloovigheid myn heer!

SOKRATES.
Vorstin, verwacht dan Godlyke eer.
t Komt door het deelen van uw' kostelyke schatten,
En zucht tot wysheid, die men avrechts zal bevatten.

DARÍA.
Men kome in tyds die dwaasheid voor.

Apelles, gaa. Verzoek gehoor
By Exenaetus. Gy moet hem de zaak vertoonen,
Dewyl hy stadvoogd is. Hy zal ons wel verschoonen,
Dat ik niet eerst by hem verscheen.
Verklaar hem de oorzaak.

APELLES.
Ik gaa heen.

DARÍA.
Neen, volg ons; want ik denk hemzelf een briefte schryven;
Opdat de priesterschap geen dwaasheid zal bedryven.

Einde van het derde Bedryf.

Vierde bedryf.

Verbeeld de kamer, als in 't tweede bedryf.

Eerste tooneel.

XANTIPPE, APELLES.

XANTIPPE.
Apelles 'k wacht met ongeduld
Dat gy my morgen schildren zult.
Ik dien de kamer dan in tyds gereed te maaken.

APELLES.
Bezorg het vroeg; het dient voor 's middags af te raaken.

XANTIPPE.
'k Ben niet nieuwsgierig, neen, ô neen:
Maar zeg my tog: wie is Ismeen,
Die zo veel schatten gouds en kostelyke boeken
Heeft uitgedeeld? wat komt zy in Athene zoeken?
My dunkt ze is grooter dan ze zegt.
Ik bid u, dat gy me onderrecht.

APELLES.
Kunt gy wel zwygen?

XANTIPPE.
Ja.

APELLES.
Ik ook; en durf aan vrouwen
Die zo nieuwsgierig zyn, geen groot geheim vertrouwen.

XANTIPPE.
Ik zie haar altyd aan met schrik.
Zy ziet zo stuurs elk oogenblik
My in 't gezicht, dat ik met reden heb te vreezen,
Of ik wel lang voogdés van Sokrates zal weezen.

APELLES.
Ei! neem dan maar een kort besluit,
En dryf haar met uw' bezem uit.
Want gy behoeft van haar geen overlast te lyden.
Durft gy met dat geweer geen Amazoon bestryden?

XANTIPPE.
Neen: maar een lassen schilder wel.

APELLES.
Mevrouw, gy ziet wêer al te fel.
Ik vrees dat ik u nooit zal treffen naar het léven.
Als wy alleen zyn zal ik u geen aanstoot geeven,
Waardoor uw hartstocht gaande word.
Bedenk u eens: een uur is kort.
Zoud gy geen enkel uur bezadigd kunnen blyven?

XANTIPPE.
En waarom niet? als ik geen stof heb om te kyven
Ben ik zo zacht als eenig mensch.

APELLES.
'k Zal u dan schildren naar uw wensch.

Ik maak 'er staat op: maar gy moest my niet misleiden,
Een uur geduld....

XANTIPPE, *uitbarstende in gramschap*.
Een uur?....ik denk 'er uit te scheiden.
Gy zyt te filozoofs, te fyn.
Nu wil ik niet geschilderd zyn!
Bruij uit myne oogen, eer myn geest mogt gaande raaken,
Om met myn' nagels eens te schildren op uw' kaaken!

APELLES.
Uw schilderkunst staat my niet aan.
Daar komen menschen. Ik zal gaan.

Tweede tooneel.

AXIMANDER, XANTIPPE, EUFROZYNE.

AXIMANDER.
Mevrouw, ei zeg. Heb ik te hoopen of te vreezen?
Zult gy myn liefde nu nog langer tegen weezen?

XANTIPPE.
Gy zyt wat haastig, jonge heer:
Maar hoor wat ik van u begeer:
Gy moet Diogenes, die plaag van alle plaagen,
Op de eene of de andere wys uit onze buurt verjaagen.
En doet de vent u tegenstand,
Steek dan zyn ton maar in den brand.
Als gy dien babok hebt uit onze buurt gedréven,
Vraag dan nog ééns of ik myn dochter u zal geeven.

AXIMANDER.
Mevrouw hoe durf ik dat bestaan?
De brand kon verder overslaan

XANTIPPE.
Spreek my niet tegen, zo wy vrienden zullen blyven.
Hoor, 'k zal u sterken met een aantal braave wyven,
Die ik 'er toe heb omgepraat
Om hem te dryven uit de straat.
'k Heb hem zo zwart gemaakt by 't vrouwvolk als een nikker.
Zy meencn dat hy in zyn ton speelt voor verklikker.

Derde tooneel.

AXIMANDER, EUFROZYNE.

AXIMANDER.
Myn lief hoe komt haar dit in 't hoofd?
Zy schynt van haar verstand beroofd.

EUFROZYNE.
Ik zou Diogenes uit vriendschap liever vraagen,
Of hy genegen is voortaan wat zorg te draagen
Dat hy myn moeders gramschap myd'.
Ik weet dat gy bescheiden zyt.
Daar is hy zelf. Ik gaa, 'k laat u in vryheid spreeken.

Vierde tooneel.

DIOGENES, AXIMANDER.

AXIMANDER.
Men dreigt, Diogenes, uw ton in brand te steeken,
Zo gy niet uit de buurt verhuist.

DIOGENES.
Daar ben ik weinig meê verkuist.

AXIMANDER.
Het is van hooger hand den wyven aanbevólen.

DIOGENES.
Ja praatjes voor de vaak. Uw zinnen zyn aan 't doolen.
Gy zyt verbysterd door de min.
Dat blaast Xantippe u mooglyk in.
Daar is geen twyffel aan. Zy zoekt my quyt te raaken.
Maar 'k ben door 't dreigen van dat wyf niet bang te maaken.
Zy kome eens stormen op myn vat:
'k Zal haar verwachten; zeg haar dat.
Maar vryer, zeg: wat quaad hebt gy zo jong bedréven
Dat gy uw vryheid aan een wyf moet overgeeven?
Kent gy den aart der juffer wel?
Vreest gy niet dat het booze vel,
Haar moeder, zo veel quaads zal zaaijen tusschen beiden,
Dat gy genoodzaakt zyt om van haar af te scheiden?

AXIMANDER.
Neen, zy is van een zacht gemoed.
Het smert haar 't geen haar' moeder doet.
Zy houd gestaag de deugd van Sokrates voor oogen.

DIOGENES.
ô Dwaaze jongeling! de min heeft u bedrógen.
De glans der schoonheid maakt u blind.
Zeg waar men goede vrouwen vind?

AXIMANDER.
De gantsche waereld door, indien wy 't recht beschouwen,
Zyn goede en quaade mans, en goede en quaade vrouwen.
Dat lief, dat tedere geslacht,
't Welk om haar schoonheid word geacht,
Is ook met deugd begaafd, en waardig om te roemen.
Men zou in deeze stad ligt duizend juffers noemen,
Begaafd met deugden en verstand.
De helden van ons Griekenland

Zyn meerendeels gepaard met schoone en vroome jufsers.
Zo gy haar lastren wilt, doe dat by oude suffers:
  Maar by geen eedlen jongen heer
  Als ik, die haare deugd waardeer.
Verwaande filozoof, wat durft gy al verzinnen?
Breng u de liefde van uw' moeder eens te binnen.
  Of is zy ook een teef geweest?
  't Zou schynen aan uw hondschen geest
Dat gy geworpen zyt, en niet behoort by menschen:
ô Jonge filozoof, 'k zou u niet zotter wenschen:
  Uw dwaaling houd u zo verblind,
  Dat gy u niet in staat bevind,
Om 't vrouwelyk geslacht verdienden lof te geeven.

DIOGENES.
Uw dwaasheid heeft haar tot den hemel toe verhéven:
  Maar gy vergaapt u aan den schyn.
  't Kan weezen dat 'er goede zyn.

AXIMANDER.
't Kan weezen? 't is wel waar, verachter van de vrouwen.
Waarom bemint gy niet?

DIOGENES.
    Om dat ik niet wil trouwen:
  Want of men 't doet of dat men 't laat
  Zegt Sokrates, 't is altyd quaad.
De vryheid lykt my best.

AXIMANDER.
    Dan kan ik niet verliezen.
Is 't beide quaad, dan zal ik 't minste quaad verkiezen.
  Want ik begryp, dat die 't niet doet,
  Zeer ongevoelig weezen moet.
De man word om de vrouw, de vrouw om hem gebooren.

Hield deeze schikking op; het menschdom ging verlóren.

DIOGENES.
Geluk dan in de slaaverny.
Gy hebt gelyk: maar 'k hou my vry.
De Grieksche jufferschap zal u haar gunst betoonen,
En in 't Olympiesch spel met groene lovren kroonen,
Wyl gy haar dus beschermen kon.
Trouw dan; al waar het voor myn ton.
'k Zal die, om uwentwil, met mirtfestoenen çieren:
Dewyl gy trouwen zult met een der schoonste dieren:
De dochter van myn Sokrates.

AXIMANDER.
Daar komt hy zelf, Diogenes.

Vyfde tooneel.

SOKRATES, DIOGENES, AXIMANDER.

SOKRATES.
'k Heb u verzocht, om zelfiet uit uw' mond te hooren.
Myn vriend, my quam met veel verwondering te vooren,
Dat gy Xantippe met uw stok
Gejaagd hebt in uw morsig hok.

DIOGENES.
't Is waar. Dit is geschied; opdat ik haar zou leeren,
Gelyk 't haar plicht is, u, als man en huisvoogd te eeren.

SOKRATES.
Moest dat met slagen juist geschiên?

DIOGENES.
Ik was belust om eens te zien
Of ik dat booze vel den kop zou kunnen buigen,

En met de lessen van haar bezem overtuigen,
Dien ik haar eerst ontwrongen had.
Ja, 'k deed haar kruipen in myn vat.
Ik zag hoe gy van haar in 't aanzicht wierd gespógen;
Ja zelfs ontmanteld. Dit verwekte mededógen.
Ik deed haar luistren na de les
Van filozoof Diogenes.

SOKRATES.
'k Verzoek u ernstig haar geen lessen meer te leeren.
Men kan de vrouwen door die middlen niet bekeeren.
Zie haar voor zwakke vaatjes aan.

DIOGENES.
Dan moet m' 'er hoepeltjes omslaan;
Vooral indien men aan de gisting kan bemerken
Hoe 't vaatje barsten zou als 't vocht begon te werken.
Xantippe is al een mislyk vat,
Dat ligt kon barsten aan het nat.

SOKRATES.
Gy deed my gantsch geen dienst. Hebt gy my hooren klaagen,
Dat ik onmachtig ben myn leed te kunnen draagen?
In plaats van hulp heeft uw geweld
Myn huis in rep en roer gesteld.
Ik hoop dat gy my nooit die vriendschap meer zult toonen.
Gy doet my dienst zo gy wat verder op wilt woonen.
Zo lang gy blyst in deeze straat,
Zal zy gedenken aan die smaad.

DIOGENES.
Ja laat zy aan die smaad haar léven lang gedenken.
Bericht haar, dat ik haar vergiffenis zal schenken,
En als een eerlyk filozoof
Myn vriendschap en myn gunst beloof;

Mits, dat zy dan haar leed niet onbesuisd zal wreeken,
Door met een deel gespuis myn ton in brand te steeken.
Daar is zy.

Zesde tooneel.

DIOGENES, XANTIPPE, SOKRATES.

DIOGENES.
Hoe zyt gy gezind?
Ben ik uw vyand? of uw vrind?
't Staat in uw keur met my in vreede of twist te leeven.

XANTIPPE.
'k Ben dat gebruij al moe. 'k Zal 't u quansuis vergeeven;
Mits gy terstond uw ton verkruijt,
Eer hy in 't water word gebruid.

DIOGENES.
'k Wil wel verhuizen: maar ik kan niet eer voor morgen.
'k Dien tyd te hebben om myn inboel te bezorgen.

XANTIPPE
Uw inboel!

SOKRATES.
Zyt gy nu voldaan?

XANTIPPE.
Ja als hy morgen weg wil gaan.

Zevende tooneel.

SOKRATES, XANTIPPE, AXIMANDER, EUFROZYNE.

SOKRATES.
'k Heb na dien jongen heer vernomen by zyn vrinden.
't Is alles wel: maar 't is bezwaarlyk goed te vinden:
Zy zyn nog jong en onbedacht.
't Is nutter dat men nog wat wacht.
Men overweeg het wel. De zaak is zeer gewichtig.

XANTIPPE.
Gy spreekt als filozoof: die menschen zyn omzichtig.
Gy houd niet van de schielykheid.

SOKRATES.
De jeugd word ligt door schyn misleid.

XANTIPPE.
Dat kan wel weezen, maar wat hebt gy meer te zeggen?

SOKRATES.
Dat ik genegen ben om 't nader te overleggen.

XANTIPPE.
Wel om dat gy 't nog overlegt,
Zo denk, en houd het voor gezegd,
Dat ik, in spyt van u, terstond myn woord wil geeven.
Hoor, wyshoofd Sokrates, hier baat geen tegenstreeven;
'k Wil dat gy 't aanstonds toe zult staan,
En dat het huwlyk door zal gaan.

SOKRATES.
Gy zyt wat haastig.

XANTIPPE.
Gy wat langsaam.

SOKRATES.
Treed dan nader;
Myn kindren, veel geluks! ik stem het toe, als vader.

XANTIPPE.
Zo haastig? in één oogenblik?
Daar ben ik niet meê in myn schik.
De zaak is van gewicht. Ik moet het overleggen.
En denk, in spyt van u, in lang geen ja te zeggen.

AXIMANDER.
Ach! moeder geef ons ook uw stem!
Uw woord heeft hier een groote klem.
'k Ben altoos tot uw dienst; zelf met gevaar van 't leeven.

XANTIPPE.
Myn heer, ik zal....'k zal niet....'k zal u myn dochter geeven.

AXIMANDER.
ô Onverwacht geluk! wat vreugd!
ô Sokrates ik volg uw deugd!
Mevrouw 'k zal u voortaan als moeder achting draagen,
En poogen niets te doen het welk u zal mishaagen.

Aximander omhelst Eufrozyne.

En gy myn lieve hartvriendin,
Bevestig haast myn trouwe min,
Door in den tempel my uw rechterhand te geeven!

EUFROZYNE.
Ik zal den hemel noch myn ouders tegenstreeven.

Na dat de twee gelieven hunne ouders omhelsd hebben, zegt

SOKRATES.
Leeft lang in eendracht, liefde en rust.

Sokrates willende Xantippe omhelzen en geluk wenschen, stoot zy hem van haar af, zeggende,

XANTIPPE.
Bruij heen! 'k wil niet dat gy my kust.
Gaa kus uw Amazoon, uw boeken en uw pennen!
Gykent u zelv', en zult haar ook wel leeren kennen.

Achtste tooneel.

EUFROZYNE, XANTIPPE, AXIMANDER.

EUFROZYNE.
Ach moederlief! 'k zie dat gy schreijt.

XANTIPPE.
Och ja! ik schreij uit grimmigheid!
Ik plaag een ander, en ik voel my zelve plaagen!
Aan wien zal ik myn nood, dan u myn kindren, klaagen?
Waar Sokrates zo deugdzaam niet,
Dan zag ik 't eind van myn verdriet.
'k Ben grimmig! 'k ben jaloers, omdat ik moet aanschouwen
Dat hy gestreeld word om zyn wysheid van de vrouwen!
En welke vrouwen? 't fier geslacht,
Dat woest van aart na glorie tracht.
Ismene schynt quansuis de wysheid hier te zoeken;
Zy zit naast Sokrates te prevlen in de boeken,
En ziet den man zo vriendlyk aan,
Dat hier wat anders om moet gaan.
'k Vrees zo die wysheid eens ontaard in quaade luimen,
Dat ik met schimp en smaad het huis zal moeten ruimen.

EUFROZYNE.
Ach! moederlief! geef my gehoor.
Gy stelt u zelv' het ergste voor.
De lust tot wysheid heeft haar tot de reis gedréven.

XANTIPPE.
Ik denk dat zy alleen zich herwaart heeft begeeven
Om iets, dat ieder is bekend!
En de amazoonen zyn gewend.
Haar koninkryk bestaat alleen uit strydbre vrouwen.
Zy reizen hier en ginds om heimelyk te trouwen.
De meisjes worden, naar haar wet,
De linker borsten afgezet,
Om in den kryg bequaam de boog te kunnen spannen.
De knechtjes zenden zy verminkt aan haare mannen.
Is dan myn vrees zo ongegrond,
Dat ze in een heimlyk minverbond,
Een wysgeerésje zoekt by Sokrates te teelen?
Zy komt hier niet vergeefs om schatten uit te deelen.

EUFROZYNE.
Ach! moederlief, ik ben beschaamd!
Gy spreekt een taal die niet betaamt.
Zy zyn te hoog van geest om van de deugd te scheiden.

XANTIPPE.
Ach kind gy weet niet hoe de fynen ons misleiden!
Zy zal de vrouw zyn naar den geest,
En ik naar 't lichaam. 'k Ben een beest,
Een dier, een booze teef, zo als my word verwéten.
Uw vader, lieve kind, zal my gerust vergeeten.

AXIMANDER.
De man is immers styf en oud.

XANTIPPE.
Hy word van my niet veel vertrouwd.
Ik denk om Myrtho nog.

EUFROZYNE.
Waar word gy heen gedréven?

Daar drong de wet hem toe, in 't beste van zyn léven.

XANTIPPE.
Daar komt hy met zyn Pallas aan.
'k Wil haar niet fpreeken. Laat ons gaan.

Negende tooneel.

DARÍA, SOKRATES.

DARÍA.
ô Groote filozoof, ik moet u iets verklaaren.
Wanneer ik met myn stoet was uit myn ryk gevaaren,
   En Artaxerxes voor den troon
   Begroet had, als ik ben gewoon,
Uit liefde en eerbied voor myn' koninklyken broeder:
Darius Nothus zoon, geteeld by myne moeder;
   Heb ik metéén aan hem ontdekt,
   Hoe my de zucht tot wysheid trekt
Om in Athenen, u, ô Sokrates, te aanschouwen.
'k Begaf my op de reis, verzeld van weinig vrouwen.
   Bedekkende myn naam en staat.
   My kleedende in dit reisgewaad.
Ik denk myn sluijerkroon niet op het hoofd te draagen
Voor dat ik offren zal, naar 's konings welbehaagen,
   Den ryken krygsbuit, dien ik won,
   Wanneer de broedertwist begon:
Als Cyrus moeder, door de staatzucht aangedréven,
Door snoode muitery myn broeder stond na 't léven.
   Maar eer ik herwaart my begaf,
   Leide ik myn plicht te Delfos af,
Om aan den drievoet van Apolloos tempelkooren
't Orakel, op 't gebed der priesterschap, te hooren.

Heldin (dus wierd het my gemeld)
Vereenig met den wyssten held:
Dien, *die zichzelven kent*. Ik geef u te overleggen,
Hoogwyze Sokrates, wat deeze spreuk wil zeggen.

SOKRATES.
Die spreuk, doorluchte koningin,
Begryp ik in een dubblen zin.
Men dient die Delfostaal te weegen en te wikken.

DARÍA.
Ik zal my naar den zin van dit Orakel schikken.

Tiende tooneel.

SOKRATES, *alleen*.
ô Hemel! dacht ik dat een vrouw
My door een vraag beproeven zou!
Is 't lust tot wysheid die haar herwaart heeft gedréven?
Wat antwoord zal ik best der koninginne geeven?
Wat vreemde liefde quelt haar geest!
Maar myne ziel het aldermeest!
Apolloos priesterschap, gy legt ons mooglyk laagen?
Zal ik u na den zin van dit orakel vraagen.
ô Hemel, die ons nooit misleid
Door list of dubbelzinnigheid!....
Gy hebt myn hart verlicht met meer dan zonneklaarheid.
Ik zal de orakeltaal uitleggen naar uw' waarheid,
En my bedienen van een les,
Betamelyk aan Sokrates;
Opdat die koningin, wier wysheid wy waardeeren,

Ook op zichzelven door de deugd moog' triumfeeren.
ô Liefde! daar myn ziel in blaakt.....
'k Zie dat Xantippe my genaakt.

Elfde tooneel.

XANTIPPE, SOKRATES.

XANTIPPE.
Myn heer! myn Sokrates! ik ben benieuwd te hooren
Of ik geheel en al uw liefde heb verloren,
Die gy my voormaals hebt getoond.
't Is waar. 'k Heb u somtyds gehoond:
Maar menigwerf getracht myn driften in te binden:
Doch't is vergeefsch geweest. 'k Weet nergens rust te vinden.
Maar 'k voel nu door de jaloezy,
Die my vervoert tot raazerny,
Dat ik u teêr bemin. Myn liefde is weêr aan 't blaaken,
En wil niet dat uw hart my iemant zoude ontschaaken.

SOKRATES.
Zodat het eindlyk u behaagt
Dat gy my wederliefde draagt?
Toon my die liefde dan; op dat wy rust genieten.
'k Zal niets bestaan dat u met reden kan verdrieten.

XANTIPPE.
Maar zou die deftige Amazoon,
Die zo bekoorlyk is en schoon,
My van uw liefde door haar' wysheid niet berooven?

SOKRATES
Weêrhoud u. Koom die drift, die jaloezy, te boven.

XANTIPPE.
Indien zy door arglistigheid
Het hart van Sokrates misleid,
Zal ik, hoe groot zy is, haar onverzoenlyk haaten,
En middlen zoeken om haar 't huis te doen verlaaten.
Ja schoon ze ons groote schatten deelt,
Heeft zy Xantippe lang verveeld.

SOKRATES.
Draag uw voorzichtig om haar gramschap niet te ontstéken.
'k Bemin u teder, en ik zie uw' zielsgebréken
Voor vrouwelyke zwakheid aan.

Twaalfde tooneel.

Thisbe en de Schatbewaarder beluisteren Xantippe en Sokrates.

SOKRATES, XANTIPPE, THISBE, SCHATBEWAARDER.

XANTIPPE.
Dat heb ik meer van u verstaan.
Indien 't geveinsdheid zy, zult ge ongelukkig weezen!

SOKRATES.
Leer, leer zachtmoedig zyn. Ach! leer den Hemel vreezen.

XANTIPPE.
Ja leer zachtmoedig zyn! wel wis!
'k Weet niet hoe dat te leeren is.

SOKRATES.
Omhels de deugd, en toom ondeugende gedachten,
Dan leert de Hemel u al wat gy moet betrachten.

XANTIPPE, ***hem aanvliegende.***
Ik ben u dankbaar voor die les.
'k Omhels myn lief! myn Sokrates!

SOKRATES.
Laat los! gy wurgt....laat los!....wilt gy myn keel toenypen?

XANTIPPE.
Ik wil de liefde, die 'k u draag, u doen begrypen!

THISBE, ***tegen den Schatbewaarder.***
Vlieg toe! men help hem uit den nood.

SOKRATES.
Xantippe uw liefde is al te groot!

THISBE
Ontwyk haar, Sokrates; uw lyf is hier niet zeker.

Dertiende tooneel.

XANTIPPE, THISBE, DE SCHATBEWAARDER.

THISBE.
Hoe zyt gy dus ontzind?

XANTIPPE.
Vraag dat dien echtverbreeker!

THISBE
Ik raad u, maak hier geen misbaar.
Indien ik niet gekomen waar',
Had ge in uw raazerny hem ligt gebracht om 't léven.
Gy zyt beluisterd. 'k Weet al wat gy hebt bedréven,
En eisch voldoening, boos serpent!

Thisbe trekt het zwaerd.

Beef! beef! verwacht uw leevens end!

XANTIPPE.
Help! help! Minerva help! ach, neem my in uw'hoede!

THISBE.
Neen zy zal Sokrates beschermen voor uw' woede!
ô Feeks! hoe komt gy dus ontzind?

XANTIPPE.
Ik merk dat hy Ismene mint!

THISBE.
Voorzeker mint hy haar; en zy bemint hem weder.
Ik zeg nog meer, mevrouw, Ismene mint hem teder.
Een onuitspreekelyke vreugd
Geniet ze in 't spiegelen zyner deugd.
Ja, stond het in haar' macht, nooit zou zy wederkeeren
Na 't Amazoonsche ryk: maar hier de rust begeeren;
Doch ze is zo laag niet van gemoed
Dat zy onkuische liefde voed;
Ook is zy niet gezind uw huuwlyksband te breeken.
Een eedler minnedrift heeft haare ziel ontstéken.
'k Moet u verlaaten: 't is myn plicht
Dat ik haar aanstonds onderricht,
Wat hier is omgegaan. Ik zal hier wederkomen.
't Is nodig dat gy in bewaaring word genomen.
Heer Schatbewaarder, slaa wel acht
Dat zy niet vlucht. Houd scherpe wacht.

Veertiende tooneel.

XANTIPPE, SCHATBEWAARDER.

XANTIPPE.
Ach! kon ik aan myn drift den vollen teugel geeven,
Dan wierd al't vreemd gespuis myn wooning uitgedréven!
De Jaloezy verscheurt myn hart!

Ik word veracht, beschimpt, gesard,
En met het zwaerd gedreigd, ja, in myn huis gevangen!
Ach! niemant kreunt zich, welk een spyt! aan myn belangen!
ô Snoode medeminnaares!
Verleidster van myn Sokrates,
Hy word van u bemind, en hy bemint u weder.
Ja; 'k heb te veel verstaan, Ismene mint hem teder!
En ik ben machteloos dien hoon
Te wreeken op deeze Amazoon!
Eer ik de heerschappy zoude in myn huis verliezen
En haar na de oogen zien, zal ik den dood verkiezen!
Daar is zy....

Vyftiende tooneel.

DARÍA, XANTIPPE, SOKRATES, THISBE, SCHATBEWAARDER.

XANTIPPE, *tegen Daria*,
Is het u bericht?

DARÍA.
Zwyg!...Breng haar voort uit ons gezicht!

XANTIPPE
Ach! waarde Sokrates, wat zal my wedervaaren?

DARÍA.
Geleid haar na 't vertrek, daar gy haar kunt bewaaren.

Zestiende tooneel.

DARÍA, SOKRATES.

DARÍA.
Vergeef ons dit, ô Sokrates.
't Is nodig, dat ik als voogdes
My aanstel in uw huis. Denk dat dit mogt geschieden.
Zy werd bewaard uit vrees dat zy ons mocht ontvlieden,
En in haar gramschap iets bestaan,
Het welk ons zou ter harte gaan.
Stel uw gerust. Men kan in huis zich nu vertrouwen.
Begin 't orakel my, indien 't u lust, te ontvouwen.

SOKRATES.
Wel aan doorluchte koningin,
't Orakel houd niet anders in,
Dan, dat gy door de zucht tot wysheid aangedréven,
De deugd omhelzen moet, en volgen al uw léven.

DARÍA.
Maar let ter degen op den zin;
't Houd, dunkt my, nog iets naders in.

SOKRATES.
Niets meerder, dan dat gy de wysheid moet beminnen,
Van een die machtig is zichzelven te overwinnen.

DARÍA.
Die overwinning heeft, zo 'k meen,
De groote Sokrates alleen.
Luid niet het antwoord van de orakelstem voordeezen,
Wanneer gevraagd wierd wie de wysste mensch mogt weezen.
De wysheid van Euripides
Streev' boven die van Sofokles:

Maar Sofroniskus zoon zal hooger zich verheffen,
En alle menschen ver in wysheid overtreffen.
Dus heeft de godspraak u verklaard
Voor d' allerwyssten mensch op aard.
Maar 't myne is niet zo klaar. Indien ik 't uit zou leggen,
Vergeef 't my Sokrates! zoude ik iets naders zeggen.
Let eens wat ons de godspraak meld:
Vereenig met den wyssten held:
Dien die zich zelven kent. Ik zou het dus verklaaren:
Dat wy, vereenigd voor de goden, moeten paaren.

SOKRATES.
't Orakel heeft uw' geeft misleid,
Door deeze dubbelzinnigheid.
Bedenk u wel, vorstin; dan gaan wy saam verlóren.
Dat ongelukkig lot zy u noch my beschóren!

DARÍA.
Gelooft ge in Delfos godspraak niet?

SOKRATES.
'k Weet dat daar veel bedrogs geschied.
't Orakel daar om hoog, dat wy alleen waardeeren,
Leert ons een liefde die in 't hart moet triumfeeren:
Geen wellust die de ziel bedriegt:
Maar liefde die ten Hemel vliegt.
De weelde, myn prinses, is voor de ziel verderflyk.
Myn ziel bemint uw ziel; zy beiden zyn onsterflyk,
En moeten rein ten Hemel gaan.

DARÍA.
'k Neem die vereeniging dan aan.
't Orakel dat gy spreekt, u ingestort van boven,
Wil ik veel liever dan de Delfostaal gelooven;
Waar door myn geest in twyfling viel.

Wy zyn vereenigd naar de ziel.
Ik volg de wysheid na, die me overtuigt van binnen.

SOKRATES.
ô Groote koningin dan zult g' u zelv' verwinnen.

DARÍA.
'k Ben u, ô Sokrates, verplicht.
Gy hebt myn twyflend hart verlicht.
Ik voel een yvervuur in myn gemoed ontstéken,
Om in myn koninkryk de wysheid aan te queeken....
Maar 'k hoor daar iemant die ons stoort.

Zeventiende tooneel.

THISBE, DARÍA, SOKRATES.

THISBE.
't Is tyd dat gy Xantippe hoort.
Zy heeft u samen iets gewichtigs te openbaaren.
'k Heb haar geboeijd: maar ze is een weinig aan 't bedaaren.
Ze is aan de kamerdeur. Zy schreijt.

DARÍA.
Gaa, dat zy binnen werd' geleid.

Achtiende tooneel.

XANTIPPE, DARÍA, SOKRATES, THISBE, DE SCHATBEWAARDER.

XANTIPPE.
Ik kom hier niet om u vergiffnis af te smeeken,
Maar om de banden van een huwelyk te breeken,
Dat my vervoert tot raazerny!
Ismene, ik geef de heerschappy,

In 't huis van Sokrates, aan u gewillig over.
'k Ontslaa hem van myn echt. Vleij, streel hem, en betover
  Zyn' zinnen; want ik ben verheugd
  Dat gy hem van het spoor der deugd,
Daar hy zyn roem op draagt, wist in uw net te trekken.
Xantippe zal niet meer u tot verhindring strekken.

DARÍA.
Neem haar de boeijen van de hand.

XANTIPPE.
  'k Weet dat hy in uw liefde brand.
Gy kunt met hem gerust u oefnen in de boeken;
En na een wysheid, die ik ook gezocht heb, zoeken:
  'k Meen in de boeken der natuur.
  Uw leeslust staat Xantippe duur!
Laat my dan, Sokrates, de gunst van u verwerven,
Dewyl 't myn noodlot schynt dat ik van spyt moet sterven,
  Dat, eer ik uit Athenen trek,
  En al het volk ten spot verstrekk',
Van armoê niet vergaa. Indien ik u voordeezen
In 't bloeijen myner jeugd pleeg lief en waard te weezen;
  Geef my, wel eer myn waarde man,
  Myn aangebrachten bruidschat dan;
Opdat ik naar myn staat in ballingschap moog' leeven.
Stem in myn bede. Ik zal na Argos my begeeven.
  Myn kind verzel my op de reis
  Met Aximander. Dit 's myn eisch!

DARÍA.
Xantippe wees getroost. Ik zal maar weinig daagen
Verblyven in uw huis. Ik wil u niet verjaagen.
  Uw argwaan plaagt u zelv' te grof.

XANTIPPE.

Neen, Sokrates, gun my verlof.
Geef my myn bruidschat, met myn brieven en juweelen;
Dan kunt g' uw amazoon gerust met wysheid streelen,
Terwyl zy al dat lieflyk zoet
U met schenkaziën vergoed.

SOKRATES.

Bedenk u wel, Xantippe, eer gy my zult verlaaten.
Schoon ik wel reden heb om u te kunnen haaten,
Min ik u teêrder dan gy weet.
Uw opzet is my waarlyk leet.
Schikt dit de Hemel dat gy van ons af moet scheiden?
Hy kan 't ook schikken om u wederomte leiden.
Gaa dan na Argos met uw kind,
Ik weet dat gy het teder mint.
Ik zal aan u veel meer dan uwen bruidschat schenken.
Maar overwin uw drift. Gy kunt u nog bedenken.

XANTIPPE.

Neen, Sokrates, 'k heb my bedacht.
'k Word hier beschimpt, gesard, veracht;
Ontslaa my dan. Ik durf myn hartstocht niet vertrouwen.
'k Vertrek, eer ik iets doe, het welk my mogt berouwen.

Einde van het vierde Bedryf.

Vyfde bedryf

Verbeeld de straat, als in 't eerste Bedryf.

Eerste tooneel.

SOKRATES, XANTIPPE.

SOKRATES.
Gy zyt op uw verzoek, myn kind,
Ontslaagen van het huisbewind.
Gy hebt het dus gewild. 'k Mogt u niet tegenstreeven.
'k Heb u den bruidschat, op uw' eisch, weêrom gegeeven,
Ja u veel meerder toegeleid,
Om van geen onrechtvaerdigheid
By u, of wien het zy, verdagt te willen weezen.
'k Heb u getrouw bemind, en gy my ook voordeezen.
Uw afscheid treft my aan het hart.

XANTIPPE
Is 't mooglyk! voelt gy zulken smart?
Dat zal wel overgaan. 't Is waar gy moet my missen:
Maar de Amazoon zal ligt die traanen kunnen wissen.
Een vrouw, als ik, vergeet men ligt.
Maar evenwel, ik ben verplicht
Om u te danken voor uw gunstige geschenken.
Gy overtuigt my zo, dat ik niet ligt zou denken
Van u te scheiden, neen, ô neen,
Indien de liefde van Ismeen'
U, zonder dat gy 't wist, niet had in 't net gekrégen.
Gy kent, ô Sokrates, u zelven niet ter dégen.

SOKRATES.
Ik ken myzelv' zo wel, dat ik
Voor weelde en ydlen wellust schrik.

XANTIPPE.
Ik ken myzelv' zo wel, dat ik van drift ontstéken,
Zo ik hier langer bleef, myn leed zou moeten wreeken.
'k Ontwyk dan liever u, en haar,
En stel my zelve in geen gevaar
Om iets te doen dat my zou strafbaar kunnen maaken.
'k Zie Aximander. Maak dat wy op reis geraaken.

Tweede tooneel.

SOKRATES, AXIMANDER.

SOKRATES.
Xantippe wil terstond op reis.

AXIMANDER.
Moet ik voldoen aan deezen eisch?
Men kan zo schielyk, op een sprong zo niet vertrekken.
Het waar ons nutter om den tyd wat uit te rekken.
Ik zal myn oom Alcidides
Verzoeken, of ze een dag vyf zes
By hem verblyven mag, en alles hem verklaaren.

SOKRATES.
Gaa Aximander, gaa, en breng haar tot bedaaren.
Die raadsheer is bequaam en goed
Om haar te tasten in 't gemoed.
Daar komt Diogenes.

Derde tooneel.

DIOGENES, SOKRATES.

DIOGENES.

De dieren van Athenen
Zyn op de markten in de wapenen verschénen.
De reden waarom dit geschied,
In tyd van vreede, weet ik niet:
Maar mooglyk zal het zyn om oproer voor te komen.
Myn hondjes hebben ook de wapens opgenomen.
Om als 't janhagel iets begon
De wacht te houden aan myn ton.
Daar komt myn lyfwacht aan. Nu heb ik niets te vreezen.
Als 't volk aan 't vechten raakt wil ik niet ledig weezen:
Maar rollen middlerwyl myn vat
Door al de straaten van de stad.

Vierde tooneel.

XANTIPPE, DIOGENES, SOKRATES.

Vier leerlingen van Diogenes, met bezems gewapend, trekken achter malkander voorby de ton, terwyl Xantippe dezelve uit het venster ziet aankomen.

XANTIPPE, *voor 't venster*.

Zo, Sokrates, wel zo! ik heb de klugt geróken.
Gy en Diogenes hebt mooglyk afgesproken,
Of staat ten minsten in beraad,
Om door 't janhagel dat daar staat,

My, als ik 't huis ontvlucht, wat af te laaten rossen.

DIOGENES.
't Is immers vreede, kind, zy zouden u verlossen
Indien ze u zagen in den nood.
Kom maar beneden. Geef u bloot.

XANTIPPE.
Neen hond, 'k vertrouw u niet! morsvarken! teevebyter!
Verklikker! hangebast! gezworen wyvesmyter!

DIOGENES.
Front! mannen! prezenteert 't geweer!
Mevrouw, vergun myn hondjes de eer,
Zo gy uw huis verlaat, en wilt na Argos hollen,
Dat zy u in myn ton de poort uit mogen rollen.

XANTIPPE.
Wel jakhals, die my altyd sart,
Begin die klucht eens hebt gy 't hart!

SOKRATES.
Xantippe, ik bid bedaar.

XANTIPPE.
Wel ja, ik zou bedaaren.

SOKRATES.
't Is immers spotterny. Waar toe dus uit te vaaren.
Mag ik u bidden houd u stil,
En luister wat ik zeggen wil.

XANTIPPE.
'k Vertrouw dien fielt geen zier. Hy is 'er niet te goed toe.

DIOGENES.
Neen zeker 'k zal 't niet doen, gy zyt 'er veel te zoet toe.

XANTIPPE.
ô Filozoofsche baviaan!
Kom hier eens dicht aan 't venster staan!

Kom kliekjeskaauwer! kom vermufte beeneknaager!
Die alle menschen plaagt. ô Aap! lantarendraager
Van Pluto! kom ik uit het huis
Ik jaag u weg met al 't gespuis.
ô Quylbek! Izegrim! ô Lasteraar der goden!

DIOGENES.
Mevrouw, houd op! 'k heb zo veel naamen niet van noden.

SOKRATES.
Diogenes, ei, spreek niet meer.

DIOGENES.
Dat is een bekje van Megeer!

Sokrates en Diogenes onder het venster staande, werpt Xantippe dezelve een pot vuil water over 't hoofd.

ô Sokrates wie dacht dat ze ons zo zou bejegenen!

SOKRATES.
Ik heb 't, na 't dondren van Xantippe, meer zien regenen.
'k Zou denken dat het water is.

DIOGENES.
Voorzeker neen. 't Is drek en pis.
Megéralief, hebt gy uw gal nu uitgespógen?

XANTIPPE.
Bruij aan de galg, en hang u zelven daar te droogen.

DIOGENES.
'k Zal u betrekken! kom eens hier!

XANTIPPE.
Ik acht u dreigen niet een zier.
Hangwammes! loeris! durft gy weer aan 't venster komen
'k Zal dan van 't zelfde sop u nog eens overstroomen.

Xantippe trekt het venster toe.

Vyfde tooneel.

SOKRATES, DIOGENES, en zyne leerlingen.

DIOGENES.
Zy heeft die droelpot vol vergâard,
En tot op deezen dag bewaard,
Om tot een afscheid iets aan Sokrates te schenken;
Opdat hy altoos aan Xantippe-lief zou denken;
En ik heb meê myn deel gehad
Uit oude vriendschap, van dien schat.

SOKRATES
Ik zal vertrekken om my af te laten wassen.

DIOGENES.
Doe dat tog niet. Zy mogt daar binnen op u passen.

Zesde tooneel.

SOKRATES, AXIMANDER, DIOGENES, en zyne leerlingen.

AXIMANDER.
Myn heer, 't verzoek is toegestaan.
Myn oom is met die zaak begaan:
Maar zal om uwent wil haar alle gunst betoonen.
Hy wenscht dat zy in 't kort weêr in uw huis zal woonen.
Maar 'k ben verwonderd: in de stad
Heeft elk een denkbeeld opgevat,
Als of Minerva van den Hemel waar' gekómen,
En heden in uw huis haar intrek heeft genómen.
En schoon ik sprak: het heeft geen schyn
Dat de amazoon Minerf zou zyn:
'k Ben zelf met haar gereisd van Argos na Athene.

Zy is my wel bekend. Zy noemt zichzelf Ismene:
Het was vergeefsch. Men bleef verblind.
De priesteréssen zyn gezind,
Ik weet niet door wat geest van yver aangedréven,
Om te offren voor uw huis.

SOKRATES.
Men heeft een brief geschréven;
Opdat het volk niet word misleid.
ô Wondre bygelovigheid!

AXIMANDER.
De raad, de priesterschap, al schynen 't ydle droomen
Van iemand uitgestrooijd, gelooven zulks volkomen.
En die nog twyflen zeggen maar:
Men breng' de stad in geen gevaar,
Om Pallas gramschap, zo zy 't zelf is, op te wekken.
Een offerhande kan tot ons bederf niet strekken.
Daar komen filozoofen aan,
Die na uw wooning zullen gaan,
Om deeze staatzie uit nieuwsgierigheid te aanschouwen.
Of plaatzen zoeken voor hunn' kinderen en vrouwen.

Zevende tooneel.

APELLES, DIOGENES, en zyne leerlingen, SOKRATES, AXIMANDER, VIER FILOZOOFEN.

APELLES.
ô Sokrates! Ik ben verbaasd!
Ik dien Ismene met 'er haast
Te melden, dat zy zich wat prachtiger moet kleeden.
De priesters staan gereed om herwaart aan te treeden.
Gaan we, Aximander; dat zy 't weet.

Achtste tooneel.

DIOGENES, en zyne leerlingen, SOKRATES, VIER FILOZOOFEN.

DIOGENES.
Myn lyfwacht, maak u dan gereed,
Om, als de staatzie komt, 't geweer te prezenteeren.

SOKRATES.
Gy zyt geneigd met ons, en elk den gek te scheeren,
Maar wagt u voor de priesterschap.

DIOGENES.
Die hebben luizen in de kap
Dat weet ik wel: maar 'k wil de goeden niet verachten:

SOKRATES.
Daar komt Xantippe.

DIOGENES.
Ik zal met cerbied haar verwachten:
Want 'k zie haar ligt in lang niet meer.

Negende tooneel.

XANTIPPE, EUFROZYNE, AXIMANDER, SOKRATES, DIOGENES met zyn vier leerlingen, VIER FILOZOOFEN.

Xantippe uitkomende, verzeld van Eufrozyne en Aximander, heeft haar koffertje met juweelen en brieven onder den arm.

DIOGENES.
't Za, mannen; presenteert 't geweer!

EUFROZYNE.
Ach vader! moeder is gezind om nu te scheiden.
Wy zullen haar nu na Alcidides geleiden.
'k Omhels u, lieve vader! ach!
Hoe treft ons zulk een zwaare slag!

XANTIPPE.
Ja kus hem ook voor my! ik mogt hem eens weêr kussen
Gelyk ik heb gedaan, om 't vuur van wraak te blussen.
'k Zal my wel wachten voor een kus:
Het heugt my nog te wel van flus.
Myn medeminnaarés zou daar wel na verlangen,
En houden my misschien myn léven lang gevangen.
Vaar wel dan, Sokrates. Ik gaa:
Ligt in der goden ongenâ,
En neem myn bruidschat meê, myn brieven en juweelen.

DIOGENES, ***tegen een zyner leerlingen.***
'Gaa achter haar, en zoek dat koffertje te steelen.

XANTIPPE, ***staande tusschen Aximander en Eufrozyne.***
ô Pallas! maak myn zinnen kloek!
Ik weet wel dat ik my den vloek
Heb op den hals gehaald van alle huichelaaren!
ô Filozoofsch gebroed! ontrusters van de altaaren!
Om al uw twisten, uw gedruis,
Verlaat Xantippe nu haar huis!
Ik dagt met Sokrates voortaan in rust te blyven,
En al wie hem bezogt myn wooning uit te kyven:
Maar 't noodlot heeft het niet gewild.
Ik heb vergeefsch myn kracht verspild.
Maar 'k dank de goden! want ik vind my nu ontslagen
Om u, om Sokrates, en ook my zelf te plaagen!
ô Lasteraars der goden! 'k zal

Uw' snoodheid vloeken, overal!
Twist eeuwig met malkaêr. Zoekt in 't geheim te dringen
Der goden: maar versmoort in uwe twyfelingen!
Terwyl de deugd, daar gy op roemt,
U na den Acheron verdoemt;
Gebannen voor altoos uit de Elizeesche velden!
Verslyt uw leevensloop met op elkaêr te schelden.
Uw léven zy van korten duur!
Verzengt in Jovis bliksemvuur!
Of als ge u indringt in de koningklyke hoven,
Op lekker wildbraad aast, van Chioos wyn bestoven,
Die op uw purper aanschyn blinkt:
Wensch ik, dat ge u te barsten drinkt,
Om 't menschelyk geslacht geen verder quaad te brouwen!
Minerva! laat my nooit een filozoof aanschouwen;
Want 'k voel ontroering in myn bloed
Als ik 'er ergens één ontmoet!
Ik geef u over, ô ontrusters van myn léven,
Aan al de vloeken die men Ibis heeft gegeeven!

Het koffertje werd haar onder den arm weg gehaald, en de roover loopt schielyk heen.

Wat 's dit? help dieven! dieven hou!

AXIMANDER.
Ik zal haar volgen!

DIOGENES, *tegen zyn leerlingen*.
Helpt haar trouw,
En zoekt de dieven op.

Tiende tooneeel.

SOKRATES, DIOGENES, EUFROZYNE, VIER FILOZOOFEN.

DIOGENES.
Nu ziet gy voor uwe oogen
Hoe dat boosaartig dier zichzelven vind bedrógen;
Dat nooit na wysheid heeft getracht,
De filozoofen steeds veracht,
En eindelyk vervloekt, in 't aanzien van Minerve
Godin der wysheid zelf. Ik gun haar dat zy zwerve,
Met hartzeer armoede en gebrek;
Opdat het haar ten goede strekk';
En dat zy werd bekeerd. Zy is die proef wel waardig.
Zy steunt op haaren schat. Dat maakt haar stout, hovaerdig
En onverdraagchelyk metéén.
Zy zal gedwee zyn, zo ik meen,
Indien de dief niet met haar' schat is te achterhaalen.
Zy zal mistroostig zyn, en zoeken niet te dwaalen:
Maar in het nypen van den nood
Het hoofd te leggen in den schoot.
Maar, Sokrates, gy moet voorzichtig haar beproeven.

SOKRATES.
't Schynt dat gy ernstig spreekt. Hoe kan ik haar bedroeven
En dat in 't uiterste gevaar?
Diogenes, 't ben geen barbaar.
Ik zou nog grooter schat, dan deezen, graag verliezen,
Wierd zy hier door geleerd om 't spoor der deugd te kiezen.

DIOGENES.
Neem haar niet in, voor ze is beproefd.

SOKRATES.
Gy maakt my innerlyk bedroefd.
'k Zie Aximander daar, nu zal men tyding hooren.

Elfde tooneel.

AXIMANDER, SOKRATES, EUFROZYNE, DIOGENES.

AXIMANDER.
Het is onmooglyk om de dieven na te spooren.
'k Wierd door 't gedrang des volks belet;
Want al de straaten zyn bezet.

DIOGENES.
Gaa maar in huis, men zal het koffertje wel vinden.

AXIMANDER.
Hoe weet gy dat?

DIOGENES.
Myn volk zal alles onderwinden,
En naarstig zoeken na den guit.
Indien men alle poorten sluit,
Zal hy genoodzaakt zyn om in de stad te blyven.

AXIMANDER.
Wel aan wy wachten dan, wat goeds gy zult bedryven.
Wy zullen by Ismene gaan.

Twaalfde tooneel.

DIOGENES, zyn vier leerlingen.

Daar komen juist myn hondjes aan.

Diogenes zegt aan één zyner leerlingen, die hem het koffertje overgeeft:

ô Braave jongeling! hoe past gy op uw' zaaken! Lacedemonia zal u tot raadsheer maaken. Daar hebt gy, denk ik, gestudeerd; Dewyl men daar de kindren leert In 't school, van jongs af aan, om naar de kunst te steelen. Gy hebt veel roems verdiend. Maar 't moet u niet verveelen Om wat te leggen in myn vat, Tot zekerheid van deezen schat. Laat de overige drie, gewapend, vlytig waaken, Om door gedrang van 't volk den buit niet quyt te raaken. Daar komt Xantippe, zeer verbaasd, Laat ons eens hooren hoe zy raast.

Dertiende tooneel.

XANTIPPE, DIOGENES, de vier leerlingen.

XANTIPPE.
Ach! dieven! dieven! ach! myn bruidschat is gestólen.
Help! dieven! dieven hou! waar is de dief geschólen?
Ik zag hem maar één oogenblik.
Och! ik zal sterven van den schrik!

Zy vat Diogenes aan.

Och! dieven, dieven hou! ik heb hem al gevonden!

DIOGENES.
Blyf van myn lyf! laat los of 'k hits u al myn honden
Op 't lichaam. Blyf my van myn lyf!

XANTIPPE.
Och! 'k weet niet wat ik al bedryf!
Zyt gy 't Diogenes? houd op van my te plaagen.

Ik zie my overal van al het volk verjaagen.
Men ziet my aan voor dol! ô spyt!
Helaas! ik ben myn bruidschat quyt!

DIOGENES.
Men loop de dieven naa. Men moet geen tyd verspillen.
Getrouwe hondjes, helpt haar raazen, blaffen, gillen!
Hou dieven! dieven! dieven hou!

XANTIPPE.
Diogenes. Ik sterf van rouw!

DIOGENES.
Ach dieven dieven hou! och buuren komt eens buiten!

XANTIPPE.
'k Zal kloppen aan myn huis, tot zy de deur ontsluiten.

Veertiende tooneel.

THISBE, het venster open doende, XANTIPPE, DIOGENES, de leerlingen.

THISBE.
Wie klopt daar aan de deur?

XANTIPPE.
Ik ben 't!

THISBE.
Wy zyn dat raazen niet gewend.

XANTIPPE.
Ach Thisbe laat my in. Ik zal Ismene smeeken
Om 't hart van Sokrates, zo 't haar gelieft, te breeken!

THISBE.
Dit is uw huis niet meer. ô Neen!
Ismene heeft belet. Gaa heen!

XANTIPPE.
Ach laat myn Eufrozyne, of Aximander, komen.

THISBE.
Wel, zoek die daar zy zyn. Gy word niet ingenómen.
Ismene zoekt geen meer gedruis.
Wy hebben hier nu rust in huis.
Gy hebt hier niets te doen.

XANTIPPE.
Ik heb myn' schat verlóren!

THISBE.
Wy zyn hier niet gezind uw klachten aan te hooren.
Vertrek! eer ik u voeten maak!
Uw woorden zyn niet van myn smaak.

XANTIPPE.
Ach Thisbe! Thisbe! laat my Sokrates aanschouwen,
In aller goden naam, of 't zal hem wis berouwen!
Ach! ach! erberm u over my!
Eer ik verval in raazerny!

Zy knielt

'k Bezweer u uit den naam van alle de amazoonen,
Dat gy myn Sokrates voor 't venster zult vertoonen.

THISBE.
Vertrek, eer ik het overschot
Dat hier bewaard is in uw pot,
Door iemant van het volk u over 't hoofd laat smyten.

XANTIPPE.
Ach! Thisbe, moet gy my dit, in myn angst, verwyten?

THISBE.
Hoe waant gy dat men dit vergeet?

XANTIPPE.
Myn lieve Thisbe 't is my leed.

Denk dat het is geschied in mynen dwaazen tooren.
Och laat my Sokrates voor 't laatst eens zien of hooren.
Ach! dat myn dochter Eufrozyn,
Naast u, in 't venster eens verschyn'!

Vyftiende tooneel.

XANTIPPE, DIOGENES, de vier leerlingen.

XANTIPPE.
Zy sluit het venster toe. Minerva hoor my smeeken!
De wanhoop sleept my weg. 'k Ben van myn plicht geweken.
Ontslaa! ontslaa my van den schrik.
Vertroost, vertroost me één oogenblik!

Zestiende tooneel.

Thisbe verschynt met een uitgetogen zwaerd op het tooneel, hebbende eenen hemelsblaauwen sluijer, die doorgescheurd is, in de linker hand.

XANTIIPPE, THISBE. DIOGENES, en zyne leerlingen.

XANTIPPE.
ô Thisbe! Thisbe! 'k zal uw slagzwaerd niet ontvluchten.
Dood my, rampzalig wyf, of luister na myn zuchten!

THISBE.
Men is hier voor uw' klachten doof.
Uw woorden vinden geen geloof.
'k Houd my gewapend, ô boosaartigste aller vrouwen.
'k Durf me op uw raazerny in 't minste niet vertrouwen.
Indien ge een amazoone waart.

Ik sloeg u neder met dit zwaerd,
Om de eer van myn vorstin te wreeken naar behooren.
't Geweer dat gy gebruikt, klinkt walchlyk in myn' ooren.
Ik wil niet dat gy klaagt of smeekt.
Gy, die den band uws huuwlyks breekt,
Zyt al uw léven lang van Sokrates gescheiden;
Die met een ander zal een stiller léven leiden.
Neem deez' gescheurden sluijer aan.
Uw heerschappy is hier gedaan.

XANTIPPE.
Mogt ik myn kind! myn lief! omhelzen voor myn sterven!

Thisbe werpt den sluijer voor de voeten van Xantippe.

THISBE.
Daar ligt uw sluijer. Gaa serpent! men laat u zwerven!

XANTIPPE.
Ach! Thisbe! Thisbe nog één woord!

THISBE.
Gy hebt uw vonnis daar gehoord.
Gy zocht als aardsgodin van alle booze wyven,
Zo lang de waereld staat, ô addersvel! te blyven.
Daal met die glorie in uw graf:
Maar vrees op aard des Hemels straf!

Zeventiende tooneel.

XANTIPPE, DIOGENES, en zyne leerlingen.

XANTIPPE.
Rampzalig vonnis! ach waar zal ik uitkomst vinden?
Ik ben verlaaten van den Hemel en myn vrinden!
Gewyde sluijer! dierbaar pand!
Ik gryp u met de zelfde hand

Die ik myn Sokrates, in myne jonge jaaren,
In Junoos tempel gaf, toen wy vereenigd waaren!
  Gescheurde sluijer, die gewis
  Een teken van myn' scheiding is.
Ik zie u aan met schrik! my baat geklag nog weenen!
'k Moet me onderwerpen aan de wetten van Athenen!
  Ach! hoe onzalig is myn lot!
  Dit is het éénig overschot
Van al myn rykdom, dien 'k op aarde had te wachten!
De wanhoop knaagt my 't hart, en slingert myn gedachten!
  ô Sluijer! eer myn huuwlyksvreugd!
  Die my verçierde in myne jeugd;
Helaas! gy voegt niet meer aan myn' verwézen' léden!
Gy dekte my het hoofd, naar onze aloude zeden,
  Wanneer ik als een fiere bruid
  My onder 't hemels maatgeluid,
Na 't huis van Sokrates, omringd van maagdereijen,
Met handgeklap des volks, zag uit den tempel leijen!
  ô Dwaas herdenken van dat zoet!
  Verdwyn, verdwyn uit myn gemoed!
Ik ben verlaaten, 'k Heb noch vrienden noch vriendinnen!
Ik geef my over aan de raazerny der zinnen,
  Die my zal helpen uit 't verdriet.
  Dit angstig léven lust my niet!
Ik wil u voor het laatst, gewyde sluijer, kussen,
En 't vuur der raazerny met zilte traanen blussen!
  Gy kunt my redden uit een staat
  Die my niet in de waereld laat!
Vaar wel myn Eufrozyne! ach, draag dit lot geduldig!
Vaar wel myn Sokrates! Ik sterf. Gy zyt onschuldig!
  Het noodlot scheurt my van u af!

Ach! zet myn lykbus in uw graf!

DIOGENES, ***tegen zyne leerlingen.***
Schiet toe! want zy bezwykt.

XANTIPPE.
Laat my in wanhoop sterven!

DIOGENES.
Neen, neen, bedaar, mevrouw. 'k Zal u niet laaten zwerven:
Maar eer vertroosten in den nood.

Diogenes, en één zyner leerlingen leiden Xantippe na een leuningstoel die aan de zyde van zyn ton staat.

XANTIPPE,
Al myn verlangen is de dood!

DIOGENES.
Verdryf, ik bid u, die zwaarmoedige gedachten.
Schoon 't noodlot ons verdrukt, men moet op uitkomst wachten.
Verdraag uw rampspoed met geduld.
Word gy gestrafd om uwen schuld?
Verneder u, en smeek den Hemel om verlichting.

XANTIPPE.
Ik heb Diogenes aan u niet veel verplichting:
Maar ik bedank u voor uw raad.

DIOGENES.
Ik weet het wel dat gy my haat:
Maar ondanks deezen haat zult gy het ondervinden,
Dat gy verlaaten zyt van maagschap en van vrinden,
Ik u zal helpen naar myn macht:
Mits gy voortaan de deugd betracht.
Ik heb zo dwaas geweest dat ik u heb geslagen;
En in myn ton gejaagd, ja 'k heb u willen plaagen;
Opdat ik u bekeeren zou.
Doch 'k ondervind nu dat een vrouw,

Die driftig is, als gy, door slaagen niets kan leeren:
Maar dat de Hemel haar door rampen moet bekeeren.
't Vooroordeel maakte my verblind.
Vergeef my alles. 'k Ben gezind
Van mynen kant, mevrouw, u alles te vergeeven.
Gy moet de werking van den Hemel niet weerstreeven.
Verkort uw dierbaar léven niet.

XANTIPPE.
Gy troost me in 't uiterste verdriet.
'k Vergeef u alles; want gy geeft myn ziel verquikking!

DIOGENES.
Wel onderwerp u dan der goden wyze schikking,
Van wien ge een kostelyker schat
Dan die, dien gy wel eer bezat,
Verwerven kunt: waar van u niemant kan berooven:
Die alle schatten van de waereld gaat te boven.
Wees dan mistroostig noch bedroefd:
Maar denk hoe weinig gy behoeft.
Noch rykdom, overvloed noch weelde kan ons baaten.
Men moet hier alles, wat men lief gehad heeft, laaten,
Wanneer de dood, het opperhoofd
Der roovers, alles ons ontrooft,
Behalven onzen geest, die by de vroome helden
Gelukkig leeven zal in de Elizeesche velden.

XANTIPPE.
Gy stelt my alles heerlyk voor:
Maar denk wat rykdom ik verloor!

DIOGENES.
Ja, 't zyn de schatten, kind, die uwe ziel misleiden.
Dus blyft gy van de deugd en Sokrates gescheiden.
Gy hebt u op het ydel goud,

Dat gy verliest, te veel betrouwd;
Daar hebt gy op gesteund; dat maakt u onverdraagchlyk
Voor ydereen, mevrouw....Ik spreek wat onbehaagchlyk.
Myn aart is juist niet zeer beleefd.
Ik bid u dat gy 't my vergeeft.

XANTIPPE
Neen, spreek recht uit. Ik leer my zelven heden kennen.
Ik hoop de dwaasheid van myn driften my te ontwennen.
'k Zal zoeken na de rust alleen,
Terwyl ik mynen ramp beween!

DIOGENES.
Al 't goed dat gy verloor is u geen traantje waardig.
Vergeet die ydelheid, en maak u zelven vaardig
Een schat te ontfangen die gewis,
U goed, ja onwaardeerlyk, is:
Dat is de deugd. Bid dat de goden u die schenken.
Dan zult ge aan de ydelheid des rykdoms niet gedenken,
En wel te vreden in 't gemoed
Verzaaken al het waerelds goed;
Dan zal uw Sokrates zo zeer na u verlangen,
Dat hy ten tweedemaal, als bruid, u zal ontfangen.

XANTIPPE.
Diogenes, wat zegt gy daar!

DIOGENES.
ô Ja, vriendin, bereid u maar.

XANTIPPE.
Ik ben vernederd en wil voortaan nedrig weezen.
'k Ben arm gelyk een worm! maar 'k zal den Hemel vreezen;
Die heeft my wonderbaar verlicht.
De vliezen vallen van 't gezicht.
Gy schildert my de deugd zoo heerlyk voor myne oogen,

Dat ik haar volgen zal met al myn zielsvermogen.

DIOGENES.
Maar als gy uw' verlóren schat
Eens wederom gevonden had,
Zoudt gy misschien zo vroom noch zo standvastig blyven
Als gy wel denkt, mevrouw; wat zoud gy dan bedryven?

XANTIPPE.
Dat weet ik niet: maar ik vertrouw
Dat ik dien schat versmaaden zou.

DIOGENES.
'k Wens dat de Hemel u niet langer zal bedroeven.
Volg mynen raad; dan zult g' uw rykdom niet behoeven.

XANTIPPE.
'k Verwacht uw raad in deezen nood.

DIOGENES.
De gunst der goden is zo groot
Dat ze allen menschen, die hen eeren, hulp bewyzen;
Ja vogels, visschen, vee, zelf 't wild gedierte spyzen.
Verzelschap my. Vergeet uw schat.
Verkies uw woonplaats naast myn vat.
'k Zal iemand vraagen om een ton voor u te koopen.
Zorg voor den kost dan niet; gy kunt op kliekjes hoopen
Als Sokrates gegeeten heeft.....
Maar, hoe mevrouw, 'k zie dat gy beeft!

XANTIPPE.
Uw voorstel, vriend, is hard. 'k Zie dat ik veel moet leeren.
Maar 'k zal de drift, die my beroert, zien af te keeren.
Ik ben den overvloed gewend.

DIOGENES.
Beproef of gy *u zelven kent*.
'k Zal u uit vriendschap tot een wysgeerésje maaken,

En leeren de ydelheid der waereld gansch verzaaken.

XANTIPPE.
Vaar voort. Gy spreekt juist na myn zin,
En blaast my veel geneugten in.

DIOGENES.
Dewyl ik niet behoor by filozoossche édelen,
Zal ik, op Krates spoor, uit liefde voor u bédelen;
Het welk een onbedenklyk zoet
Naar myn gedachten weezen moet:
Dat als men zynen schat grootmoedig heeft verlaaten,
Met staf en bedelkorf durft wand'len langs de straaten.
Volg dus het loflyk voorbeeld na
Der wysgeerés Hipparchia.

XANTIPPE.
Gy hebt misschien uit boert die lessen my gegeeven:
Maar 'k heb, Diogenes, die in myn hart geschréven.
'k Zal my bedienen van die les.

DIOGENES.
Ja ligt in spyt van Sokrates,
Om als een booze teef na hem te kunnen byten,
En hem uw armoede in het aanzicht te verwyten.

XANTIPPE.
ô Neen 'k heb ramps genoeg bezuurd.
Laat ons verhuizen uit zyn buurt.
'k Zal als Hipparchia u kuische liefde toonen.
Beschik my dan een ton. Wy kunnen elders woonen.
Ik voel een drift in myn gemoed,
Die alles my verzaaken doet.

DIOGENES.
Vriendin gy word een mensch. Wy zullen samen dwaalen.
Een klein lantarentje zal ik u laaten haalen;

Opdat gy u zo veel verkloekt
Dat gy met my na menschen zoekt.
'k Verbeeld my zelven nu een zeer geneuchlyk léven!
'k Zal byten na de reun, Xantippe na de teeven!

XANTIPPE.
Dat zal u missen, goede vriend.
Het quaad heeft by my uitgediend.
'k Ben overtuigd dat ik my tot de ruft moet wennen.
Zoekt gy na menschen. 'k Zoek my zelf te leeren kennen.

DIOGENES.
Vriendin, blyf dan niet op de straat.
'k Verzoek dat ge in myn wooning gaat.
Ik zal eens uitgaan, om voor u een ton te vinden,
Die zindlyk is en fraaij, by een van myne vrinden.

XANTIPPE.
Ik zie wel dat gy my beproeft:
Maar gy doet iets dat niet behoeft.
Gy hebt geen stok van doen om my daar in te jaagen.
Ik gaa van zelf daar in. 'k Wil alles wel verdraagen.
Terg my maar met uw' boertery.

DIOGENES.
Neen. 't Is wel ernst. Geloof het vry.

Diogenes tegen zyn leerling in de ton zittende.

Kom maatje, kom 'er uit: maar 't goed moet gy verbergen.

XANTIPPE.
Ja, ja beproef my vry. 'k Laat my gewillig tergen.

De leerling uit de ton zynde, gaat 'er Xantippe in, en Diogenes aan 't huis van Sokrates kloppende, komt Thisbe aan de deur.

Achttiende tooneel.

THISBE, DIOGENES, XANTIPPE, in de ton, de vier leerlingen.

THISBE.
Wat is het, vriend, dat gy begeert?

DIOGENES.
Xantippe is al omtrent bekeerd.
Ze is ruim half hond half mensch! Wy zullen famen dwaalen.
'k Verzoek dat gy terstond een nieuwe ton laat haalen;
Wyl zy daar in gerust en stil
Haar zonden overdenken wil.

THISBE.
Loop, loop! is 't anders niet. Zoekt gy den gek te scheeren.
Daar is een beurs met goud, die kunt gy haar vereeren;
Mits dat zy van de deur af blyv'.
Ismene schenkt die aan dat wyf.
Daar zal zy langen tyd gerust van kunnen leeven.
Ik stond gereed, om, of zy kwam', 't haar zelf te geeven.

Negentiende tooneel.

DIOGENES, XANTIPPE, de vier leerlingen.

DIOGENES.
Xantippe kom eens uit het vat....
Ismene schenkt u deezen schat.

XANTIPPE.
Een groote beurs vol gouds!...Ik zal haar dankbaar blyven.
't Is edelmoedig!...Wat zal ik 'er meê bedryven?

DIOGENES.
Gaa elders leeven naar uw staat.

XANTIPPE.
Heb ik den rykdom niet versmaad?
En ben ik niet bereid in armoede om te zwerven?
'k Voel in my zelf dat ik die schatten wel kan derven.
Al zyn zy nog zo schoon van schyn;
't Kon weêr een aas voor dieven zyn.
Ik zoek myn hart niet meer aan de ydelheid te hangen,
Om voor de tweedemaal myn arme ziel te prangen
Met hartzeer, wanhoop en verdriet.
'k Vertrouw my op den rykdom niet.
Gaa schenk het Eufrozyne, als bruidschat van haar moeder.

DIOGENES.
De goden maaken u, dat zie ik, langs hoe vroeder.
ô Wysgeerés, ik ben verheugd!
Nu toont gy proeven van uw deugd.
Wist dit uw Sokrates, gy wierd weêr aangenomen.

XANTIPPE.
Ik zou my schaamen om voor zyn gezicht te komen...
Maar zagt. Ik hoor een luid geschal.
Myn vriend wat of dit weezen zal.

DIOGENES.
ô Ja, de priesterschap genaakt uit Pallas tempel,
Na 't huis van Sokrates om te offren voor zyn drempel;
Opdat men zegening verwerv'.
Ismene houd men voor Minerv'.

XANTIPPE.
Hoe! zou die Amazoon godin Minerva weezen?
Wat zegt Diogenes?

DIOGENES.
Dan hebt gy niets te vreezen.
Dan word u door die gift getoond,
Dat zy uw misdaad heeft verschoond.

Twintigste tooneel.

Van verre hoort men een muzyk van veldbazuinen en ander speeltuig, dat allengs nader komt; onder welk geluid de Raad en Priesterschap van Athenen op het tooneel verschynen, draagende de Priesteressen een hand - altaar voor het huis van Sokrates, daar zy ter eere van de Godin Minerva, onder zang en dans, opofferen.
Hier op verschynt de koningin Daría uit het huis van Sokrates, verçierd met een helm op het hoofd, hebbende een groot schild in de hand, vol schitterende gesteente, ingelegd in de gedaante van een zon: het krygstéken der koningen van Persiën.
Thisbe staat aan haar linker zyde, mede met een' helm op het hoofd, draagende den veldstandaard van den jongen Cyrus, waarin ook de zon is afgebeeld.
Als Daría zich aldus op het tooneel vertoont, vallen alle de Atheniënzers op hunne kniën.

Een-en-twintigste tooneel.

DARÍA, THISBE, SOKRATES, AXIMANDER, EUFROZYNE, DIOGENES, met zyne leerlingen, XANTIPPE, de Raaden en Priesterschap, enz.

DARÍA.
Atheniënzers! hoe! ik moet verwonderd weezen!
Uw bygeloovigheid schynt in den top gerézen.

'k Vind u zo wys niet als ik wensch.
Denkt, denkt, ik ben een sterflyk mensch.
Ik ben Minerva niet. 't Gerucht heeft u bedrógen.
Gy ziet de koningin Daría voor uwe oogen.
Staat op! en bidt den Hemel aan.....
Ik heb den stadvoogd doen verstaan,
Dat hy deez' krygsbuit van myne handen zal ontfangen,
Om in den tempel van Minerva op te hangen:
Den Helm, het schild en deeze speer:
Die ik veroverd heb wel eer,
Maar aan Minerva in Athenen toegeheiligd;
Omdat zy in den stryd myn léven heeft beveiligd;
'k Zal morgen na den tempel gaan.
Daar vang men de offerhanden aan.
Verçiert het hoog gewelf en uw gewyde altaaren.
Ik zal myn sluijerkroon dan zetten op de hâren.
Men voer dit feest op 't heerlykst uit.
In Pallas koor, met maatgeluid.

Onder het aftrekken der Atheniënzers, werpt zich Xantippe voor de voeten van de koningin, en Sokrates.

XANTIPPE.
Doorluchte koningin wil my genadig weezen!
'k Zal met een waar berouw voortaan den Hemel vreezen.
Zyn goedheid heeft myn ziel gered,
Myn dwaaze zinnen omgezet,
En leert my de ydelheid van 's waerelds goed verachten!

Diogenes aan Xantippe haar koffertje met den bruidschat, benevens de beurs met het goud, overgeevende.

DIOGENES.
Zie daar Xantippe, zie of gy dit niet zult achten.
Daar is uw bruidschat wederom;

Bewaar hem als een heiligdom,
En gaa, indien 't u lust, na Argos daar meê zwerven.
Gy kunt Daríaas gunst en Sokrates wel derven.

XANTIPPE.

Weleer bekoorelyke schat!
Dien my een dief ontstolen had!
'k Begeer u niet; want gy zyt oorzaak myner plaagen.
Myn vroome Sokrates! het zy uw welbehaagen
Dat gy dien wederom ontfangt;
Dewyl myn ziel na rust verlangt.
Ik heb my zelven op dien rykdom verhovaerdigd:
Ontlast my van dien last. Zo gy u dit verwaardigt.
Zal ik, gelyk in myne jeugd,
U volgen op den weg der deugd.
Ach! Eufrozyne help uw droeve moeder smeeken!

EUFROZYNE.

Ach! vader! wil een woord tot haar vertroosting spreeken!

XANTIPPE.

Ik zou in ballingschap voortaan
Wel arm na Argos willen gaan;
Op dat g', ô Sokrates, myn deugden zoud beproeven!

SOKRATES.

Neen, neen, Xantippe, neen, ik wil u niet bedroeven.

XANTIPPE.

Ach schenk dien bruidschat, waarde man,
Aan deeze twee gelieven dan.
Laat ze, in des Hemels gunst, in Junoos tempel paaren.

DARÍA.

Is u de minnenyd al uit het hart gevaaren?

XANTIPPE.

Gewis, doorluchte koningin,

'k Ban alle dwaasheid uit myn zin.

DARÍA.
Wel aan, ô Sokrates, dan is het myn verlangen,
Dat gy haar wederom zult in uw huis ontfangen.

XANTIPPE.
'k Bedank en eer haar majesteit,
Voor zulk een edelmoedigheid!

SOKRATES.

Nu kent g' u zelven eerst! en doet myn vreugd herleeven!

XANTIPPE, *hem omhelzende*.
'k Zal Sokrates een kus van zuivre liefde geeven!

Einde van het vyfde en laatste bedryf.

Nabericht.

't Vooroordeel, de waanwysheid, de knibbelzucht en onkunde van sommige rymers loopen zo ver, dat zy meenen dat 'er geen volk onder de zon is, zo bequaam om treur- en inzonderheid blyspellen, uit den geest te maaken als de Franschen: Duitschers, Nederlanders en Engelschen, staan als botterikken en weetnieten by dezelve te boek, zy blyven verwonderaars en aanbidders van de Fransche geesten; zy stellen al hunne krachten te werk om de glorie deezer natie ten hemel te heffen, denkende dat het hen tot een byzondere eer verstrekt, als zy een tooneel stuk, naar de regelen van de Nederlandsche rym en taalkunst, hebben vertolkt. Men moet deernis met die arme geesten hebben, om den ongelooflyken arbeid, daar zy op Parnas toe verweezen zyn. Hoe dik wils byten zy alle hunne nagels af, om een rymwoord te vinden, dat aan den zin, van hun voorschrift niet te kort doet. Dus verslytenzy hunnen tyd, tot dit vermaak geschikt, in slaaverny, zonder de vryheid te durven gebruiken, om zelf iets groots in hunne moedertaale te onderneemen. Ondertusschen worden zy onder het vertaalen ongevoelig besinet met een erfziekte, namelyk, een onverdraagelyke waanwysheid, die hen aanzet, om de werken van hun vaderlyk vernuft onvernuftig te veroordeelen, indien zy niet op den Franschen leest geschoeid zyn. Ik vergelyk hen by die filozoofen, daar DIOGENES in 't eerste bedryf van spreekt:

> '*t Zyn exters*, *onbequaam om recht te redenziften;*
> *Zy klappen in het wild*, *en schyten op de schriften*.
> *Zy twisten om een beuzeling*,
> *Als of de waereld daar aan hing....*

Of zulke rymers myn XANTIPPE verachten, of pryzen, is evenveel. Zy zullen my zelf dienst doen my de misslagen in myn spel aan te toonen; want ik ben altyd bereid om te leeren van een kind, ja zelf van een nydig en verwaand rymer. Deeze zal my dan gelegenheid geeven, om zyn dwaaze en achterklappende zotheid op te merken, dezelve aan te tekenen, en hier of daar, gelyk *Moliere* gedaan heeft, in myn werk te pas te brengen.

Dewyl dit blyspel, dat ik den naam van SOKRATES en XANTIPPE heb gegeeven, geen gemeenschap heeft met eenige tooneel-speelen, die van alle oude tyd af tot op heden het licht hebben gezien, en derhalven een nieuwe vinding is, zou het niet te verwonderen zyn, indien niet iets in het zelve zoude te berispen weczen. Ik ben nooit zo verwaand geweest, om te denken, dat ik geen misslagen zou kunnen begaan. Sedert meer dan twintig jaaren heb ik my met de tooneeldichtkunde niet bemoeid; nooit is het in myn gedachten gekomen, dat stukken in myn jeugd ten halven afgemaakt ooit het licht zouden zien; maar nu en dan aan myne

vrienden een gedeelte van XANTIPPE voorleezende, heeft men my zonder ophouden aangemaand, om dat spel te voltooijen.

Vier byzondere hoofd - persoonaadjen doen 'er zich in op, wier aart of inborst zich in het blyspel klaar ontdekt. De voornaamste is de groote SOKRATES, de eerste, die onder de Grieksche Wysgeeren zich met opzet op 't leeren en verklaaren der zedelyke Filozoofie gelegd heeft, en onder anderen 't leer - stuk van d' onsterflykheid der zielen sterk aangedrongen. Hy zelf heeft geen schriften nagelaten, maar is vereeuwigd door de pen van zynen leerling *Plato*, die zyn lessen en redenen uit zyn mond heeft opgeschreeven. Myn nabericht zou te lang vallen, indien ik de getuigenissen van *Diogenes Laërtius* en anderen zoude aanhaalen, wegens zyn standvastigheid van gemoed, en onverschillendheid, om alle wederwaardigheden tot aan zyn dood toe te verdraagen. Vooral is hy niet befmet geweest met de zotte gemaaktheid der geleerde filozoofen, die men *pedanten* noemt. Hy ging zyne lasteraars met fyne boerterijen te keer, en zocht zyn huisvrouw XANTIPPE (een boos wyf dat hem gestadig quelde) met goedheid en verdraagzaamheid tot reden te brengen, om haare driften door de kennis van zich zelven te beteugelen.

Wy laaten hem een taal spreeken naar zyn aart en inborst, in den gemeenen ommegang, zonder gemaaktheid; maar in zyn *vertoog*, waar in hy den rampzaligen staat van Griekenland verhandelt, doen wy hem een verhevener taal voeren.

Deeze XANTIPPE is de tweede personaadje, haar aart en inborst is quaadaartigheid, die gevoed word door een onverdraaglyke zucht, om alles na haaren zin te regeeren, niemant ontziende, hebbende zo wel een kleinachting voor haaren echtgenoot opgevat, als voor zyne lessen: nochtans was zy niet misgedeeld van kennis, zo dat zy de taal der filozoofen en hunne stellingen eenigzins verstond; en geleerd hadde, door den dagelykschen ommegang, somtyds op zulk een verhevene wys te spreeken, als wy haar in het vyfde bedryf laaten doen. Niemand kan my ook het recht betwisten, om van deeze vrouw een boosaartig wyf te maaken, alzoo de meeste schryvers der Oudheid dit gedaan hebben: en wat belangt de ruwheid van haar taal; de Komediën der Grieken, die noch zyn overgebleeven, leeren, dat de gemeene taal van Athenen, in den gemeenen omgang, zo wel onder luiden van hooger als laager rang, niet veel verschilde van die, welke ik haar laat voeren. In 't Gricksch en in 't Latyn, zegt men my, maakt men zo veel zwaarigheid niet, om ieder ding by den naam te noemen, en men heeft 'er niet in die zogenaamde *honéteté de langage*, waar van zich de zeer beschaafde Fransche *Petits Mditres* de vinding toeschryven.

De derde personaadje is DARÍA, koningin der Amazoonen: wy hebben dezelve met voordacht ingevoerd, omdat wy een dappere en ontzachtelyke vrouw nodig hadden, om de raazende XANTIPPE te beteugelen. Een gemeene vrouw was 'er onbequaam toe, al kon zy zo wel kyven, vechten en schelden als dat wyf. De aart en inborst deezer vorstin was de lust tot wysheid, die in alle handelingen van dit blyspel doorstraalt. Om

twee redenen doen wy haar in Athenen verschynen; vooreerst, om met SOKRATES, die het Orakel te Delfos voor den wysten aller menschen verklaard hadde, te spreeken; en ten anderen, om aan zekere belofte te voldoen, die zy, volgens de bygeloovigheid dier tyden, aan de godinne Minerva schuldig was. Hier uit spruiten de verhevene denkbeelden van een filozoofische liefde, die niet anders kent dan deugd, verfoeijende alle ydelheid en wellust, edeler en van nutter voorwerp dan de laffe minneryen, die gemeenelyk in treur- en blyspellen worden gevonden. Haare zucht tot wysheid word van XANTIPPE averechts geduid, die, van een ongegronde jalouzy voortgedreeven, in verwoedheid uitspat, maar de macht en dapperheid der Amazoone ontziende, zich alleen op SOKRATES zoekt te wreeken.

Dus word die princes de onschuldige oorzaak van een echtscheiding: een echtscheiding, waardoor XANTIPPE, in het vyfde bedryf, door 't verlies van haaren bruidschat, in de uiterste armoe en wanhoop gebracht, tot kennis van zich zelve komt, en weder met SOKRATES op de voorspraak der vorstin vereenigt: zo dat deeze Amazone niet onnodig in dit spel gebracht is, gelyk my bericht word, dat door iemand, die zekerlyk onkundig in de schikking van een blyspel is, word voorgegeeven.

DIOGENES is de vierde hoofdpersonaadje: deeze speelt in het blyspel voor de schalknar, zegt een ander berisper, daar hy ondertusschen bekend is voor een groot filozoof onder de de Grieken. Dat dwaas oordeel is ligt te beantwoorden; want het heeft ter wereld geen grond dan in de hersens van een onkundigen berisper. Dat een filozoof te gelyk een schalknar weezen kan, is buiten alle tegenspraak. Die de schriften der ouden geleezen hebben, zullen bevinden, dat DIOGENES tevens een schalknar spotter en filozoof is geweest, genegen, om als een hond alle menschen aan te blaffen, en allerhande fratsen uit te voeren. Zyn wooning was een ton. Is het geen frats geweest, dat hy, terwyl Athenen bestormd wierd, dit vat in plaats van met de burgers op de muuren te gaan, door alle straaten rolde? zeggende: dewyl alles in beweeging is, wil ik niet ledig weezen. Was het geen boertery en verwaandheid, dat hy met zyn beslikte schoenen en morsige kleederen zich in 't bed van *Plato* wentelde? zeggende: ik lach met de hovaardy van *Plato*. Was het geen frats; dat hy, den filozoof in het aangezicht spuuwende, zeide, dit is de bequaame plaats om te spuuwen; opdat uwe tapyten niet vuil worden? Was het geen gril, dat hy een leevende haan plukte, dien hy, terwyl *Plato* zyn lessen gaf in de gehoorzaal wierp? zeggende: zie daar een Platoniesch mensch. Dit alles zyn overtuigende bewyzen, dat DIOGENES een bootsemaaker geweest zy, en een filozoof te gelyk, recht bequaam, om de rol te speelen, die ik hem geef. Te meer dewyl ik hem niet ten tooneel voer als een oud suffend man, maar een jongeling; want hy was in het tydstip daar dit spel in speelt, weinig ouder dan twintig jaaren. Dit tydstip is de vyf en negentigste olimpias der Grieken, veertig jaar voor de geboorte

van *Alexander den Grooten*: hy is gestorven in den ouderdom van ruim 90 jaaren, op den zelfden dag dat die monarch overleeden is.

Ons inzicht is geweest, om met dit blyspel tevens kundige en onkundige aanschouwers te vermaaken, en daarom hebben we onder het boertige zo veel Atthisch zout gemengd, dat geleerde en deftige mannen smaak in dit blyspel hebben gekreegen, die anders niet veel achting voor het tooneel hadden. Ik krcun my weinig aan de visevazeryen van verwaande geesten, die zelf niets uitvoeren, en anderen berispen, en heb altyd deernis met die arme halzen, die onder het vertaalen en berymen der fransche speelen ongevoelig van een melaatsheid worden besmet, die men verwaandheid noemt, denkende dat zy door hun rymen een recht van meesterschap bekomen hebben, om over alle speelen van eigen vinding te oordeelen. Indien ik een heiden waar, zoude ik Apollo bidden om hen de oogen te openen; op dat zy, hunne dwaasheid ziende, van rymers in poeëten zouden veranderen.

Ik zonder echter eenigen hier van uit, die ik erken voor groote dichters, dewyl zy preuven gegeeven hebben van een vernuft, den waaren poeëten eigen, en wel bequaam zyn bevonden, om eigen vinding in het licht te geeven, en te toonen dat de Nederlanders geest genoeg hebben, om in de tooneel - kunst uit te munten, indien zy hier toe wierden aangespoord.

Ik meen aan het allervoornaamste oogmerk van een Blyspel voldaan te hebben, namelyk, de opleiding tot de deugd, zonder welke alles ydelheid is. Hier toe was niets nutter uittedenken, dan de kennis van zich zelven; een leerstuk, dat alle menschen behooren te betrachten, en eigenlyk de ziel van dit blyspel is.

Sommige schynen te denken, dat dit Blyspel te veel of te lange redeneeringen heeft, en voor een Blyspel op die plaatsen veel te ernstig word. Maar schoon ik in myn ouderdom, de vrolykheid nog niet verlooren hebbe, zie ik wel dat de voorwerpen zeer verschillen, welke myne blydschap opwekken moeten. Stukken te leezen, daar niets voor 't verstand in is, in plaats van my te verblyden, zouden my nederdrukken, daar tusschenbeiden eene verstandige aanmerking my op de gevoeligste wyze vervrolykt. Men zegge dan niet, dat Redeneeringen van deezen aart geen stof is voor blyspellen: maar wel, dat dit stuk geen Blyspel voor jonge Losbollen is; evenwel men ziet, dat ik iets ten hunnen gevalle gedaan heb.

Over de tooneelschikking, tyd, plaats, en het ryzen der hartstogten, tot aan de ontknooping der geschiedenis toe, zullen wy niet handelen, noch ons inlaaten, om reden te geeven van beuzelingen. Dit moet ik echter zeggen, dat ik genoodzaakt ben geweest, om XANTIPPE een pot met vuil water over 't hoofd van SOKRATES te doen werpen, om dat men in 't leeven van dien wysgeer gemeld vind, dat het waarlyk gebeurd is.

De gevechten met de bezems had ik 'er kunnen uitlaaten: maar hier in dek ik my met de achtbaarheid van *Moliere*, die willens en wetens din-

gen van die natuur in sommigen zyner blyspeelen heeft gebracht, alleen om het gemeen te behaagen, dat doorgaans met zulke vodderyen word aangelokt. De ondervinding heeft my geleerd, dat een blyspel niet al te streng wil behandeld weezen. Men moet denken, dat het samengesteld is van wysheid en zotheid; samengesteld om te leeren en te vermaaken, en om op een lugtige wyze te zeggen, 't geen men anders niet zeggen mag.

Papirius, of het *oproer der vrouwen* binnen Romen.
blyspel.

Voor bericht.

De *geschiedenis*, *welke ons aanleiding en stof tot dit Blyspel gegeeven heeft*, *vind men in de Saturnalia*, of *Mengelingen der Oudbeden van Macrobius*.

Hy verbaalt de omstandigheden zo kort, *dat wy genootzaakt zyn geweest om 't zelve*, *naar de regelen van de Tooneeldichtkunste*, *en volgens de waarschynlykheid*, *uit te breiden*.

Ons is niet bekend dat de Fransche of andere Dichters deezen Papirius ooit ten Tooneele gevoerd hebben; en geeven derhalven dit stukje uit voor een eigen vinding.

Ons oogmerk was om het kort te maaken, *en in één bedryf te laaten afloopen: maar dit vonden wy naar de regelen van de kunst*, *door het beloop der geschiedenis*, *onmogelyk: drie Bedryven waaren'er toe nodig*, *die wy echter*, *met voordacht*, *zo kort gemaakt hebben*, *dat dit Blyspel gevoeglyk achter een lang Tooneelstuk van vyf Bedryven kan gespeeld worden*.

Spreekende persoonen.

METELLUS,}*Raadsheeren van Romen*
FLAMINIUS,}*Raadsheeren van Romen*
KALFURNIA, *Gemaalin van Metellus*.
LAVINIA, *Gemaalin van een Raadsheer*.
PAPIRIUS, *Zoon van Metellus en Kalfurnia*.
ALBINUS, *Een Raadsheers Zoon*.
REBELLA,}*Oproerige Wyven*.
TUMULTA,}*Oproerige Wyven*.
FURIA,}*Oproerige Wyven*.
LAPSUS, *Een Kleermaaker*.
DAVUS, *Een Timmerman*.
MOPSUS, *Een Boer*.
EEN BODE.

Zwygende Persoonen.

Twee Raadsheers Vrouwen.
Een groote hoop Oproerige Wyven, en Mannen in Vrouwen-gewaad. Twee Lyfwachten.

Het Tooneel verbeeldt in 't eerste en tweede Bedryf een groote straat. En in het derde Bedryf de Raadkamer in 't Kapitool.

De geschiedenis gebeurd binnen Romen, beginnende 's morgens, en eindigende tegen den avond.

Papirius, of het *oproer der vrouwen* binnen Romen. *blyspel*.

Eerste bedryf.

Eerste tooneel.

Verbeeld een Straat.

KALFURNIA, PAPIRIUS.

KALFURNIA.
Papirius, myn zoon, dien 't by den raad van Romen
Somtyds geoorlofd is op 't Kapitool te komen,
Als de andre jonglingschap van 't edel Roomsche bloed;
Opdat ge, in 's lands bestier van jongs af opgevoed,
Bequaam werde om voor ons gemeenebest te waaken;
Gy zult ons edel bloed, verwacht ik, nooit verzaaken:
Maar 't voetspoor volgen van uw vader, myn gemaal.
't Zy gy u oefent in de Roomsche ridderzaal,

Of in het veld van Mars op 't brieschend paerd gestegen,
Den raadsheers zoonen, die u allen zyn genegen,
Den weg der glorie toont, gelyk tot Romens vreugd
De groote Scipio gedaan heeft in zyn jeugd.
'k Voorzie dat gy eerlang, (ach! mogt ik zulks beleeven)
Tot veldheer van een heir Romeinen werd' verhéven,
En 't Burgermeesterschap in Romens achtbren raad
Bekleeden zult, ten roem van ons, en onzen staat.

PAPIRIUS.
Ik ben een vry Romein uit u mevrouw gebooren,
En wagt het af wat my de hemel heeft beschooren.
Ik hou de glorie van 's lands helden in het oog:
Maar uwe zucht tot my verhest my al te hoog.
't Is waar, 'k word in myn hart gestadig aangedréven,
Om Kato, Cincinnaat, en Brutus na te streeven:
Maar 'k zie dat ik nog veel te leeren heb, mevrouw,
Om blyk te geeven van die dapperheid en trouw,
Waar in die helden, die myn ziel in deugd ontfonken,
Ten nut des vryen staats steeds hebben uitgeblonken.
Ik druk in myn gemoed de wysheid van den Raad;
En leer van tyd tot tyd de redenen van staat,
Waar door 't gemeenebest van Rome in deeze muuren
Moet bloeijen, en 't geweld der koningen verduuren.
Ik staa verwonderd om het kloek en wys beleid
Der helden zielen van de Roomsche mogendheid.
Ik dank de goden die me een vader, een behoeder,
Geschonken hebben, en een teêr beminde moeder,
Die my geleiden op den weg der heldendeugd.

KALFURNIA.
'k Dank ook de goden, dat gy ons geslacht ten vreugd
Verstrekt, ô heldenspruit, myn zoon, ach! treed my nader;

Opdat ik u omhelz'....'k Zie myn gemaal, uw vader.

Tweede Tooneel.

METELLUS, KALFURNIA, PAPIRIUS.

METELLUS.
De Roomsche raad vergaêrt weêr op het Kapitool,
Volg my, Papirius, om op dat helden school
U te oefnen in de deugd der vroome burger vadren,
Die dag aan dag tot heil des Vaderlands vergadren,
In deez' benaauwden en gevaarelyken tyd.

KALFURNIA.
'k Merk dat gy meer bezorgd dan ooit voorheenen zyt.
Metellus, is 'er nood? hebt gy iets nieuws vernomen?
Dreigt ons een leger van de vorsten op te komen?
Of vreest men voor verraad? zeg is 'er iets ontdekt,
Dat ongemeene zorg in Romens raad verwekt?
Die dag en nacht vergaêrt.

METLLUS.
Men mag niets openbaaren:
Maar Rome is buiten nood, dat durf ik u verklaaren;
Stel dan uw hart gerust. Vaar wel. Wy moeten gaan.
Laat alles op 't beleid der Roomsche vadren staan,
Die voor de vryheid en gestaafde burger wetten,
Al wat hen dierbaar is, geneigd zyn op te zetten.

KALFURNIA.
'k Mag dan niets weeten? goôn! een eedle Romeinin
Word geen gcheim vertrouwd! 'k bezweer u by de min,
Die ik u draag, myn heer, laat ons in twist niet raaken.

METELLUS.
Gy wilt, Kalfurnia, my dan meinedig maaken?

KALFURNIA.
Betrouwt gy niet op myn stilzwygendheid, myn heer?

METELLUS.
'k Bemin Kalfurnia: maar 't vaderland nog meer.

KALFURNIA.
Gaa dan na 't Kapitool.

METELLUS.
Myn zoon, gy kunt my volgen.

KALFURNIA.
Gestrenge Roomsche deugd hoe maakt gy my verbolgen!

PAPIRIUS.
Myn Vader, 'k bid verlof dat ik vertoeven mag.
Gy had my toegestaan, dat ik op deezen dag
My met de ridderschap en Romens eedle zoonen,
In 't ruime veld van Mars, gewapend zou vertoonen.
Daar zal een spiegelstryd geschieden door de jeugd.

METELLUS.
Gaa heen, en toon daar uw behendigheid en deugd.

Derde Tooneel.

KALFURNIA, PAPIRIUS.

KALFURNIA.
Wat is 't me een spyt, myn zoon, dat eedle Romeininnen,
Die 't heil van 't vaderland betrachten en beminnen,
Niets mogen weeten; als of haar nieuwsgierigheid
Den staat kon schaadlyk zyn. Dat averechts beleid
Kon in 't gemeenebest een bittren twist verwekken.
Men pleeg in 't heimlyk wel den vrouwen iets te ontdekken.
Haar' schranderheid heeft meer, in zaaken van gewicht,
De mannen onderrecht, en hunnen geest verlicht.

PAPIRIUS.
's Lands raad wil in 't gevaar niet vallen als voordeezen;
Wyl haar' nieuwsgierigheid ten hoogsten is te vreezen.
Zy zeggen in 't geheim elkander alles voort,
Tot dat het uitlekt, en 't gemeen 's lands zaaken hoort;
Waardoor het domme graauw kon overslaan tot muiten.
Ook wist de vyand haast al Romens raadsbesluiten.

KALFURNIA.
Myn zoon verdenk my niet om myn nieuwsgierigheid.
Ontdek my 't staatsgeheim. Ik heb u nooit misleid.
'k Beloof het u, 'k zal 't nooit aan myn vriendinnen melden.
Ik zal u deeze daad, myn lieve Zoon, vergelden.
Denk met wat tedre zorg ik u heb opgevoed.
't Is billyk dat gy iets voor my, uw moeder, doet.

PAPIRIUS.
Ben ik een raadsheers zoon van 't vrygestreden Romen?
Dan is 't vooral myn plicht de wetten na te komen.

KALFURNIA.
De jonge heeren, die met u in Romens raad
Verschynen, hebben nooit hunn' moeders dus versinaad!
Zy durven alles in 't geheim aan haar verhaalen.

PAPIRIUS.
'k Vertrouw, zo ik van 't spoor der reden dus zou dwaalen,
Dat ik myn achting zelf by u verliezen zou.
'k Bemin myn moeder: maar 'k blyf 't vaderland getrouw.
Indien ik wist, dat dit myn kleed 't geheim mocht weeten,
Ik trok het uit, en 't wierd terstond in 't vuur gesmeten.

KALFURNIA.
'k Zal by Sulpitia, daar gy het oog op slaat
Om die styf hoogdigheid u brengen in den haat.
Ik zal myn lieve nicht af keerig van u maaken!

PAPIRIUS.
Ach moeder! ach! ‘hoe zal ik uit dien maalstroom raaken!
Zoud gy Sulpitia....?

KALFURNIA.
Zy zal voor u niet zyn.

PAPIRIUS.
'k Bedenk daar iets...maar neen, het heeft te weinig schyn.

KALFURNIA.
Hoe twyffelt gy, myn zoon?

PAPIRIUS.
Ik durf 't u niet verklaaren.

KALFURNIA.
Spreek, spreek! ik wil dat gy 't aan my zult openbaaren.

PAPIRIUS.
Het is van groot gevolg.

KALFURNIA.
'k Zie dat gy my versmaad.

PAPIRIUS.
Men overweegt by dag en nacht, met rypen raad,
Hoe best den ondergang der stad is voor te komen.
Men heeft alreeds 't getal der burgers opgenomen,
't Welk door den oorlog zo verzwakt is, dat indien
De algemeene raad daar niet in kan voorzien,
De koningen voor ons te machtig zullen weezen.

KALFURNIA.
De macht van Romen doet de nagebuuren vreezen,
Die afgestreden zyn; die voorzorg is niets waard.
De Roomsche dapperheid is overal vermaard.
Zo lang de vryheid heerst in deez' vermaarde muuren,
Zal zy de dwinglandy der koningen verduuren.

PAPIRIUS.
't Getal der burgery is nu zo groot niet meer.
't Is zwakker dan gy weet. Men denkt op tegenweer.
Men moet de manschap, wyl 't noodzaaklyk is, vergrooten.

KALFURNIA.
Wat heeft 's lands raad in die omstandigheid beslooten?

PAPIRIUS.
Dat is 't geheim....ik bid mevrouw! wat vergt gy my.

KALFURNIA.
Papirius vertrouw dit aan uw moeder vry.

PAPIRIUS.
Wat hoeft gy dat geheim juist uit myn mond te trekken?

KALFURNIA.
Beef voor myn haat zo gy 't niet wilt aan my ontdekken.
Spreek!

PAPIRIUS.
Daar is voorgesteld door leden van den raad,
Dat tot versterking van den algemeenen staat,
Te Rome elk burger nog een vrouw zal onderhouwen.

KALFURNIA.
Een byzit?

PAPIRIUS.
Neen: elk staat een tweede vrouw te trouwen.

KALFURNIA.
En is die snoode wet al doorgegaan, myn zoon?
Die eedle vrouwen zal verstrekken tot een hoon!

PAPIRIUS.
Veel leden zyn 'er voor, en veelen zyn 'er tegen.
Men is nog bezig om de zaaken te overweegen.
Maar 'k heb te veel gezegd. Ach! moeder meld dit niet.

KALFURNIA.
Neen, 't blyft verhoolen al wat tusschen ons geschied.

PAPIRIUS.
'Vergeef me ô goden dat ik haar dus moest misleiden.

KALFURNIA.
Daar zyn uw' vrienden, zoon. Wy zullen moeten scheiden.

Vierde tooneel.

ALBINUS, met drie Romeinsche Heeren, KALFURNIA, PAPIRIUS.

ALBINUS.
Vergeef het ons, Mevrouw. Wy stooren uw gesprek.

KALFURNIA.
Neen heeren. Dat myn zoon met u na 't veld vertrekk'.
Hy heeft u opgewacht.

ALBINUS.
Zult gy 'er niet verschynen
Om 't ridderspel te zien? Het leger der Sabynen
Is reeds vergaderd, dat uw zoon gebieden zal:
En ik 't romeinsche heir. De vreugd klinkt over al.
Het volk verlangt te zien hoe wy elkaêr bespringen.
Nooit zaagt ge een schooner rei van eedle jongelingen,
Die in de krygskunst zyn volkomen afgericht.
Twee duizend zyn wy sterk. De moed straalt uit 't gezicht
Der jonge helden, die in 't vuur van yver blaaken,
Om in deez' ridderstryd zich zelf beroemd te maaken.
Terwyl de jufferschap op 't prachtigste gekleed,
Zich in den schouwburg zet. Mevrouw, waard gy gereed,
't Zou ons een eer zyn om u daar ter plaats te leiden.

KALFURNIA.
Albinus, 'k weet dat gy beleefd zyt, en bescheiden,
Een boezemvriend myns zoons: maar 't huiselyk bewind
Belet my, dat ik ook my niet op 't feest bevind'.
  Gaat in der goden gunst, Romeinsche helden zoonen,
Dat Mars u 't hoofd vercier' met groene lauwerkroonen,
Wanneer gy stryden moet voor Romens vryen staat,
En in het open veld met dwingelanden staat.

Vyfde tooneel.

KALFURNIA *alleen*.
Helaas! wat zal ons overkomen!
  Waar toe is 't vrouwelyk geslacht,
  ô Bittre spyt! ô smaad! gebracht!
Waar toe vervalt de Raad van Romen!

  ô Brutus! uit wiens helden bloed
Kalfurnia is voortgespróten,
Zal ik my voor het hoofd zien stooten?
  ô Neen. 'k Word raazend en verwoed!

Ik zal die schenders van uw wetten,
  ô Numa! hunnen dwaazen zin,
  Gelyk een eedle Romeinin,
In tyds met alle kracht beletten.

  Zou ik dat zwygen? Neen, o neen!
Ik zal een vrouwen heir in Romen
Gezwind doen in de wapens komen,
  En aan het hoofd van 't leger treên.

Verandren raaden in tyrannen;
  Dan staat het eedle vrouwen vry,
  Ten spyt van mannen dwinglandy,
Om edelmoedig t'zaam' te spannen.

  't Is tyd dan dat ik aanhang maak,
Tot voorstand van het recht der vrouwen.
Moet ik een tweede in huis aanschouwen?
  'k Zal dan niet sterven zonder wraak!

Einde van het eerste Bedryf.

Het tweede bedryf.

Eerste tooneel.

Verbeeld een Straat.

KALFURNIA, LAVINIA, en twee Romeinsche vrouwen.

KALFURNIA.
Mevrouwen, 'k twyffel niet, of u quam reets ter ooren
't Rampzalig nootlot, dat den vrouwen is beschooren.

LAVINIA.
Hoe kan het mooglyk zyn, dat Romens wyze raad
Tot zulk een dwaasheid, als 't gerucht loopt, overslaat?
Voor my, 't gaat myn verstand, Kalfurnia, te boven.

KALFURNIA.
Ik heb 't geheim ontdekt. Gy moogt het vast gelooven.

LAVINIA.
ô Goden! is het waar, hebt gy 't van goeder hand?
Dan is 't met reden dat het vrouwvolk t'zaamen spant.

Men zegt, daar is een heir van dertig duizend wyven
Van 't allerslechtste soort, die reets veel quaads bedryven,
Daar is geen tegenstand. Men schreeuwt en raast alom.
In de achterstraaten slaat men overal de trom.
'k Hoor dat de markten van het snood janhagel krielen.
Men dreigt de huizen van de raaden te vernielen,
Te plundren wyd en zyd; wy zyn in groot gevaar.

KALFURNIA.
Vereenigen wy dan, mevrouwen met elkaêr;
't Raakt ons zo wel als al de vrouwen binnen Romen.
Ik weet wel raad om zulk een plundring voor te komen.
Men stel zich aan het hoofd van al dat woeste graauw,
En breng' de Vadren op het Kapitool in 't naauw.
't Gemeen zal zich op ons gezag en moed vertrouwen,
Wanneer't zich vind gesterkt van honderd raadsheers vrouwen.
Dit is het middel dat men uit de tweespalt raak'.
'k Verlaat my op de goôn, en onze goede zaak.

LAVINIA.
Zo uit het veld van Mars al de eedle jongelingen
Het heir der vrouwen op het onvoorzienst bespringen,
Hoe dan?

KALFURNIA.
Vrees daar niet voor, als zy hunn' moeders zien
Aan 't hoofd van 't leger, zal die aanval niet geschien.
Dan zullen zy gewis wel luistren na de réden,
En in 't belangen van de Roomsche vrouwen treeden.
'k Vertrouw my op uw zoon Albinus, en myn zoon.
Indien zy hooren welken spyt en bittren hoon
Hunn' moeder 't harte raakt, zal elk zich wel erbermen,
En ons voor zulk een wet met alle macht beschermen.

LAVINIA.
Wel aan men gaa dan by de vrouwen in het rond,
En sluite, met 'er haast, dit loffelyk verbond.
Ik hoor een groot geraas van trommel en trompetten.

KALFURNIA.
Men gaa dan in ons huis. Men moet geen tyd verletten.
Men komt van achtren door de tuin in de andre straat.
Mevrouwen, gaan wy by de moeders van den raad.

Tweede tooneel.

REBELLA, TUMULTA, FURIA, (MOPSUS, DAVUS, LAPSUS, gevangen) verschynen met een groot gevolg gemeene wyven, alle gewapend met pieken en stokken op het tooneel. Zy gaan het zelve tweemaal rond, in de volgende order:

1 *Vier muzikanten*, *speelende op blaas instrumenten*.
2 *Rebella met een geele pot*, *in plaats van een helm*, *op het hoofd: met een witte sjerp over de eene schouder hangende*, *een zwaerd op zyde*, *en een veldheers staf in de hand hebbende*.
3 *Vier wyven met papieren mutsen*, *op de wyze der granadiers*, *met pieken in de hand*.
4 *Een wyf of kaerel in vrouwen gewaad*, *slaande op de trommel*.
5 *Eenige gemeene wyven*, *twee aan twee*, *op allerlei wyze gewapend en gekleed*.
6 *Een wyf*, *dat het vaandel draagt*.
7 *Verder eenige wyven*, *paar aan paar; hebbende al de wyven een stok op zyde hangen*.

8 *Tumulta met een roode pot op het hoofd*, *en een piekje in de hand*.

REBELLA.
Hoog achtbre wyven, die u herwaards hebt begeeven,
En my, verstaa je wel, tot deezen staat verheven....
Dat ik den veldheers staf mag voeren in myn hand
En jou regeeren met myn wysheid en verstand.
Je had geen beter vrouw, verstaa je, kennen kiezen.
Ik heb niet anders dan myn leeven te verliezen;
Want ik heb geld noch goed: maar dapperheid en geest.
'k Ben marketenster in den oorlog lang geweest.
Ik heb in mans gewaad lang op party geloopen,
Om boeren huizen te verbranden en te stroopen.
Myn tent was altyd vol van hoenders, vlees en ham.
Die ik aan 't volk verkoft en op de markt mee quam.
En hoe ik me in de stad met plundren heb gequeeten,
Dat zel, verstaa je wel, de heele waereld weeten.
Wat heb ik na den stryd al kaerels uitgeschut:
Maar al myn dapperheid was voor my zelf onnut.
Myn vent, die als soldaat de wapens heeft gedraagen,
Kon alles wat ik kreeg weêr door de billen jaagen.
Hy was een dobbelaar, een schurk, een onverlaat.
Had ik den buit bewaard, ik was een vrouw in staat.

TUMULTA.
En ik Tumulta, die in oproer ben bedreeven,
'k Ben onderveldheerin, en zal u nooit begeeven.
Indien ge een raadsheers huis wilt plundren, spreek dan maar.
'k Zal my begeeven in het uiterste gevaar,
En de eerste weezen om de huizen in te rukken.
Ik bruide in Pisoos huis het huisraad eerst aan stukken.

De schilderyen, die men haalde van den wand,
En kostlyk lynwaad, heb ik in het vuur verbrand.
En schoon ik zelf geen bed bezit om op te slaapen,
Wilde ik my aan den buit in 't minste niet vergaapen.
De bullen, brieven, en de boeken die men vond,
Zyn op de straat gebruid. Men spaarde kat noch hond.
Ik hield niets van den buit. 'k Wou niet een mensch bedriegen.
'k Sneed bed en kussens los, en liet de veêren vliegen,
Schoon ik noodzaakelyk een bed van nooden had.

REBELLA.
Hoe eerlyk jy jou droeg, dat weet de heele stad.

TUMULTA.
Wat heeft het jaar op jaar, Rebbella, my gespeeten,
Dat ik, benevens jou, in 't spinhuis heb gezeten
Als krygsgevangen, juist den Pretor tot vermaak.
Nu meen ik eens zyn huis te plunderen uit wraak.

REBELLA.
'k Ben zo gemoedigd op het hooren van de trommels,
Dat ik wel vechten durf met Pluto en zyn' drommels.
'k Denk wraak te neemen van het geen ons is misdaan.
Men moet den hoogmoed van de heeren nederslaan.
Ik duld niet dat men zel de vrouwen onderdrukken.
't Word tyd, verstaa je wel, na 't Kapitool te rukken.
Tumulta, dappre vrouw, onze onderveldheerin,
Vergaêrt de stemmen. Neemt den raad der vrouwen in.

TUMULTA.
Dat heb ik al gedaan. Zyt gy getroost te stryden,
Om die vervloekte wet in Romen niet te lyden?
Zweer Romeininnen dan ons beiden hulde en trouw.

Alle de Vrouwen.

Wy zweeren!

TUMULTA.
't Is genoeg, wat wilt gy meer mevrouw?

REBELLA.
Gy mannen, die u hier vertoont in wyven kleêren,
Verheft uw stemmen ook!

Alle de Mannen.

Wy zweeren! ja wy zweeren!

REBELLA.
Wy zweeren wederom, in 't nypen van den nood....

TUMULTA.
Voor 't vrouwelyke recht te vechten tot den dood.

REBELLA.
Zweert gy, dat gy ons nooit zult in den nood begeeven!

Altemaal.

Lang moet Rebella, lang, lang moet Tumulta leeven!

REBELLA.
Zendt vyftig wyven uit, uit voorzorg voor verraad.
Jaagt alle kaerels in hun huizen van de straat;
Op dat zy, t'zaam gerot, geen onheil kunnen brouwen;
Zy zyn 'er mee gediend, elk nog een hoer te trouwen.

TUMULTA.
Dat 's wel bedocht, vriendin, want trokken ze eene lyn
Met schelmen voor den raad, dat zou gevaarlyk zyn.

REBELLA.
Wat is 'er Furia?

FURIA.
'k Heb deeze vent gegreepen,
En kom dien schobbiak hier voor de krygsraad sleepen.
Gy moet gewaarschouwd zyn. Wy vreezen voor verraad.
Wy hebben deeze vent die door het leger gaat,
En ons beluistert, flus betrapt, en voort gevangen:

't Is mooglyk een spion.

REBELLA.
Dan zal hy moeten hangen.

LAPSUS.
Och! wyfje lief ik kom maar uit nieuwsgierigheid.
'k Heb niemendal gedaan! 'k heb niet een mensch verleid.

REBELLA.
Zeg, schurk, ben jy getrouwd, of ben je nog een vryer?

LAPSUS.
Vriendinnen met verlof gesproken: 'k ben een snyêr.
Genade vrouwtjes! 'k bid dat jy me voort verlost!

REBELLA.
Voor die nieuwsgierigheid dient gy wat afgerost.

Hy krygt van Furia stokslagen.

LAPSUS.
Aai!

REBELLA.
Denk jy lappedief een tweede wyf te trouwen?

LAPSUS.
'k Heb aan één wyf genoeg, dat zweer ik, te onderhouwen.
'k Moet werken voor een vrouw en zeven jonge bloên;
Dan heb ik by gevolg geen wyven meer van doen.

REBELLA.
Maar als de Roomsche raad jou dwong tot zulke zaaken.

LAPSUS.
'k Wil voor de Rippeblyk geen kinderen meer maaken.

REBELLA.
Ik geef je dan pardon, bruij aanstonds na je huis,
Eer dat je aan de galg mogt raaken, per abuis.
En zeg je wyf, dat ze in de wapens moet verschynen.

LAPSUS.
't Is wel. Ik zal terwyl dan met ons kind doudynen.

TUMULTA.
Wel geef het ook een pram. Wat bruid ons deeze gek.

LAPSUS.
Ik bid je word niet boos. Dag wyfjes lief, 'k vertrek.

Davus word van eenige vrouwen gevangen gebracht, terwyl Furia zich wat aan een kant houdt.

TUMULTA.
Heb jy daar nog een vent betrapt op 't spionneeren?
Wat ben je voor een fielt?

DAVUS.
Ik ben een man met eeren.

TUMULTA.
Wat doe je?

DAVUS.
Wel, ik ben een timmermans gezel.
Zo gy niet blind zyt, ziet gy 't aan myn schootsvel wel.

TUMULTA.
Wat heb je hier te doen?

DAVUS.
Ik kom myn wyf hier zoeken.
Ik zou dat varken, 'k zou die teef wel haast vervloeken;
Want ik heb geld van doen, en ze is weer op den tril.

TUMULTA.
Zo dat je dan je wyf van ons weêr hebben wil.

FURIA.
Wel hondsvód ben je daar?

DAVUS.
Heb jy meê dienst genomen?
Ik zel je trappen, wyf, zo ik je by kan komen.

FURIA.
Mevrouwen, 't is myn vent, die dagelyks my plaagt,
By 't hair sleept langs de vloer, en dikwils 't huis uitjaagt,
Dan loopt hy na de kroeg, by hoeren en by snoeren,
En zuipt zich dronken met de steeluî en de boeren.
Hy lichtmist nacht en dag, en slaat de glaazen uit.
Hy heeft myn mooje goed verzópen en verbruid,
En daarom nam ik dienst, uit enkle disperatie.

REBELLA.
Jou lichtmis! jou schavuit! verwacht van ons geen gratie.

FURIA.
Wat heeft het by den schout my niet al geld gekost.
Hoe dikwils heb ik uit zyn handen hem verlost!

TUMULTA.
Hy steekt zyn tong nog uit, ô schelm! het zel je rouwen.
Dat jy hier ronslen durst in 't leger van de vrouwen.

DAVUS.
Myn wyf is maar een beest. Dat ik een lichtmis ben
Daar is al vry wat aan; zo dat ik 't niet ontken.
Maar zy is oorzaak dat myn kop raakte op het hollen.
Zy zuipt zo wel als ik met hoeren en met snollen.

REBELLA.
Dat alles raakt ons niet. Dat is maar huis-verschil.
Geef antwoord op het geen ik van je weeten wil.
Zoek jy nog by dat wyf een tweede wyf te trouwen?

DAVUS.
Wel neen. 'k Mag dat niet doen, dat zou my haast berouwen,
Dan zou ik pronken met een spinrok aan de kaak.
En 'k wierd met drek gegooijd, de wyven tot vermaak.

REBELLA.
Je weet wel van de wet die haast in 't licht zal komen.

DAVUS.
Wat weet ik van de wet? 'k heb daar niet na vernomen.

REBELLA.
Weet gy niet dat 's lands raad aan elk een tweede wyf
Vergunnen zal?

DAVUS.
Wel neen. Dat is een raar bedryf.
Al wou 's lands raad terstond zes wyven aan my geeven,
Ik zou heel vriendelyk met al die zoeters leeven;
Mits dat zy vlytig voor my werkten, laat en vroeg,
En ik by nacht en dag mogt dobblen in de kroeg.

REBELLA.
Je bent een schelm, een guit, een schender van de wetten
Der vrouwen, en niet waard u hierom vast te zetten.
Men breng hem na de galg!

DAVUS.
Heb ik de galg verdiend?

REBELLA.
Men boeij hem vast!

DAVUS.
Wat droes! ik denk niet dat je 't mient!

REBELLA.
Het vonnis is geveld. Je hebt niet meer te hoopen.

DAVUS.
Ach lieve vrouwtje! weet jy dat niet af te koopen!

FURIA, *knielende*.
Rebella, ach! ik doe een voetval voor myn man!
Denk aan de schande die ons overkomen kan.
Het wierd myn kindren en kindskindren wel verweeten!

DAVUS, *knielende*.
Genade vrouwtjes! 'k heb al in myn broek gedreeten!

FURIA.
Ik bid jou om pardon. Zo jy hem straffen moet,
Beneem hem 't leven niet. Hoe beeft die armen bloed!
Verlicht zyn straf, en laat hem door de spitsroê loopen!

TUMULTA.
Staa op! 'k geef hem pardon. Maakt uw geledren open!
Hy zal, tot tweemaal toe, dan door de spitsroê gaan.
Heldinnen pas dan op den hondsvot wel te slaan.

DAVUS.
Genade vrouwtjes! ei genaê!

TUMULTA.

Davus loopt tweemaal door de spitsroê.

Pas wat te raaken!

DAVUS.
Hou op! hou op! je maakt dat my de ribben kraaken!

Hy knielt.

Och ik bedank je luî voor een genadig recht!

REBELLA.
Bedank je vrouw metéén.

DAVUS.
Myn wyf? wel dat is slecht.
Ik dank je wyfje, voor de goedheid my beweezen!
Och! was myn rug nou in drie dagen maar geneezen!

REBELLA.

Vaendraegster, zwaaij de vent het vaendel over 't hoofd!

Men zwaait hem het vaendel over het hoofd.

Nou ben je een eerlyk man. Maar 'k wil dat jy belooft,
Ofschoon de Raad het eischt, geen tweede wyf te trouwen.

DAVUS.
'k Beloof en zweer je dat, genadige mevrouwen!
Mag ik nou heenen gaan?

TUMULTA.
Gaa zalf jou in de kroeg.

DAVUS.
Ik heb geen duit aan geld.

FURIA, ***hem geld geevende*****.**
Daar heb je gelds genoeg.

DAVUS.
'k Bedank je wyfje lief. Ik zal aan myn gezellen
Het nieuws, dat ik van jou gehoord heb, gaan vertellen.

FURIA.
Daar brengen ze ons een boer, zo dronken als een zwyn.

MOPSUS, ***met eenige matten flessen aan zyn gordel en een stroo hoed op 't hoofd, die aan twee zyden is opgezet*****.**
Stae Mopsus! stae, je bent wat dronken van den wyn.
Stae Mopsus! Mopje, stae! Wet doen hier zo veel vrouwen?
Laet los! laet los! stae vast! ik zel eens moeten spouwen!
Wel hoor je niet? laet los! dat ik eens kalven moet.

FURIA.
Boer, wil je kalven, doet dat dan maar in je hoed.

MOPSUS.
'k Zel 't om den hoek maer doen.

FURIA.
Wel boer, wat ben je dronken.

MOPSUS.
Hoe weet je 't vrouw? je hebt my niemendal geschonken.
Waer ben ik hier? wel ja, hier stae ik recht voor 't huis
Van heer Metellus. Ja, of heb ik ook abuis?

TUMULTA.
Hy houd hem dronken. 't Is een fielt, die ons komt loeren.

MOPSUS.
Zo ik niet dronken ben, dan ben jy ook geen hoeren.

TUMULTA.
Men smeer dien boer wat of.

MOPSUS ***krygt stokslagen van Furia.***
Aai! aai! is dat ook slaen.
Ik word 'er nuchtren van, laet my na huis toe gaen.
Had ik een mes, ik zou je lui de smoel op veegen.

FURIA.
Wy zyn hier voor je mes in 't minste niet verlegen.
Daar! daar!

MOPSUS.
Hoe hiet jy?

FURIA.
Vent, hoe vraag je dat zo stout?

MOPSUS.
Wist ik je naem, ik zou je aenklaagen by den schout.

REBELLA.
Heb jy een wyf?

MOPSUS.
Wel neen. Wat hoef je dat te vraegen?
Ik wil me van geen wyf, dat zweer ik laeten plaegen.
Myn vaêr, myn grootvaêr en myn overgrootvaers vaêr,
Zyn nooit getrouwd geweest, en dat is waerlyk waer!

REBELLA.
Dan ben je een hoere kind?

MOPSUS.
Wel neen. Ik ben een basterd.
Gelyk myn vaêr en moer, ten spyt van die ons lastert.

MOPSUS.
Dan zel jy, boer, uit last van Romens ruppeblyk
Haast moeten trouwen met twee wyven te gelyk.

MOPSUS.
Wel zo! wel zo! daer denk ik eerst eens op te drinken!
Als ik dat doen moet, vrouw, dan zel 't 'er mooij wat stinken.
Twie wyven te gelyk! twie wyven te gelyk!
Daer drink ik nog eens op, eer ik van schrik bezwyk!

REBELLA.
Wel boer, wil jy den raad dan niet gehoorzaam weezen?

MOPSUS.
Laet na je kyken, je word gek, laet jou geneezen.
Twie wyven te gelyk? o neen, ik hou me vry.
Zo ik dat deed dan was ik schrikklyk in de ly.
Twie wyven te gelyk! 'k ken 't zongder wyfwel maeken,
Zo lang ik in de buurt te recht zal kunnen raeken

TUMULTA.
Men laat den boer maar vry.

MOPSUS.
ô Fles met verne wyn.
Jy bent alleen myn wyf, mits dat je vol moet zyn!

FURIA.
Wy hebben meer spions. Wilt gy die ook verhooren?

REBELLA.
ô Neen, met dat gebruij loopt onze tyd verloren.
Zet hen gevangen. Maar dat niemant ons ontsnapt,
En breng de rest 'er by, dien jy op straat betrapt.
Tumulta, laat ons volk de poorten wel bezetten.
Men houde scherpe wacht, om onheil te beletten

FURIA.
Daar is een jonker uit de Ridderschap, mevrouw.
Die met u spreeken moet, en iets ontdekken zou.

REBELLA.
Is hy alleen?

FURIA.
Hy is verzeld van nog twee heeren.
Het zyn ambassadeurs, heel kostlyk in de kleeren.

Derde tooneel.

ALBIN s en gevolg, REBELLA, TUMULTA, FURIA, en 't leger.

ALBINUS.
Wie heeft in 't leger hier het opperste gebied?

REBELLA.
Wel dat ben ik. Gelyk jy aan myn veldstaf ziet.

ALBINUS.
Wat reden hebt ge, om zo veel vrouwen te vergaêren?

REBELLA.
Eer ik, verstaa je wel, de reden wil verklaaren
Wil ik, begryp je wel, eerst weeten wie je bent.

ALBINUS.
Ik ben een afgezant, dien Romens raad hier zendt.

REBELLA.
Myn heer ambassadeur, we zellen jou verhooren.

ALBINUS.
Het komt den Roomschen raad byzonder vreemd te vooren,
Dat zo veel' vrouwen der Romeinen zyn vergaêrd.
Zy eischen, dat gy daar de reden van verklaart.

REBELLA.
Ik heb, om dat ik juist niet leezen kan of schryven,
Notaris Inktpot uit den naam der Roomsche wyven,
Al wat wy willen, klaar doen stellen in geschrift.

Zy geeft hem een vorzegeld schrift over.

Daar zyn de artykels. Zo den raad uit dollen drift,

Verstaa je wel, ons eisch niet voort wil abordeeren,
Zel ik op 't Kapitool eens komen voltiseeren.
Want in een half uur tyds zel jy 't belegerd zien.
Daar zel, verstaa je wel, een plundering geschiên.

ALBINUS.
De raad, de burgery, en ridderschap van Romen
Is reeds vereenigd, om een bloedbad voor te komen.
Weest dan gewaarschouwd. Legt de wapens liever neêr,
Eer Romens burgery verschynt in haar geweer.

TUMULTA.
Wel jonker Poddebaard, wy eisschen maar ons eigen,
Wy schyten eens in jou, durf jy ons komen dreigen?
Wy zyn niet eens vervaard, of bang, verstaa je wel,
Al moest men stormen op het voorburg van de hel.

ALBINUS.
Gy zyt gewaarschouwd. 'k Ben hier lang genoeg gebleven.
Ik zal 't verzegeld schrift den raaden overgeeven:
Maar 'k raad het u nog eens, dat gy het leger scheidt;
Want weest verzekerd, dat gy allen zyt misleid.

Vierde tooneel.

TUMULTA, REBELLA, FURIA, het leger.

TUMULTA.
Wat dunkt Rebella nu?

REBELLA.
Wy moeten werk beginnen.
Men ruk na 't Kapitool.

TUMULTA.
My schiet iets groots te binnen,
Daar staat Metellus huis. 'k Weet dat die ouwe hond

Ook meê gestemd heeft in 't vervloekte raads verbond.
Men breng dan steenen aan, om op het huis te donderen,
En vall' met alle macht zo aanstonds aan het plonderen.

REBELLA.
't Kan in passant geschiên. Wy volgen deezen raad.

TUMULTA.
Spitszusters! haalt terstond de steenen uit de straat.
Men loop na 't magazyn, en haal daar sterke paalen.

REBELLA.
Het magazyn is toe, zo als ik hoor verhaalen.

FURIA, ***met steenen in den schoot.***
Daar zyn 'er al, mevrouw.

REBELLA.
Dat 's goed, deel die maar uit.
Eenige wyven neemen elk een steen in de hand.
Valt aan dan, plundert, en brengt ons terstond den buit.
Je moogt van 't huisraad of het geld in 't minst niet steelen.
Dat zullen wy daar na, heldinnen, met jou deelen.

Zo als de wyven gereed staan, om steenen op de deur te smyten, komen Kalfurnia, Lavinia, en twee raadsheers vrouwen, gewapend als Amazoonen, met het blood zwaerd in de handen, uit het huis.

Vyfde tooneel.

KALFURNIA, LAVINIA, twee Raadsheers vronwen, REBELLA, TUMULTA, FURIA, en de voorgaande vrouwen.

KALFURNIA.
Houdt op! wat gaat u aan! wat wilt gy doen, vriendinnen?
Myn man heeft gansch geen schuld. Denkt dat wy u beminnen.

Weet dat ik de oorzaak ben, dat gy gewapend zyt.
'k Heb u gewaarschouwd; want het waar me een bittre spyt,
Zo ik een tweede vrouw moest in myn huis ontfangen.

LAVINIA.
Al de eedle vrouwen zyn met u in één belangen.
't Raakt ons, zo wel als u, te zorgen voor onze eer;
Daarom verschynen wy by u met ons geweer.

REBELLA.
Zo voegt gy u by ons, doorluchte Roomsche vrouwen!

KALFURNIA.
Gy moogt op onze hulp, vriendinnen, u vertrouwen.
Wy zyn ruim honderd sterk.

Kalfurnia, Lavinia, en de twee andere raadsheers vrouwen leggen de zwaerden kruisling over malkander.

Wy zweeren Numaas wet,
Te volgen tot den dood! en in ons echte bed
Geen tweede vrouw, ten spyt der mannen, te gedoogen:
Maar voor het vrouwlyk recht te stryden naar vermogen.

REBELLA.
Weest welkom in het heir! wie had dit ooit gedacht!

KALFURNIA.
Nu moet men 't Kapitool beleegren, onverwacht.
Wy zullen voor het hoofd van 't vrouwen leger trekken,
En u voor d'aanval van de jonge heeren dekken;
Die in het veld van Mars te samen zyn geschaard,
Om, als de raad het eischt, op 't brieschend oorlogs paard
Te vallen in dit heir: het welk men voor kan komen,
Als zy hunn' moeders, de heldinnen van ons Romen,
Aan 't hoofd van 't leger zien, dan zullen zy gewis
Niets onderneemen, dat voor ons gevaarlyk is.

REBELLA.
Ik wil den legerstaf dan aan u overgeeven.

Als Kalfurnia den Veldheers staf aangenomen heeft, schreeuwen alle de vrouwen, en mannen.

Lang moet Kalfurnia met de eedle vrouwen leeven!

KALFURNIA.
Men stel zich in 't gelid, en volg ons daar wy gaan.
Men zal by 't Kapitool het leger nederslaan.

Kalfurnia, met de speelende muzikanten vooruit, worden van alle de anderen in dezelfde order gevolgd, als zy op het tooneel gekomen zyn.

Einde van het tweede Bedryf.

Derde bedryf.

Verbeeldt de Raadzaal van 't Kapitool.

Eerste tooneel.

METELLUS, FLAMINIUS, en de Roomsche raaden.

METELLUS.
Waar mag Papirius, waar mag Albinus blyven?

FLAMINIUS.
Ligt zyn zy afgesneên door 't raazend heir der wyven.
Ik hoor een groot geweld.

METELLUS.
Daar komen zy al aan.

Tweede Tooneel.

METELLUS, FLAMINIUS, de Roomsche raaden, ALBINUS, PAPIRIUS.

METELLUS.
Albinus, hoe is 't u in 't vrouwen heir gegaan?

ALBINUS.
Zy hebben tot haar hoofd een raazend wyf verkóren,
Dat noch na reden, noch na reedlykheid wil hooren:
Ze erkende naauwlyks my voor Romens afgezant,
En dreigde 't Kapitool te steeken in den brand,
Ten zy op haaren eisch, in dit papier geschréven,
Door de achtbre raaden voort voldoening werd gegeven.

Hy geeft het schrift over.

FLAMINIUS.
Hoe noemt men 't raazend wyf?

ALBINUS.
Rebella is haar naam.

FLAMINIUS.
Dat wyf was lang berucht. Ze is van een quaade faam.
'k Meen dat zy is gestraft om haare goddeloosheid.

ALBINUS.
Tumulta is 'er by, berucht om haare boosheid.

FLAMINIUS.
Maar waarom keerde gy niet aanstonds met bescheid?

ALBINUS.
't Was my onmogelyk; wyl ik wierd weg geleid
Door andre wyven, en een tyd lang bleef gevangen.
Zy dreigden zelf om my te pynigen en hangen.
Had Romens jonglingschap my niet gered in nood,
Zy hadden my ligt in haar' raazerny gedood.
Ik heb Papirius te danken voor myn leeven.

PAPIRIUS.
Ik heb in 't veld van Mars my voort te paard begeeven
Met al de jonglingschap, en reed van straat tot straat,
Om Romens burgery, tot voorstand van den raad,
In alle wyken in 't geweer te doen vergaâren.
Om 't raazend wyven heir te brengen tot bedaaren.
Dit had wat tyds van doen; zo dat men onverwacht
't Oproerig vrouwvolk zag, (wie had het ooit gedacht)
Het Kapitolium by duizenden omringen.

METELLUS.
Myn zoon, had gy geen macht door 't leger heen te dringen?
Wy hebben alles uit de vensters aangezien.

PAPIRIUS.
Myn vader, ach! dat kon onmogelyk geschiên.

METELLUS.
Men zag de jonglingschap en burgery wel komen:
Maar elk bleefstaan. Wat deed de Roomsche helden schroomen?
Zyn dan de wyven zo ontzachelyk, myn zoon?
Waarom vielt gy niet aan? de kans stond immers schoon.
Verstrooij dat raazend vee. Verjaag het uit onze oogen.
Of zult ge, als 't Kapitool is in den brand gevlogen,
Gelyk ons word gedreigd, te laat uw kracht doen zien?

PAPIRIUS.
Zy zullen dit niet doen, myn vader.

METELLUS.
Ja misschien.
Vertrouw u daar niet op.

PAPIRIUS.
Ik zal u alles melden:
Men trok kloekmoedig op, met onze vroome helden,
En dacht het vrouwen heir, waar 't mooglyk op te slaan:
Maar 'k zag voor 't leger zo veel eedle vrouwen staan,
Met helmen op het hoofd, en uitgetogen' zwaarden,
Dat dit gezicht by ons, en elk, verwondring baarden.
Eén trad 'er na my toe, en riep: houd stand! houd stand!
‘Zo ge uw geslagt bemint en 't lieve vaderland!
Ik geef u vry gelei. Gy kunt ons heir beschouwen.
Ik staa hier aan het hoofd van honderd raadsheersvrouwen.
Recht hier geen bloedbad aan...Ik kende voort haar stem,
En was verbaasd, verschrikt. Myn hart raakte in den klem.
'k Gaf order dat ons volk niet verder zou genaaken.
Om dat men mooglyk een bestand zou kunnen maaken.

METELLUS.
't Zyn wondren die gy nieldt. Maar wie is die heldin,
Wier stem u was bekend?

PAPIRIUS.
Een vrouw die ik bemin....

METELLUS.
Spreek, spreek, myn waarde zoon. Ik vind u langs hoe vroeder.

PAPIRIUS.
Hoog achtbre vader! 't is uw gemalin, myn moeder!
Ze is my op 't Kapitool gevolgd, en wil den raad
Berichten, waar de eisch der vrouwen in bestaat.

METELLUS.
Heeft zy gevolg?

PAPIRIUS.
Gewis, de hoofden van de wyven,
Die van het Kapitool niet hebben willen blyven.
Deeze eischen dat gy twee Dictators kiezen moet,
En dreigen u den dood, indien gy zulks niet doet.

FLAMINIUS.
Men kan haar hooren.

METELLUS.
Laat haar al te samen binnen.

Derde Tooneel.

KALFURNIA, LAVINIA, twee Raadsheers Vrouwen, REBELLA, TUMULTA, PAPIRIUS, ALBINUS, METELLUS, FLAMINIUS, de Roomsche raaden.

KALFURNIA.
Denkt niet, dat ik verschyn in raazerny der zinnen;
Om dat ik my vertoon met deezen legerstaf.

Ik staa van 't hoog gezag in 't vrouwenheir niet af,
Voor dat ons de achtbre raad voldoening heeft gegeeven,
Om 't smeeden van een wet, daar Rome voor moet beeven.
Geen eedle Romeinin, die deugd bemint en trouw,
Was ooit zo dwaas, dat zy zich onderwerpen zou,
Om 't heilig echte bed, door goddelooze wetten,
Gegrond op overspel, vernoegd te zien besmetten.
Beneemt ge, ô goden, nu de wysheid van den Raad!
Wat helpt de vryheid dan in onzen burgerstaat.
ô Brutus! Brutus! uit wiens bloed ik ben gebooren!
Wat baat uw heldenmoed? De vryheid gaat verlóren.
Gedoogt ge, ô goden! dat een eedle Romeinin
Door snoô tyrannen word mishandeld als slavin?
Ik zal dat raadsbesluit met alle macht weêrstreeven,
En Romens vrouwen weêr de aloude vryheid geeven,
Of sterven met den roem van 't geen ik heb bestaan.

FLAMINIUS.
Gy doet u zelve en ons veel' moeijlykheden aan.
De wet, daar gy van spreekt, zou schandlyk zyn voor Romen.
Zy is den achtbren raad nooit in den zin gekomen.
Papirius heeft u, om uw nieuwsgierigheid
In raadsbesluiten, door een loozen vond misleid.
Wy weeten alles. Laat dan uwe drift bedaaren.

METELLUS.
Nu blykt het, dat gy geen geheimen kunt bewaaren.
Door u is 't oproer, dat we aanschouwen, eerst ontstaan.

KALFURNIA.
Papirius, myn zoon! ach! wat hebt gy gedaan?

FLAMINIUS.
Hy heeft zyn plicht betracht. 's Lands Raad zal hem beloonen.

PAPIRIUS.
Ach! wil om Romens wil, myn moeder, my verschoonen!
En breng my, 'k bid het u, in geen verzoeking meer.

KALFURNIA.
Neen edele Romein, myn zoon, betracht uw eer.
Gy volgt het heldenspoor van uw doorluchte maagen.

METELLUS.
Rebella, zeg ons nu, wat gy hebt voor te draagen.

REBELLA.
Heb jy de Artykels niet ontfangen in geschrift?

FLAMINIUS.
Zy zyn ligt opgesteld in uwe dwaaze drift.
Wel aan, wy zullen die eens leezen en beschouwen.
Eerste Artykel.
Wy willen dat een man geen tweede vrouw zal trouwen.

FLAMINIUS.
Die eisch is billyk, en gegrond op Numaas wet.
Tweede Artykel.
Wy willen, dat de helft des raads werd' afgezet.
Derde Artykel.
Om nooit de vryheid der Romeinen te verliezen,
Zult gy op deezen dag twee erf Dictators kiezen,
Die 't geld ontfangen, en de boeken van den raad
Naauwkeurig nazien, om te weeten hoe 't 'er gaat.
Vierde Artykel.
't Gemeene volk zal vry van alle schatting leeven:
Maar al wie ryk is, of een raadsheer, ryklyk geeven.
Vyfde Artykel.
De Magazynen moet men open laaten staan,
Om volk, *dat armoê lyd*, *te spyzen met het graan*.

Zesde Artykel.
Zes raadsheers vrouwen, en ook zes gemeene wyven,
Die zullen, als de raad vergaerd is, daar in blyven,
Om op te passen, hoe de wagen werd bestierd;
Op dat hy recht zou gaan, en 't volk niet werd gepierd.

METELLUS.
De meeste artykels zyn al wonderlyke wetten.
Noem ons de heeren eens, die gy wilt af doen zetten.

REBELLA.
Dat is Spektators werk, die 't onderzoeken moet,
Die zal wel weeten, hoe men zulke dingen doet.
Ook zellen 'er wel zyn, die 't hun inblaazen zullen,
Om zelf de plaatsen van die heeren te vervullen.

FLAMINIUS.
In Romens achtbren raad ken ik geen enkel heer,
Die af te zetten is; elk is een man van eer.
Zevende Artykel.
Men zet een priester, als de raad vergaert, in 't midden,
Om Jupiter en al de goden eerst te bidden
Om 't volk te zegenen; een man van goed beleid;
Een van 't gemeen bemind, om zyne heiligheid.
Die wys en deftig is, bequaam om raad te geeven,
Op dat hier door de rust in Romen mag herleeven.
Achtste Artykel.
Ten laatsten eischen wy, in plaats van uwe wet,
Ten nadeel van 't geslacht der vrouwen ingezet,
Dat gy een andre maakt, om eeuwig te onderhouwen.
Dat vrouwen, dien het lust, twee mannen mogen trouwen.

REBELLA.
Dit alles willen wy, dat gy volbrengen zult!

METELLUS.
Zeer wel Rebella. Maar geef antwoord met geduld.
Al die artykels hebt gy zelf niet kunnen droomen?

REBELLA.
Wel neen, ik heb den raad van Inktpot ingenomen.

METELLUS.
Wie is die Inktpot?

REBELLA.
Een notaris vol verstand,
Hy is een patriot, een vriend van 't vaderland,
Een vroom en deugdsaam man, voorstander van de wyven.
Hy schreef het voor me, om dat ik leezen kan noch schryven.

FLAMINIUS.
Mevrouwen, 'k denk niet dat uw eisch zo ver zal gaan,
Om deeze artykels, die zo dwaas zyn, voor te staan?

LAVINIA.
Wy hebben in den raad dier vrouwen nooit gezeten.

KALFURNIA.
En van van de artykels, die wy hooren, niets geweeten.

LAVINIA.
Wy hebben maar alleen, door 't valsch gerucht misleid,
Voor 't vrouwlyk Roomsche recht met wapenen gepleit.
't Is ons genoeg dat wy ons huisgezin regeeren.

KALFURNIA.
't Bestier van 't vaderland voegt vrouwen niet, maar heeren.

FLAMINIUS.
'k Vrees dat de priesterschap hier onder heeft geroeijd;
Wyl die uit heerschzucht zich veeltyds met oproer moeijt.

METELLUS.
Hooge achtbre vaders, die voor Romens vryheid waaken,
In wat verwarring zou het vaderland niet raaken,

Indien 't gemeene volk ons wetten stellen zou?
Dan waar het haast gedaan met Romens deugd en trouw.
Hoe waaren wy bewaard met zulken staats regeering.
Verwacht gy, vrouwtjes, om uw voorzorg, geen vereering?

REBELLA.
Ja, ja, we zien het wel, dat jy ons maar veracht.
Myn heeren, denkt 'er op, dat ik jou antwoord wacht.
Weet, zo de Raad ons met de artykels denkt te sullen,
Dat wy het Kapitool verdisteleeren zullen!
Het kost my maar één wenk, die ik door 't venster doe.

FLAMINIUS *roept*.
Lyfwachten, komt hier in! men sluit de vensters toe.
Wat komt die bode doen.

Vierde Tooneel.

DE BODE, DE LYFWACHTEN, METELLUS, FLAMINIUS, de Raadsheeren, KALFURNIA, LAVINIA, de Raadsheers Vrouwen, REBELLA, TUMULTA, PAPIRIUS, ALBINUS.

DE BODE.
Myn heeren, 't heir der vrouwen
Verloopt zo sterk, dat wy 'er weinig meer aanschouwen.
Zy hoorden een gerucht, dat Romens burgery
Haar allen dood zou slaan in haare raazerny.
Zy hebben 't Kapitool geheel en al verlaaten.

REBELLA, *stampvoetende, zegt tegen Tumulta*.
ô Spyt! dat moet men zien. Men blyv' hier dan niet praaten.

FLAMINIUS.
Hoe! meent gy door te gaan? Neen, zacht wat, dat is mis.
Lyfwachters, brengt haar na de stads gevangenis.
Doch, laat de Pretor haar, om redens wil, bewaaren

In 't spinhuis, voor den tyd van vyf en twintig jaaren.
Notaris Inktpot werd' ten eersten aangevat,
En, om zyn snood geschrift gegeesseld, uit de stad,
En, voor zyn leeven lang, uit ons gebied gebannen:
Wyl hy met dit gespuis te samen heeft gespannen.

REBELLA ***en*** **TUMULTA** ***kmelende.***
Genade heeren!

FLAMINIUS.
Brengt dat vee uit ons gezicht!

Vyfde Tooneel.

METELLUS, FLAMINIUS, de Raadsheeren, KALFURNIA, LAVINIA, de Raadsheers Vrouwen, PAPIRIUS, ALBINUS.

FLAMINIUS.
Papirius, 's lands raad is aan uw deugd verplicht.
Heeft uw verdichtsel stof tot dit geweld gegeeven,
Dat hebt gy niet voorzien. Gy zyt ons trouw gebléven.
Om uw stilzwygendheid zult ge in den Roomschen raad
Voor altoos zitten. En, om redenen van staat,
Zal buiten u alleen, in onzen raad van Romen,
Ten zy met ons verlof, geen jongeling meer komen;
Op dat ons staatsgeheim, door geen nieuwsgierigheid
Der moeders, uitlekke en werd' onder 't volk verbreid.

PAPIRIUS.
Ik voel myn boezem in een vuur van yver blaaken,
Om zulk een groote gunst my zelven waard te maaken.
'k Bedank den achtbren raad, die my in myne jeugd
Wil leiden op het spoor der Roomsche heldendeugd.

Einde van het derde en laatste Bedryf.

De bedriegery van Cartouche, of de *Fransche roovers;*
Blyspel.

Voorreden aan den leezer.

Dit Blyspel waar in de beruchte Cartouche de Hoofdrol speelt, heest op den Schouwburg van Parys eenen grooten ophef gemaakt; mogelyk minder door de geestigheid der vinding, dan om den naam van den Hoofdperzonaadje, overal bekend door zyne Lacedemonische Schalkheid: dit heest my menigmaal doen denken dat de Fransche Blyspelmaaker met dit werk niets heeft beoogd, als den Schouwburg eene goede somme gelds in de beurs te jaagen; want hoe zoude het een Dichter in de gedachten kunnen vallen, den allerondeugendsten Mensch, die door den Rechter om zyne schelmeryen gestraft is, te vereeuwigen. Of zoude hy gedacht hebben dat zyn Blyspel de kracht zoude hebben om eenen algemeenen schrik onder de groote en kleine dieven zyner Landaard te maaken? daar twyssel ik aan; want dan had hy een mirakel door de kunst der Poëzy gedaan dat hem vermaarder zoude maaken dan den verwonderlyken Paris. Ik verzeker u Leezer, dat ik het Spel na de Fransche vertaaling die my door een van myne Vrinden, (een keurig Liefhebber der Taalen en Dichtkunst) bezorgd is, berymd hebbe, met geen inzicht om Nederlandsche dieven en beurzesnyders te bekeeren, ook niet om eenige eer of achting hier door te behaalen: maar alleen de Amsteldamsche Godshuizen eenig voordeel aan te brengen; gunnende den Franschen Dichter al de Glorie, die te Parys en Amsteldam door dit vermaarde Blyspel behaald mag zyn. Deeze vertaaling is eenige Jaaren ongedrakt gebleeven; en ziet alleen het licht om dat veele Lieshebbers begeerig zyn om alle de Tooneelstukken, door my gemaakt, by malkander te kunnen voegen.

Vertooners.

VALERIUS, Zoon van een Prokureur.
GRYPER, Klerk van den Prokureur en Dief.
BRAADSPIT, Luitenant van Cartouche.
CARTOUCHE, Kapitein van de Roovers.
HARPOENTJE,}Gaauwdieven.
LICHTHART,}Gaauwdieven.
STORMBOK,}Gaauwdieven.
KOEVOET,}Gaauwdieven.
'T BROERTJE van CARTOUCHE, Gaauwdieven.
JUFFROUW KONKLEFOESJE, een Uitdraagster.
BRAKJE, een Spion als een Abt gekleed.
DE SCHOUT.
LA VALEUR,}Dienders.
RODEMONT,}Dienders.
ONDERSCHOUT,
PIEROT, Knecht van Dommeloere.
DOMMELOERE, een koopmans zoon van Angoulême.
ORONTES, Vader van Izabel.
IZABEL.
MARGO, haar Meid.

Zwygende.

10 Dienders. Een Herbergier.
3 Knechts van de Herberg.

De bedriegery van Cartouche, of de Fransche roovers. *blyspel.*

Eerste bedryf.

Eerste tooneel.

VALERIUS, GRYPER.

VALERIUS.
Wel Monsieur Gryper, hoe staan wy met onze zaak?

GRYPER.
De heer Dommeloere, uw medevryer, die vieze snaak,
Zal dezen avond ten acht of negen uuren hier in Parys komen,
Het welk ik aan het posthuis op Angoulême heb vernomen.

VALERIUS.
En morgen zal hy Izabelle trouwen? dat staat my schoon!

GRYPER.
Ja aapestaarten: de heer Orontes heeft u die schoonheid aangeboôn.
Zy mint u, en hy kan u zyn beloften immers niet breeken?

VALERIUS.
Zo gy niet meer vordert, als tot nu toe, blyf ik in de pekel steeken.
Ik weet van goederhand, dat de heer Orontes al toestel heeft gemaakt
Om zyn dochter morgen uit te trouwen, het welk my aan het harte raakt!
De muzikanten zyn gereed om hem op zyn aankomst met een koncert te vermaaken.

GRYPER.
En ik verzeker u, dat hy zonder dat koncert te hooren, weer naar Angoulême zal raaken.

VALERIUS.
Is het mogelyk dat Orontes om dat slechthoofd my zyn woord niet houdt!
En dat hy aan een zotskap, dien hy nooit gezien heeft, zyn dochter uittrouwt!
Aan een gek! die geen andere verdienste heeft als dat hy een ryk koopmans zoon is,
Wiens vader een vriend en korrespondent van dien ouden patroon is.

GRYPER.
Dezoon van een ryk en mild man te zyn, wordt dat van u niet geextimeerd?
Hy heeft reets aan zyn toekomende schoondochter een kostelyke snoer paerlen en orlietten vereerd.
Uw vader zou voor u zo veel niet doen. Maar om van onze zaak te spreeken,
Het zal my aan volk tot myn onderneeming ontbreeken:
Ik heb den ganschen morgen vergeefs gezocht.

VALERIUS.
Wat zult gy dan doen?

GRYPER.
Ik zal het werkje wel alleen bakken, met goed fatsoen:
Dan heb ik ook alleen de glorie: maar gy moet my uw beloften ook houwen.

VALERIUS.
Ja, maakt vry staat op het Prokureursampt van myn Vader, indien ik met Izabelle kom te trouwen.

GRYPER.
Dat ik maar een klerk ben strekt my tot verdriet:
Want om met kromme klaauwen wat na my te haalen, vind ik hier de okkazie niet,
En ik kan alle inklinatien, die iemant hebben moet, in my bemerken,
Om een goed fortuin te maaken, zo draik voor my zelf zal werken.

VALERIUS.
Gy hebt geen reden om te klaagen: want zo lang gy myn vaders klerk zyt geweest,
Hebt gy veel voordeel gehad, door de bequaamheid van uw geest.

GRYPER.
Dat acht ik niets. Ik heb duizend kunsjes by de hand genomen
Om het geld van anderen in myn zakken te doen komen:
Maar om myn arbeid eens gekroond te zien, staa ik na het ampt van Prokureur.

VALERIUS.
Het zal aan my niet schorten, zo gy het niet word, Sinjeur:
Want ik heb zin in de negotie, ik mag myn kop met de praktyk niet breeken,
En daarom is het vergeefs dat myn vader my zyn professie zoekt aan te preeken.
Maar, spreeken we van den heer Dommeloere. Gy zult naar ik gis,
Aan de beschryving van zyn figuur, die u gedaan is, hem wel kennen als hy hier is.

GRYPER.
Makkelyk, 't is een plomp mal bakkes. Ik weet wat hy voor een vent is.
Maar zacht...ik zie daar een snaak die my niet onbekend is.
Heer Valerius, gaa als 't je belieft gerust heen.
Indien het dezelfde man is die ik meen,
Zal het ons zekerlyk aan geen hulp in onze zaak ontbreeken.

VALERIUS.
Zeer wel. Tot weerziens.

Tweede tooneel.

GRYPER, BRAADSPIT.

GRYPER.
'Bedrieg ik me? neen ik denk hem aan te spreeken.

BRAADSPIT.
Hoe ziet deeze kaerel me zo styf in myn gezicht?
Zou het een spion zyn van 't Gerecht? dan is 't beter dat ik zwigt.

GRYPER.
Zyt gy 't myn lieve Braadsprit!

BRAADSPIT.
Ach Gryper! ik staa versteld!
Vind ik u in Parys myn kostelyke held?
Ik dagt gy op zee waart.

GRYPER.
Neen: ik heb'er nu al drie jaaren
Met een acte van 't Parlement op gedient: maar ik heb het laaten vaaren.

BRAADSPIT.
Waarom?

GRYPER.
De zeevaart is t' eenemaal bedurven goede vriend.

BRAADSPIT.
Wat ampt bekleedde gy?

GRYPER.
Ik heb voor Opperhoofd gediend.

BRAADSPIT.
Van een Esquader?

GRYPER.
Neen van een roeiriem.

BRAADSPIT.
Dat is te zeggen
Galeiboef: wel foei dat heb je leelyk laaten leggen,
Dat je zulken favorabelen post verliet.

GRYPER.
Gy hebt gelyk Braadspit! maar de afdanking is juist geschied.
Ik heb moeten volgen het geen myn lot begeerde.
En om dat ik met de pen wat krabbelen kan, raakte ik by een rechtsgeleerde.
Ik ben hier in Parys klerk by een zekere Prokureur.

BRAADSPIT.
Hoe! doet gy u zelven te kort. Een klerk! foei dat is een leur.
Hebt gy uw oud beroep dan zo t' eenemaal vergeeten?
Nooit heb ik een mensch gezien die zich zo deftig heeft gequeeten,
Om iemant een degen van de zy te rooven, als het quam te pas.
En ik geloof niet dat 'er iemant ooit zo behendig in het beurzesnyen was.
Ik had nooit gedacht, dat je in 't bloeijen van uw jaaren,
Dat edel ambacht zo laf hartig zoud hebben laaten vaaren.

GRYPER.
Ik doe het noch, Amice; maar op een verhevener manier,

En zo gevaarlyk niet: want met één schrip schrap over het papier,
Met een gezwinde pen, doe ik meer, myn zoete vaartje,
Als eertyds in tien knippen met het beurzepikkers schaartje.
Maar heb jy een emplooi? dat ik je zo deftig in de noppen zie?

BRAADSPIT.
ô Ja: ik ben luitenant geworden in een vrye kompanjie,

GRYPER.
Waar legje dan in Garnizoen? verklaar het me zonder gekken.

BRAADSPIT.
Hier in Parys.

GRYPER.
Hoe! ik heb je nog nooit zien optrekken.
Waar hou je met je kompanjie dan de wacht?

BRAADSPIT.
ô Grypertje! wy marcheeren ordinaar by den nacht,
En met een stille trom.

GRYPER.
Ik heb u al begreepen.
Hoe is de naam van je kaptein?

BRAADSPIT.
Cartouche.

GRYPER.
Wat zeg je! dat doorsleepen
En dapper kaereltje dat van 't Gerecht niet te vatten is?

BRAADSPIT.
Dezelve.

GRYPER.
Daar leeft tegenwoordig geen officier, zo ik gis,
Die zo beroemd is in krygslisten.

BRAADSPIT.
Wy gelooven

Dat hem geen generaal in Vrankryk ooit ging te boven
In de kunst van 't retireeren.

GRYPER.
Maar men zegt hy dekampeert
Wat al te schielyk, het welk zyn troepen fatigeert.

BRAADSPIT.
Hy neemt zyn tyd wel waar als hy moet dekampeeren,
En dat is kunst voor die, als hy, een vliegend leger kommandeeren.

GRYPER.
Maar word uw kompanjie wel onderhouden van proviand?

BRAADSPIT.
Dat ken je denken, want wy legeren altyd in 's vyands land.
Wy zenden overal partyen uit, en leggen geduurig hinderlaagen.
's Nachts plunderen we de burgers, en over dag gaan we de boeren plaagen.
Wy hebben gansch Parys onder kontributie gesteld.

GRYPER.
En waar onthoudt uw kapitein zich nu, die dappere held?

BRAADSPIT.
Hy legt omtrent deeze kroeg met het puik van zyn benden.
Hier is zyn sauvegarde, om alle onheil af te wenden
Die onze hospes zou kunnen overkoomen: een man die veel voor hem doed.

GRYPER.
Wat verricht hy tegenwoordig?

BRAADSPIT.
Zyn dappere manschap moet
Hem in de krygsraad, die hier aanstonds zal vergaaren,
Al wat ieder deezen nacht gebeurd is openbaaren,

En brengen den buit die den algemeenen vyand is ontroofd.

GRYPER.
Gansch bloed! ik heb een heerlyke aanslag in 't hoofd,
Die ik uw kapitein, als hy komt, aanstonds zal ontdekken,
Mits konditie dat ik 'er een behoorlyke snaay van moet trekken:
Want, Braadspitje, ik steek tot de ooren toe in schuld.

BRAADSPIT.
Fiat! Gryper hou maar moed: want je zult
Al je schulden in eenen oogenblik zien betaalen.

GRYPER.
Op wat manier?

BRAADSPIT.
Je hebt uw krediteurs maar in één plaats by malkander te haalen.
Cartoesje zal ze altemaal voldoen met gereed geld:
En zyn volk omtrent het huis op de wagt gesteld,
Zal, zo draa als je behoorlyke quitantie hebt gekreegen,
Het haar weer op de straat afdwingen met den degen.

GRYPER.
Morbleu! dat is wel bedacht!

BRAADSPIT.
Maar gy moet dan den eed
In zyn Kompanjie doen.

GRYPER.
Fiat! ik ben gereed.
Maar is 't niet koddig, ik dacht my in 't korps der Prokureurs te begeeven,
En op jou raad word ik in dat der Gaaudieven opgeschreeven.
Maar voor my, ik vind 'er weinig keur in. Maar...

BRAADSPIT.
Hoe maar...je moet kiezen terwyl wy nu zyn by malkaâr.

Je kunt immers niet te gelyk en man van den tabbert weezen en van den degen.

GRYPER.
Wel zou ik 's morgens geen Prokureur kunnen zyn, en 's avonds een avonturier op de gemeene wegen?

BRAADSPIT.
Als het onze kapitein toestemt vind ik 'er geen zwarigheid in.
Maar daar is hy: de krygsraad neemt een begin.
Gaa niet weg, ik zal u als het tyd is aan hem prezenteeren.

Derde tooneel.

CARTOUCHE, BRAADSPIT, HARPOENTJE, LICHTHART, STORMBOK, KOEVOET, 'T BROERTJE VAN CARTOUCHE, MEVROUW KONKELEFOESJE, drie gaanwdiefjes, een Herbergier met drie knechts.

CARTOUCHE.
Waarde medgezellen van fortuin, edele, kloekmoedige, en gestrenge heeren.
Dappere beschermers van uw vryheid, die hier tegenwoordig vergaderd zyt;
Ik wensch u gezondheid, geld, benevens een goeje appetyt:
Wat de eer belangt, die wensch ik u niet toe: want die kun je wel missen,
Zo wel als de barmhertigheid, en een goed gewissen.
Wanneer ik de wisselvalligheden der waereldse zaaken bevond,
Zag ik dat het spreekwoord op een goede reden staat gegrond,
Het welk zegt, dat de eene dag den ander volgt: maar dat zy na malkanderen niet gelyken.

Op de ongestadige zee, daar wy op zwerven, moet men somtyds het zeil eens in top haalen, en dan weer stryken.
Alle de oogenblikken van ons leeven zyn vermengd met hoop en vrees, geluk en ongeluk,
Overvloed en gebrek, vermaakelykheid en druk.
Al de wetenschap van onze profeffie bestaat in twee kneepen,
Namentlyk: in te grypen, en te maaken dat wy niet worden gegreepen.
Al het goed van anderen behoort ons toe; indien men 't kan krygen met behendigheid:
Maar wy zyn verlooren, en elendig misleid,
Indien onze vyanden eenmaal over ons triumfeeren:
Want de ervarentheid heeft ons geleerd dat zy de krygsgevangenen zeer qualyk traktéren,
En dat zy nooit de beleetdheid gehad hebben om iemand te rug te zenden op zyn parool, of woord van eer.
Indien ik, myn waarde spitsbroeders, dit alles wel konsidereer,
Vind ik raadzaam uwe hoogwyze advizen aan te hooren,
Op dat men besluit wat weg tot ons profyt en veiligheid best word verkooren.
Zullen wy in Parys blyven, gelyk wy meest tot nu toe hebben gedaan?
Of zullen wy liever in de bosschen en op de gemeene wegen gaan,
Om troepsgewys op alle onze vyanden te vrybuiten?
Spreek, elk op uw beurt, naar rang van ouderdom, om wysselyk te besluiten.

BRAADSPIT.
Dewyl 't geoorlofd is om vry uit te spreeken, grootmachtige generaal.

Zo zeg ik dat uw vermaardheid u in gevaar stelt, ten eenemaal.
Hoe meer gy verwint, hoe meer vyanden gy verwekt; dies denk op uw belangen.
Men maakt in Parys tegen malkaâr geen komplimenten meer: maar de eerste vraag is altyd: is Cartouche nog niet gevangen?
Verlaat deeze ondankbaare stad, die u heeft zien gebooren worden, en graag zou willen zien vergaan:
Want aan uw dierbaar leeven hangt dat van zo veel eerlyke lieden, als gy in deeze doorluchtige vergadering ziet staan.

HARPOENTJE.
Ik ben van dat sentiment niet. Ik geloof dat onze kapitein niet beter zou doen konnen
Als te Parys te blyven: het waar gevaarlyk zo wy in de bosschen iets begonnen:
Want al de Huchten, het Gemot, en de Verknoesters hebben zyn portret.
Wat zou men in Kampanje uitrechten? al de posten en wegen zyn bezet.
Maar ik ben van advys, dat onze generaal zich wat minder moet exponeeren,
En zo veel niet in de Komedie, de Opera, en op 't Bal verkeeren,
Of by de Vuurwerken. Hy laat zich op alle feesten zien.

CARTOUCHE.
Dat is myn glorie, dat men my altyd zoekt, altyd ziet, en nooit het hoofd durft biên.

HARPOENTJE.
Laat ons dan in Parys blyven.

LICHTHART.
Dat is myn advys ook, mits dat wy met kracht samen spannen.

STORMBOK.
En ook het myne.

KOEVOET, ***zyn muts afneemende.***
Ik geef'er ook myn stem toe mannen.

CARTOUCHE.
Ik geef my aan de meeste stemmen over. Wy blyven dan in Parys.
Indien wy moeten sneuvelen, laat ons sneuvelen op een heroïke wys,
Met de wapenen in de vuist. Ik heb van u geen andere gedachten,
En dat is ook het geen gy van myn onvertzaagdheid hebt te verwachten,
Maar tot een andere zaak. Messieurs breng de buit van de voorleden nacht op de baan.
Wie heeft de ronde op de Pontneuf gedaan?

STORMBOK.
Ik heer Kapitein, met Waakoog, en Zonder gena, twee wakkere koppen.

CARTOUCHE.
Wat heb je gerold?

STORMBOK.
Vier prikkers, en twee knoestkrukken met goude knoppen.

CARTOUCHE.
Waar zyn ze?

STORMBOK.
Daar heb je ze.

CARTOUCHE, ***de degens beziende.***
Heb ik je niet gezeit,
Dat ik niet als prikkers met krieme gevesten wil hebben? ik staa schier bereid
Om ze je de vyanden te doen weerbrengen, op gevaar van je leeven.

STORMBOK.
De gevesten zyn sterk, en ze zyn goed genoeg voor de prys die wy 'er voor hebben gegeeven.

CARTOUCHE.
Nu pas op een ander tyd beter op. Wie is 'er bezig geweest in de straat van Sint Denys?

HARPOENTJE.
Zonder quartier, Langdegen, en ik.

CARTOUCHE
Wat maakte je tot prys?

HARPOENTJE.
Vier stukken neteldoek, en zes stukken Hollands linnen, kan het je behaagen?

CARTOUCHE.
Foey! is dat Hollands, men zou 'er luizen met zweepen door jaagen.

HARPOENTJE.
Sedert dat de Banquiers Magazynen hebben opgerecht,
Vind men in de winkels geen goed meer, of 't is heel slecht.

CARTOUCHE.
Wie heb ik in de Nooteboomstraat doen marcheeren?

LICHTHART.
Daar beliefde je my, Kielhaalder, en Passediesje meê te vereeren.

CARTOUCHE.
Wat heb je ontmoet?

LICHTHART.
Twee dronke Pachters, met twee Marquizinnen van fortuin,
Die gegeeten hadden in de Ordinaires van Monsieur Scharluin.

CARTOUCHE.
Wat hebje haar benoomen?

LICHTHART.
De kleêren, en goudlakense kamizoolen.

CARTOUCHE.
Wat nog?

LICHTHART.
Niets.

CARTOUCHE.
Hoe niets! hebben de Pachters geen orlogies, en goude snuifdoozen meer?

LICHTHART.
Och dle hebben 'er de de Marquizinnen al eerst ontstolen.

CARTOUCHE.
Men gaa morgen by die Marquizinnen huiszoeking doen!
Zouden zy de inkomsten van ons kantoor besteelen? daar zullen zy voor bloên.
Wie heeft'er gelegerd in de straat Fromenteau met zyn troepen?

KOEVOET.
Zonder oor, Paerdebek, en ik.

CARTOUCHE.
Wat viel 'er te snoepen?

KOEVOET.
Een Abt met een scharlaken mantel aan zyn gat,
Die 's avonds had weezen eeten in de Stad.

CARTOUCHE.
Had hy geld?

KOEVOET.
Neen. Ik geloof dat hy onthaald was by mooje poesjes:
Want we vonden niet by hem als een wajertje, en een doosje met moesjes.

CARTOUCHE.
Een slechten oogst! wie was geposteerd in de voorstad van sint Germain?

BRAADSPIT.
Brandknevel, Bekkebreeker, en ik, heer Kapitein.

CARTOUCHE.
Wat breng je mee?

BRAADSPIT.
Dat weet ik niet te zeggen.
Wy hebben een Gaskonjer ontmoet, die niets had by te leggen.

CARTOUCHE.
Dat is wonderlyk!

BRAADSPIT.
Ik had het pistool pas op zyn borst, of de versjerde guit
Deed van gelyken, en ik was 'er mee gebruid.
Hy zei dat hy my zelf de beurs zou afgeeist hebben had ik hem niet voorgekoomen.
Maar ik heb hem evenwel deeze brievetas afgenoomen.
Daar moet iets konsiderabels in weezen: Want toen ik een end weegs van hem af was geraakt,
Riep hy dieven! dieven! en hy heeft de heele buurt in oproer gemaakt.
De wacht was 'er dicht by, de schobbejak docht ons te doen vangen.

CARTOUCHE.
Daar zyn licht wisselbrieven in, daar hy geld voor moet ontfangen.

Wees stil. *Geslachtrekening van de Ridders van schraalkasteel*
Dat is een schoone rykdom! En wat is dat voor een Juweel?
By vonnis van Burgemeesteren. En meester kleermaaker.
En hier, *notitie verschooten in het huishouden aan de luiermand en baker*.
Brui aan de pomp! daar zyn niet als wisjewasjes in te zien.
Hier is de een of andere guit die zyn makkers besteelt misschien.

Alle gelyk.

Och neen!

BRAADSPIT.
Kapitein denk dat je niet anders als met eerlyke lui hebt te doen.

CARTOUCHE.
Ik twyffel. Besteel anderen: maar geen guiterye onder ons.

BRAADSPIT.
Ik zou niet vermoên,
Dat zich iemant door zulken daad zou willen onteeren.

CARTOUCHE, *tegens zyn broertje*.
En jy snaakje wat heb jy weeten te attrapeeren?

'T BROERTJE.
Niet meer als vier snotjes: maar ik was met myn hand in de zak
Van een Juffrouw, daar een zachte fluweele beurs in stak.
Zy wierd me gewaar, zo als ik ze meende te taaken,
En ze schreeuwde zo, dat ik zonder stokslaagen daar niet van daan kon raaken.

CARTOUCHE.
Dat hangebasje zal de eene beurs voor den ander genomen hebben, dat is wis.
Het krengetje zal nooit deugen, hoewel het niet by gebrek van goede opvoeding is.

'T BROERTJE.
Dat de Juffrouw my te gaauw was kan ik ummers niet gebeeteren,

CARTOUCHE.
Zwyg! toen ik zoo oud was als jy kon ik al nachtsloten opveteren.

BRAADSPIT.
Men moet patientie hebben, alle beginselen zyn zwaar.
'T is genoeg dat hy een lid van de troep is, en ridder van de schaar.

CARTOUCHE.
Juffrouw Konkelfoesje!

JUFFR: KONKELEFOESJE.
Wat is myn heers begeeren?

CARTOUCHE.
Verkoop al deze snuistery op de voddemarkt, by Juffrouw Smokkelaere.

JUFFR: KONKELEFOESJE.
'T is heel wel myn heeren.

Juffr: Konkelefoesje, en de herbergiers knechts gaan met al 't goed binnen.

Vierde Tooneel.

CARTOUCHE, BRAADSPIT, HARPOENTJE, LICHTHART, STORMBOK, KOEVOET, 'T BROERTJE VAN CARTOUCHE. drie andere gaauwdiefjes.

CARTOUCHE.
JY Harpoentje, gaa na de Pontneuf. Dat de zwaerdveger de degens onkenbaar maakt,

En oppast dat de kling van den een in 't gevest van den ander raakt.

HARPOENTJE.
Dat hoef ik hem niet te leeren: want hy is een van de schranderen,
Al zo min als de orologiemaaker om de orologies van kassen te veranderen.

Vyfde tooneel.

CARTOUCHE, BRAADSPIT, LICHTHART, STORMBOK KOEVOET, 'T BROERTJE VAN CARTOUHE, GRYPER. drie andere gaauwdiefjes.

CARTOUCHE.
BRaadspit, zie eens wat ons die kaerel te zeggen heeft.

BRAADSPIT.
Kapitein, dat is myn vrind, die om zyn fortuin te maaken zich herwaart begeeft,
En groote lust heeft om een ampt in de Companjie te bekleden.

CARTOUCHE.
Zeer wel. Is hy een persoon van goede zeden?

BRAADSPIT.
Zy zullen de onze niet bederven.

CARTOUCHE.
Staa jy voor zyn vroomheid borg?

BRAADSPIT.
Zo wel als voor de myne, heb maar geen zorg.

CARTOUCHE.
Kom nader. Heb je ooit in dienst geweest voorheenen?

GRYPER.
Ik heb drie tochten gedaan op de kermis van Beaucaire, en ik ben daar altyt met voordeel verscheenen.

Ook heb ik de eer gehad, dat ik in persoon de postkoets van Lion heb gespolieert.
En in het vechten is 'er geen levendige ziel die beter de prikker regeert.

CARTOUCHE.
Wat bewyzen zou je daar van weeten te geeven?

GRYPER.
Myn driejaarige dienst op de Galey.

CARTOUCHE.
Wie had u tot die dienst gedreeven?

GRYPER.
De liefde.

CARTOUCHE.
De liefde? hoe, brengt de liefde de menschen op de galey!

GRYPER.
ô Ja: want ik beminde een zilver servies, en dat maakte me een drommelse bruiery.
Ik heb by manquement van poen, questie met de Justitie gekreegen.
Ze sloegen me Ridder van Parys, zy maakten me wapendraager, en in die qualiteit
heb ik drie jaar de zee moeten veegen.

CARTOUCHE.
Heb je sederd meer gediend?

GRYPER.
Ja, twee jaaren by een Prokureur als Klerk.

CARTOUCHE.
Die zullen tot afflag van je leerjaaren verstrekken: blyf nog wat aan dat werk.
Je zult ons van alles, wat op 't Stadhuis voorvalt onderrechten.

En gy kunt een Brigade kommandeeren, als we de vyand en Corps bevechten.

GRYPER.
Gy doet my veel eer aan: Maar ik verzoek u om een zaak,
Daar gy een van myn vrinden dienst me zou doen, u zelven voordeel, en my vermaak.

CARTOUCHE.
Wat is dat?

GRYPER.
Ik heb van goederhand vernomen,
Dat een ryk Koopmans Zoon van Angoulême deezen avond staat hier te koomen,
Om met een Juffer te trouwen, 't welk ik hem graag beletten wou:
Dewyl de zoon van myn Prokureur haar liefst voor hem hebben zou.

CARTOUCHE.
Gy wil zeggen, dat men den Angoulêmer op zyn aankomst van alles moet berooven.
En in indien hy uit Parys niet vertrekt een dageraad beloven,
Of in 't water bruijen.

GRYPER.
Ja, omtrent zo.

CARTOUCHE.
Onderrecht me flus van die zaak in het breed
Het zal maar een beuzeling zyn. Ik ben tot dien aanslag gereed
Braadspit?

BRAADSPIT.
Myn Heer.

CARTOUCHE
Verneem eens of die Milort al geld uit Engeland heeft gekreegen.

Zesde Tooneel.

CARTOUCHE, LICHTHART, STORMBOK, KOEVOET, GRYPER, 'T BROERTJE van CARTOUCHE. drie gaauwdiefjes.

CARTOUCHE.
En jy Lichthart, moet honderd flessen met Champanje wyn uit die kelder gaan veegen,
Daar onze slootemaaker een sleutel van heeft gemaakt;
En brengt ze by die Juffer door wiens edelmoedigheid ik uit de handen van 't gemot ben geraakt.
En gy kleine Rolders, loopt in het gedrang, om beurzen, snotjes, en orologies te taaken.

Zevende tooneel.

CARTOUCHE, STORMBOK, KOEVOET, GRYPER.

CARTOUCHE.
Gy anderen, maakt u gereed om een grooten aanslag te maaken,
In de kleine straat du Bacq.

STORMBOK.
Kapitein, geef ons dan het woord.

CARTOUCHE.
Gy moet vraagen: zyn 'er vier vrouwen boven van onze soort?

Achtste tooneel.

CARTOUCHE, GRYPER.

CARTOUCHE.
Myn officie is van een grooten omslag, gelyk gy kunt merken.

GRYPER.
Daar is geen man als gy die het zo zou weeten uit te werken.
Maar zacht, me dunkt dat ik aan 't end van de straat een kaerel bespeur.
Die ik weet dat een spion van 't gerecht is, ô! Ja 't is de zelfde sinjeur.

CARTOUCHE.
Gy hebt niet mis: Maar 't is een van onze loontrekkende vrinden,
Die ons waarschout van alles wat het gerecht in 't werk stelt om ons te vinden.
O wy betaalen onze spions wel,

GRYPER.
Gy hebt gelyk, want dan word men wel gedient.
Die spion is dan waarschynlyk geensins die vriend,
Die gy, in prezentie van over de honderd rakkers, een party stokslagen hebt toegemeeten?

CARTOUCHE.
Neen, dit is een eerlyk man.

Negende tooneel.

CARTOUCHE, GRYPER, BRAKJE, als Abt gekleed.

CARTOUCHE.
Myn heer de Abt wat laat gy ons weeten?

BRAKJE.
Dat je op uwe hoede moet zyn. Want ik ben verrast. Terwyl ik onze gerechts dienaars bracht
Op de plaats, daar gy geslaapen hebt de voorleden nacht,

Heeft de schelm, die je laatst afrostte, andere deze schuilhoek geweezen.
Zy zyn met 'er twaalven, gy hebt voor uw veiligheid te vreezen.

Tiende tooneel.

CARTOUCHE, GRYPER.

CARTOUCHE.
Heb je Pistoolen?

GRYPER.
Neen, maar ik heb wel een groote inktkooker in myn zak,
Daar zal ik haar des noods zynde wel vrees mee aanjaagen, en ik zal kyken als een bullebak.

CARTOUCHE.
Laat ons naar binnen gaan, om te zien of myn wapens klaar zyn.

GRYPER.
Maar me dunkt evenwel zonder spotten dat wy in een notoor gevaar zyn.
Indien wy deezen dans ontspringen is 't een meesterstuk.

CARTOUCHE.
Vrees niet, myn vrind: want je volgt Cesar en zyn geluk.

Elfde tooneel.

DE SCHOUT, LA VALEUR. en verscheide Dienders, met hellebaerden.

SCHOUT.
Messieurs! Cartouche is in de knip. Treed in huis:
Maar stil en zonder schreeuwen.

Ik hoop dat wy altemaal koerazie hebben?

LA VALEUR.
Als leeuwen!

SCHOUT.
Laat eens zien wie eerst durft indringen?

LA VALEUR.
Wel jy denk ik, die ons kommandeert.

SCHOUT.
Een overste moet zich niet te bloot geeven. La Valeur gy word met die last vereert.

LA VALEUR.
Myn heer, ik mag niet voor myn rang marcheeren:
Want in de kompanjie zyn veel ouder heeren,
Als Rodemont en la Ponje; maar die zullen 't niet doen, de vrees heeft'er verstomt.
Hoor 't is best, dat wy niet een voet wyken van deze plaats, en zo lang wachten tot dat hy zelf komt.

SCHOUT.
Maar indien hy eens ten eerste quam?

LA VALEUR.
Och! och! daar is hy!

SCHOUT.
Laat ons te rug trekken, zonder te vreezen.

LA VALEUR.
Je hebt gelyk: zy zyn met 'er tweën, en wy maar met ons twaalven, dat zou geen portuur weezen.

Twaalfde tooneel.

CARTOUHE, GRYPER, SCHOUT, LA VALEUR. De dienders.

CARTOUCHE, ***tegens de Schout*****.**
Zo je je verroert zal ik je de neus afbranden als een konyn!

Cartouche van Gryper gevolgd, gaat midden door de dienders en schiet een Pistool los, waar op zy alle ter aarde vallen.

Dertiende tooneel.

DE SCHOUT, LA VALEUR, de Dienders.

DE SCHOUT, ***opstaande benevens de andere*****.**
Messieurs weetje ook hoe veel gequetsten dat 'er zyn?

LA VALEUR.
Niet één tot alle geluk!

SCHOUT.
Allons. Messieurs laat ons dan defileeren.
De grootste mannen wyken voor 't geweld, wy zullen hem op een ander tyd wel eens attrappeeren.

Einde van 't eerste Bedryf.

Tweede bedryf.

Eerste tooneel.

BRAADSPIT, LICHTHART.

BRAADSPIT.
Och! wat hoor ik! zou onze kapitein gevangen zyn?

LICHTHART.
Zo hy 't nog niet is, hy zal het wel haast worden, naar allen schyn:
Want het huis daar hy in was, is omcingeld van meer als honderd rakkers.
Zy zyn verbitterd: Want hy quetste verscheide van 'er makkers.
Hy zal het niet lang kunnen uithouden, by gebrek van kruid en loot.

BRAADSPIT.
Wat zullen wy voortaan beginnen? Wy staan voor duizend gevaaren bloot.

LICHTHART.
Wy moogen wel zeggen dat wy de schoonste kroon van ons hoofd hebben verlooren!
Ik ben van voorneemen om een tap op te zetten, en duiven op zolder te houden, gelyk te vooren.

BRAADSPIT.
Ik gaa weer op myn snyders tafel zitten: Maar 't is my een drommelse spyt,
Dat ik in myn ouderdom, nu ik alle Schoolen gepasseert ben door myn vlyt;
Weer genootzaakt ben aan het A.B. van onze studie te beginnen.

LICHTHART.
Laat ons van de nood een deugd maaken; daar schiet my wat te binnen.
Zou men geen andere kapitein kunnen verkiezen in zyn plaats?

BRAADSPIT.
Waar zou men 'er een van zoo veel meriten vinden, onder onze maats?

LICHTHART.
ô Daar zullen 'er wel onder gevonden worden die bequaam zyn hem te succedeeren.
Ik geef u myn stem.

BRAADSPIT.
Jy moet my zo hoog niet extimeeren.
Ik moet u de myne geeven: want gy zyt een man bequaam in raad en daad.
In de gansche Bende weet ik niemant die de regeerkunst beter verstaat.

LICHTHART.
Elk heest zyn begaasdheid: maar ik zoek zo hoog niet te streeven;
Ik zou beschaamd zyn om my aan 't hoofd van zo veel cerlyke luiden te begeeven.

BRAADSPIT.
Laat ik beschaamd weezen, ik, die nog niets gedenkwaardigs heb uitgerecht,
En die pas verdiend heb om opgehangen te worden.

LICHTHART.
ô, Je verdient meer als je zegt.
Je spreekt met al te veel zedigheid van je doorluchtige bedryven.
Maar ondertusschen kunnen wy evenwel zonder kapitein niet blyven.
Het is nodig dat men spoedig die verkiezing doet.

BRAADSPIT.
O wat zie ik al faktien en kuiperyen in die verkiezing te gemoet!
Wy zullen onze Republiek het onderste boven moeten keeren.

LICHTHART.
Laat ons dan gelyk de Dokters een Deken maaken die als Primus inter Pares zal Regeeren.
En met drie dobbelsteenen goojen, wie dat het weezen zal.

BRAADSPIT.
'T is wel. Maar ik zie daar een Pelgrom, die loopt net als een muis in de val.

Tweede tooneel.

BRAADSPIT, LICHTHART, GRYPER, in Pelgroms kleêren.

BRAADSPIT.
Wel goeje Pelgrom, waar gaat de reis na toe?

GRYPER.
Na 't gindse konvent, myn kinderen.

BRAADSPIT.
Ik heb een klein verzoek op u, dat u weinig kan hinderen,
Dat is, dat gy my uw rok, hoed, paternoster, en getyboek eens leent.

GRYPER.
Is het gekscheeren? ik denk ummers niet dat je 't meent?

BRAADSPIT.
Waar zie je me dan voor aan?

GRYPER.
Wel voor een man met eeren.

BRAADSPIT.
Dan zeg ik dat het impertinent is, dat je me niet wilt gerieven met je kleeren.

GRYPER.
Maar myn kinderen, ik kan ummers zonder kleêren over straat niet gaan.

BRAADSPIT.
Ik zeg dat je aslegt, kaerel, of ik pak je zo aanstonds aan.

GRYPER, ***geeft hem een spel kaarten*.**
Zie daar is myn getyboek, daar kunje van avond wat in leezen.

BRAADSPIT.
Morbleu! dat is een spel kaarten! wat zal dit hier weezen?

GRYPER, ***hem een party dobbelsteenen geevende*.**
Zie daar dan myn kind, daar zie je 'er myn Paternoster by.

LICHTHART.
Ik laat me roezemoezen steekt 'er geen valse speelder in de Pellegroms py.

BRAADSPIT.
Hou me niet op, of ik zelje die schynheilige rok van je korpus trekken,
En dan je naakte tabernakel met warme stokslagen weer toedekken.

GRYPER.
Myn rok wil ik liever behouden: die is me te veel waard.
Maar benje met vleis en bloed gedient, zie daar ik vereerje myn baard.

BRAADSPIT.
Sint felte! ben jy het Gryper? hoe kom jy aan die Equipagie?

GRYPER.
Onze kapitein, en ik, zyn gered door zyn wonderlyke koeragie.

LICHTHART.
Wat een groot geluk! is 't mogelyk? hoe heeft dat kunnen geschiên?

GRYPER.
Toen wy geen kruid of lood meer hadden om wederstant te biên,
Zyn wy het in ons hemt door een schoorsteen ontkomen,
En wy klommen van dak tot dak, tot wy in huis menschen vernomen,
Die wy wysmaakten dat we om schuld waaren gevangen, en mirakuleus los geraakt.
Verder hebben zy van den nood een deugd gemaakt,
Zy gaaven my de oude Pellegroms rok. En Kartoesje hebbenze een linnekiel gegeeven,
Waar door wy allebei onbekend zyn gebleeven,
Schoon wy in deeze toestel door het midden van hondert rakkers zyn gepasseert.

BRAADSPIT.
Zo ziet men dat onze kapitein door zyn deugden altyd over zyn vyanden triumfeert.

GRYPER.
Zacht...gaat wat aan een zy, ik moet eens zien wie dat daar zo komt stootschaaven.

Derde tooneel.

BRAADSPIT, en LICHTHART ter zyde. GRYPER, PIEROT, met een valies op zyn schouder.

GRYPER.
Vriend, dat valies is al wat zwaar om 'er zo hard mee te draaven.

PIEROT.
Ja Pater. Ik moet hard loopen heeft myn meester gezeit,
Om dat Parys zo schrik vol gaauwdieven is, daar men van word verleid.

GRYPER.
Wie is je meester, myn kind?

PIEROT, *zyn valies neerleg gende*.
Die is, gelyk ik ook, in Angoulême gebooren,
En hy heeft een dochter van Orontes tot bruid verkooren.
Hy hiet, de heer, Dommeloere, en hy is heel schatryk.
En wat heit hy me fraay in de noppen gestooken! ei lieve kyk.
En in die valies zyn myn heers kostelyke pruiken,
Met zyn Bruilofs kleeren, die hy morgen zal gebruiken.

GRYPER.
Ik ken de heer Dommeloere. Ben jy zyn knegt? je zyt een bloed.
Het spyt me zeker in myn hart, dat je zo al je leeven dienen moet.
Dat'er eens iemant quam die een groot heer van je maakte?

PIEROT.
Ja Pellegrommetje lief, dat ik tot zulken geluk eens raakte,
Wat zou ik bly weezen: Want ik ben het dienen zo moe als gespoogen spek,
En teugen jou in vryjigheid gezeid, myn heer is maar een olyke gek.

GRYPER.
Wil ik jou eens een geheim leeren, daar je alle dagen een Pistool me kent winnen?

PIEROT.
Och Patertje konje dat doen, ik zouje al myn leeven beminnen!

GRYPER, *legt zyn hoed op de gront.*
Kniel dan nevens my neer, met je oogen toe, en let op het minste woord.
Och goeje Sinterklaas, *ik ben benodigt rechtevoort*,
Niet om zoetekoek, *krakelingen*, *neuten of vygen:*
Maar ik wenschte dat ik twee goude Louizen van je kon krygen,
En dan beloof ik jou een waskaars te vereeren, *van twintig pond*.
Nou vrindje, kyk eens in myn hoed, 't zou me verwonderen zo je niets vond.

PIEROT.
Och Pellegrommetje lief, ik zou wel van vreugd uit men vel springen!
Ik vind twee Louizen in je hoed. Dat zyn wonderlyke dingen!

GRYPER.
We zullen als broers deelen, daar is zuiver jou part.
Nu is het jou beurt. Kniel maar neer met een vrolyk hart.

Lichthart steelt de valies.

PIEROT.
Ik heb op de woorden wel gelet. Ik kenze al van buiten.
Maar je moet me wat helpen, zo ik quam te stuiten.
Och goeje Sinterklaas ik ben benodigt rechtevoort,
Niet om oliekoeken, *poffertjes*, *appelen*, *of vygen:*
Maar ik wenschte dat ik een zak vol gouwe Louizen van je kon krygen.
Dan zou ik jou een flambeau koopen van twintigduizend...

GRYPER.
Een waskaars van twintig...

PIEROT....
Ja van twintig pond.

GRYPER.
Voel nou in je zakken als een man, terstont.

PIEROT.
Wel dat is raar. Ik vind niets als het geen ik te vooren gehad heb in myn zakken.

GRYPER.
Hebje van te vooren geld gehad? wel dan kenje 't niet bakken.
Geef my je geld zo lang te bewaaren, dan zal 't wel gaan.

PIEROT.
Daar is al myn geld, en de Louïs van Sinterklaas. Nou weer van vooren af aan.

GRYPER.
Myn tyd is om. Ik dankje voor de eer van je gezelschap. Ik moet vertrekken.

PIEROT.
Geef me dan myn geld weer. ô Sint Juttemus! hy gaat rekken!
Maar waar is myn valies! ô! houd den dief. Houd den dief! dat was een Schavuit.

Vierde tooneel.

PIEROT, KOEVOET, LICHTHART, BRAADSPIT.

LICHTHART.
Ben je bestoolen?

PIEROT.
Ja myn heer, dat Pellegrommetje was een guit.
Of een Tovenaar: want myn heers valies is verdweenen.

KOEVOET.
Ik ken hem wel, willen wy hem volgen?

PIEROT.
Ja, gaan we maar datelyk heenen.

Vyfde tooneel.

LICHTHART, BRAADSPIT.

LICHTHART.
Gryper is een doortrapte knevel. Hy valt my niet uit de hand.

BRAADSPIT.
Daar is onze kapitein! dat men van vreugd viktorie brand!

Zesde tooneel.

CARTOUCHE, in een linne kiel, BRAADSPIT, HARPOENTJE.

CARTOUCHE.
Omhelst my myn kinderen, gy ziet my, buiten alle gedachten nog in 't leeven.

BRAADSPIT.
Wat zou het ons al traanen gekost hebben had je moeten sneeven!

CARTOUCHE.
Maar't is jammer dat Zonder quartier en Langdegen zyn gevat.

BRAADSPIT.
Ach welk een Chagryn!

CARTOUCHE.
Ik heb in lang geen grooter verlies gehad,
Men heest twintig jaar werk om zulke mannen te formeeren.

HARPOENTJE.
Gy zyt moe. Verfris je wat.

CARTOUCHE.
Ik zal me een bouiljon van Brandewyn laaten prepareeren.

HARPOENTJE.
Wil je niet wat rusten?

CARTOUCHE.
Rust ik ooit? ik? ô neen.
Wy moeten aan 't werk, 't is al negen uuren geslaagen, zo ik meen.

HARPOENTJE.
Je dient evenwel eerst van kleeren te veranderen.

CARTOUCHE.
Ja in een oogenblik, eer wy scheiden van malkanderen.
Met de eerste die my van myn postuur ontmoet, ruil ik pak voor pak.

Zevende tooneel.

BRAKJE, CARTOUCHE, BRAADSPIT, LICHTHART, HARPOENTJE.

BRAKJE.
Kapitein, die Monsieur Dommeloere van Angoulême komt hier strak.
Hy vroeg op de hoek van de straat na den Heer Orontes.

CARTOUCHE.
Allons! laat ons de posten bezetten,
En wel overleggen om hem het vluchten te beletten;

Op dat men hem kan uitplunderen, en zyn geheimen in de grond bevat,
Om daar na Orontes, zyn Schoonvaâr, ook een veer te plukken uit zyn gat.
Heb je die Kommissaris rok al?

BRAKJE.
Ja wel te weeten,
Als ik my ergens van moet bedienen, zal ik het niet vergeeten.

Achtste tooneel.

DOMMELOERE, ***alleen.***
Die drommelse huurkoets! ik zat 'er pas in of hy bruide onder de voet!
En ik heb al een uur op myn platvoeten geloopen, zonder dat ik iemant heb ontmoet,
Die my het huis van Orontes heit kennen toonen!
O wat is Parys groot! wie weet hoe veel menschen dat 'er in woonen.
Ik ben evenwel nog gelukkig dat ik tot nog toe geen dieven heb ontmoet: myn Papaatje heeft my, loof ik wat gefopt:
Want hy heeft me wysgemaakt dat Parys van dieven was opgepropt.
Zommige luiden hebben my wel eens onder de neus gekeeken:
Maar zy deeden my gien quaad, ze lachten maar als ze me hoorden spreeken.
En om me te houden dat ik niet bang ben, heb ik de heele weg over gezongen en gefluit,
En dat maakt de dieven beschreumd: want dan denken ze dat is ook een vent die niet veel en stuit.

Negende tooneel.

GRYPER, DOMMELOERE.

GRYPER.
Leg af!

DOMMELOERE.
Och! myn heertje ik ken je niet.

GRYPER.
Daar is wat aangeleegen
Of jy me kent De beurs zeg ik! of pas op myn degen.

DOMMELOERE.
Wel als je dan zo fors spreekt, myn heertje daar is ze dan.

GRYPER.
Hoe veel is 'er in?

DOMMELOERE.
Tien pistoolen.

GRYPER.
Hoe! heeft zulken man
Als jy zyt, niet meer in zyn beurs als tien Pistoolen.

DOMMELOERE.
Och! had ik kennen droomen
Dat ik de eer zou hebben, myn heertje, om jou in 't gemoed te koomen,
Ik zou'er wel wat meer in gestooken hebben. Zo waar!

GRYPER.
Ik vind het impertinent, kaerel, je stelt een eerlyk man in gevaar
Dat hy om jou tien Pistoolen gevangen kon worden, en raaken om het leeven.

DOMMELOERE.
Wel hoor, als je ze me maar beliest weerom te geeven,

Dan zal het eeven eens weezen als of het niet eens was geschiet.

GRYPER.
Jy ontsteelt my myn kostelyke tyd, kaerel! weet jy dat niet?
Want terwyl ik de komplaisance heb om jou tien quaaje Pistoolen te taaken,
Verzuim ik de okkazie om 'er een ander duizend quyt te maaken!

DOMMELOERE.
Als je 't zo begrypt, dan heb je tog groote reden om quaad op me te zyn.

GRYPER.
Wat heb je daar aan de vinger?

DOMMELOERE.
Een Diamant.

GRYPER.
Is ze fyn?

DOMMELOERE.
Dat loof ik niet, ze komt my niet toe.

GRYPER.
Dok op! dat kan my niet scheelen.

DOMMELOERE.
Maar, myn heertje, je bent onbarmhartig in alle deelen.
Je zel waratje maaken dat myn Papa me beknort.
'T is een Prezent van hem, dat ik aan myn bruid zou geeven, je doet me zeker te kort.

GRYPER.
Foey! foey! die Diamant is te slegt om aan een Juffer te prezenteeren.
Hebje geen andere vodderye in je zak, om aan my te vereeren?

DOMMELOERE.
Neen, myn heertje, ik heb zo waar niet een bit meer, dat ik je geeven kan.

GRYPER.
Hadie! doet myn raad en gaat aanstonds na je huis als een man,
Eer het laater word uit vrees van gaauwdieven, die hier omtrent zweeven.

DOMMELOERE.
Die raad is goed, maar een ander moest my die een quartier eer hebben gegeeven.

Tiende tooneel.

DOMMELOERE, *alleen*.
Wat ben ik gelukkig dat hy van die twee honderd Pistoolen niet weet,
Die myn Papa genaait heeft in de plooijen van myn kleed.

Elfde tooneel.

DOMMELOERE, BRAADSPIT.

BRAADSPIT.
Wer daar!

DOMMELOERE.
Goed vriend!

BRAADSPIT.
De Beurs!

DOMMELOERE.
Je bent juist een bitje te laat gekoomen,
Want een ander heeft ze me daar zo even afgenomen.

BRAADSPIT.
Je zyt wel haastig! konje niet wachten tot dat ik quam!
Heb je niet nog een Diamantring?

DOMMELOERE.
O neen!

BRAADSPIT.
Hoe zo?

DOMMELOERE.
Om dat hy my die ook juist ontnam.

BRAADSPIT.
ô Die guit! ik ben wel ongelukkig dat ik altyd achter het net moet vissen.

DOMMELOERE.
Och ja, dat is wel verdrietig, ja om je zinnen te missen.

BRAADSPIT.
Seldrement! ik geloof dat'er quaadaardigheid onderspeelt,
En dat jy maakt dat een ander jou besteelt,
Expres om my raazende en disperaat te maaken.

DOMMELOERE.
Neen, neen, ik ben 'er zelf boos om dat ik ze zoo ongelukkig quyt moest raaken.

BRAADSPIT.
Klaag jy 'er nog over? ik verlies 'er meer by als jy!

DOMMELOERE.
Hoe dat?

BRAADSPIT.
Wel die kaerel heeft het jou niet ontrooft, maar my.

DOMMELOERE.
Ik ben 't evenwel die de beurs en Dlamant quyt ben, zou ik gelooven.

BRAADSPIT.
Wel als hy 'er jou niet van beroofd had, zo zou ik 'er je nu van berooven.

DOMMELOERE.
Op die wys heb je gelyk. Laaten we dan eens allebei roepen. Hou! dieven! dieven. Hou!

Twaalfde tooneel.

HARPOENTJE, LICHTHART, BRAADSPIT, DOMMELOERE.

HARPOENTJE.
Waar zyn de dieven? slaa dood! slaa dood!

BRAADSPIT.
Kom ik zal je defendeeren: maar help me ook getrouw.

DOMMELOERE.
Wel dat is een kluchtige dief! zou ik vechten tegen de geen die my komen ontzetten.

Dertiende tooneel.

HARPOENTJE, LICHTHART, DOMMELOERE.

HARPOENTJE.
Wy zyn verheugd, myn Heer, dat we die schurk zyn aanslag konnen beletten.

DOMMELOERE.
Messieurs, wat ben ik jou voor je goedheid al verplicht,
Dat gy die schelm zo verjaagd hebt uit myn gezicht.

HARPOENTJE.
Heeft die guit myn heer ook iets ontnomen?

DOMMELOERE.
Neen: want een ander was hem voorgekomen.

HARPOENTJE.
Zo had een ander u reets berooft?

DOMMELOERE.
Ja myn beurs en myn Diamant.

HARPOENTJE.
Indien myn Heer verlegen is, neem deze geringe beurs van myn hand.

DOMMELOERE.
Dat is al te beleefd. Ik zal ze geensins aanvaarden.

HARPOENTJE.
Waarom niet?

DOMMELOERE.
Hoor, onder ons gezeid, ik heb nog ontrent de waarde
Van twee honderd Pistoolen in myn rok genaait.

HARPOENTJE.
Ei lieve!

DOMMELOERE.
Ja dat is wis!
De dieven te Parys zyn wel leep, maar zy denken niet dat een Angoulêmer ook zo is.
En dan heb ik nog een wisselbrief van twee duizend kroonen,
Te betaalen op zicht! getrokken op de Heer Orontes, gelyk ik zou kunnen toonen.

LICHTHART.
Het is onvoorzichtig dat je dat aan ons, die je niet kent, zo zegt.
Dat wy by geval ook eens schelmen waaren.

DOMMELOERE.
Ik ken myn volkje wel, neen. Ik ben niet slegt.

LICHTHART.
Men moet na de uiterlyke gedaante niet oordeelen: want dan word men bedroogen.
Door okkazie worden zomtyds de eerlykste luiden tot schelmery bewoogen.

DOMMELOERE.
Ja de gelegentheid maakt een dief, wil je zeggen: maar ik heb proeven van je deugd.

HARPOENTJE.
Je hebt gelyk, myn Heer, en wy zyn altyd verheugd
Als wy een vreemdeling kunnen dienen, en zyn leet verzoeten.
Geloof my, je zyt nog niet aan uw Logement, je zoud nog meer schelmen kunnen ontmoeten
Die je zouden kunnen vermoorden, zo ze niet te vreeden wierden gestelt.

DOMMELOERE.
Dan zou ik ter dood toe verlegen weezen.

HARPOENTJE.
Neem dan deeze beurs met geld.

DOMMELOERE.
Ik neem ze dan op uw raad aan: Maar myn edelmoedige vrinden,
Waar zal ik u morgen om ze weer te geeven kunnen vinden?

HARPOENTJE.
Je zult ons mogelyk eer weerom zien als je denkt, myn Heer.

DOMMELOERE.
Tot weerziens dan, myn Heeren. Ik dank je voor alle vrindschap en eer.

Veertiende tooneel.

DOMMELOERE, ***alleen.***
De Koekkoek! zo 'er schelmen in Parys zyn; ik kan evenwel verklaaren,
Dat ik niet dacht dat 'er ook zulke beleefde en eerlyke lieden waaren.

Vyftiende tooneel.

CARTOUCHE, DOMMELOERE.

CARTOUCHE.
Houd den dief! dieven!

DOMMELOERE.
Noch al meer dieven? ô Seldremalement!
Ik geloof dat het dieven regent: Maar wat is dat voor een vent?

CARTOUCHE.
Och myn Heer, ik ben bestoolen!

DOMMELOERE.
Dat 's koddig! en ik van gelyken.

CARTOUCHE.
Jy ook? hoe! kaerel zoek jy me wat uit te stryken?
Daar heb jy de zelfde rok, die my ontstolen is, aan je bast.

DOMMELOERE.
Heb ik jou rok aan?

CARTOUCHE.
Ja, schelm, ja! en nu heb ik je vast.
Je zelt me de myne weergeeven, en je eigen weêr aantrekken!

DOMMELOERE.
Hoe myn eigen! dat is een linne-kiel, zoek je wat met me te gekken?

Heb ik zo een ding ooit aan myn lyf gehad? ik geloof dat je my voor de verkeerde houdt.

CARTOUCHE.
Zo je niet wilt ruilen, breng ik je aanstonds naar de Schout.

Zestiende tooneel.

GRYPER, gekleed als een Kommissaris. STORMBOK, en KOEVOET, als Dienders. CARTOUCHE, DOMMELOERE.

GRYPER.
Wat is hier te doen?

CARTOUCHE.
Ach myn Heer de Kommissaris je zyt van pas gekomen,
Die schurk heeft me myn beurs en kleêren afgenomen.

DOMMELOERE.
Myn Heer de Kommissaris, ik verzekerje dat ik die vent niet ken,
En dat ik, in plaats van hem te besteelen, zelf bestoolen ben.

GRYPER.
Holla! geen gekscheeren, men verblind ons de oogen niet, met mooy te praaten,
Die dieven zouden u die kostelyke kleêren aan 't lyf niet hebben gelaaten.
Daar is meer apparentie dat die man uitgeplunderd is, als jy

DOMMELOERE.
Maar, myn goeje Heertje!

GRYPER.
Hou de bek maar vry:
Want de Fizionomie van een schurk is klaar uit je aanzicht te leezen;

En ik geloof dat ik de eer heb, van deezen man meer gezien te hebben voordeezen.

CARTOUCHE.
Zou je niet myn Heer? ik ben je buurman, Jean de Bourgonjon!

GRYPER.
My docht al dat ik je ergens t' huis brengen kon.
Maar om de zaaken, naar Rechten te doen, moet je verklaaren,
Wat 'er in de zakken van je kleed was.

CARTOUCHE.
Zeer gaeren.
Een groene beurs.

DOMMELOERE.
Dat liegt hy, zeker myn Heer,
Die is me gegeeven van twee Messieurs. Wil je dat ik 'er op zweer.

GRYPER.
Neen, neen, de heelders worden gestraft als de steelders, volgens de wetten.

DOMMELOERE.
Ik zel hem evenwel betrekken. Wat was'er dan in de beurs?

CARTOUCHE.
Tien nieuwe Pistoletten.

GRYPER.
Geef hier de beurs, dat zullen wy aanstonds zien.
Een, twee, drie, vier, vyf, zes, zeven, acht, negen, tien.
Zie daar, gy staat overtuigt, gy zyt een schelm. Voort mannen, wilt hem grypen.

DOMMELOERE.
Ik ken 't my niet verzinnen hoe ik 'er myn gedachten op mag slypen.

Myn Heer Kommissaris, ik ben zeper een eerlyk man
Van Angoulême. Ik hiet Jaques, en Dommeloere is myn van.
Ik ben de Zoon van Stoffel Dommeloere.

GRYPER.
Ja, ja, je meugt piepen of zingen,
Jy Monsieur Dommeloeris zult onze handen niet ontspringen.
Leid deze knevel weg, op dat men de waarheid uitvors tot in den grond.

DOMMELOERE.
Dat is het geen ik maar verzoek.

GRYPER.
Snoer jy den mond!
En jy buurman, volg ons, om je kleêren weer aan te trekken, en hem de zyne te langen,
En op den zelven tyd uw aanklagt te doen tegen den gevanger.

Zeventiende tooneel.

GRYPER, CARTOUCHE.

GRYPER.
Zy brengen hem in de kroeg daar zyn knecht zit.
Wat zeg je 'er af?

CARTOUCHE.
Je speelde je rol heel goed.
Gy moet ze den ganschen nacht wel bewaaren, en dien lompen bloed
Voor zyn eigen geld behoorlyk trakteeren.
Ik zal my naar de Papieren, die wy by hem vinden, reguleeren.

En morgen zyn Schoonvader bezoeken; indien dezen aanslag gelukt,
Wordt dien ouwen Zaggelaar geen kleine veer uit zyn staart geplukt.

Einde van 't tweede Bedryf.

Derde bedryf.

Eerste tooneel.

ORONTES, IZABEL.

ORONTES.
Dochter, ik weet niet waar uw Bruidegom zich na toe mag hebben begeeven.
Ik staa verwonderd: want de Heer Dommeloere, zyn Vader, heeft my geschreeven,
Dat zyn Zoon reets vertrokken was; en de postkoets quam gisteren aan.
Hy daagt nog niet op. Voor my ik kan dit niet verstaan.

IZABEL.
My dunkt dat die Vryer weinig begeerte heeft om my te aanschouwen,
En dat hy alleen, om zyn Vader te gehoorzaamen, my met weerzin zal trouwen.

ORONTES.
Indien ik daar van verzekerd was, zou ik hem graag ontslaan van zyn woord.

IZABEL.
Die oneerbiedigheid maakt u te recht op hem verstoord.

Wat is 'er een onderscheid tusschen hem en Valerius! die my zoekt te behaagen,
En u alle achting die u toekomt toe te draagen.

ORONTES.
Heb ik u niet gezegt, Dochter, hoe geweldig het my speet,
Dat ik u aan Valerius niet ten huwelyk heb besteed?
Ik verzekerje, zo ik aan de Vader van Dommeloere geen kontrakt had gezonden,
Waar in ik my tot een verbeurte van tienduizend Ryksdaalders heb verbonden,
Indien ik u niet ten huwelyk geef aan zyn zoon,
Valerius zou lang myn Zwager geweest hebben.

IZABEL.
Is u niet dikwils aangeboôn
Door Valerius om die verbeurte voor u te betaalen?

ORONTES.
Ja uit een gedeelte van uw huuwlyks goed: want van zyn Vader is niet te haalen,
Die is Schatryk; maar aarts gierig. 'T is al geld daar hy naa gaapt,
En hy zou 'er al zo bezwaarlyk van af kunnen scheiden als hy het gemakkelyk by één heeft geschraapt.

IZABEL.
Ik zal dan 't Slagt-offer, voor een misslag, die gy begaan hebt, weezen,
En met een Man trouwen die gy zelf niet kent, en ik nooit gezien heb voordeezen.

Tweede tooneel.

ORONTES, IZABEL, MARGOO.

MARGOO.
Myn Heer, daar is iemant die zegt dat hy Dommeloere hiet.

ORONTES.
Laat hy binnen koomen. Hy is 'er dan eindelyk eens tot verdriet?

Derde tooneel.

CARTOUCHE, in de klederen van Dommeloere, 't BROERTJE van CARTOUCHE, ORONTES, IZABEL, MARGOO.

CARTOUCHE.
‘Laat ik eens zien of ik Orontes met onbeschoftheid van de huuw'lyks verbintenis kan
af keerig maaken.
En hem met een, een aanzienlyke som schyven onttaaken.
En jy Broertje, verberg u ergens, zonder gedruis,
En open ons te nacht de voordeur van het huis.

Vierde tooneel.

CARTOUCHE, in de kleêren van Dommeloere. ORONTES, IZABEL, MARGOO.

CARTOUCHE.
Je dienaar Schoonvader. Je hebt me niet gezien van je leevendaagen.
En nou zie je me. Kan myn komst je behaagen?

ORONTES.
Ik ben verheugd, en ik stierf van ongeduld om je te zien.

CARTOUCHE.
Waar is je Dochter?

ORONTES.
Daar voor je oogen.

CARTOUCHE.
Je fopt me wat misschien.
Me dunkt dat ze niet half vierdepart zo mooi is, als me van Papa gezeit is.

IZABEL.
Dat is een beleeft kompliment.

CARTOUCHE.
Me dunkt dat het een lelyken duvel van een meid is;
Dat komt'er van als men een kat in een zak koopen moet.

ORONTES.
Myn Schoonzoon is als my gezeit is, een domme en lompe bloed.

CARTOUCHE.
Wy Angoulêmers zyn voor de vuist, en Schoonvaâr ik kan je verklaaren,
Dat ik gisteren avond gegeeten heb by Dametjes die wel hondertmaal mooyer als jou Dochter waaren.

ORONTES.
Hoe waar je dan gist'ren avond in de Stad? en heb je by een ander gelogeert?

CARTOUCHE.
Ik wil myn zin hebben, paaij.

ORONTES.
Wie is de Dame daar je den nacht me hebt gepasseert?

CARTOUCHE.
Weet ik het? zy quam me verwellekommen, toen zy me uit de Postkoets zag treeden.
Zy brogt my in'er huis. Paaij! ze was zo mooi van leden!
Maar ik heb me gelag wel betaald. Want ik heb met heur en 'er neef gespeeld,
Zy wonnen my myn ring, en twee honderd Pistoolen af, en die hebbenze zamen gedeeld.
En ik ben 'er op myn woord van eer nog twee duizend Kroonen schuldig gebleeven.

IZABEL.
Och Vader hoor je 't wel?

ORONTES.
‘Och ik begin 'er van te beeven!
Met wie heb ik aangeleid! dat is een gruwelyke zaak!
Ik weet niet hoe ik dien lompen vlegel met fatzoen weer quyt raak.

CARTOUCHE ***geeft Orontes een Wisselbrief.***
Kom laat ons wat anders praaten: want je gezelschap begint me te verdrieten,
Maak je maar gereed paaij om geld voor deeze Wisselbrief te schieten.

ORONTES.
De wissel is goed, en ik heb het geld al gereed voor je gehouwen maar...

CARTOUCHE.
En daar heb je, dat meer is, een brief van myn vaâr,
Die jou schryft, dat je me voor alle dingen, niemendal moet laaten ontbreeken.
Leen my eens een duizend Pistooletten voor eenige weeken,
Om myn geld, dat ik by myn lieve Dametje verlooren heb, weer te winnen met de kaart.

ORONTES.
Wel onbeschoste jongen, ik leen aan jou geen geld.

CARTOUCHE.
Wel schrokbast! wel bokkebaart!
Zel jy weigeren aan jou eigen Schoonzeun geld te leenen?

ORONTES.
Myn Schoonzeun? dat zel jy nooit worden. Gaa maar heenen.
Ik wil geen dobbelaar hebben in myn geslacht.

CARTOUCHE.
Hoo! hoo! je moet wel: ik heb je Kontrakt in myn macht.

ORONTES.
Het zal niet geschieden, al zou men d'er om Procedeeren.

CARTOUCHE.
O geen Proces. Ik ben te bang om door de handen van 't recht te passeeren.
Laat ons in vriendschap scheiden: want je dochter is niet van myn smaak.
En na 't schynt hebje allebei in my ook niet veel vermaak.
Begin maar met my de Wisselbrief te betaalen.

ORONTES.
Ik heb strak gezeit, dat het reed is. Ik hoef het niet ver te haalen.
Daar zyn twee duizend Ryksdaalders in Goud. 'T is wel geteld.

CARTOUCHE.
Geef nou ook de prezenten die je Dochter zyn ter hand gesteld.

IZABEL.
Zie daar myn Heer, je snoer Paerlen, en je Orlietten.

CARTOUCHE,
En om te toonen dat ik makkelyk ben om te zetten,
Zie daar is je Kontrakt, dat ik je vereer.

Daar ik niets als eenige Pistoolen tot myn reiskosten voor begeer.

ORONTES.
Och gaeren. Ik wist niet dat ik u eindelyk zo redelyk zou vinden.
Zie daar, myn Heer, gaat ze maar verspeelen by uw nieu. we beminde.
Ik kom 'er goedkooper af als ik had gedacht.

CARTOUCHE.
Je verliest'er meer by als je denkt, of ooit hebt verwacht.

ORONTES.
Ik win genoeg, dat ik jou tot myn Zwager niet heb genoomen.

CARTOUCHE.
Heb je nog eenige pakjes of brieven aan myn Papa te bestellen? Commandeer my maar zonder te schroomen.

ORONTES.
Ik zal hem wel schryven met een scherpe pen, dat is gewis.

CARTOUCHE.
Als je schryft, zo schryft hem dat Cartouche nog niet gevangen is.

ORONTES.
Ik zal schryven dat my goed dunkt. Gy kunt vertrekken.

Vyfde tooneel.

ORONTES, IZABEL, MARGOO.

ORONTES.
Selderement had dit huwelyk doorgegaan heel Parys zou me begekken.
Valerius moet dit aanstonds weeten, myn Kind.

IZABEL.
Och Vader ik neem die last op my. Margoo loop gezwind,
En zeg Valerius dat myn Vader hem wil spreeken.

Zesde tooneel.

ORONTES, IZABEL.

ORONTES.
Ik kan van verwondering niet bedaaren! ô seldreweeken!
Ik beken dat onze kinderen dikwils beter weeten wat haar dient als wy.
Gy hebt Valerius uit liefde verkooren: ach Dochter! wat ben ik bly!
Die Dommeloere zou ons geruineerd hebben: gy waart met hem verlooren.
Maar wat voor een belachelyke figuur komt ons daar te vooren?

Zevende tooneel.

DOMMELOERE, in de linnekiel van Cartouche. PIEROT, in 't Pellegrims gewaad. ORONTES, IZABEL.

DOMMELOERE.
Pierotje we zyn gelukkig uit die dieve klaeuwen gered!
Nou hebben wy onze voeten in 't huis van myn Schoonvader gezet.
Dienaar, myn Heer Orontes! dienaar Juffrouw Izabelle.

ORONTES.
Wat zoekt die Kaerel hier? die vent is slegt in de vellen,
En hy heeft een lelyke fizionomie!

DOMMELOERE.
Ik zie wel dat je ons niet kent.

ORONTES.
Neen waarlyk, vriendje, ik weet niet wie je lui bent.

DOMMELOERE.
Ik ben de Zeun van myn vaartje, die kon je wel voordeezen?

ORONTES.
Ken ik jou Vaar! och dat zel zeker een gaauwdief weezen.

DOMMELOERE.
Ik en myn knecht hebben 'er ten minste de kleêren van aan.

IZABEL.
Och Paatje, zou dat Cartouche ook weezen die we daar voor ons zien staan?

ORONTES.
Och Dochter, hy moet het zekerlyk zyn. Wy hebben voor gevaar te vreezen:
Want ik heb gehoord dat hy het in een linnekiel, en zyn makker in een Pelgroms kleed, ontsnapt zou weezen.

DOMMELOERE.
'Tis waar, ik ben het ontsnapt in de linnekiel, daar je my in ziet.

ORONTES.
Och Dochter wy zyn'er om koud!

DOMMELOERE.
Maar ik vertel het je niet,
Voor dat ik jou allebei omhelsd heb in myn armen.

IZABEL.
Och! ik sterf!

Achtste tooneel.

ORONTES, DOMMELOERE, PIEROT.

ORONTES.
Myn Heertjes spaar myn leeven! wil je tog over myn erbermen.

DOMMELOERE.
Wat is dat te zeggen, maaken myn kleeren je bevreest?
Dat wy deeze dieve kleeren aan hebben komt dat wy onder de schelmen zyn geweest.
Je zelt me geld dienen te geeven om anderen te koopen.

ORONTES.
Hy praat van geld. Och hy is het zelf!

DOMMELOERE.
Ja ik ben het zelf, dat zou ik hoopen.
Maar laat ik je eens vertellen wat my te nacht is geschied.

ORONTES.
Wy weeten 't al myn Heertje, neem tog die moeite niet.

DOMMELOERE.
Wat pikken luistert dan.

ORONTES.
Och! ik wou dat ik hulp kon bekoomen.

DOMMELOERE.
Ik wierd gisteren van eenige Fielten waargenoomen.

ORONTES.
In de straat der kleine Augustyners, ook? we hebben 'er van gehoord.

DOMMELOERE.
Weet ik hoe de straaten hier hieten? ik wierd byna vermoord.

ORONTES.
Je quetsten 'er twee, en toen ben je lui in je hemd door een schoorsteen gekroopen,
Och wy weeten alles, en ook hoe je uit het gevangenhuis zyt gesloopen.

DOMMELOERE.
Wat zeg je? droom je! wat verwarde praat sla je al uit?
Al wat je zegt dunkt me dat niemendal en sluit.

ORONTES.
Wel myn Heer, het kon wel zyn dat we de zaak niet recht wisten:
Maarje zyt een braaf kaerel. Laat ons daar niet over twisten,
Men weet wel dat elk van zyn handwerk leeven moet.

DOMMELOERE.
Dieven zo wel als anderen, niet waar? ô gansch bloed!
Die van gisteren zullen lang op myn kosten kunnen teeren.
Maar het spyt me van die diamant, die zou ik wel weerom begeeren.

ORONTES.
Myn Diamantring! schort het daar aan? ben je dan te vreên?

DOMMELOERE.
Wat zou ik met jou Diamant doen? ô neen.
Ik zal immers met je Dochter trouwen? hoe staa jc zo te droomen:

ORONTES.
Hoe jy myn Dochter!

DOMMELOERE.
Wel ja, daar ben ik immers ekspres om hier gekomen.

ORONTES.
‘Och ik zie klaar dat die kaerel met me spot.
Of zo hy dat niet doet, is hy stapel zot.

DOMMELOERE.
Hoor je niet dat ik kom om jou Dochter ten huwelyk te verzoeken.

ORONTES.
‘Wel dan wierd myn naam wel bekend in de liedjes, Couranten, en Boeken.
't Zou me groote eer zyn dat ik de Schoonvader van Cartouche wierd.
Myn Dochter zou wel haast Weduw zyn.

DOMMELOERE.
Hoe pruttelje zo binnens monds? het lykt of je me wat piert.

PIEROT.
Het lykt puur of de Man quaad is, om dat je zyn Schoonzoon wilt worden.

ORONTES.
Och, neen tog niet, myn heertjes, 't is daar juist niet over dat ik knorde.

DOMMELOERE.
Waar dan over? is het geen groote eer
Dat ik je Dochter, Izabel, ten huuwelyk begeer?

ORONTES.
Ja een groote eer: maar het slimst is dat onze affaires zo weinig na malkander lyken.

DOMMELOERE.
Wy zyn immers van een Proffessie? hoe staaje zo te kyken?

ORONTES.
Ik van jou Proffessie?

DOMMELOERE.
Ben je niet een Negotiant? dat vind ik raar.

ORONTES.
Jy wilt licht zeggen daar twee Kooplui zyn, vind men net twee dieven by malkaâr.
Maar men vind'er genoeg die daar zwaarigheid in zouden maaken.

Negende tooneel.

ORONTES, DOMMELOERE, PIEROT, ONDERSCHOUT, verscheide Dienders.

ONDERSCHOUT, *met een Pistool in de hand*.
Al die hem verroert schiet ik dwars door zyn kaaken!

ORONTES.
Help!

ONDERSCHOUT, *tegens Dommeloere*.
ô Jonker Cartouche, nu hebben wy je in onze macht.

ORONTES.
Dat het de zelfde schelm was heb ik ten eersten al gedacht.
Wat dunk je van die guit! hy durst myn Dochter ten huwelyk verzoeken.

ONDERSCHOUT.
Ho! hy heeft wel andere poetzen uitgewerkt om de Menschen te verkloeken.
Die guit heeft ons geen kleintie zweet in korten tyd gekost.
En ik leg'er een eeuwige Glorie me in, dat ik Parys van de grootste fielt heb verlost.
Victoria!

Dommeloere, en Pierot worden van de Dienders gevat.

DOMMELOERE.
Myn Heertjes! je vergryp je, zeker!

PIEROT.
Zeper, je heb je verzonnen!

ONDERSCHOUT.
Neen, je zyt bekend, en vervolgd van onze spionnen.
En daar heb je aliebei de kleêren aan, daar je 't me bent ontinapt.

PIEROT.
We hebben de heele nacht gevangen gezeeten in een kroegje daar voor de dieven wierd getapt.

DE ONDERSCHOUT, *tegens Dommeloere*.
Heb jy die vier kaerels niet dood gestooken?

DOMMELOERE.
Neen. Laat ze maar eens voor me komen,
Zy zellen 't niet staande houwen dat ik 'er het leeven heb benoomen.

Tiende tooneel.

IZABEL, ORONTES, DOMMELOERE, PIEROT, ONDERSCHOUT, de Dienders.

IZABEL.
Och Vader! daar is nog meer te doen: want ik opende daar myn kas,
En ik vond dat'er een kleine deumis in verschoolen was.
En op myn geroep is een van de Dienders toegesprongen,
Die hem kent voor de Broer van Cartouche. Daar is hy met de Jongen.

Elfde tooneel.

ORONTES, RODEMONT, 't BROERTJE van CARTOUCHE, IZABEL, DOMMELOERE, PIEROT, ONDERSCHOUT, verscheide Dienders.

ONDERSCHOUT, *tegens Rodemont*.
Weet je wel, dat het de Broer is van Cartouche, Rodemont?

RODEMONT.
Ja ik heb hem dikwils gevangen. Ik kon hem terstond.

SCHOUT.
En ken je Cartouche niet?

RODEMONT.
Daar zou ik niet vast op staan durven.

ONDERSCHOUT, *tegens 't Broertje van Cartouche*.
Is dat je Broer mantje? spreek! hoe dat je 't hebt verkurven,
Als je recht opbiegt, zal men je vry laaten gaan.

DOMMELOERE.
Ja laat hem spreeken: want dan zal je de waarheid verstaan.

't BROERTJE *van Cartouche*.
Och myn liefste Broertje lief! en myn Neef je! het spyt me dat ik je lui in zulken staat moet vinden!

DOMMELOERE.
Hoe guit!

PIEROT.
Dat is een Platje!

't BROERTJE *van Cartouche*.
Foey, 't is slegt dat je jou zo laat binden,
Jy die altyd de schrik van de rakkers bent geweest.

DOMMELOERE.
Dat is eerst een onbeschaamd hangebasje! dat nergens voor vreest.

't BROERTJE *van Cartouche*.
Och wat zel onze Zus die in het spinhuis zit zeggen,
En onze Broer die in de boeijen logeert, dat je 't allebei zo lelyk hebt laaten leggen.
Onze heele familie is 'er door geaffronteerd.

DOMMELOERE.
Myn Heeren weest verzekerd...

ONDERSCHOUT.
Voort! voort maar!

DOMMELOERE.
Myn Heer ik zweert 't...

't BROERTJE, *tegens Orontes, tewyl hy hem zyn Diamantring ontsteelt*.
Och! myn goeje Heertje! heb medelyen met me, ik beloof je dat ik hier niet weerom zal keeren!

ORONTES.
Loop, ongelukkig platje. Red je.

Twaalfde tooneel.

IZABEL, VALERIUS, ORONTES, DOMMELOERE, ONDERSCHOUT, RODEMONT, verscheide Dienders, MARGOO, PIEROT.

VALERIUS.
Blyf staan, wat doe je myn Heeren?

ONDERSCHOUT,
Wy leiden Cartouche weg.

VALERIUS.
Myn Heer, gy hebt de verkeerde gevat.

Cartouche is flus in een herberg gevangen, daar hy zich onder een bed verborgen had.
En deeze Man hiet Dommeloere. Een Koopmans Zoon van Angoulême, die hier komt om te trouwen.

ONDERSCHOUT.
Hoe is dit Cartouche niet?

VALERIUS.
Hy heeft immers geen snee in zyn tronie. Wil hem beschouwen.

ONDERCHOUT.
ô Dat is waar, daar hebben wy niet opgelet.
Maar zyn Broer hout het staande...hoe, waar is hy?

ORONTES.
Die heeft zig gered.
Hy verwekte in me zulken medelyen met myn handen te drukken,
Met zulken tederheid...maar ei zie, dat zyn boeve stukken!
Hy heeft my myn Diamant ontfutseld. Wat ben ik ook een zot!

DOMMELOERE.
Daar ben ik bly om, je verdient dat men je bespot.

ONDERSCHOUT.
Kom gaan we Mannen. We hebben evenwel nog deeze Pellegrom gevangen.

PIEROT.
Och myn Heertje, ik heb niemendal gedaan, daar je me om zou kennen hangen!

DOMMELOERE.
Dat is myn Pierotje, myn Heer!

ONDERSCHOUT.
Wat bliefje?

DOMMELOERE.
'T is myn getrouwe knecht.

ONDERSCHOUT,
Kom gaan we dan.

Dertiende tooneel.

ORONTES, IZABEL, DOMMELOERE, PIEROT, VALERIUS, MARGOO.

ORONTES.
Wel vrinden ik heb van daag fraaije dingen uitgerecht.

VALERIUS.
Het is Cartouche geweest die deezen Heer gisteren avond heeft bestoolen.

DOMMELOERE.
Dat is waar, die dieven hadden my schrikkelyk in de malle moolen.

VALERIUS.
En hy heeft zig bediend van zyn papieren en kleed,
Om geld en Juweelen van u te krygen.

ORONTES.
Hoe komt dat jy dat weet?

VALERIUS.
Gryper, een Klerk van myn Vader, die zich in zyn bende had begeeven,
Heeft my alles verteld wat zy hebben bedreeven.
Hy is het, die Cartouche heeft doen vangen op myn raad:
Op dat hy zelf Pardon zou krygen van zyn voorgaande quaad.

ORONTES.
Een goede vangst! maar zy kost my Twaalfduizend gulden.

VALERIUS.
Wees daar niet ongerust over: want ik zal niet dulden

Dat u een stuiver zal te kort gedaan worden; myn Klerk is Meester van den buit.
Hy zal u, en Heer Dommeloere alles weergeeven tot eenen duit.

ORONTES, ***tegens Dommeloere*****.**
Vergeef my, myn Heer, het affront dat je door my hebt geleden...

DOMMELOERE.
Ik heb met jou verontschuldiging niet te doen, ik ben te vreeden
Als ik maar weerkryg 't geen ik quyt ben geraakt.
Ik gaa weer na Angoulême: wyl jy en jou Dochter my niet een zier en raakt.

ORONTES.
Zeer wel, myn Heer. Margoo! breng die Heer in een ander vertrek, op dat hem wat rust mag gebeuren.

Veertiende en laatste tooneel.

ORONTES, VALERIUS, IZABEL.

ORONTES.
Nu heb ik de macht om myn verbindschrift aan stukken te scheuren.
Cartouche is gevat. Ik kryg myn Juweelen weer en geld.
Dat maakt myn hart gerust, 'twelk eerst van angst was bekneld.
Laat ons nu niet anders denken, dan op vrolyke zaaken,
En met den dans en 't Muziek, daar ik de Heer Dommeloere meê dacht te vermaaken,
Het voorspel beginnen van uwe Bruiloft, myn Heer:
Dewyl ik u myn Dochter schenk.

VALERIUS
Wat ben ik u al verplicht voor die onverwachte eer?

Daar word een Balet gedanst.

EINDE.

Spiegel der vaderlandsche kooplieden.

Vertooners.

ERNST, }*Oude Kooplieden*.
HENDRIK, }*Oude Kooplieden*.
RYKERD, }*Oude Kooplieden*.
LICHTHART, *Zoon van Ernst*, }*Kooplieden*.
LOSBOL, *Zoon van Hendrik*, }*Kooplieden*.
KWISTGOED, *Vrouw van Lichthart*.
ZOETJE, *Vrouw van Losbol*.
SYBRAND, *Zoon van Lichthart en Kwistgoed*.
RYKJE, *Dochter van Rykerd*,
RYMER, *een Poëet*.
BRANDARIUS NAZO, *een Prokureur*.
JORIS, *Boekhouder van Lichthart en Losbol*.
MICHEL, *een Mof*, *Stalknecht en Huisdienaar van Lichthart*.
ZOETEKAAUW, *een Banketbakker*.
DIEUWERTJE, *een Uitdraagster*.
EEN DOKTOR.
EEN DRONKE SLEEPER.

Zwygenden.

ELSJE *en* FEMMETJE, *Dienstmaagden van Kwistgoed*.
Een gezelschap van Dames en Heeren.
Een APOTHEKER, *en een* CHIRURGYN.

Het TOONEEL is in AMSTERDAM, *in het buis van Lichthart*, *beginnende op den middag*, *en eindigende in den nacht*.

Spiegel der Vaderlandsche Kooplieden.

Eerste bedryf.

Het Tooneel verbeeld een Kamer, waar in Ernst in een hoek, aan een Tafeltje daar een schotel spys op staat, zit te slaapen.

Eerste tooneel.

ERNST, MICHEL, ZOETEKAAUW.

MICHEL.
Oldvóóder, dóór stóót een schotelken. Wil stoe nigt vretten?
De spies is kold geworden: ik sol 'er een luttel vuur onderzetten.

ZOETEKAAUW.
De Kok is in 't voorhuis, met de venezoenen, de pastyen en het koud gebraad,
Dat t'avond op tafel moet koomen. Mogen ze hier inkoomen, Kamaraad?
Myn volk is 'er ook met de piramiden.

MICHEL.
Wat behoeft stoe dat te vróógen,

Banketbakkerken? lóót zie dat bi de Deernen in de Keuken dróógen.

ZOETEKAAUW.
Mannen, kom maar binnen, in order, achter malkaêr.

De Knechts van den Banketbakker en den Kok draagen, één voor één, achter malkander, piramiden van banket, confituuren, tempels van suikerwerk, venezoenen, gebraad en pastyen in schotels; waar mede zy vervolgens weder binnen gaan in een andere zyscherm.

Tweede tooneel.

LICHTHART, LOSBOL, JORIS, ERNST, SLAAPENDE, MICHEL, ZOETEKAAUW.

ZOETEKAAUW, *tegen* LICHTHART.
Heer Tractant! dat is goed! zie ik u daar?
Ik wensch u veel geluk met de vermeerdering van uw jaaren.

LICHTHART.
Ik dank u, vriend Zoetekaauw.

ZOETEKAAUW.
Ik wensch u lang wel te vaaren.

LICHTHART.
Ei, Meester Zoetekaauw, blyf hier een weinig staan.
Zeg flus aan uw volk dat zy de achterdeur moeten uitgaan.

ZOETEKAAUW.
Mynheer Lichthart, ik heb zo veel werk met de suikertafel klaar te maaken,
Dat ik niet weet hoe ik 'er met fatsoen door zal geraaken.
Ik practizeer om alles uittevoeren met de uiterste kunst,
En hoop zo veel genoegen te geeven dat ik zal blyven in uw gunst.

LICHTHART.
Maar, Meester Zoetekaauw, ik ben nieuwsgierig hoe gy de tafel zult stoffeeren.

ZOETEKAAUW.
Zo als ik gedaan heb in den Haag by Ambassadeurs en groote Heeren.
Ik heb duizende figuuren, die ik bewaar in fyn Engelsch glas.

LICHTHART.
Maar zeg; wat zinnebeelden breng je op dit Verjaarmaal te pas?

ZOETEKAAUW.
De toren van Babel zal van witte suiker staan, in het midden van een' vyver,
Volgens de prent in Flavius Josephus, den Joodschen Historie-schryver.
Uw naam en jaardag zal boven den ingang geschreeven staan in goud.
De vyver zal rondöm met grotwerk zyn, sierlyk opgebouwd.
Venus zal 'er met haar schulp in laveeren; en daar zullen walvisschen in zwemmen.
Je zult 'er Nepthunus met zyn' drietand in zien, die de zee zal temmen.
Daar zullen twee Oostïndische Schepen in zeilen, naar Batavia gedestineerd,
Bemand met gesuikerde Lichtmissen, die hun goed hebben verteerd.
De naamen van de schepen zyn de Faëton, en de Icarus, die op het Stadhuis is uitgehouwen.

LICHTHART.
Ja, zyn beeldtenis kan men voor de Desolaate Boedelkamer aanschouwen.

ZOETEKAAUW.
De Schreijershoeks toren zal vooräan op het grotwerk staan.
En daar zal men de lichters hebben, daar het volk meê naar Tessel zal gaan.

LICHTHART.
Is dat uw eigen inventie?

ZOETEKAAUW.
Neen; dit heeft uw Vader my zo gelieven te beduijen.

LICHTHART.
Als je dat op de tafel zet, zal ik al je suikere poppen en ornamenten in stukken bruijen.
Want het is een pasquil, en het raakt myn fatsoen.

ZOETEKAAUW.
Het is my zo geordonneerd: ik heb 'er verder niet meê te doen.

LICHTHART.
Maak Papa eens wakker, Michel.

MICHEL.
Oldvóóder! Oldvóóder! doe moest ontwóóken.
Wel hi slóópt zo vast dat ik hem nig wakker kan móóken.

LICHTHART.
Wy zullen hem daar na wel spreeken. Het kan wel zyn.
Ik weet dat hy zulke luizen heeft, die oude tagryn.
Maar, Meester Zoetekaauw, zou je dat niet veranderen kunnen? je hebt zo veel figuuren.

ZOETEKAAUW.
Als ik 'er den tempel van Mercurius voor in de plaats zal zetten, heb ik werk tot negen uuren.

LICHTHART.
Gaa, doe dat dan.

Derde tooneel.

JORIS, LICHTHART, LOSBOL, MICHEL, ERNST, SLAAPENDE.

LOSBOL.
Dat heeft je vaêr met voordagt gedaan
Om ons te verwyten dat wy met 'er tyd naar Oostïndië zullen moeten gaan.

En dat weet Joris wel beter, want die heest altyd onze boeken gehouwen.
Niet waar, Joris?

JORIS.
Ja, Myn heeren, maar ik zeg je in vertrouwen
Dat gy in de laatste jaaren zo zeer zyt achteruit geteerd..

LOSBOL.
Daar willen wy niet van hooren, Joris.

JORIS.
Ik zeg dat het my van harte deert.

LIHTHART.
Van daag is het geen dag, Joris, om te zuchten of te zorgen.
Ik ben jaarig. Hebje iets te zeggen, spreek dan morgen.
Je zult meê t' avond soupeeren, en met de vrienden vrolyk zyn.

JORIS.
En de oude Mannen?

LICHTHART.
Die zullen wy wel een staartje wyn
Of wat rystenbry op dat tafeltje geeven, daar Papa aan zit te slaapen.
Daar word hy wakker: hy vryft zyn oogen en begint te te gaapen.
Heb je een uiltje geknapt, Vader? zyt ge nu wat beter te vreên?

ERNST.
Daar zou ik geen reden toe hebben. Moei me niet, en brui maar heen
Naar uw uitzuipers, die je den honing om den mond weeten te smeeren.

LICTHART.
Wel, Knorrepot! hier zyn niet anders dan fatsoenlyke Dames en Heeren.

ERNST.
Dat kan zyn: maar het zyn geen Lieden van zulk een' staat,
Dat je ze behoeft te tracteeren met zo veel overdaad.

Veel minder dat je my en myn' Broeder zo versmaadelyk uit het gezelschap behoeft te schuiven,
En laaten ons alleen aan dat tafeltje kluiven.

LOSBOL.
Gy zyt immers oude Patriotten: gy behoort niet meer by de vreugd.

ERNST.
En gy zyt jonge Lichtmissen, die geen schaamte hebt noch deugd.
Als ik geweeten had dat gy zo zoud tracteeren, en zo overdadig leeven,
Ik zouje zulk een groot Capitaal niet ten huwlyk hebben gegeeven,
Daar ik my zelven mede bedorven heb, en geraakt ben buiten staat.
Wat meenje, Neef Losbol, dat het my niet ter harte gaat
Dat gy uw' ouden Vader, die myn broeder is, zo schandelyk durft versmaaden?
Hoe! denkje niet dat ik weet dat myn zoon en gy u te saamen hebt beraaden
Om ons uit het huis te zetten? maar dat zal zo niet gaan:
Wy hebben elk nog zes duizend guldens onder u op renten staan,
En gy durft de stoutheid hebben om ons in 't Oudenmannenhuis te bezorgen!

LOSBOL.
Wel ja, paai, dat weet ik wel: dat heb ik hem geraaden deezen morgen.

ERNST.
Dat is genereus, Jongens: hebben wy u niet beiden opgevoed?
En heb je vergeeten dat de wet zegt dat men zyn Ouders eeren moet?

LICHTHART.
Dat knorren is al lang genoeg. Ik wil 'er myn kop niet meer meê breeken.

ERNST.
Ik beloofje, Vogel! ik zal u wel een stokje in 't wiel weeten te steeken.

LICHTHART.
Wat wil je dan hebben?

ERNST.
Dat gy ons behandelt met fatsoen,
Gelyk alle eerlyke kinderen in zulk een geval zouden doen.

LICHTHART.
En wat nog meer?

ERNST.
Dat ik je waarschouw, Verwaarloozers van uw dingen!
Dat gy ons Capitaal zult opbrengen: want wy vreezen dat gy in korte dagen zult springen.

LICHTHART.
Om zulke redenen te vermyden zyt gy aan de tafel niet genood.
Gy zyt 'er niet te goed toe, al leide gy alle onze zaaken voor het geheele gezelschap bloot.

ERNST.
Dat zyn maar doekjes voor 't bloeden: wy zyn wys genoeg om ons daar voor te wachten.

LICHTHART.
Dat zou te bezien staan. Maar daar schiet my iets in de gedachten.
Hebt gy den Banketbakker, die tegenwoordig de desserttafel stoffeert,
Zulk een fraai concept opgegeeven, en aan hem geordonneerd
Om den Babilonschen toren en twee Oostïndische schepen op de tafel te zetten?

ERNST.
Ja, dat heb ik gedaan.

LICHTHART.
Wel Paai! dat zullen wy hem wel beletten.
Gy kunt al fraaije zinnebeelden bedenken: gy zyt een man vol van geest.
Hadden wy hem niet gesprooken, het had waarachtig t'avond op de tafel geweest.

ERNST.
My dunkt dat het al vry toepasselyk is op uw los en overdaadig leven.

LOSBOL.
Ik geloof dat j'er op studeert om ons geduurig knorhaanen en drooge bokkens te geeven.

LICHTHART.
Daar is Oom Kwylbaart ook. Laat ons binnen naar de toebereidsels eens kyken gaan.
Die Paai zou Papa helpen, en dan had men nog in geen uur gedaan.

Vierde tooneel.

HENDRIK, ERNST, JORIS.

HENDRIK
Broeder, hoe gaat het al? is het wel met uw genoegen?
Wat doet gy hier alleen te zitten? wy kunnen ons immers by de Vrinden vervoegen.

ERNST.
Neen, Broederlief, wy zyn niet genood: wy moeten hier alleen zitten kluiven in een hoek.

HENDRIK.
Het kan my weinig verschillen: want het is een gezelschap dat ik niet zoek,
Schoon het mogelyk braave lieden zyn. Ik ken ze geen van allen.

ERNST.
Het zy zo 't wil: het gezelschap zou me tegenwoordig niet bevallen.
Ik heb van kwaadheid niet willen eeten. Hebt gy een doos in uw' zak?
Ik heb tegenwoordig een' natuurlyken trek tot een pyp tabak.
Ei, Joris, wil je eens een paar pypen krygen? wy zullen eens rooken.
Broeder, hebje lust tot dat kliekje?

HENDRIK.
Neen ik wil ook wel eens smooken.
Heb je ook iets nieuws?

ERNST.
Welja. Onze Jongens zyn ons moê.
Zy willen ons de kost niet meer geeven: wy moeten naar 't Oudenmannenhuis toe.

HENDRIK.
Wel, dat denk ik immers niet.

ERNST.
Ja Man, wy zyn oud, en wy worden lastig.
Ik voor my, ik wil het wel weeten: ik ben vry wat kwastig.
Het capitaaltje, dat wy nog hadden, hebben wy onder onze kinderen staan.
Maar het spyt my, Broêr: wy hebben zeer onvoorzichtig gedaan.
Nu stooten zy ons met den voet. Hadden wy het brood onder den arm gehouwen,
Dan zouden ze ons geen smaad kunnen aandoen, die ik nooit van hun had kunnen vertrouwen.

HENDRIK.
Ach, Broeder! hadden wy in tyds ergens onze kost gekogt,
Dan zouden wy niet zien dat ons goed dus word doorgebrogt.

Maar dat spyt me 't meest dat ze zeggen dat wy van hun moeten leeven.
Hebben wy ze niet elk vyftig duizend guldens ten huwelyk gegeeven.
Kunnen wy gebeteren dat ons de hemel bezogt heeft met tegenspoed?
Is het wel om te vergeeten dat men in zyn' ouderdom zulk eene ondankbaarheid ontmoet?
Het zyn onze kinderen: eisschen wy ons geld op, men zou ze ruïneeren.

ERNST.
Wy zullen dan moeten zien dat zy het in dertelheid verteeren.
Wy moeten naar 't Oudenmannenhuis, Broêrtje, of wy willen of niet.

HENDRIK.
Ja wel, zo dat gebeuren moet, zal ik sterven van verdriet.

ERNST.
Dien brok zal men verzwelgen moeten, al zyn wy nog zo onverduldig.

HENDRIK.
Heeft de negotie ons tegen geloopen, wy zyn echter niemand schuldig.

ERNST.
Zyn wy niet altyd deftige kooplieden geweest, en daarvoor op de Beurs bekend?
Is 'er wel iemand een duit by ons te kort gekoomen? ik zal treuren tot myn end'.

JORIS.
Mynheeren, ik heb een' Engelschen brief ontfangen, die aan u is geschreeven;
En ik heb geen gelegenheid gehad om hem alleen in uw handen te geeven.

ERNST.
Hy zal van den Heer Jork zyn, onzen vriend en Correspondent,
Die onze lotbriefjes heeft.

HENDRIK.
Ja, de hand van 't opschrift is my bekend.

ERNST *opent den brief en leeft*.
MYN HEEREN,
Ik heb by deezen de eer u te feliciteeren met twee hooge pryzen uitde Lotery van Londen.
Namentlyk, de eene van tien duizend, en de andere van vyf duizend ponden:
En dewyl het Capitaal reeds ontfangen is, en onder my berust.
Zende ik, by provisie, voor vyftig duizend guldens aan remizen: dewyl my is bewust
Dat Uw Ed. de penningen zult kunnen beleggen. Gelieft verder te ordonneeren,
Op welke wyze ik het overige Capitaal zal transporteeren.
Ik blyve met achting
Uw Ed. Dienaar en Vriend, JORK.

HENDRIK.
Ik beef van ontsteltenis!

ERNST.
Ik ook, Broeder! dit is een geluk dat boven alle verwagting is,
Ach, Jorisje! geef ons een glas wyn. 't Is of myn beenen onder my bezwyken.

HENDRIK.
Ach, Broeder! myn handen beeven: laat ons de remizen eens bekyken.

ERNST.
Zy zyn getrokken op bekende Kooplieden in deeze Stad.

HENDRIK.
Joris, wy hebben altoos veel vertrouwen op uwe oprechtheid gehad.

Gy hebt ons altyd getrouw gediend. Gy moet ons geluk nog niet ruchtbaar maaken.
Vooräl moeten 't onze kinderen niet weeten: wy zullen u gebruiken in alle onze zaaken.

ERNST.
Zie daar: gy moet deeze Wissels laaten accepteeren: steek ze in uw brievetas.

JORIS.
Mynheeren, veel geluks! ik bedank u. Daar is elk een glas.
Ik heb het wel geweeten dat 'er loten door u ingeleid waaren.

ERNST.
Ja, dat was nog uit ons capitaaltje, dat wy stil hebben weeten te bespaaren.

JORIS.
Nu, Mynheeren, ik gaa daar heen.

Vyfde tooneel.

ERNST en HENDRIK, zittende aan hun tafeltje te rooken.

HENDRIK.
Ik twyffel nog of ik waak, of droom.

ERNST.
Wy moeten dit nog wat verhoolen houden, en zien de kat uit den boom.
Want ik heb gemerkt dat 'er met Lichthart een bommel staat uit te breeken.
Als de Wissels geaccepteerd zyn, moeten wy onzen ouden Cassier aanspreeken.
Ons capitaal moet voor eerst in de bank: doch wy hebben ook wat casgeld van doen;

En verders zullen wy een huis huuren of koopen, naar ons fatsoen.

HENDRIK.
Laat ons by malkander woonen en een oude zorg van een Meid huuren.

ERNST.
Dat is goed: wy zullen 'et Joris wel eens op uit stuuren.
Daar komt myn kleinzoon: hy schynt niet wel in zyn' schik.

Zesde tooneel.

ERNST en HENDRIK als voren; SYBRAND.

SYBRAND.
Myn lieve Groote Papa! ik heb iets gehoord, niet zonder schrik.
Gaa je met Oom in 't oudenmannenhuis woonen? kan ik dit gelooven?
Dat zou my aan 't hart gaan.

ERNST.
Ja, Kind, de oude lieden worden verschooven.

SYBRAND.
Ei, doe dat niet, myn liefste Groote Papa! blyf nog wat in huis.

ERNST.
Myn lieve Sybrand! gy hebt my dikwils vertroost in myn' tegenspoed en kruis.
Het zal u wel gaan, kind; gy hebt u altyd vroom en naarstig gedraagen,
En my, die uw Grootvader ben, ondersteund in myne oude dagen.
De Heer Rykerd, by wien gy nu zes jaar op het comptoir hebt gestaan,
Heeft altyd met lof van u gesproken, en je staat hem zo wel aan,

Dat ik geloof, zo je lust had om je in 't huwelyk te begeeven;
Dat hy, schoon gy geen duit bezat, zyn eenige Dochter met u wel zou willen doen leeven.

SYBRAND.
Om u de waarheid te zeggen, Grootvader, dat staat al op een' goeden voet.
De Juffrouw en ik zyn 't ééns.

ERNST.
Dat verheugt my: zy is nederig opgevoed.
Ik heb ze, van een kind af, gekend.

SYBRAND.
Hoor, Groote Papa; zo ik het geluk heb van met haar te trouwen,
Kunt gy met Oom Hendrik by ons woonen.

HENDRIK.
Goed: dan zullen wy ons zo lang buiten 't Oudenmannenhuis houwen.

ERNST
Myn lieve Zoon! zorg niet voor ons: wy hebben geen' nood.

SYBRAND
Zo lang ik één stuiver in de waereld heb, zult gy 'er de helft van hebben tot brood.

ERNST.
Het geen je daar zegt, (denk 'er op,) zal je duizenden guldens baaten.

SYBRAND.
Maar schoon ik het met de Juffer eens ben, ik durf my op haar' Vader niet verlaaten.
Hy heeft niet veel crediet voor myn' Papa; want hy heeft een' wisselbrief tot zyn' last
Die geprotesteerd is van nonbetaaling; waarïn Papa zeer heeft misgetast.

ERNST.
Zorg daar niet voor: ik heb een' Vrind, die hem het geld deezen dag zal beschikken.

SYBRAND.
Daar spreek je een woord, Groote Papa! daar je myn hart meê kunt verkwikken.

ERNST.
Neef Sybrand, is je Lieffte niet mede genodigd op dit feest?

SYBRAND.
Grootvader, zy is te middag ook met my op de maaltyd geweest.
Zy is nog in huis, en zal met Mama, en Meu Zoetje een kopje thee drinken.
Wat was zy verbaasd door all' de juweelen die zy zag blinken!
Zy kon geen woord spreeken: zy had nooit zulk een pracht aanschouwd.

HENDRIK.
Zo veel te beter: dat is een teken dat zy zich nederig houd.

SYBRAND.
Daar komt zy zelve.

Zevende tooneel.

RYKJE, SYBRAND, HENDRIK, ERNST.

RYKJE.
Sybrand, laat ge my alleen? waarom zyt ge my zo stil ontweeken?

SYBRAND.
Liefje, gy waart immers by Mama: ik moest Oom en Grootvader spreeken.

RYKJE.
Wel, ouwe Luidjes, hoe vaart gy al? zyt gy nog frisch en gezond?

ERNST.
Ja, zoete Juffertje.

RYKJE.
Hoe komt het dat ik u op de maaltyd niet vond?

ERNST.
Wy zyn te oud van jaaren, en kunnen ons beter in onze eenzaamheid vermaaken.
Wat dunkt 'er u van?

RYKJE.
't Is of ik in een' droom ben, daar ik niet uit kan ontwaaken.
Ik heb 'er geen vermaak in, want daar zyn geen Juffers van myn soort.
Ik geloof dat het meest Franssen zyn, en ik verstaa van die taal geen woord.
Myn Papa heeft my nooit school willen leggen by de Franssen.
Ik kan wel zingen en speelen: maar ik heb nooit leeren danssen....
Daar heb je 't gantsche gezelschap.

Achtste tooneel.

LICHTHART, RYMER, ZOETJE, LOSBOL en KWISTGOED, gevolgd van eenige Heeren en Dames, uit een zyvertrek kemende; HENDRIK, ERNST, RYKJE, SYBRAND, MICHEL.

KWISTGOED.
Dames en Heeren, wy verzoeken doet ons de eer
En kom, zo ras als 't u mogelyk is, tot onzent weêr.
Wy hebben een dubbelde en een enkelde logie laaten bespreeken.

Wy zullen sleedjes bezorgen. Ik bid u, blyf niet in gebreeken.

Eenige Heeren leiden de Dames naar hunne huizen, en anderen gaan aan tafeltjes zitten om te speelen.

ZOETJE.
Willen wy een kopje thee drinken, Nichtje, terwyl 'er gespeeld word en gerookt?

KWISTGOED.
Michel, vraag eens aan de Meiden of het theewater al kookt.

MICHEL.
't Is wel Jonferen; wil stoe te hóóp theewater zoepen,
Dan zol ik een Móget of twee, om joe te dienen, roepen.
Elsken! Elsken! bringt den theekettel met wóter en koppekens aan den bak.
Femmeken! Femmeken!

Van binnen word geroepen.

Ja, Michel wy koomen strak.

MICHEL.
Dan moest ie wat hóózevet onder de toffelkens smeeren.
Elsken! Elsken! kom óónstonds bi de Jonfers ond Heeren.

Negende tooneel.

Het vorige Gezelschap; ELSJE, FEMMETJE.

De Meiden gaan met Michel de schermen uit en in, om theewater, confituuren en andere kleinigheden aan te brengen, en het Gezelschap te bedienen; 't welk duuren moet tot het einde van het Bedryf.

RYMER.
Wat dunkt u, Heer Ernst? Mynheer uw Zoon tracteers ons cordaat.

ERNST.
Dat is geen wonder, Mynheer, want hy is een man in staat.

RYMER.
Als men het doen kan, moet men op zyn' jaardag zyne Vrinden treffelyk onthaalen.
Het geschied maar ééns in 't jaar.

ERNST.
Ja, maar hier geschieden meer zulke gastmaalen.

RYMER.
Ik beken dat ik nooit in iemants huis zo heerlyk ben getracteerd:
Maar ik heb somtyds aan een ryk en deftig Paar wel een bruiloftsvaars verëerd,
Waarvoor ik in gezelschap van verscheiden voornaame Poëeten,
In het Heeren logement en den Doelen prinsselyk heb aangezeeten.
Het spyt me dat ik voor den heer Lichthart geen verjaardicht heb gemaakt.
Ik heb het wel begonnen; maar het is niet ten einde geraakt.
Ik wist het niet vroeg genoeg, en daarom heeft het niet willen lukken.
Schoon het Vygen na Paasschen zyn, ik zal het nog doen, en laaten het drukken.

ERNST.
Mynheer, ik heb ook een vaarsje gemaakt; want ik weet ook iets van de poëzy.
Als uw vaars gedrukt word, voeg 'er dan dit by.

Die boven zynen staat zyn' Meerder wil onthaalen, Nooit op zyn zaaken denkt, geduurig teert en smeert, Word wel van elk gevleid zo lang hy banketteert: Maar als hy, magteloos, zyn schuld niet kan betaalen, Keert elk den rug hem toe, tot hy met schimp en smaad Op 't scheepje de Icarus in 't eind' om peper gaat.

RYMER.
Is dat uit den geest, Papa? of hebje 't uit een boek geschreeven?

LICHTHART.
Ja, wel is het uit den geest: hy is in zulke schimpdichtjes bedreeven.

RYMER.
Wel Papa, gy steelt myn hart. Zyt ge zulk een lief hebber van de poëzy?
Dan heb ik veel respect voor u: geloof me vry.

ERNST.
Ik pleeg wel een een gedicht te maaken op myn maagschap en vrinden:
Maar ik heb somtyds een paar uuren werk om het rymwoord te vinden.
Ook heb ik eens in myn jeugd in een Kunstgenootschap geweest.
Maar ik moest het verlaaten: want ik was niet verheven genoeg van geest.
Ik heb eens drie jaaren aan een fransch Treurspel gerymd, en als ik het zag gelukken,
Kon ik het niet gespeeld krygen: eindelyk scheurde ik het aan stukken,
Om dat ik 'er een beter vertaaling van zag. Myn eigen vindingen waaren ook onnut:
Want de beste stoffen tot Treur- en Blyspelen waaren uitgeput.
Ik heb gezien dat ik wel twintig jaaren te laat in de waereld ben gekoomen.
All' wat fraai is, vond ik vertaald. En word 'er een nieuw stuk in 't sransch vernoomen,
Dan vallen 'er aanstonds een vyf zes Poëeten te gelyk op, die de rymkunst verstaan:

En eer een ander begonnen heeft, hebben zy altemaal al gedaan.

RYMER.
Het waar' nutter dat ze zelf een goed Spel uit het hoofd konden maaken.

ERNST.
Dan moest men de taal en de tooneelwetten verstaan, en een' geest hebben tot verheevene zaaken.

RYMER.
Daar zyn evenwel Vaderlandsche Spelen, waarmede de Dichters lof hebben verdiend.

ERNST.
Dat beken ik: maar hun getal is zeer klein, myn Vriend.

RYMER.
Wel, Vondel en Hooft dan?

ERNST.
Hunne Spelen zyn heerlyk, zinryk en verheven:
Maar zy waaren in dien tyd meer in de taal en dichtkunst, dan in de tooneelwetten bedreeven.

RYMER.
Gy zyt een Liefhebber, Papa.

ERNST.
De Schouwburg trekt al meenigen schelling uit myn' zak.

RYMER.
Heer Lichthart, waarom neemt ge den ouden man niet altyd meê in den Bak?

LICHTHART.
Dat zou hy niet willen doen; want hy heeft eigenzinnige grillen.

RYMER.
Zo hy myn Vader waare, ik zou hem altyd meê hebben willen.

ERNST.
Neen, hy is zo bekend onder de Heeren en Dames en ryksten van de stad,
Dat hy zich schaamen zou als zy wisten dat hy my tot een' Vader had.

LICHTHART.
Zulke drooge bokkens moet ik den gantschen dag van hem verdraagen.

ERNST.
Bezorg my in 't Oudenmannenhuis, dan zyt ge van my ontslagen.

RYMER.
Wat dunkt u van de Speelers? zyn ze wel zo goed als in vroeger tyd?

ERNST.
Mynheer, sommigen zyn beter, anderen wat minder: elk doet zyn vlyt.

RYMER.
Ik moet u iets vraagen. Dunkt u niet dat de Acteurs veel beter dan voor dezen speelen,
Sedert dat het hen vergund is jaarlyks de vruchten van twee tooneelstukken te deelen?

ERNST.
Ja, dat heb ik wel opgemerkt: dat hebben de Heeren zeer wel bedacht.
Want door goede belooning word de Schouwburg in staat gebragt.
Indien ze noch verder geliefden te gaan; en op die wyz' de Poëeten te beloonen,
Dan zou men haast op den Schouwburg nieuwe en fraaije stukken zien vertoonen,
En veele oude prullen zouden met 'er tyd raaken aan een' kant.

RYMER.
En waarïn zou die belooning bestaan?

ERNST.
Gelyk in Vrankryk en in Engeland.
Als 'er een Tooneelstuk van eigen vinding word vertoond binnen Londen,
Dan word 'er een spel voor den Dichter gespeeld, en de voordeelen hem t'huis gezonden.
Dat wekt de geesten op, en maakt de Liefhebbers kloek.
Dan zouden 'er geen sraaije Spelen half afgedaan blyven leggen in een' hoek,
En men zou zien dat onze Natie ook bekwaam was om groote geesten aan te kweeken.

RYMER.
Onze Poëeten zouden veel te genereus weezen om van zulke dingen te spreeken.

ERNST.
En waarom zyn 'er de grootste Dichters in Vrankryk, en onder anderen Voltaire niet te genereus toe geweest,
Die duizenden ontfangen heeft voor de vruchten van zyn' geest?
Is het geen schande voor de Schilders dat zy beloond worden, het is geen schande voor de Poëeten.
Want de Dichtkunst en Schilderkunst zyn zusters, gelyk wy weeten.

KWISTGOED.
Mynheer, uw discours is uit, merk ik. Lust u een kopje thee?

RYMER.
Als het u gelieft, Mejuffer: ik drink wel een kopje meê.
Maar zult gy de oude Luiden ook niet een kopje presen teeren?

KWISTGOED.
Die zeggen dat 'er de handen van beeven: zy zouden 't niet begeeren.

RYMER.
Wel, Madame, dat is excellente thee! zy is geurig, en ze is als fluweel in den mond.

KWISTGOED.
Mynheer, het is iets raars: ze kost my honderd guldens het pond.
Ik heb 'er een katje van twee pond door een' vriend van gekreegen.
Hy heeft ze van een' Mandaryn van Canton, die hem zeer was genegen.
Men verzend ze nooit: zy word alleen van den Keizer van China en zyne Vrouwen gebruikt.

RYMER.
Wel ik moet bekennen dat ze door de heele kamer ruikt.
Ik wist niet dat 'er zulke thee was: ik heb ze nooit zo gedronken.

KWISTGOED.
Zy word, gelyk ik gezegd heb, alleen aan het hof voor den Keizer geschonken.
Wat dunkt u daarvan, Juffrouw Rykje?

RYKJE.
Mama Kwistgoed, het is weergaâlooze thee.

KWISTGOED.
Ik zal 'er u een half pondje van present doen in een zilver bosje: als je gaat, neem het dan meê.

RYKJE.
Wel heer, Mama! daar kan ik wel een jaartje of twee wel van vaaren.
Ik zal ze maar drinken als ik niet wel ben.

HENDRIK.
Dat is wysselyk in zulke jonge jaaren.

ERNST.
Wel zo, Dochter! heb je twee honderd guldens aan twee pond thee verbruid?

Die moet je van een' smous gekogt hebben: men weet hoe dat volk somtyds den mensch snuit.

KWISTGOED.
Ik wil nog wel eens zo gesnooten zyn. Meen je dat ik niet kan proeven?

ERNST.
Wel Kind, als ik zulke dingen hoor, moet ik my in myn' geest bedroeven.

KWISTGOED.
Wel die twee schoteltjes met ortolans, die te middag op de tafel hebben gestaan,
Hebben myn' man sestig ducaaten gekost, en die zyn altemaal opgegaan.

ERNST.
En wat is dat voor kost?

KWISTGOED.
Kleine Fransche vogeltjes; een zeer delicieus eeten.

ERNST.
Wel heb je dan geen gebraaden kikkerboutjes en champigjons gegeeten?
Dat is ook lekkere knap. Men doet toch alles op zyn Fransch.

KWISTGOED.
Neen, op zyn Engelsch ook.

ERNST.
Wel dan is 'er dubbele kans
Voor alle soorten van naaisters, Engelsche en Fransche snidders.
Gy gelykt wel Marquizinnen, en uw Mans Milords of Engelsche Ridders.
Wat heeft je dat speelreisje gekost naar 't land van Cleef?

KWISTGOED.
Dat is je vergeeten, Papa. Meen je dat het gezelschap laar bleef?

Neen; wy zyn naar Berlyn geweest, om daar de prachtige hofhouding te beschouwen.

ERNST.
Dat zal al een duitje gekost hebben aan twee Lichtmissen van mans en twee dartele vrouwen.

ZOETJE.
Het is wonder dat Oom van onze Amazoons kleedjes niet spreekt.

ERNST.
Wat zyn dat voor prullen? Ik geloof dat gy 'er de gek meê steekt.
Gy hebt met uw beiden zo veel galanteryen, doosjes, strikken en kwikken,
Dat men 'er op de kermis wel een dúbbelde kraam meê zoú kunnen opschikken.
Zyt gy Amazoonen geworden? Ik weet wel van uw coqúeluchons.
Maar hoe veel geld dat ze gekost hebben, zult gy wel zwygen aan ons.

ZOETJE.
Om dat je van de kermis spreekt zal ik je voorthelpen. Ik heb een' waaijer,
En een tabatiere, vry wat kostelyker en fraaijer
Dan 'er ooit op de kermis geweest is: heb je die wel gezien?

ERNST.
Ja; die kosten uw' man wel twintig of dertig ryders misschien.
Maar wat komt het daar op aan? hy heeft u dat tot een gedachtenis gegeeven:
En dat zyn dingen die men bewaaren moet voor al zyn leven.
Maar ik heb geen behagen in uw kleêren, noch op zyn Engelsch, noch op zyn Fransch.

ZOETJE.
Wel zou ik dan een Spaansche huif draagen, als Dieuwertje, in het spel van Jan Claaszen en Saartje Jansz.

LICHTHART.
Papa, gy zit nu op uw praatstoel: zeg eens hoe we behoorden te leeven.

ERNST.
Ik heb nu een goede luim: dat zal ik je door een historie te kennen geeven.
My is verhaald dat 'er een deftig aan zienlyk Heer is geweest,
Die all' zyn Neeven en Nichten genood had te feest.
Zy kwaamen met koets en paarden voor de deur: altemaal in prachtige kleederen.
Hy ontfing ze minnelyk, en stelde ze op de eetzaal in ryen en geleederen.
Als hy de Dames een welkomkusje gegeeven had, wierden ze elk naar rang aan de tafel gebragt,
Daar niets op stond. Als men eenigen tyd had gewagt,
Wierden 'er geen andere schotels opgedischt dan met gort, water en bry, en boekende koeken.
De Dames trokken de neuzen op, en zeiden ‘Heeft Oom ons op zulke misselyke kost laaten verzoeken’?
‘Ja, Kinderen, (sprak de Tractant:) Door het eeten van zulke spys hebben onze Voorouders hunn' rykdom vergaêrd.
De zuinigheid en naarstigheid van de oude Hollanders was by alle natiën vermaard.
Zo is ons Land opgekoomen; zo is het magtig geworden om zyn Vyanden te overwinnen’.
‘Wy gelooven u wel, Oom, (zeiden de Juffers,) maar die oude patriotten hadden ouderwetsche zinnen.
Dat is de mode niet meer’. Ook was 'er niet een die 'er een lepel vol van at.
Toen die spys afgenoomen was, wierd 'er niets opgedischt dan kalfs- en schaapennat,

Snyboonen, worst, graauwe erreten, gebraade kalfs-borsten en harsten.
Sommigen peuzelden daar wat van: maar anderen scheenen te vreezen dat ze 'er aan zouden barsten.
‘Zie daar, (sprak de Oom,) zo hebben de Families malkander in volgende tyden geregaleerd:
En toen zyn de Kooplieden in ons Land zelden achterüit geteerd.
Zy zonden meerder schepen in zee dan nu; zy negotieerden met winst op alle kusten.
Men bleef in staat om geheele vlooten uit te rusten.
Wy wierden benyd en gevreesd, en om onzen handel by alle volken geacht’.
‘Dat gelooven wy wel, Oom; (sprak één van de nichten:) maar wy hadden een ander tractement verwacht’.
Deeze spys mede afgenoomen zynde, zag men 'er faizanten, patryzen, en kostbaar wild verschynen,
Piramiden met banket en confituuren, Florentynsche, Rinsche en andere keurlyke Wynen.
Fluks geraakte men aan 't eeten en drinken, onder geluid van een heerlyk muzyk.
Waaröp de Heer Tractant zeide ‘Al zyn wy nog zo magtig en ryk,
Door deezen weg worden veele Inwoonders van ons Land buiten staat om hun rekening te kunnen maaken;
En zo kon ons Vaderland, hoe magtig het is, arm en geheel te gronde geraaken’.
Zy bedankten den Oom wel voor zyn les; maar of zy die opgevolgd hebben, weet ik niet.

LICHTHART.
Dat sprookje heeft Groote Papa honderdmaal verteld: maar ik twyfel of het wel ooit zo is geschied.

Hy verhaalt ook wel dat de Burgermeesters, als 'er staatszaaken waaren te verhandelen,
Met knapzakken onder den arm, op holsblokken naar den Haag gingen wandelen.
En meer diergelyke historiën, daar men hedendaags meê spot.
Zo ze gebeurd zyn, was het in de tyden van Maarten van Rossum, of Warenar met de pot.

RYMER.
Myn lieve Man! men heeft ook al overdaadig geleefd in de oude dagen.
Dat ziet men in de Doelens wel, aan die oude Patriotten met hunne beffen en kraagen.
Hoe smaakelyk eeten en drinken ze! Hoe gloeijen hunne troniën van den rinschen wyn!

ERNST.
Dat was als ze de Schutters tracteerden; dat moest dan zo zyn.

RYMER.
Als men de oude kluchten leest van dien tyd, zyn ze niet zo schandaleus en vuil geschreeven,
Dat men ze nu niet zou speelen, zo ze aan den Schouwburg wierden gegeeven?

ERNST.
Ik geef maar te kennen dat men in 't algemeen zuiniger heeft geleefd.
Zonden en gebreken waaren 'er al van ouds; 't welk in ons verschil neemt noch geeft.
De Mans snooven 'er beter op uit, om wat te spaaren en te winnen.
De Vrouwen zaten met de meiden voor 't huishouden een webbetje te spinnen.

ZOETJE.
Wel, dat is een exercitie, daar men schatten meê wint.

't Is jammer dat men onder de Dames zo weinig liefhebbery daar in vind.

KWISTGOED.
Zoetje, willen wy die mode eens invoeren op de Amsterdamsche Saletten?
Men zou 'er, in plaats van speeltafeltjes, wel een vyfëntwintig spinnenwielen kunnen zetten.

RYMER.
Als men altyd op de spaarzaamheid zou studeeren, myn lieve vriend,
Dan hadden de meeste konsten en ambachten immers uitgediend.
Banketbakkers, Koks, fransche Kramers, Zyde- en Lakenwinkeliers mogten wel opkraamen.
En vooräl de Galanteriewinkels, als 'er geen Koopers kwamen.
Indien 'er geen prachtige huizen getimmerd wierden, hoe kwamen de Timmerlieden en Metzelaars aan de kost?
En zo veel Zaalemakers en Wagemakers, als 'er niet wierd gereeden en gerost?

ERNST
Dat Luiden van vermogen, die hunne inkomsten niet half kunnen verteeren,
Huizen en hofsteden bouwen, en in koetzen ryden, daar moet hen de heele waereld om eeren.
Dat zyn Luiden van de eerste classe: maar als Burgers dat na willen doen,
Dan moeten ze te gronde gaan, en ze verliezen al hun fatzoen.

Tiende tooneel.

Het voorige Gezelschap; ZOETEKAAUW, JORIS.

ZOETEKAAUW.
Gelieven de Heeren en Juffers de fondamenten van de Suikertafel eens te beschouwen?

LICHTHART.
Heeren, hebt gy 'er lust toe, staat op: wy zullen ze eens bezien met onze vrouwen.

HENDRIK.
Broeder dat zyn dingen, daar wy ons zeer weinig op verstaan.
Ik zie daar Joris; laat ons met hem terwyl een straatje rond gaan.

Einde van het eerste Bedryf.

Tweede bedryf.

Het Tooneel verbeeld de voorige Kamer.

Eerste tooneel.

LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, RYMER, zittende met een Gezelschap van Heeren en Juffrouwen aan verscheiden tafeltjes op de kaart te speelen; JORIS, MICHEL, en Meiden.

MICHEL.
Heeren en Jonfers, als stoe gedóón hebt met zingen en troeven,
Dant kunt stoe vertrekken, want de koetzen en sledekens sont 'er al, om oe nó de Comedie te schoeven.
Zie zullen von Giesbertken van Amstel speelen: verzuimt dan geen' tied.
Het loopt 'er zo vol, dat als stoe nig góót, dan róókt stoe de plóótsen kwiet.

RYMER.
Staat dan op, Heeren: men dient dan niet langer te verleiden.
Gelieft, als uw spel uit is, de Dames naar de Comedie te leiden.

LICHTHART.
Heeren en Dames, uw Dienaar. Gaat maar voorüit: wy zyn nog niet gereed.
Onze vrouwen zullen u volgen: ik kan niet meê gaan: 't is my leed.

Het Gezelschap neemt, na eenige complimenten, afscheid, waarna de Dames door de Heeren uitgeleid worden; en Kwistgoed, Zoetje en Michel naar binnen gaan.

Tweede tooneel.

LICHTHART, LOSBOL, JORIS.

LICHTHART.
Joris, gy moet eens een zakje schellingen verwisselen tegen halve ryders en dukaaten.

LOSBOL.
Voor my ook, Joris; gaa heen: we zullen 'er ons op verlaaten.

JORIS.
Mynheeren, die heb ik niet: het laatste geld gaf ik u deezen morgen vroeg.

LICHTHART.
Wy weeten wel beter, Joris: wy hebben immers geld genoeg.

JORIS.
Ik heb u in tyds gewaarschouwd dat de wissels manqueeren.
Ik moet alle rekeningen en assignatiën uitstellen, dat weeten de Heeren.

LOSBOL.
Dat weeten wy niet. Kyk ter degen, Joris, in de yzeren kist.

JORIS.
Dat is vergeefs, Heer Losbol: die hebt gy voorleden week al uitgevischt.
Het is te verwonderen waar 't geld zo schielyk is gebleeven;
Ik heb de Heeren nog korts twee duizend guldens gegeeven.

LICHTHART.
Waar Neef Losbol het gelaaten heeft, dat weet ik niet.
Maar ik heb myn Wyf een deel geld gegeeven, eer dit traktement is geschied.
Gy moet denken, Joris, dat men dit met geen nootendoppen kan beginnen.

JORIS.
Ja, Mynheer, dat hebt gy niet gedaan met welberaaden zinnen.
Ik heb u genoeg gewaarschouwd dat 'er geen geld is by kas.
Gy moet het my niet verwyten.

LICHTHART.
Ik dacht dat 'er nog genoeg was.

JORIS.
Ik heb duidelyk gezegd dat 'er geen geld voor aanstaande week is te wachten.
Is 't wel mogelyk! Vliegt u dat zo schielyk uit uw gedachten?

LICHTHART.
Loop dan aanstonds voor ons beiden naar den Kassier.

JORIS.
Die heeft immers al geld geweigerd, vóór een dag drie vier.

LICHTHART.
Is de tyd van de betaaling der indigo, die wy afgeleverd hebben, niet verscheenen?

JORIS.
Over veertien dagen eerst.

LICHTHART.
Dan moet gy de cacao zien te beleenen,
Die in 't pakhuis staat; of de Koffi, opdat ik my van de penningen bedien'.

JORIS.
Ik kan van daag de Kooplieden niet spreeken: dat kan zo schielyk niet geschiên.

LICHTHART.
Daar komen onze Vrouwen: die zal 't nog aan geen geld ontbreeken.

Derde tooneel.

KWISTGOED, ZOETJE, LICHTHART, LOSBOL, JORIS.

KWISTGOED.
Zyt gy hier, Mannen? Wy hebben u noodzakelyk te spreeken.
Onze beurzen zyn leeg, 't Is goed dat gy hier staat.

LICHTHART.
Hebt gy geen geld meer? wel dan ben ik desperaat.

ZOETJE.
Laat Joris geld bezorgen.

LOSBOL.
Die weet het nergens te vinden.

KWISTGOED.
Wy moeten geld hebben. Wy zyn midden in 't trakteeren van de Vrinden.

JORIS.
Ik weet wel raad.

LICHTHART.
Joris, daar spreekt een Engel uit uw' mond.
Wat hebt ge 'er op gevonden?

JORIS.
Zend Michel en de Meiden in 't rond
Naar den Schouwburg en de huizen; en laat maar zeggen
Dat men beide de Juffrouwen te bed heeft moeten leggen;
Dat ze een overval gekreegen hebben; en dat het bal is uitgesteld.

KWISTGOED.
Waar zou men dan met de spys heen? De Muzikanten komen evenwel om geld.
En dan zyn 'er meer anderen die men niet kan borgen.
Het gaa hoe 't gaa, Joris, gy dient ons geld te bezorgen.

JORIS.
Ik bedenk daar wat!

LICHTHART.
Wel nu?

JORIS.
Dan moeten 'er uw horologies en gouden snuifdoozen aan.
Geef my die: ik zal 'er meê by eene inbrengster in de Bank van Leening gaan.

LICHTHART.
Maak dat niemand het merke. Ik zal myn horologie en snuifdoos geeven.

KWISTGOED.
Daar zyn de mynen ook. Maar Joris, zyt ge in die dingen wel bedreven?
Neef en Nichtje zullen ons ook wel helpen uit den nood?

ZOETJE.
Ja Nicht; de som waaröm wy verlegen zyn is niet groot.
Wy hebben niet meer van nooden dan om 'er een kaartje meê te speelen.
Manlief, geef over. Daar zyn ze; maar Joris laat ze 't u niet ontsteelen.

JORIS.
Hoeveel moet ik 'er op negotieeren?

LICHTHART.
Zoveel als gy kunt.
Maar gy moet 'er halve ryders of ducaaten voor neemen, goed van munt.

daar word gescheld.

Daar word gescheld: maak de deur op: wy gaan te saamen naar binnen.
Wy laaten 't op u berusten, Joris: maar doe uw zaaken met zinnen.

Vierde tooneel.

ERNST, HENDRIK, SYBRAND, JORIS.

JORIS.
Zyt gy daar, Heeren? Ik ga om een boodschap, en ben in een half uur weêr.

ERNST.
Zou men die boodschap niet mogen weeten?

JORIS.
Dat weet ik niet, Mynheer.
Maar evenwel ik durf ze u wel in vryheid vertrouwen.
Ik heb alle de horologies en snuifdoozen van myn Patroons en Vrouwen.

ERNST.
Wat denkt gy daarmeê te doen?

JORIS.
Beleenen.

ERNST.
Goed. Wy hebben wel geld.
Wy willen ze wel beleenen, mits dat gy ons niet ten eersten meld.

HENDRIK.
Geef my de horologies en snuifdoozen over.

JORIS.
Wat zoud ge 'er meê bedryven?

HENDRIK.
Dat zult gy zien. Gy moet eens een quitantie van zeven honderd guldens schryven.

JORIS, ***haalende inkt en papier uit zyn zak.***
Ik begryp u wel, Heer Hendrik: maar gy maakt my wat bang.
Zy zullen kwaad op my worden, als zy weeten dat ik 't geld van u ontfang.

HENDRIK.
Zy zullen 't van my-zelv' ontsangen: daar is niet aan gelegen.
Wy hebben van den Kassier elk een goede goudbeurs gekregen.

JORIS.
Mynheer, gy neemt het goed in pand ter minne zonder intrest aan?

HENDRIK.
Ja, Joris. Gy hebt 'er niet tegen, Broeder?

ERNST.
All' wat gy doet is wel gedaan.
Zy zyn niet in staat om ergens geld te krygen.

HENDRIK.
Ik zal honderd halve ryders geeven....maar daar komen ze; laat ons zwygen.

Vyfde tooneel.

LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, ERNST, HENDRIK, SYBRAND, JORIS.

ERNST.
Wanneer wilt gy voor ons solliciteeren, om te bezien Of we in het Oudenmannenhuis kunnen komen?

LICHTHART.
Overmorgen misschien.
Want deezen dag en morgen hebben wy het te druk met onze zaaken.

HENDRIK.
Als gy 't maar bezorgt eer gy binnen de wafelyzers mogt raaken.

LICHTHART.
Praat gy meê, Oom, gelyk Papa? Daar is 't vierkante gat.

HENDRIK.
Ik bedank u voor uw beleefdheid, maar ik blyf nog wat.

LICHTHART.
Gy hebt gelyk: Papa zou aan uw gezelschap te veel verliezen:
Maar zulke redeneeringen zou ik evenwel niet verkiezen.
Of Vader ons zulke drooge bokkems toeduwt, die zyn wy gewend.

HENDRIK
Ja, de achting die gy voor uw' Vader en my hebt, is ons bekend.
Broeder, gaa weêr in dat hoekje zitten: gy zyt moê, en moet u wat verkwikken.
De zaak, die wy te verrichten hebben, kan ik wel alleen beschikken.

LICHTHART, *tegen de Vrouwen*.
Maakt u gereed om naar de Comedie te gaan, want het word laat.
Ik kan niet begrypen waarom Joris nog niet heenen gaat.

HENDRIK.
Neef Lichthart, ik merk dat gy beiden zeer om geld zyt verlegen.

LICHTHART.
Wel Paai, hoe vraagt gy dat zo? Zoekt ge ons den baard te veegen?

HENDRIK.
Wel Neefje Lichthart, ik vraag het omdat ik het weeten moet.

LICHTHART.
Indien dat zo was zoud gy ons niet helpen, want gy zyt een arme bloed.

ERNST.
Hebt gy geld noodig, zo spreek: myn Broeder heeft wel wat leeg leggen.

LICHTHART.
Zyn we met gekken gebruid, Losbol? Hoort Paaijen, dat behoeven we u niet te zeggen.

HENDRIK.
Wilt ge eens snuiven, Jongens?

LICHTHART, ***snuivende.***
Hebt gy zulk-een doos? Die is fraai.
Zou het goud of pinchbek weezen? Hoe komt gy daaräan, Paai?

HENDRIK.
Bezie hem ter degen. Zoud gy dat horlogie ook niet kennen?

LICHTHART.
't Is waarlyk myn eigen! De pikken moet' Joris schennen!
Waarom hebt gy dat overgegeeven aan dien ouden Saggelaar?
Gy hebt ons verraaden, Schelm! Gy houd het met hem en myn Vaêr.

HENDRIK.
Zacht wat! Zacht wat! ik heb het in pand ter minne ontfangen.
En omdat wy merken dat gy naar de penningen zult verlangen,
Zou ik gaarne weeten hoeveel gy benoodigd zyt, en wat specie gy begeert.

LICHTHART.
Ik geloof zeker, Paai, dat gy 'er de gek meê scheert;
Want dat gy geld zoud hebben, is ons in jaar en dag niet gebleeken.

HENDRIK.
Heb je honderd halve ryders van doen? die zyn in dat beursje: gy hebt maar te spreeken.
Zie daar, wilt gy ze zien?

LICHTHART.
Hoe drommel kan ik dat verstaan?
Waar hebt gy dat beursje gerold, Oom? Hoe komt gy daaräan?

HENDRIK.
't Is van een zekere schuld, die ik van daag onverwacht heb ingekregen.

KWISTGOED.
Wel Oometje lief, dat is een buitenkansje.

LOSBOL.
Papa lief, ik ben zeer verlegen.

Als gy nog zulk een beursje had, dan waare ik buiten nood.
Gy overtuigt ons altemaal: uw goedheid is groot.
Als gy 't hebt, zo geef het: ik zal 't geld aanstaande week weêr bezorgen.
Ik heb een' harddraaver gekogt, dien ik juist moet betaalen op morgen,
Want anders raak ik myn crediet by de Piqueurs en Liefhebbers kwyt.
Papa, het beestje kan vliegen, als men 't maar naar de kunst beryd.
Daar zyn in de Dorpen al verscheiden zilveren zweepen meê gewonnen.
Ik heb 't op een' dronken avond gekogt voor twee honderd ducatonnen.
Gaa eens met my meê en bezie het op de stal.

HENDRIK.
Daar zou ik geen geld toe geeven, Losbol, al had ik het al.
Als ik in 't Oudenmannenhuis om tabaksgeld verlegen was, zou ik het u moeten vraagen.
Ik zal wel wyzer zyn: dan breng ik maar een doos in de Lombert, die ik in myn zak niet behoef te draagen.

ERNST.
Is 't niet genoeg dat Vader u uit den nood geholpen heeft?
Durft gy nog om meer geld vraagen? Dat is onbeleefd.
Al had de man nog zoveel, ik zou hem dat niet raaden:
Maar by is even als ik met weinig penningen belaaden.

LICHTHART.
Vader, legje meê een oortje in 't zakje, en haalt 'er een schelling weêr uit?

ERNST.
Daar ziet gy de dankbaarheid, Broeder: zy achten 't maar voor buit.

LICHTHART.
Wat raakt het u, Papa? Gy hebt'er niet een zier by te verliezen.

JORIS, ***tegen Hendrik.***
Lees dit briefje eens, Mynheer: zoud gy 't zo niet verkiezen?

HENDRIK.
Ja; dit moet gy tekenen, Lichthart; dan weet men by leeven of sterven hoe de zaaken staan.
Zie daar, Kinderen, nu zyt gy weêr geholpen: neemt dit goudbeursje aan.

LOSBOL,

terwyl Lichthart tekent.

Gy praat van de lombert, Papa: laat Joris de doozen daar naar toe brengen,
Dan kan ik myn' harddraaver betaalen.

HENDRIK.
Dat zal ik niet gehengen.
Wat bruit my uw crediet by de Paardekoopers en Piqueurs? Het waare beter dat ge uw crediet bewaard had by de Kooplieden op de beurs.

LOSBOL.
Dan behield gy de horlogies nog.

HENDRIK.
Neen, gy zult niets onder u sleepen.

ERNST.
Myn Broeder zal wel wyzer zyn: hy heeft ondervinding van uw kneepen.

LICHTHART.
Gy zyt een slecht makelaar, Papa: Ik geloof het niet
Dat, als gy een oude schuld had ingekregen, deeze beleening waare geschied.

HENDRIK.
Gy hebt de goudbeurs, Kinderen: gy kunt het tellen en deelen.

Ik denk de panden zo wel te verzorgen dat niemand ze my kan ontsteelen.
Wy willen saamen binnen gaan.

Zesde tooneel.

ERNST, met de hand onder 't hoofd. SYBRAND.

SYBRAND.
Zoekt gy wat te sluimeren, Grootvader?

ERNST.
Ja, ik denk een uiltje te knappen.
Ik ben vermoeid: want ik heb met Oom Hendrik wat hard moeten stappen.

SYBRAND.
Gaa dan liever op uw kamertje.

ERNST.
Ik ben verwonnen van de vaak.

SYBRAND.
't Is hier wat woelig.

ERNST.
Ligt dat ik in slaap geraak.

Daar word gescheld en Sybrand doet open.

Zevende tooneel.

RYKERT, SYBRAND, ERNST slaapende.

RYKERT.
Is uw Vader t'huis, Sybrand? ik moet hem over de Wissel spreeken.

SYBRAND.
Ja, Patroon, ik zal hem roepen; maar hoe zal hy verbleeken

Van schrik, als hy u ziet! Ei, val hem niet te hard om mynent wil.
Papa! Papa! daar is myn Patroon.

RYKERT.
Daar komt hy. Gaa heen en hou u stil.

Agtste tooneel.

RYKERT, LICHTHART; ERNST, slaapende.

LICHTHART.
Heer Rykert, uw dienaar. Vader slaapt: gelief niet hard te spreeken.

RYKERT.
Ik ben verwonderd, Heer Lichthart. Waarom blyft gy in gebreken
Om my de Wissel te voldoen, die ten uwen laste van non-betaaling is geprotesteerd,
En met de laatste post met contraprotest in myn handen is wedergekeerd?

LICHTHART.
Ik verwacht met de naaste post remisen; dan zal ik u prompt betaalen.

RYKERT.
Mynheer, uw crediet is op de beurs geheel en al aan 't daalen.
Ik zou tegenwoordig myn geld moeten hebben tot één duit.

LICHTHART.
Dat is my onmogelyk.

RYKERT.
Gy wilt immers niet dat ik besluit'
Om my van 't wisselrecht te bedienen? Ik wil myn kapitaal niet verminderen,

Want dat zou ik niet veräntwoorden kunnen aan myn kinds kindren.

LICHTHART.
Uw Kindskinderen! Gy hebt immers maar ééne eenige Dochter, myn goede Patroon.

RYKERT.
Gy moet my aanstonds betaalen: ik heb apprehensie op uw persoon.
Uit kracht van 't Wisselrecht; anders zoud gy 't moeten gehengen
Dat als gy op straat kwaamt, ik u in 't witte wambus zou laaten brengen.

LICHTHART.
Beslaap u daar eens op: gy hebt immers te veel respect voor myn geslacht.

RYKERT.
Dat is waar; maar gy neemt uw respect zelf niet in acht.
Uw Vader slaapt: ik heb den ouden man iets te zeggen.

LICHTHART.
Ik ga binnen. Heer Rykert, uw dienaar! ik hoop dat gy de zaak nader zult overleggen.
Maak hem maar wakker.

Negende tooneel.

RYKERT; ERNST, slaapende.

RYKERT, ***Ernst aanstootende.***
Neem niet kwalyk dat men u stoort.

ERNST.
Neen, Mynheer, ik slaap niet: ik heb alles gehoord.

RYKERT.
Joris heeft my een' Wissel uit London gebragt, om te accepteeren.
Hy is goed, volgens advys; en ik zal hem honoreeren.
Daar is hy, Patroon; ik wist niet dat gy nog zoveel kapitaal bezat.

ERNST.
Heer Rykert, ik zou niet graag zien, gelyk gy-zelf wel bevat,
Dat myn Zoon met een affront raakte uit zyn zaaken.
De boêl is in de war: maar wy weeten 'er wel reddering in te maaken.
Daar zyn eenige schreeuwschulden; en de ergste is uw Wisselbrief.
Zo wy met malkander konden rescontreeren, het waare my lief.

RYKERT.
Goed. Gaa dan meê naar myn huis. Uw wissel is grooter: gy kunt het surplus ontfangen.

ERNST.
Geef my uw wisselrecht over: want het is myn belangen
Myn' Zoon in angst te houden. Hy moet niet weeten dat ik u heb betaald.
Maar laat ons naar uw huis gaan, zo word u de reden daarvan verder verhaald.
Ik zal openhartig met u gaan. Onze Sybrand aart niet naar zyn' Vader.
Hy heeft my iets ontdekt wegens uw Dochter....Maar wy spreeken malkaêr wel nader.
Ik twyffel niet of gy zult in myn voorstel genoegen neemen, myn Vriend.

RYKERT.
Ja hy is een oprecht jongman: hy heeft my eerlyk en vlytig op myn comptoir bediend.

ERNST.
Kinderen! Kinderen! ik ga met den Heer Rykert eens wandelen.

Tiende Tooneel.

LICHTHART, LOSBOL, ZOETJE, KWISTGOED, MICHEL.

ZOETJE.
Wat of die ouwe Praatvaêrs met malkander hebben te verhandelen?

KWISTGOED, *tegen Lichtbart*.
Wat had Rykert u te zeggen?

LICHTHART.
Dat de Engelsche fondsen zyn gedaald,
Omdat 'er verscheiden kwaade tydingen uit Oost- en West-Indiën worden verhaald.

KWISTGOED.
Hebben wy daar belang in?

LICHTHART.
Neen; maar verscheiden van myn goede Vrinden.

KWISTGOED.
Ja, de zeetydingen zyn meest zo los als de winden,
En zy worden dikwils uitgestrooid door de Actionisten en de Assuradeurs.

LICHTHART.
Wy zullen de zekerheid wel hooren uit de courant, of op de beurs.
Maar, Kind, geef my eens een bocaaltje: ik heb niet veel lust om te spreeken.
Ik bees een weinigje, en de spys begint me wat op te breeken.

KWISTGOED.
Zie daar, Mannetje-lief, daar is een volle bocaal.

LICHTHART.
Dat doet me goed, Hartje lief: zo kom ik weêr wat op myn verhaal.
Daar word gescheld. Michel, doe eens open.

MICHEL.
Dóór is dat olde wief mit 'et mandeken, om pastelien te verkóópen.
Ze moet de Jonfer sprekken: zie heft altiet wat róórs te zien.

Elfde tooneel.

DIEWERTJE, KWISTGOED, ZOETJE, LICHTHART, LOSBOL, MICHEL.

DIEWERTJE.
Dat spyt me, Juffrouw, dat spyt me; gy zyt niet allien.
Zie daar; dat is een koopje uit een erfhuis: dat is nog van die oude lange lyzen.
Dat kannetje is honderd en vyftig jaar: als je 't ziet zelje 't pryzen.
Ik kom eerst by u, want ik ben wat verlegen om geld,
Omdat ik wat veel in de Keizerskroon heb gekogt. Ik heb den Afslager tot overmorgen uitgesteld.
Ik hoop dat Juffrouw me morgen met wat geld zal geryven.

Tegen Lichthart ter zyde, terwyl Kwistgoed het porcelyn beziet.

'De Sleeper, die voor de deur staat, is myn Zoon: gy moet in huis blyven.
Daar word op je gepast.

KWISTGOED.
Diewertje, ik zal u morgen spreeken, gaa nu naar huis.
Neem uw porcelyn maar meê: het mogt hier breeken by abuis;

Want wy hebben hier tegenwoordig een gastmaal, en wat veel Vrinden.

DIEWERTJE.
Mynheer, gy zyt gewaarschouwd: gy zult het zo bevinden.

Twaalfde tooneel.

KWISTGOED, LICHTHART, ZOETJE, LOSBOL.

KWISTGOED.
Wel Man!

LICHTHART.
Wel Vrouw! hoe zucht gy zo? Hoe zyt gy zo bedroefd?

KWISTGOED.
Ik weet niet wat my schort: 't is of myn hart word toegeschroefd.

LICHTHART.
Is het om de snuifdoozen en de horlogiën?

KWISTGOED.
Neen; die zyn wel weêrom te krygen.
Maar 'k merk dat u iets op 't hart ligt, dat gy voor my zoekt te zwygen.

LICHTHART.
Michel! Michel!

Dertiende Tooneel.

LICHTHART, KWISTGOED, LOSBOL, ZOETJE, MICHEL.

MICHEL.
Wat belieft stoe, Mynheer?

LICHTHART.
Loop aanstonds naar den Chirurgyn.

KWISTGOED.
Rep u wat, Michel, gy moet dadelyk wederom zyn.

Veertiende Tooneel.

LICHTHART, KWISTGOED, LOSBOL, ZOETJE.

LOSBOL.
Wat is 'er gaans? Zou men de zaak niet mogen weeten?
Ik heb wel gezien dat gy te middag zeer ongerust aan de tafel hebt gezeten:
Maar my dacht dat ge om Grootepapaas praatje zo was gestoord.

LICHTHART.
Het moet 'er dan eens uit, omdat het van niemand dan van myn Vrienden word gehoord!
Ik heb langen tyd een' schrik gehad voor 't nazien van myn boeken;
En nu heeft my Joris gewaarschouwd dat een ander ze zal onderzoeken.

LOSBOL.
In die vrees, Neefje, ben ik meer als vier jaaren geweest.
Het heeft me tot nog toe aan geen geld ontbroken, en daarom ben ik altyd vrolyk van geest.

LICHTHART.
Weet ge ook raad om my met vier duizend guldens te gerieven,
Die ik hebben moet tot betaaling van loopende wisselbrieven?

LOSBOL.
Ik zou Joris flus die commissie niet gegeeven hebben, was 't zo slecht niet by my gesteld.
Hier in vryigheid gezegd, myn Kassier wil my niet meer gerieven met geld.
Hy heeft myn rekening gesloten, en daar word niets over
Of ik al zeg dat ik wissels verwagt uit Parys en Londen,

Het is vergeefs. Al bied ik één percent per maand voor zyn verschot,
Het is vergeefs gefluit, Neefje, zyn kas is in slot.

LICHTHART.
Myn zaaken staan wild. Ik heb wel remisen te verwachten,
Doch waar het aan hapert gaat buiten myn gedachten.

LOSBOL.
Doe als ik: beleen de koopmanschappen die in uw pakhuis staan.

LICHTHART.
Het geen gy me aanraad, heb ik ten deele al lang gedaan.

LOSBOL.
Dan moet gy zien of gy by d'een' of d'andren Vriend geld à deposito kunt krygen.
Daar komt onze Vriend de Poëet: laat ons van uwe zaaken zwygen.

Vyftiende Tooneel.

LICHTHART, KWISTGOED, LOSBOL, ZOETJE, RYMER.

RYMER.
Ik heb de Vrienden naar de Comedie gebragt, maar ik ging heen; ik heb dat spel dikmaals gezien.
Daar maalt me een bruiloftsvaers in 't hoofd, dat af moet binnen een dag of tien.
Het dient wat fraais te zyn, want ze zullen het laaten drukken.
't Is zulk een afgezaagde stof, dat het naar myn zin niet zal gelukken.
Ik kom hier een ombertje speelen, maar als ik iets bedenk, leg ik de kaart neêr.

LOSBOL.
Gy zyt ons een getrouw boezemvriend: mag ik u iets vraagen, Mynheer?

Hebt ge ook by geval een vier, vyfduizend guldens, die gy niet weet te beleggen?
Wy willen wel eenige goederen beleenen.

RYMER.

Neen, Vrienden; om de waarheid te zeggen,
Myn Vader vreesde dat ik arm zou worden, en daarom heeft die zorgvuldige man
Al myne goederen fideïcommis gemaakt, en daar leef ik vrolyk van.
Het geen 'er verders jaarlyks overschiet, kan geen twee zakjes zesthalven bedraagen.
Maar ik wil myn' Oom, die daar voogd over is, het wel eens vraagen.
Zo veel heb ik altyd voor myne Vrienden over: twyfel daar niet aan.

LICHTHART.

Zou jé wel eens aanstonds by uw' Oom willen gaan?

RYMER.

Dat zou vergeess zyn: hy is voorleden week met de paquetboot naar Engeland gevaaren.
En wanneer hy wederkomt, heeft hy my vergeeten te verklaaren.
Ik ben tot uw dienst: maar hoe komt het dat gy dus neerslagtig ziet?
Is 'er in myn afzyn iets, dat u krenken kan, geschied?
Ik ben immers uw boezemvriend: gy kunt het my in vryheid verhaalen.

LICHTHART.

Ik moet van daag een' wisselbrief.....

LOSBOL.

En ik morgen een' harddraaver betaalen.

RYMER.
Het spyt my dat gy zo in de naarheid zyt: ik wil u helpen uit den nood.
Zoud ge 't met een zakje zesthalven kunnen doen?

LOSBOL.
Neen; de som is te groot.

LICHTHART.
Nooit heb ik in zulk een benaauwdheid geweest van al myn leven.
Het gezelschap is naar de Comedie; maar ik wenschte dat ze maar achter bleeven.
Heer Rymer, mag ik u in vertrouwen iets zeggen?

RYMER.
Ja, zeg het maar.

LICHTHART.
Die wisselbrief van Rykert brengt me in 't uiterste gevaar.
En Joris zegt, men kan geen goed beleenen voor morgen;
Ik ben radeloos, en wil me met één sprong ontlasten van all' myn zorgen.
Ik durf aan de deur niet koomen; want ik weet dat men op my past.

RYMER.
Dat doet my in myn hart zeer. Maak dan datje niet word verrast.

LICHTHART
Dewyl het gezelschap in lang uit de Comedie niet weêr zal keeren,
Zou ik in vertrouwen wel een dienst van u begeeren.
Ei lieve, haal den Solliciteur Wargaren hier eens in stilligheid.

RYMER.
Dat zou ik gaarn doen: maar de man is gisteren, *causa movens*, achter af geleid.

LOSBOL.
Waarom?

RYMER.
Een gevangen man word veeltyds bezwaard; en daar word dikwils onder geloogen.
Ze zeggen dat hy de crediteurs van een' voornaam' Koopman schandaleus heeft bedroogen.
Maar ik twyfel daaräan: hy staat by my te boek voor een eerlyk man,
En hy is zo verstandig dat hy de zaak wel goed maaken kan.

LICHTHART.
Hebje dan geen kennis aan een' Advocaat, die een eerlyk man is?

RYMER.
Ik ken 'er niet één'.

LOSBOL.
Ik wel: laat eens ziens hoe zyn Van is.
Het schiet me niet in.

RYMER.
Gy hoeft immers niet verlegen te weezen, Messieurs.
Het krielt van Advocaaten, Notarissen en Practisyns rondom de beurs.
De geheele Stad door vind men hunne naamen aan de deuren geschreeven.
Ik geloof dat die altemaal eerlyke lieden zyn, en in de practyk bedreeven.
Zy hebben crediet: zy bewoonen aanzienlyke huizen in het voornaamste van de Stad.
De een is 't best op adviseeren, en de anderen op het pleiten gevat.
Daar zyn ook nog zo veel jonge Practisyntjes, die wyzer willen zyn dan ervaarene en bedaagde mannen,
Dat ik wel wenschte dat ze op een Oorlogschip wierden gebannen.
Dan zouden ze tegen de Turken kunnen pleiten. Maar daar bedenk ik 'er een', die overäl is beroemd,
En in de wandeling Brandarius Nazo word genoemd.

Ze zeggen dat hy door en weerdoor eerlyk is: hy maakt niet veel gekakel,
Gelyk sommige Practizyns gewoon zyn: elk woord is een orakel.

LICHTHART.
Mynheer en Vriend, haal hem, als 't u belieft, ten eersten hier.

RYMER.
Dat zal ik doen, Vrinden: ik ben altyd tot uw plaisier.
Ik gaa aanstonds heen, en denk niet lang weg te blyven.
Als my een vaars inschiet, zal ik het met een potloot in myn zakboekje schryven.
Vaarwel! ik zie den Heer Ernst.

Zestiende Tooneel.

ERNST, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE.

ERNST.
Wel Kinderen! ik ben bedroefd en ontsteld.
Daar word op u gepast.

LICHTHART.
Ei lieve! Wat voor een praatvaâr heeft u dit gemeld?

ERNST.
Dat hoefje zo bits niet te vraagen, geldverkwistende Jongen!

LICHTHART.
Papa, gy hebt hier in huis zo veel praats niet bedongen.
Gy zyt maar een ootje in 't cyfer: rook maar een pypje, en houje wat stil.
Daar is Oom Kwylbaard ook: wat of die weêr hebben wil.

Zeventiende Tooneel.

HENDRIK, ERNST, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, MICHEL.

HENDRIK.
Ik heb je vergeeten geluk te wenschen met de vermeerdering van uw jaaren.
Ik hoop dat gy voortaan niet verder achterüit zult vaaren.

LICHTHART.
Nu gy ons geholpen hebt, durft ge ons alles verwyten; niet waar, oude Tagryn?
Gy komt maar om twist te berokkenen, naar allen schyn.
Geduurig komt gy hier om myn' ouden man zwaarmoedig te maaken.
Wat beduid het dat gy u telkens bemoeit met onze zaaken?
Of hebt ge nog meer halve Ryders om snuifdoozen te steeken in uw broek?

HENDRIK, *tegen Ernst*.
Men durst immers geen goed doen in de waereld.

LICHTHART.
Ga naast Papa zitten kwylen in dien hoek,
Michel, geef ze een staartje wyn of twee, die te middag zyn overgebleeven.

MICHEL.
Die heb ik oetëdronken: ik zol de man nekens wel een kommeke bry op dat tófelken geeven.

HENDRIK.
Daar zullen wy geen mond aanzetten: wy lusten die verschaalde staartjes niet.

Dat ik hier kom, is alleen uit noodzaakelykheid geschied.

LICHTHART.
Stop dan een pypje: gy kunt u aan dat tafeltje zetten.

MICHEL, *met een kom bry*.
Oldvóóders, dóór is een lekker kommeke bry.

HENDRIK.
Mof, die kan je zelf vretten.

Hendrik gooit Michel de bry over 't lyf.

MICHEL.
J, woe no! wat potzen zien dat? ik bin er wóórlyk van ontsteld.

Daar word gescheld.

LOSBOL.
Papa heeft gelyk. Michel, doe de deur open, en zie wie daar schelt.

Achtiende Tooneel.

Een dronke SLEEPER, HENDRIK, ERNST, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, MICHEL.

SLEEPER.
Wel Heeren en Juffrouwen, versta je wel? ik wil niet langer in de koú staan blaauwbekken.
Myn paard word zo styf, dat het je niet naar de Comedie zal kunnen trekken.
Ik heb voor tydkorting al een borlesoesje of zes in de maag.

LICHTHART.
Wy gebruiken een koets: ook gaan we niet naar de Comedie van daag.

SLEEPER.
Wel, je zoud me evenwel voor myn wachten myn borrels moeten betaalen.

LICHTHART.
Daar zyn drie zesjes.

SLEEPER.
Mynheer, om dat je een ouwe kennis bent zal ik je iets verhaalen.
Daar zitten twee dienders in myn slee te wachten naar jou.
Die hebben order dat men je in het witte wambus brengen zou.
Daarom kom niet uit het huis: je zoud ze niet ontslippen.
Loop de achterdeur ook niet uit; want daar staan 'er ook twee om je te knippen.
Ik zal zeggen dat je niet thuis bent, en ryden naar stal.

LICHTHART.
Daar is nog een daalder voor je waarschouwen.

SLEEPER.
Ik ben wat dronken by geval.
Maar zeg niet dat ik geklikt heb, want dan zou het 'er met my honden.

LICHTHART.
Michel, ik wil dat 'er altyd naar dien eerlyken Sleeper word gezonden.

Negentiende Tooneel.

HENDRIK, ERNST, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, MICHEL.

ERNST.
Wel Lichthart, ik ben verwonderd. Staan uwe zaaken zo slecht?

LICHTHART.
Ze kunnen me niet uit myn huis haalen, Papa: ik sta op myn burgerrecht.

KWISTGOED.
Och! Myn lieve Man! ik ben zo bedroefd. Wat ongeluk hebben we te vreezen!
Ik twyfel niet of de zaak zal op de beurs al ruchtbaar weezen.
En nu krygen we ligt al de crediteuren te gelyk op het lyf.

LICHTHART.
Daar had je wel vóór kunnen weezen, verkwistend en dartel Wyf.

KWISTGOED.
Had je my in tyds gewaarschouwd, ik had me graag willen modereeren.

LICHTHART.
Praatjes! gy hebt me geruineerd met uw kostelyk huisraad en prachtige kleêren.
Door uw saletten, visiten en contravisiten, by de rykste Dames van de Stad.
Púúr of ik all' de goud- en zilvermynen van Mexico en Peru in myn bezit had.

LOSBOL.
Michel, zie waar de Chirurgyn blyft: myn nicht dient noodzaakelyk te worden gelaaten.

Michel binnen.

KWISTGOED.
Ik zou zo veel kunnen zeggen; maar ik ben te ontsteld om te praaten.
Als ik u all' de fouten verwyten zou, die gy staande ons huwelyk hebt gedaan,
Daar waar' geen end' aan. Pleegt gy niet alle avonden met Losbol in de múnt of in 't heerenlogement te gaan?

LICHTHART.
Gy en nicht Zoetje zyn in staat een koningsgoed te verkwisten.

KWISTGOED.
Gy niet minder.

LICHTHART.
Wyf, maak myn bloed niet verder aan 't gisten.

KWISTGOED.
Hoe dikwils kwam je 's morgens dronken t'huis! Wie weet wat geld gy hebt verteerd,
Als je de geheele nacht had opgetrokken, gezoopen, en gekwinkeleerd?
Gy weet niet eens hoe uw zaaken staan; dat hebje alleen op Joris laaten aankoomen.

LICHTHART.
Wyf, als je niet zwygt, zal je van den duivel droomen.

HENDRIK
Zacht wat, Kinderen! zacht wat, spreekt malkander met fatzoen.

LOSBOL.
Houjy 'erje buiten, Vader; je hebt 'er niet met al meê te doen.

LICHTHART.
Hoe veel zakjes geld heb je me niet wel afgetroond om onnoodige dingen te koopen?
Word ons huis niet alle dagen van drempelmeiden, naaisters, fransse kramers en smoussen afgeloopen?
Dan heb je uitdraagsters, dan porceleinwyven met allerlei kostelyk en vreemd goed.

KWISTGOED.
Durf jy geen honderd guldens besteden, als je een nieuwe pruik hebben moet?
Heb je niet een' Atlas van drie duizend guldens gekogt, die je nog moet betaalen?
Heb je geen Telescopen, Microscopen, en een Camera obscura laaten haalen.

LOSBOL.
Die heb ik ook: dat is een teeken dat we liefhebbers van kunsten en wetenschappen zyn.

Wy studeeren in de natuurkunde.

KWISTGOED.
Ja, in de natuurkunde van champagne en rinsse wyn.

LOSBOL.
Wy zyn dikwils heele uuren bezig om te draaijen, en glazen te slypen.

KWISTGOED.
Ja, in de kelder van den Wynkoper, dat kan ik begrypen.
Of anders brui je maar aan de zwier, naar de hofstêe, en hier en daar.
Hoe veel oxhoofden wyn zuip je wel uit in een Jaar?

LICHTHART.
Je rekent de gantsche consumptie, denk ik, van 't huishouden en 't tracteeren van de Vrinden.
Als je daar nieuwsgierig na zyt, dan kan je ze in de Wynkopers reekeningen vinden.
Maar het zal niet half zo veel weezen, als gy met uw banket, confituuren en snoepery verteert.
Want gy houd geduurig salet, zo dikwils als jy 't begeert.

HENDRIK.
Als de Kok en de Bottelier kyven, ziet men waar de spys en drank is gebleeven.
Houú eens op met dat verwyten: het zal te veel verwydering geeven.

ZOETJE.
Ei, Nicht, zwyg maar stil, gelyk ik doe; dan vergrypt gy u niet.

KWISTGOED.
Myn lieve Nicht! ik zal my zelf noch te kort doen van hartzeer en verdriet.
Ik heb vyftig duizend guldens ten huwelyk gehad, en dat is altemaal vervloogen.

LICHTHART.
En ik ook zo veel.

ERNST.
Als gy 't wel aangelegd had, waart gy luiden van vermogen.

LICHTHART.
Ach, Papa! zwyg stil: want elk woord dat je spreekt, is een steek in myn hart.

ERNST.
Had je de historie gevolgd, die ik dikwils verhaald heb, dan was uw boedel zo niet verward.

HENDRIK.
Onze Zoetje schynt 'er geen erg in te hebben: zy doet niet als zwygen.

LOSBOL.
Wy zouden ook wel kyven; maar wy kunnen ons capitaal daar door niet weêrom krygen.

ZOETJE.
Ik zwyg wel; doch ik denk niet te minder: ik hou zeer veel van myn' man.
Ook heb ik zelf zo veel schuld, dat ik hem niets verwyten wil nog kan.

LOSBOL.
Schrei niet, myn lieve Zoetje! alles zal wel ten beste koomen,
Zo dra wy den raad van den Practisyn hebben ingenoomen.
Dat volk weet alles, hoe verward, te ontwerren op een hair.
Ei, Lichthart en Kwistgoed, zwygt, en kyft niet weer met malkaar.

Twintigste tooneel.

MICHEL, DOKTER, APOTHEKER, CHIRURGYN, HENDRIK, ERNST, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE.

MICHEI.
Dóór is de Dokter, de Barbier en de Apenteker.

LOSBOL.
Wat is uw begeeren?

DOKTER.
Waar zyn de patienten die men hier moet aderlaaten en visiteeren?

LOSBOL, ***tegen Michel.***
Wat doet hier zo veel volk? wy wachten niemand dan den Barbier.

MICHEL.
Om dat stoe oltemóól gelaaten en geklisteerd moet worden, breng ik ze hier.

LOSBOL.
Zwyg, lompe Gek. Dokter, gy zyt door ons niet ontbooden.
Dat heeft de mof uit zichzelven gedaan: wy hebben de Chirurgyn maar van nooden.

DOKTER.
Neem dan niet kwalyk dat men 't als een visite op de rekening stelt.

Hy ziet een bokaal wyn, die hy aanvat en uitdrinkt.

Ik zal die schildwagt eens aflossen. Salus Patriae, Vrinden! daar word gescheld.

De Apotheker en Michel binnen.

Een-en-twintigste tooneel.

BRANDARIUS, RYMER, DOKTER, CHIRURGYN, HENDRIK, ERNST, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE. JORIS.

DOKTER.
Uw Dienaar, Brandarius! denk je t'avond in Maltha te weezen?

BRANDARIUS.
Ja, Mynheer; daar zal comparitie zyn: ik heb daar eenige crediteurs iets voor te leezen.

DOKTER.
Ik moet 'er ook koomen. Salve Procurator! diverteer u hier wat.
Je zult hier goeden wyn aantreffen: ik heb 'er een klein proefje van gehad.

De Docter binnen.

BRANDARIUS.
Die lust ik veel liever als uw beste poeijers en pillen.

KWISTGOED, *tegen Zoetje*.
Laat ons met den Chirurgyn binnen gaan: de Mans zullen met malkaar alleen spreeken willen.

Twee-en-twintigste tooneel.

BRANDARIUS, RYMER, ERNST, HENDRIK, LICHTHART, LOSBOL, JORIS.

LICHTHART.
Welke wyn verkiest gy, Heer Procureur?

BRANDARIUS.
Een roemertje rinsche wyn, Mynheer.

LICHTHART.
Zie daar: proef dien eens,

BRANDARIUS.
Uw gezondheid, Heeren: die wyn is zacht en delicaat: ik wil strak wel eens weêr.
Maar zeg my, wie van de Heeren heeft my op deeze plaats ontboden?

LICHTHART.
Mynheer, wy hebben uw advis in een gewichtige zaak van nooden.
Adviseer hier gerust. Een myner goede Vrinden verzoekt u om raad,
Hoe men best zyn' boedel zal redden: want hy is buiten staat
Om het zelf te doen. Zyn zaaken zyn wat in de war gelopen.

BRANDARIUS.
Een boedel kan zo verward niet zyn, of hy is wel te ontknoopen.
Geef my zyn' staat eens op: wat bezit hy nog aan reëel capitaal?
Ik dien zyn debet en credit te weeten tot één duit toe, altemaal.
Heeft hy balanssen gemaakt, daar men zich op zou durven betrouwen?

LICHTHART.
Myn Boekhouder heeft sedert eenige jaaren ook zyn boek gehouwen.
Joris, uw Heer en Meester heeft my nadrukkelyk gezegd
Dat het zyn wil is dat gy den Procureur grondig onderregt;
En dat kunt gy doen, Joris; want gy weet en kent al zyn dingen.

JORIS.
Procurator Brandarius Nazo, als hy niet gered word, zal hy moeten springen.

Daar loopt een Wissel tot zyn' last, die aanstonds betaald moet worden, Mynheer.
Het schort hem aan contanten.

BRANDARIUS.
Het is niet noodig dat ik daar op adviseer.
Dan moet hy geld negotieeren.

JORIS.
Wel dat kan hy niet krygen.
Men kan immers geen Wisselbrieven betaalen met paardenvygen.

BRANDARIUS.
Hoe veel heeft hy van nooden? Als hy twee suffisante borgen heeft,
Heb ik wel een Vrind, die het voor twee per cent in een maand geeft.
Als ik zyn' boedel zal redden, moet ik zyn' staat onderzoeken; dat moet hy dulden.

JORIS.
Daar zyn omtrent honderd twintig duizend guldens aan effecten, en honderd duizend aan schulden.
Zo dat 'er twintig duizend guldens over kan schieten, als alles gereddert word, naar ik gis:
Mits dat men den inboedel, porcelein, zilver, goud, juweelen en all' wat 'er is,
Mitsgaders de koopmanschappen en effecten moet verkoopen.
Daar zyn veel horens en schelpen onder, die tot hooge pryzen kunnen loopen.

BRANDARIUS.
Hy moet my zyn boeken aan huis zenden, en houden zich wat om een hoek;
Want ik heb eenigen tyd noodig dat ik zyn reekeningen onderzoek.

JORIS.
Dat behoeft niet: ik heb ze wel onderzocht; daar kan men niet in dwaalen.

BRANDARIUS.
Ja, maar uit de eene post is wat meer, en uit de andere wat minder voordeel te haalen.
Dat verschilt somtyds de helft: sommige dingen kan men verduisteren en anderen niet.
Men dient ten minste te maaken dat 'er tagchentig per cent overschiet.
En als dat gelukt, zal hy zich meesterlyk voor alle gevolgen kunnen dekken.

JORIS.
Dan zouden de crediteuren ten minste veertig per cent van hun capitaal trekken.

BRANDARIUS.
Neen, ik wilde hebben dat 'er heimelyk zo veel voor den Faliet wierd gespaard.
Anders was het de pyne niet waardig dat hy zich bankroet had verklaard.

JORIS.
Dat is veel te veel: ik zou het gantsch anders verkiezen;
En als ik crediteur was, zou ik niet graag zo veel op één reis willen verliezen.

BRANDARIUS.
Wel, posito, gy waart een Faliet, zou je dan zo veel uit den boedel niet haalen als je kon?

JORIS.
Wat ik doen zou, weet ik niet; maar ik weet wel als ik dat begon
Dat ik geen geruste conscientie zou hebben van al myn leven.

BRANDARIUS.
Wel hoe veel zyn 'er wel die nog minder dan tien per cent hebben gegeeven?

Dan dicteert uw conscientie gantsch anders.

ERNST.
Ja, gantsch anders dan die van een' Practisyn en een' Faliet.
Wil jy een conscientie by een' Practisyn zoeken? die hebben ze niet.
Die moeten ze niet hebben; want dan zouden ze hun Meesters niet kunnen bevoordeelen.

BRANDARIUS.
Neen, zacht wat, oude Heer! zo moet gy niet oordeelen.
Onze conscientie bestaat daar in, en die volgen wy altyd,
Dat wy onze Meesters zoeken ryk te maaken, door list en door vlyt.
Als een Practisyn dat niet doet, dan doet hy zonden.
Hy is immers aan zyn' Meester, en niet aan de Crediteuren verbonden.
De conscientie van een' ander betreft ons niet met al.
Elk zorgt in de waereld voor zichzelven: dat bevind men overäl.
Maar dat overgeslagen. Is uw Meester getrouwd?

JORIS.
Ja.

BRANDARIUS.
Zou 'er dan geen huwelykse voorwaarde weezen?

JORIS.
Dat weet ik niet: want die hebben ze me nooit voorgeleezen.

BRANDARIUS.
Dit moet ik weeten: want dat maakt in de directie een groot onderscheid.

LICHTHART.
Neen, Mynheer, daar is geen huwelykse voorwaarde; dit heeft myn vriend my gezeid.

BRANDARIUS.
Daar zyn wel huwelykse voorwaarden *pro forma* gebruikt, en die dingen
Verstrekken dan tot bullebakken, om de crediteurs tot het teekenen van een accoord te dwingen.

ERNST.
Gaat dat dan ook volgens de conscientie van een' Practisyn van eer?

BRANDARIUS.
Men onderzoekt het niet naauw, men stelt dat op de conscientie van den Faliet, Mynheer.

ERNST.
Als ik Crediteur was, men zou my evenwel zo niet doeken.
Ik zou het Origineel willen zien, en of het echt was naauwkeurig onderzoeken.

JORIS.
Als ik zodanigen boedel als deeze is, moest redden, zou ik volgens myn gemoed,
De Crediteuren ten vollen betaalen, na de verkooping van het goed.

BRANDARIUS.
Dat voorstel is eerlyk, zo uw vriend daar toe is genegen.
Op deeze wyz' wil ik hem ook wel bedienen: laat hy het eens overweegen:
Al is het nu geen costume meer, ik geef u gelyk.
Maar volgens uw raad maakt gy uw' Meester arm, en de myne maakt hem ryk.
Eerlyk of onëerlyk te zyn, scheelt hem mogelyk tachentig duizend gulden.

En komt 'er van zyn' boedel minder dan gy denkt, dan blyft hy belaaden met schulden.

JORIS.
Daar heb ik geen zorg voor; in het alderminste niet.
Ik heb myn rekening ruim genoomen: mogelyk dat 'er veel meer overschiet.
De boedel is in de war: daar zyn geen contanten om de negotie voort te zetten;
En ten anderen zyn 'er Crediteuren onder, die 't bankroet kunnen beletten.

BRANDARIUS.
Een accoordje, Mynheer; een accoordje: dat is de beste raad.

LICHTHART.
't Is waar: ik zal myn' vrind kennis geeven hoe dat men 'er meê staat.

BRANDARIUS.
Het geld voor de Wissel kan hy morgen voor twee per cent in de maand krygen,
Op conditie als gezegd is.

LICHTHART.
Neen; daar zal ik liever van zwygen.
Het is woeker, Mynheer: denk het is vier-en-twintig per cent in 't Jaar.
Hy zal dan liever wat koopmanschappen beleenen om zich te redden uit het gevaar.
De intrest is ook zo hoog dat hy 't zich zou moeten schaamen voor zyne Borgen:
En zo zy suffisant waaren, zouden ze hem het geld liever zelf bezorgen.

BRANDARIUS.
Het is myn zaak gantsch niet: het raakt alleen myn' vriend.

Het duurt dikwils maar één maand dat men 'er zich in verlegendheid van bedient.
Wat besluiten de Heeren dan?

JORIS.
Zy zullen 'er zich niet lang over bedenken,
En u bescheid laaten weeten.

LICHTHART.
Gy moet tot afscheid den Procureur een frisschen roemer schenken.

BRANDARIUS.
Ik heb niets te verzuimen.

LOSBOL.
Neem het niet kwalyk: wy wachten belet.

BRANDARIUS
Tot weêrziens dan, Mynheeren: ik ben op den wyn ook niet gezet.

Drie-en-twintigste tooneel.

RYMER, ERNST, HENDRIK, LICHTHART, LOSBOL, JORIS.

RYMER.
Die man heeft een conscientie, daar men wel een kerk op zou bouwen.
Ik zou hem omtrent zo veel als den Solliciteur Wargaren durven vertrouwen.
Lichthart, ik heb onderweg een vaarsje bedacht, 't welk daar net op slaat.
Luister eens: ik geloof dat het u behaagen zal in uw' tegenwoordigen staat.

Zo gy zucht hebt voor uw beurs,
Moet gy nimmer lichte Vrouwen,
Of schynheilig volk vertrouwen,
Maar voor all' geen Procureurs.

LICHTHART.
Ik geloof dat 'er evenwel goede Procureurs zyn, die niemand zullen doeken.

RYMER.
Voorzeker, die zyn 'er wel te vinden, maar men moet 'er zeer naauwkeurig naar zoeken.

LOSBOL.
Al genoeg hier van. Laat ons eens gaan zien of de Vrouwtjes zich hebben doen laaten van den Chirurgyn.
En dan zullen wy verders het gezelschap inwagten onder het drinken van een glaasje wyn.

Rymer, Lichthart en Losbol binnen.

ERNST.
Wy zullen volgen. Joris, ontdek nu dadelyk de gelukkige tyding die wy uit Engeland hebben gekregen.
Zo zy te redden zyn, zullen wy het doen door eerlyker wegen.

Einde van het Tweede Bedryf.

Derde bedryf.

Eerste tooneel.

LICHTHART, JORIS.

LICHTHART.
Zou de Schouwburg nog niet uit zyn, Joris? Het is al meer als agt uuren.
De Klucht, die 'er gespeeld word, is kort, zodat het niet lang kan duuren,
Of het gezelschap zal verschynen.

JORIS.
Hoe, Mynheer! denkt gy 'er niet om
Dat het afgesproken is dat ze altemaal zullen speelen voor mom?
Zy zullen verschynen, is 't gezegd, in masquerade kleêren:
En daarom zullen zy met de koetzen eerst naar huis ryden, en vermomd hier wederkeeren.

LICHTHART.
Dat hebt gy gedroomd, Joris: want daar weet ik niet van.
Of Kwistgoed moest het zo beschikt hebben, dat wel weezen kan.
Wy hebben dat te Berlyn gezien; en 't stond heel vreemd en aardig.
Het was verrukkelyk, briljant en verwonderingswaardig.
Nu begryp ik dat ze wel een uur zullen wegblyven, naar allen schyn.
Maar Joris, zeg eens oprecht: zou het wel de waarheid zyn

Dat onze oude Luî geld getrokken hebben uit de lotery van Londen?
Ik heb 'er iets van gehoord.

JORIS.
Ja, zy hebben my zelfs, om de wissels te laaten accepteeren, overäl gezonden.

LICHTHART.
Is het nog al wat van importantie, Joris?

JORIS.
Ja; gy moogt het wel weeten, Mynheer;
Want dat is my belast: maar zeg het aan een' ander nog niet weêr.
Het bedraagt aan hollands geld over de honderd en vyf tig duizend gulden.

LICHTHART.
Ik spring op van vreugd; dan raaken wy uit alle onze schulden.

JORIS.
Dat ze u redden zullen met hun geld, daar twyffel ik niet aan.

LICHTHART.
Dat is een tyding daar wel een traktement, als dit, op mag staan.
Losbol! Kwistgoed! Zoetje! beliefje eens hier te komen?

Tweede tooneel.

KWISTGOED en ZOETJE, in Amazoons gewaad, LOSBOL, als een Scaramoes gekleed, LICHTHART, JORIS.

KWISTGOED.
Wat is 'er te doen?

LICHTHART.
Ik heb daar van onzen Joris een heerlyke tyding vernomen.
Honderd en vyftig duizend gulden hebben onze ouwe Luî getrokken uit de lotery.

LOSBOL.
Wel Joris! Wel Joris! is 't mogelyk? Vertelje 't ook uit schelmery?
Waar zouden zy 't geld gekreegen hebben om in te leggen?

JORIS.
Ik heb wel geweeten dat zy nog een stuivertje hadden, dat ze u niet hebben willen zeggen.

LOSBOL.
Ik wensch u geluk, Lichthart.

LICHTHART.
En ik u ook, Losbol. Dat komt onverwacht.
Nu zullen wy van harten vrolyk kunnen weezen deezen nacht.
Hebben ze al wat gereed geld ontfangen, Joris, dat wy ten eersten zouden kunnen gebruiken?

JORIS.
Vyftig duizend gulden aan wissels: maar ik vrees dat gy 'er niet aan zult ruiken.

KWISTGOED.
Vrees je dat? ik vrees het niet.

JORIS.
En waarom dat, Juffrouw?

KWISTGOED.
Wel omdat het de grootste onredelykheid van de waereld weezen zou
Dat zy hunne eigen kinderen niet in den nood zouden byspringen.
Zy zyn immers grondig onderricht hoe het staat met onze dingen.

JORIS.
Ik kan daar niets van zeggen: zy zullen 't schikken naar hunn' zin.
Maar Boedels te redden als deezen heeft al veel in.

ZOETJE.
Ik wenschte dat zy hier kwamen, ik begin al naar de ouwe Luî te verlangen.

JORIS.
Zy zyn naar den Kassier, om elk twee honderd gouden ryders te ontfangen.

KWISTGOED.
Die zullen ze ons mogelyk uit blydschap prezent doen.

JORIS.
Neen dat is mis.
Omdat ik weet dat de ontfangst van dit goud om een andere reden is.
Ook zullen zy den spyt die gy hen aangedaan hebt zo ligt niet kunnen vergeeten;
Gy hebt hen versmaad; naar 't Oudenmannenhuis willen zenden; en altyd achteräf laaten eeten:
Dat rekenen zy voor een groot affront; en zy hebben gelyk.
Ik twyffel 'er aan of gy 'er wel iets van trekken zult, al waren ze nog ééns zo ryk.

LOSBOL.
Daar ben ik niet om bekommerd: de ouwe Luî zyn goed: zy zullen ons niet verlaaten.
Maar, Joris, zoud ge ondertusschen van den Kassier geen dertig à veertig ducaaten
Op vaders rekening voor ons kunnen leenen: hy zal u dat niet weigeren; en wy moeten deezen nacht
Wat speelgeld hebben.

JORIS.
Maar, Mynheer, dat heest de Kassier immers niet in zyn magt.
Ik bid u, verg my geen onredelyke dingen: ik wil 't geen gy begeert aan de ouwe Luî wel vóórdraagen.....

Hier word gescheld.

Maar mooglyk zyn zy daar zelfs: nu kunt gy 't aanstonds vraagen.

LOSBOL.
Michel! Michel! doe eens open.

Derde tooneel.

ERNST, HENDRIK, LOSBOL, als een Scaramoes gekleed, KWISTGOED en ZOETJE, in Amazoons gewaad, LICHTHART, JORIS.

Zodra Ernst en Hendrik binnen treeden, maaken Losbol, Lichthart, Kwistgoed en Zoetje hen herhaalde Complimenten om hen te ontfangen.

LOSBOL.
Uw onderdanigste Dienaar, Vader en Oom: wat zyn wy verheugd.....

KWISTGOED.
Welkom, Papaatje! geluk met....

LICHTHART.
Papa-lief, we hebben met onuitspreekelyke vreugd.....

ZOETJE.
We feliciteeren je met de blyde tyding...

KWISTGOED.
Belief-je niet te gaan zitten? Michel! geef eens stoelen.

LOSBOL.
Zal Papa of Oom ook iets gebruiken?

LICHTHART.
Een glaasje Caapse wyn?

ZOETJE.
Een colombyntje?

ERNST.
Wat wil toch al dit woelen?
't Lykt hier wel kermis: zyn dit kwanten uit de Troep van Magito?
Wy zyn niet gewoon zo ceremonieel ontfangen te worden: hoe komt dat zo?

LICHTHART.
Papa, we moeten u onze blydschap betuigen wegens uw geluk: Neef Losbol en de Vrouwen hadden reeds hun danskleêren aan, toen 't ons kwam ter ooren.
Nu verlangden wy naar uwe t'huiskomst om onzen pligt by u af te leggen naar behooren.

ERNST.
Daar zullen wy strak van spreeken: gy zyt nu tot danssen gereed.
Dat gaat vóór: maar zyt gy niet bang voor de Dienders?

LICHTHART.
Och ja! zo bang dat ik 'er van zweet
Wanneer ik 'er maar om denk.

ERNST.
Daar zitten ertwee op den stoep: pas op niet buiten de deur te komen.

LICHTHART.
Ik zal 'er wel voor zorgen. Maar, Papa, als gy my redden wilt heb ik niets meer te schroomen.
Ei, zend Joris naar Rykert, en laat hem zeggen dat gy hem morgen betaalen zult.

ERNST.
Zouden wy uw' Wissel betaalen! gantsch niet: voldoe uw' eigen schuld.

LICHTHART.
Wel, Papa, je bent immers nu ryk genoeg: hoe ken je zo wonderlyk weezen?
Gy zult ons nu niet verlaaten: gy hebt ons wel meer geholpen voordeezen.

ERNST.
Daar heb ik berouw genoeg van gehad: daar heb je me slecht genoeg voor beloond.

LICHTHART.
Ei, help me nog ééns uit den nood: ik bid u dat gy my die gunst betoont.

LOSBOL, ***tegen Hendrik*****.**
Papaatje, betaal morgen myn' Harddraver maar, dan zult gy my verblyën.

HENDRIK.
In hoe korten tyd zou je daar wel meê naar Vianen kunnen ryën?

LOSBOL.
Dat weet ik niet, Papa.

HENDRIK.
Wel, probeer het eens met het opengaan van de poort.
Eer je in arrest raakt.

LOSBOL.
Wel, Papa, hoe ben je zo verstoord?

Geduurende dit gesprek worden de piramides met banket en confiruuren door de banketbakkers knegts en anderen over het Tooneel gedragen en op een tafel, die in een' hoek staat, gezet.

ERNST.
Men kan hier in vryheid niet spreeken. Hoe zwerven hier zoveel hanssen?

KWISTGOED.
Zy kunnen ons niet verstaan, Papa: 't zyn meest Moffen en Franschen.

ERNST.
Wel daar zyn 'er meê wel onder die ons zouden kunnen verstaan.

KWISTGOED.
Geen nood: zy hebben het te druk om de tafel te schikken en heen en weêr te gaan.

ERNST.
Nu, Kinderen, gy hebt het thans zo volhandig dat we u niet langer tot overlast willen strekken:
Wy bedanken u voor alle blyken van tederheid, en zyn geresolveerd uit dit huis te vertrekken.
Wy kunnen nu ordentelyk leeven van onze inkomsten; en daardoor zyt gy van de zorg bevryd
Om ons in 't Oudenmannenhuis te plaatsen: vaartwel! leeft altoos even vrolyk en verblyd.

LICHTHART.
Hoe, Papa! zoud ge ons nu verlaaten, en ons ten prooy stellen aan onze Crediteuren? Dat zou te ongevoelig weezen: ik vlei my dat zulks niet zal gebeuren.
'k Beken dat we u en Oom juist altoos niet naar behooren hebben gehandeld, tot uw smart:

Maar gy moet het meer toeschryven aan onze zorgelooze levenswyze en aart, dan aan de kwaade gevoelens van ons hart.
Wy zien thans dat dit van geen duur kan weezen, en dat, zo we uwe hulp ontbeeren, Onze zaaken niet gered kunnen worden: dierhalven moeten we ons tot uwe goedheid keeren.

LOSBOL.
Wel, Papa, zult gy me ook in verlegenheid laaten, daar gy nu zo rykelyk van geld zyt voorzien?
Dat kan ik niet denken: gy zult al 't vorige wel vergeeten, en ons fatzoen bewaaren.

HENDRIK.
Gy allen hebt het 'er weinig naar gemaakt: wy zouden misschien
Wel meêdogen met u hebben, zo wy niet vreesden dat gy met uw vorige manier van leven
Zoud voortvaaren, zo ras we u weêr een ruime Kas hadden gegeeven.
Zodat wy denken dat het beter is dat we ons geld op lyfrenten zetten, dan kunnen wy rykelyk bestaan,
En u zelfs wat mededeelen, wanneer ge alles zult verteerd hebben, 't geen niet lang zal duuren....

LOSBOL.
Och! Vader, wie heeft u dat geraên?
Uw geld op lyfrenten zetten! zoud gy dus uw Capitaal vermindren?
Gy kunt schielyk sterven: en wat zou dat een schade weezen voor uw Kindren!

HENDRIK.
't Kon zyn dat ik veränderde van besluit: my ligt iets op 't hart; misschien zal ik nog wel eens trouwen.

ZOETJE.
Wy hoopen, Papa, dat ge u van zulke gedachten zult onthouwen.
Gy zyt immers reeds te oud: hoe komt u dat in den zin?

HENDRIK.
Te oud! wel ik ben nog maar vyf-en zestig jaar, wat meer of min.
Och! het is zulk een zoet lief Meisje. Zy speelt my gestadig in de gedachten.
Ze is nog geen twintig jaar oud: wat heb ik nog zoete kinderen van haar te verwachten!

ZOETJE.
Wel, noem het Juffertje eens.

HENDRIK.
Annaatje, de Schoenmaakers dochter, is je die bekend?

LOSBOL.
Vader, als je dat begint verklaaren we jou voor innocent.

HENDRIK.
Wel, een Vader zou niet mogen trouwen of hy zou het zyn' Zoon moeten vraagen!
Het is noodzakelyk voor my; want dan word ik nog gediend in myn oude dagen.

ZOETJE.
Allerliefste Papaatje, we zullen je dienen zo lang als je leeft.

HENDRIK.
Ja, daar heb ik de proef van gehad.

ZOETJE
Ik bid je dat je 't ons vergeeft.

KWISTGOED.
Nu, Papa, wat is uw voorneemen? hoe zult gy met ons handelen?

ERNST.
Ik meen myn geld te bewaaren,

Sober te leeven, en in myn testament uw kinderen tot myn Erfgenaamen te verklaaren.

KWISTGOED.
En zouden wy van 't Capitaal niemendal hebben, dat is zeker te hard.

ERNST.
Dan zou je weêr je ouwe gang gaan, en dan raakte de boêl nog meêr verward.
Gy zyt nog in staat om verscheiden kinderen te verwekken;
En na myn dood kunt gy de vruchten van myn nalatenschap trekken.
Zyn ze sober, behelpje dan met een potje pap op je schoot.

KWISTGOED.
Neen, Papa, je zult zo onbarmhartig niet weezen: je goedheid is te groot.

ERNST.
Is 't waar, smeerschoen?

LICHTHART.
Als je niet gezind zyt om ons te helpen zal ik Brandarius myn zaaken in handen moeten geeven:
Die zal 'er wel zoveel uithaalen dat wy 'er buiten de Stad van kunnen leeven.

ERNST.
Daar zullen we vóór weezen. Slaa uw handen aan geen goed.
Wy zyn je Crediteurs, die wel weeten hoe men dat behandelen moet.

JORIS.
Mynheeren, dewyl gy nu in staat zyt om 't fatzoen van uwe Kinderen te bewaaren,
Dunkt my dat het best waare hen te helpen, en al 't voorledene gunstig uit uw gedachten te laaten vaaren.

ERNST.
Wel nu, Joris, zo wy daartoe overgingen, wat zou 'er dan gedaan moeten worden: 'k verzoek dat gy 't zegt.

JORIS.
De Heeren dienden de boedels over te neemen, en als men 't dan wel overlegt,
Zal 'er nog wel een zoet kapitaaltje overschieten, schoon de zaaken zeer zyn verloopen.
Voor eerst zal men in de Keizerskroon alle de overtollige kostelyke meubelen moeten verkoopen,
En ook de boeken en liefhebbery, die de Heeren by malkanderen hebben vergaêrd.
Ik heb 'er aantekening van gehouden: zy zyn duizenden waard.
Van de porcelynkassen heb ik geen kennis, want die hebben de Juffrouwen van tyd tot tyd gevuld: daar is meê al wat voor uitgegeeven.
En 't voornaamste zal dan nog weezen, in 't vervolg een andere manier van leven.

LOSBOL.
Dat willen we gaerne belooven, worden we nu maar gered.

HENDRIK.
Broeder, zeg maar 't geen wy hebben gerezolveerd.
De tyd verloopt maar.

ERNST.
Weläan, Kinderen, zyt gy te vreden met het geen Joris heeft geproponeerd?
Wilt ge ons alles overgeeven, tot reddering van uw zaaken?
Dan zullen we voor u zorgen en onze verdere meening u bekend maaken.

KWISTGOED.
Zou ik myn porcelyn niet behouden?

ERNST.
Dat weet ik niet.
Wy zullen eerst alles taxeeren, en zien wat 'er overschiet.

LICHTHART.
Wat dunkt u, Losbol?

LOSBOL.
Wat dunkt u, Wyfjes? Is 't niet billyk dat we rezolveeren?

KWISTGOED.
Ja, toch.

ZOETJE.
Laaten de ouwe Luî het schikken zo als zy het begeeren.

ERNST.
Kinderen, stelt u dan gerust: wy hebben ons beraaden tot behoud van ons en uw fatzoen.
Wy zullen ons geld in de negotie aanleggen, en met u in compagnie doen;
Die dan zal moeten gaan op de naamen van Ernst, Hendrik en Zoonen.
Dit huis is groot genoeg. Wy kunnen by malkander woonen,
En zullen alle Crediteuren betaalen tot eenen duit:
Maar dan zult gy naar onzen zin moeten leeven, of het huis uit;
En dan zou je ongelukkig worden, en elders de kost moeten zoeken.
Wy zullen onder de hand al de liefhebbery van porcelyn, rariteiten en boeken
Door den tyd verkoopen, met de jagten, hofstede, rytuigen en paarden van de stal.

LICHTHART.
Heb dank, Papa, ik beloofje met vlyt....

LOSBOL.
En ik ook dat ik oppassen zal.

LICHTHART.
Maar de wissel van Rykert, die my gevangen houd, daaröp dient ge eens te denken.

ERNST.
Die hebben we al betaald: daar moet gy uw harssens niet meer meê krenken.

LICHTHART.
Ach Vader ik bedank u ten hoogsten: daar valt een pak van myn hart.
Ik kan u niet zeggen hoe my die verbruide wissel heeft benard.
'k Zal op het Comptoir vlytig oppassen, en alle kwaade gezelschappen verlaaten.

LOSBOL.
Verkoop myn' harddraver ook maar.

HENDRIK.
Daar behoefje niet van te praaten.
De Heer, van wien hy gekogt is, heeft hem al zonder rouwkoop weêrom gehaald.
Weest dan geschikt, en draag zorg dat gy van 't spoor nooit weêr dwaalt.

ZOETJE.
Wy hebben groote reden om Oom en Vader te bedanken.

ERNST.
Wy zullen naauwkeurig acht op u slaan: die niet oppast zal in huis niet lang banken.
Maar wy hoopen dat we in genoegen met malkander zullen leeven.

KWISTGOED.
Papa, gy zult niet te klaagen hebben over ons gedrag.

ERNST.
Dewyl ik gaerne uw geheele huisgezin gelukkig zag,

En de liefde van Sybrand voor zyn' Patroons Dochter heb kunnen bemerken,
Heb ik, omdat ik hem gaerne mag lyën, een huwlyk voor hem trachten te bewerken.
Ik ben het ook reeds met Rykert eens: ik zal aan myn' Kleinzoon ten huwlyk geeven zo veel als Rykje krygt van hem.
Lichthart en Kwistgoed, uw Zoon is minderjarig: dierhalven zoud ge uw stem
Tot die trouw dienen te geeven, indien ze u kan behaagen.
Wat dunkt 'er u van?

LICHTHART.
Papa, wy staan verwonderd over uw goedheid: tot zulk een goede zaak behoeft ge onze stem niet te vraagen.

KWISTGOED.
Wie zou dat niet toestemmen? want myn Zoon is 'er meê bewaard.
Rykje is wel opgevoed, schoon, ryk, en van een' zachtzinnigen aart;
Drie deugden, die ieder op zichzelven een' Jongeling moeten bekooren.

ERNST.
Ik verwagt hem straks met zyn Liefste hier: Heer Rykert heeft my ook beloofd meê te komen, om 't uitsluitsel te hooren.
En dewyl nu alles geschikt is, en de kosten gemaakt zyn tot het gastmaal en bal,
Willen wy niet dat het gezelschap van Juffers en Heeren u bespotten zal:
Laat het den geheelen nacht deurstaan met danssen en banketteeren;

Maar denkt dat het de laatste maal zal weezen dat we u zulke verkwistingen zullen permitteeren.

KWISTGOED.
Ach! wy omhelzen u: want gy hebt ons fatzoen bewaard, en al onze smart verzoet.

Kwistgoed en Zoetje omhelzen Ernst en Hendrik.

HENDRIK.
Zacht, daar komt Heer Rykert....

Vierde tooneel.

RYKERT, SYBRAND, RYKJE, ERNST, HENDRIK, LOSBOL, LICHTHART, KWISTGOED, ZOETJE, JORIS.

RYKERT.
't Is my lief dat ik de Heeren en Juffrouwen in zulke goede dispositiën ontmoet.

LICHTHART.
Mynheer, wy hebben alle reden van vergenoeging van onze Vaders ontfangen.
En zo myn Zoon aan u en Mejuffrouw uw Dochter niet onäangenaam is, ontbreekt 'er niets aan 't geen wy verlangen.

ERNST.
Heer Rykert, ik heb, volgens affpraak, de zaak aan de Ouders van Sybrand voorgedragen, die 't huwlyk met genoegen zullen zien.

SYBRAND.
Stemmen Vader en Moeder in myn geluk? dan kan ik myn hart en myn hand aan myn lieve Rykje biên.

RYKERT.
Leeft gelukkig saamen, Kinderen: ik stem met vreugd in uw' echt.

KWISTGOED.
Wat ben ik te vreden,
Zoete Juffer, dat ge u hebt laaten beleezen door myn' Zoons genegenheden.

RYKJE.
Ik hoop, Mejuffrouw, dat ik my uw liefde waardig zal maaken.

ZOETJE.
Geluk, Neefje! geluk, aanstaande Nicht!

LOSBOL.
Ik wensch u mede veel zegen.

SYBRAND.
Wy zyn Oom en Tante zeer verpligt.
Liefje, daar zal ik u een kusje op geeven, als myn aanstaande Bruid.

RYKERT.
Wy zullen overmorgen alles laatên beschryven
Door den Notaris Scrib Scrap.....Maar wat is dat? Ik hoor daar geen kleintje raazen en kyven.

Vyfde tooneel.

MICHEL, ZOETEKAAUW, ERNST, HENDRIK, RYKERT, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, RYKJE, SYBRAND, JORIS.

MICHEL.
Doe Rekkel! dáár doe bist! Zol stoe mich smieten ond slóón?
Ich wol doe mit men knokken zo veul geeven dat stoe op krukken zoest motten góón.

ZOETEKAAUW.
Daar, Spekmof! daar Burgermeester uit Westfaalen!
Wil je al myn gesuikerde beeldjes, die je gebroken hebt, wel betaalen?

LICHTHART.
Hou op! hou op! hoe maak je zulk een schrikkelyk geweld?

MICHEL.
Den hondsvot, den grasduvel sprekket mich óón om geld.

ZOETEKAAUW.
Mynheeren, die dronke Mof is met Elsje geraakt aan 't mallen.
Hy gooide de Meid op de tafel; en toen is de heele tooren van Babel aan stukken gevallen.
De Oostïndische schepen zyn geborsten; Venus en Neptunus zyn armen en beenen kwyt;
En de haringpakkers tooren is ook beschadigd. Denk je niet dat het my spyt?

MICHEL.
Dat wie gestoeid hebben, Rekkel! dat zol stoe motten liegen.

ZOETEKAAUW.
Je zult me honderd daalders betaalen.

MICHEL.
Jóó! honderd póórdeviegen.
Menherren, heb stoe van zulke dingen ooit geheurd?

ZOETEKAAUW.
De fraaije vyver is bedorven, en daar liggen verscheiden ligters gezonken en gescheurd.

LICHTHART.
Al je gesuikerd poppenwerk, dat beschadigd is, moet je weêr maaken.
Wy willen je schade niet: gaa heen en doe je zaaken.

LOSBOL.
Ik hoor al Koetsen voor de deur. Vrienden, het gezelschap komt aan.
Pas op, Michel! loop heen om aan de deur te staan.

ERNST.
Heer Rykert, hier was alles tot een Bal bereid, wegens Lichtharts verjaaring; en dewylalles is geschikt tot elks genoegen,

Hebben wy 't niet willen beletten: 't kan met één strekken tot viering van 't gesloten huwelyk: maar nadeezen zal ieder zich tot een geschikter levenswyze voegen.

RYKERT.
Een behoorlyke ommegang met goede Vrinden van gelyken staat is altoos goed:
Mits dat men zich daar niet aan verslaave, en zyn' tyd en geld onnoodig verkwiste, 't geen een Koopman vooräl zorgvuldig myden moet.

Zesde tooneel.

ERNST, HENDRIK, RYKERT, LICHTHART, LOSBOL, KWISTGOED, ZOETJE, RYKJE, SYBRAND, JORIS, RYMER, Gezelschap van Heeren en Dames, op verscheiden manieren verkleed.

RYMER.
Heer Lichthart, ik heb, volgens uw verzoek, uw plaats waargenomen,
En all' d'honneurs gedaan: hier ziet ge ons nu tot vreugd bereid, te rug komen.
Wy verlangen naar 't danssen. Allons, Tractant, open nu het Bal.

LICHTHART.
De Vrienden doen my veel eer en plaisier: ieder heeft maar te eisschen wat hy begeert: ik hoop dat het Gezelschap zich wel diverteeren zal.

De schutscherm word opgehaald, waardoor men in een' Zaal ziet, die geillumineerd is. Lichthart en Zoetje openen het Bal, waarna door 't geheele Gezelschap word gedanst.

EINDE VAN HET DERDE EN LAATSTE BEDRYF.

Mengeldichten.

Mengeldichten.

Blaaskakeriana.
Lykrede in windzang, voor den Nederlandschen Mevius.

Met alle zyne winderige Dichtwerken overleden aan den Ystroom.

Jupyn had op Olimp doen nooden
De heele, halve, en driequart goden,
Ter viering van den grooten dag,
Op wien hy in het kraambed lag,
Toen Pallas, uit zyn brein gebooren,
Al krytend liet haar' wysheid hooren,
Zo dat haar Petemoêi Lucyn
Haar stillen moest met ambrozyn;

Terwyl de kraamvrouw (ik wil zeggen,
De kraamheer) in het bed bleef leggen,
Van schrikkelyke pyn in 't hoofd,
Omdat zyn kop was doorgekloofd.
  Die dag, die groote dag der dagen,
Wierd, met een algemeen behaagen,
In Vader Janus Almenak,
Die ieder god heeft in zyn zak,
En van de Magos is berekend,
Met roode letteren getekend.
Een boek daar in men net kon zien,
Wanneer die Gala zou geschiên:
Een boek van Pallas zelf geschreven,
Als zy geen lust had om te weeven.
t A: B, stond op het voorste blad,
Waar naast een Uil zeer deftig zat,
Als zynde een vogel der geleerdheid.
Sints heeft men, door een schoolverkeerdheid,
Dien uil veranderd in een haan,
Dat met het Grieksch niet kan bestaan.
Een Boek dat ze als een prys vereerde,
Aan elken god die leezen leerde:
Of van dit werk een afschrift is
In 't Vatikaan, blyft ongewis.
Licht zou men zien, waar 't niet verloren,
Dat eer de wysheid wierd gebooren,
Al wie den naam droeg van een god
Zo dom was als een Hottentot:
Maar van die domheid wierd geneezen,
Door in dien Almenak te leezen.
Voorts heeft ze van Arabiesch hout,
Een Atheneum opgebouwd,

Waar in zy, zo als 't is gebleeken,
De domste dieren leerde spreeken:
Heeft dit geen schyn, naar uw verstand,
Neem dan Ezopus in uw hand,
Daar staat het duidlyk in te leezen,
En zou het dan geen waarheid weezen?
Men vind 'er noch die dieren zyn,
Al loopen ze in een menschen schyn,
Die praaten kunnen, leezen, schryven,
Getabberd zyn, en ezels blyven,
Met harsens zo vol waan en wind
Dat daar geen reden plaats in vind.
Doch Pallas heeft, in oude tyden,
Ons zulke dieren leeren myden;
Maar braave mannen, doorgeleerd
In wysheid, met haar gunst vereerd.
Zy liet aan anderen beduijen,
Gewoon de glaazen in te bruijen:
Die rinkelrooiden in den nacht,
Met Stoepjes vochten, of de wacht,
Dat zy geen raaf met paauweveeren,
Noch ezels dacht te promoveeren,
En dat haar uil nooit weer een sul,
Voor geld zou helpen aan een bul;
Al moesten zy een bul gaan koopen,
Om by de boeren rond te loopen.
Men zegt dat ze in Egipte quam,
Daar zy een mand vol eijers nam,
En broeide daar de tovenaaren,
Die in het Hof van Memfis waaren:
Toen kroop de meetkunst, zo men wil,
Het ey uit van een krokodil,

Na dat de telkunst van te vooren
Was uit een Fenix ey gebooren.
  Daar na nam zy een kort besluit,
En broeide Filozofen uit,
Die in Fenicië eerst verschenen,
En naderhand ook in Athenen,
Waardoor de twist, als vuur en vlam,
Van 't eene school in 't ander quam,
En van de schoolen in de kerken,
Waar in zy blyft tot heden werken.
  Wanneer Apol, der Dichtren zon,
Wat Syriesch en Egyptiesch kon,
Begon hy 't allereerst te dichten,
En op Parnas een kerk te stichten,
Van Paros witsten marmersteen,
En maakte een zangkoor daar omheen,
Van Lauwerboomen, net geschoren;
Hier liet hy de eerste klanken hooren
Van zynen goddelyken lier,
Bezield van zuiver Hemels vier.
Hier schiep hy negen zanggodessen,
En gaf aan elk haar gulde lessen,
Met hulp van moeder Mnemozyn,
Zodat ze zongen grof en fyn.
Euterpe leerde hy de dingen
Eenvoudig naar de reden zingen.
Polhymnia heeft hy 't verstand
Der Rederykkunde ingeplant:
Maar *Klto* mogt zo laag niet blyven,
Die leerde hy 't historie schryven.
En *Erato* (misschien wat licht)
Was meesteres in 't Minnedicht.

Thalia, patrones der snaaken,
Moest kluchten voor den Schouwburg maaken.
Terpsichoré, een maagd vol glans,
Was reigeleidster aan den dans.
Melpomené moest lykzang neuren,
En op 't tooneel de harten scheuren.
Kaliopé, met haar helmet,
Bromde op Alcides krygstrompet.
Urania wierd uitverkooren
Om hemelzangen te doen hooren.
Dus wierd zyn kunst alom bekend,
Tot Thule toe, aan 's waerelds end.
Geen Dichter durft een werk beginnen,
Voor dat hy een der Zanggodinnen
Heeft aangeroepen, zo 't behoord,
Wil hy zyn geest niet zien gestoord.
Dan zwelt hy op, dan word hy dronken,
Dan blaast zyn dichtgeest vuur en vonken,
Dan gilt en schreeuwt hy op de maat,
Dat hy zich zelven niet verstaat,
En durft op hooge laarzen treden,
In weêrwil der gezonde reden.
Hy kan, als hy ten Schouwburg komt,
Daar Titus of Torquatus bromt,
En op 't verschriklykst raakt aan 't raazen,
De Bak en schellings plaats verbaazen,
En met de woorden, hoog van toon,
Helaas! mevrouw! myn heer! ô goon!
Die wonderbaarlyk teder klinken,
Elks hart doen in de schoenen zinken.
Maar laat ons komen tot de zaak
Eer dat ik van den text af raak.

Jupyn had naauwelyks vernomen,
Dat dit gezelschap was gekomen,
Of heet het welkom aan den disch,
Daar vry wat volk vergaderd is.
Saturnus, meest gewoon te graauwen,
Vroeg aan den god der kabeljaauwen,
Neptuin, waarom Cimodocé
Niet op quam dobbren uit de zee,
Daar elk een vryster meê mogt brengen;
En Pan, de Boksvoet, al zyn krengen
En Satyrskoppen, ruig van vacht,
Had uit Arkaadje meêgebracht;
En waarom hy niet al de stroomen
Des aardryks hadde meêgenomen?
Hy antwoordt, Vader 't is my leet,
De Hellespont is niet gereed,
Zy dorst met zo veel eylandinnen,
En Grieksche stroomen, 't niet beginnen;
Omdat 'er op de Turksche kust
Een groote vloot word uitgerust.
Wel 't zou ten minste dan betaamen
Dat de Eridaan en Tyber quamen,
De Donauw, Molda, Elve en Ryn,
Daar, dat ik weet, geen Turken zyn.
Dat hier de Eufraat noch Ganges komen,
Noch Wolga, en dat soort van stroomen,
Zei God Saturnus, kan nog gaan;
Zy woonen hier wat ver van daan.
Neptunus sprak: gy zult niet weeten,
Dat een der grootste brompoëeten,
Die ooit gebooren is aan 't Y,
Met al zyn fraaije Poëzy,

Vol laster, gal, onkuissche vonken
In Lethis stinkpoel is verdronken.
Daar zullen, zo ik heb verstaan,
De stroomen te begraaven gaan.
't Schip Argos, wil 't Eöol gehengen,
Zal hen na d'Amstel overbrengen.
Zy wachten reets al op het strand,
Elk met een roeijriem in de hand,
Voorzien met volle waterkruiken,
Omdat zy zelden wyn gebruiken.
Zy wachten maar na Palinuur,
Een vent die staan moet aan het stuur.
  Apollo, vallende in die reden,
Riep: ach! wie is 'er overleden!
Hoogleeraar in de Poëzy,
Sprak God Neptuin, uw raazerny
Hoe raar, hoe geestig en hoe aardig,
Is my geen handvol zeeschuim waardig.
Zyt gy nieuwschierig na zyn naam,
Zo vraag het aan mevrouw de Faam,
De Hoofdgodin der Kourantieren,
En weekelyksche Nieuws-papieren.
  Apollo sprak: dat 's schoon bescheid,
Van uw geschulpte majesteit.
Professor van de wallevisschen,
Gy hebt niet veel verstand te missen.
  Merkuur riep: Goden houdt gemak!
Ik heb Kouranten in myn zak,
Is 't in de Haagsche niet te leezen,
Dan zal 't in de Amsterdamsche weezen,
Daar zyn 'er wel een stuk of tien.
  Apol had pas den naam gezien,

Of hy begon van schrik te beeven,
Ja had den laatsten snik gegeeven;
Indien hy niet onsterflyk waar.
Hy riep, ô dood! ô snô barbaar!
Gy hebt den Helikon bedorven.
Ach! ach! is MEVIUS gestorven!
Kom Zwaanenburg! ach! ach! ach! ach!
ô Dichter dien geen weêrga zag.
Aartspauker van myn zonnewagen,
Die ook aan d'Ystroom ligt verslagen!
Gy die der Goden harten vong,
Wiens geest tot in den Hemel sprong,
Die zonnen in een pan kon stooven,
En maanen bakken in den oven,
Die diamanten, slegt en best,
Kon smelten in een aarde test.
Kom Bollebakker van de goden,
ô(*) Willem Hessen! 'k zal u nooden
Dat gy op uwen horen toet,
Op de uitvaard van dit heldenbloed;
Opdat het klinke in 't oor der helden,
Door alle de Elizeesche velden.
  Ik voel dat ik in dichtvuur blaak.
Wraak! Titus, Rozalyne, wraak!
Trompet myn zoonen! ik zal brullen!
Lucht, water, aard en zee vervullen,
Met weeklacht, en een naar geluid
Dat op 't Ripheesch gebergte stuit!
Wie zal voortaan een klinkdicht maaken,
Van veertien regels, zonder zaaken,

(*) *Een bakker, die Zwaanenburg in winderige rymen navolgde.*

Wanneer men Burgermeesters kiest,
Of helden door den dood verliest?
Wie zal(*) Robynzang tureluuren?
Wie Dam en Kalverstraat borduuren
Met vaerzen, vol van ach! en wee!
Op 't sterven van een Domine!
Wie zal Kourant en Boekzaal çieren
Met Febus heilige laurieren?
Ach! wie is buiten hem in staat
Een Cicero, een Cincinnaat,
Een Brutus, rechten lof te geeven,
En doen zyn' naam in vaerzen leeven?
Helaas! 't is met de kunst gedaan!
Daar ligt myn kroon vol lauwerblaân.
Trompet, myn zoonen, ik zal gillen,
Dat Ethnaas Berg en Hekla drillen!
De waereld is in baarens nood!
Myn zoonen scheldt nu op den Dood.
Vraagt aan dien mageren scharminkel,
Waarom hy niet een dommen kinkel,
Of gierigaart getroffen heeft,
Die al zyn vrienden overleeft,
En zit te broeijen op zyn schyven,
Die maar voor Plutus overblyven.
ô Kerkhofkoning, aartstyran,
Myn MEVIUS, dien grooten man,
Geef ik niet over aan de pieren!
Myn zoonen windt hem in laurieren,

(*) Lange gekke Laster-vaerzen, op braave mannen in Plano gedrukt, en met Schriftuurplaatsen geborduurd, van H.V.B. schuilende onder den naam van Jacoba Robyn, Schoolhoudster.

En brengt hem aan den Amstel kant,
Steekt, steekt daar 't lykvuur in den brand
Met vaerzen die als zyne kraaken:
Dus moet gy hem onsterflyk maaken,
En lykzang toeten, beurt om beurt,
Tot dat uw' geest is uitgetreurd.
   Ik zal myn Lier, myn lust, myn leeven,
Nu aan een Liedjeszanger geeven,
Of aan een ziel, die arm en blind,
Daar mooglyk nog de kost meê wint,
Door Trojes ondergang te zingen
En vorst Ulisses sukkelingen!
Dus viel hy, roepende ach! en wee!
In de armen van Melpomené.
   Maar als hy weder was bekomen,
Omdat hy iets had ingenomen,
Verscheen de Faam juist net van pas,
Die van de zaak ook kundig was.
   Men vond hem, sprak ze, wat beschonken;
Want hy had drie stoop nat gedronken,
Dat hy geschept had uit de Bron
Van u geheiligd Helikon:
Toen dorst hy (denk niet dat wy liegen)
Op Pegazus ten Hemel vliegen.
Hy steeg te paerd vol moeds, en vloog
Door 't punt van Iris regenboog.
Daar kreeg die hengst verbruide nukken,
En vloog den Dierenriem aan stukken.
Het Hemelteken van den Ram
En Taurus, sloeg hy blind en lam.
De Tweeling broeders hoort hy zuchten.
De traage Kreeft kon 't niet ontvluchten.

De Leeuw kreeg zulken zwaaren slag
Dat hy terstond in Jaffa lag.
De Maagd ontvlucht het by de buuren,
En nam de Schaal meê om te schuuren.
De Schutter sprak den Steenbok aan
En Scorpioen die naast hem staan:
Die Lichtmis zal de schaê vergoeden,
En ryklyk voor die stoutheid bloeden.
Dat 's zeker sprak de Waterman,
Beschouw eens myn gebroken kan,
Die 'k om geen Dukaton wil missen,
Een kan, dien 't teken van de vissen,
Dat in de zee is weggejaagd,
My dikmaals heeft te leen gevraagd.
Men laat het aanstonds den planeeten,
Saturn, Jupyn, en Venus weeten,
Merkuur, Mars, Luna en Apol,
Dat Pegazus is op de hol;
Opdat zy hem zyn loop beletten,
En aanstonds in het schuthok zetten.
Men moet dien tweeden Faëton,
Dien loeris die deez' vlucht begon,
Zo straffen dat hy van zyn leeven
Zich nimmer durft te paard begeeven.
Maar alles was vergeefsch gefluit.
Hy wierd niet in zyn loop gestuit.
Hem konnen geen Planeeten dwingen.
Hy dorst na 't vast gesternte springen.
Maar als hy zich op 't hoogst bevond,
En al die lichten zag in 't rond,
En 't aardryk op zyn spillen rollen,
Begon hy wat te suizebollen;

Waarop hy zyne loftrompet,
Al bee end voor zyn lippen zet,
En zo vervaarlyk raakte aan 't blaazen,
Dat hy 't gesternte deed verbaazen.
Maar 't Noodlot, dat dien hoogmoed zag,
Gaf hem een jammerlyken slag.
Die slag deed hem na 't aardryk zinken
En Pegazus na Pindus hinken.
Als dit Apollo had gehoord,
Snaauwt hy de Faam toe, zeer verstoord.
Madame met uw rok vol bellen,
Die leugen, die gy durft vertellen,
Is onbeschaamde watjekal;
Myn Pegazus staat hier op stal.
Gy kunt zo aanstonds heenen druipen,
Zo gy u niet wilt af zien kuipen;
Maar 'k laat het nog om myn fatzoen,
'k Heb met die leugens niet te doen.
Zeg of hy dood is; of in 't leeven.
De Faam begon van angst te beeven,
En riep! vergeef het my Apol,
Myn zinnen waaren op de hol.
Ik zoek uw gramschap niet te ontsteeken
Maar dacht Parnassus taal te spreeken.
Ik heb de omstandigheid verzierd,
Om ook te worden gelaurierd.
Ei leer my uwe wyze wetten,
Opdat ik kan in rym trompetten,
Al was het maar een klinkgedicht,
Wanneer een held iets groots verricht:
Maar als ik spreeken moet met klaarheid;
Hy is kapot. Dit is de waarheid.

Helaas! ô goôn i ô wee! en ach!
ô Yparnas dat is een slag!
Riep God Apollo, dat zyn dingen,
Waarom men uit zyn vel zou springen!
ô Opperschenker van Jupyn,
Geef my een glas vol Ambrosyn,
Om, eer myn moed nog meer mogt zinken,
De zwarigheid van 't hart te drinken,
'k Wil niet dat aan der goden Disch,
Op Pallas jaardag droefheid is.
Sa! Ganimedes gy moet schenken,
Ik zal zyn uitvaard dus gedenken:
Hier meê dronk hy een volle fluit,
Tot MEVIUS gedachtnis uit.
Dit wierd gevolgd van al de Goden,
Zelf Venus en haar minneboden;
De Satyrs namen elk een kan,
Op 't voorbeeld van den Boschgod Pan,
En hebben zich zo stom gezopen,
Dat ze alle van de Olimpus droopen.
Maar wat 'er verder is geschied
Op deeze Gala, weet ik niet.
Omdat ik juist wierd aangestoten,
En uit den slaap ben opgeschoten:
'k Had anders in myn droom, misschien,
Zyn heerlyke uitvaard mogen zien,
Die, raakt een ander aan het droomen,
Geleerder zal te voorschyn komen.
Denkt gy dat ik een schim bevecht?
Dat kan zo zyn. IK HEB GEZECHT.

Lukretia

Spreekt in wanhoop, met de pook in de hand.

Lukretia heeft stof tot klaagen;
Vergeef het haar ô eedle maagen
  Dat zy haar wraak niet heeft volbracht....
ô Goôn! 'k zie Sextus weêr verschynen,
Daar opent hy myn bedgordynen,
  Ik word, ten tweedemaal verkracht:
Help Brutus, Kollatyn, laat Romen
Met alle macht in 't Harnas komen.
  ô Goden, helpt Lukretia!
Zy heeft te lang haar leed verzwegen!
Zy heeft in Sextus arm gelegen.
  Hoe treft, hoe treft me uw ongena!
Zie daar de pook om my te wreeken,
Die zal ik in myn boezem steeken
  Ter wraak van myn geschonden eer....
Stoot toe....Helaas! myn leden beeven.
Ach laat ons sterven....! laat ons leeven!
    Zy werpt het staal weg.
Neen wreede pook, 'k bedenk my weêr.

Vraag.

Zyns naastens goed begeeren,
Te woekeren en te scheeren,
Te zorgen voor zyn pens,
Nooit voor zyn evenmensch;
Op 't huisgezin te graauwen,
Een armen toe te snaauwen;
Maar driemaal daags te kerk
Is dat geen Christlyk werk?

Op Xantippe.

'k Hoef om Xantippe na den Schouwburg nooit te gaan.
Al preekt daar Sokrates; want ik kan zelfs wel preeken:
Maar wil myn wyf haar zien, daar zou ik toe verstaan.
Het kon haar nut zyn om haar kop te leeren breeken.
'k Verquist noch geld noch tyd voor hartzeer en verdriet;
'k Zie die Comedie in myn huis genoeg voor niet.

Grafschrift.

Sta wandelaar, hier rust, misdeeld van Lykbeklag,
Het grootst tweevoetig dier dat Nederland ooit zag.
Dat van zyn dierenaart zelf strekte tot getuigen,
Door 't hoofd nooit hemelwaard, maar staag na de aard te buigen,
Een waterloot gelyk, die scheutig voortgegroeid,
Nooit snoeimes lydend', ook nooit vruchten draagt of bloeit.
Natuur toen zy Kajaan wilde aan de waereld schenken,
Dacht op zyn lyf zo sterk dat ze op geen ziel kon denken,
Dies hy die leevende zo wel voor klein als groot
Een wonder was, bleef zulks niet minder na zyn dood;
Want deeze bamboets stierf zelf zonder geest te geeven:
Waarom? hy had geen geest, geduurende al zyn leeven.

Vraag.

Waarom besloot Kajaan in Haarlems stad te woonen?

Antwoord.

De Haarelemmer maat kon best zyn langte toonen.

Geld.

'k Placht wel eer zo zot te weezen,
Schoon ik vry veel heb geleezen,
Dat de waereld hing aan een
Van atomen groot en kleen,
Deeltjes rond of scherp van hoeken
Die gestaag malkander zoeken,
Maar 'k zie nu 't is mis gesteld,
Want zy hangt aan een van geld.
't Geld maakt vreede, 't geld doet vechten
't Bouwt Kasteelen, 't doet ze slechten.
't Geld zet ezels in den raad.
't Voert den bek van d'Advokaat.
't Brengt de Docters by de kranken.
't Komponeert Aptekers dranken.
't Roert des Ziekentroosters mond.
't Helpt de dooden in den grond.
Voor het geld van domme leeken,
Hoort men vroome menschen preeken;
En voor lui van 't zelve soort,
Dansen de apen op de koort.
't Geld doet schouten schelmen vangen.
't Geld doed kleine diefjes hangen,
En het maakt de grooten vry,
Hoe besmet met schelmery.
't Geld maakt edelui van boeren,
En van luië meisjes hoeren.
Is een Juffer krom of blind,
't Geld maakt dat ze een vryër vind.
Geele muffe tootebellen,
Hebben zy maar geld te tellen,
Worden 't jawoord afgevraagd,
Voor een vrolyke, arme maagd.

Dankoffer op den jaardag van den heere Joan Couk,

Voor het geschenk van een boek genaamd *De tempel der Vreede*.

Beleefde Kunstmeçeen der dichters aan het Y,
Beschermer van de Zanggodinnen,
Die u omhelzen, looven, minnen,
En wierook zwaaijen op uw vrolyk Jaargety;
Ik heb uw VREEDETEMPELZANGEN,
Uit gulle vriendschap, onverdiend,
Gelyk een kunstgift van een vriend,
Die edelmoedig is, ontfangen.

Zou dan myn Zangeres, aan uwe gunst verplicht,
Die gift der vriendschap niet erkennen,
Zou zy met Amstels Fenix pennen,
't Gebouw niet çieren dat gy loflyk hebt gesticht?
Zy wil noch kan ondankbaar weezen,
Ontfang dan 't offer van haar geest
In gunst, op uw geboortefeest,
Zy laat u dichtkunstbloemen leezen.

Zy trad tot deezen tyd uw schoonen Tempel om,
Daar nooit haar stem heeft ingeklonken.
Nu voelt zy haaren geest ontfonken,
En treed eerbiedig in dat heerlyk heiligdom:
Hier hoort zy zuivre hemelgalmen,
Hier ziet zy hoe de Vreedemaagd
D' Olyfkroon op haar schedel draagt,
En pronkt met Idumeesche palmen.

Zy laat, bekoort door kracht van kunstig maatgeluid,
In haar gewyde tempelkooren,
De Vreêbazuin van Aken hooren,
En deelt der dichtrenrei haar zegenpalmen uit.
Zy kroont hem 't hoofd met vreede-olyven
Die deezen Tempel heeft gebouwd,
En laat op 't voorportaal met goud,
Mecenas naam in Vaerzen schryven.

De Zangberg juicht hem toe in Dichtkunst ryk van zwier.
't Cieraad van uwe tempelnissen,
ô COUCK, is nimmer uit te wisschen,
Gy schenkt het de eeuwigheid door drukkunst op papier,
En plaatst het in vergulde banden,
Naast alle zuivre Poëzy,
In uwe ryke boekery,
Een pronkstuk deezer Nederlanden.

Is onze hartenwensch der Godtheid aangenaam,
Dan zal ze u met haar' vleugelen dekken:
Dan zal ze uw leevens jaaren rekken,
Terwyl Parnas uw lof vereeuwge door de faam.
Godt schenk u naar zyn welbehaagen,
Ten nut der Kerke en 't Vaderland,
ô Hopman in den Burgerstand
Des Amstels, veele blyde dagen,

Tot gy, het leeven zat, den Vreedetempel ziet,
Daar gy uw naam vind opgeschreeven,
In 't heilig boek van 't eeuwig leeven,
En eindelooze vreugd by de Englenrei geniet,
Daar duizend Cherubine chooren
Den galm der Hemelpoëzy,
Die de ondermaansche vliegt voorby,
Doen voor den troon der Godtheid hooren.

Lierzang. ter bruiloft van den weledelen heer, den heer en m^{r}. Jan Six,

Heer van Hillegom, en Vromade; vryheer van Wimmenum, enz. enz. En de weledele jongkvrouwe, Suzanna Catharina Bors van Waveren.

In den Echt vereenigd te Amsterdam den 22sten *Juny*, 1751.

Leeuwendaler Zanggodinnen,
  Kroost van Febus aan het Y,
Helpt den Bruiloftszang beginnen,
Blaast in 's Dichters koele zinnen
  't Vuur van uwe Poëzy.

Die met eerbied zal genaaken
   't Hooggezegend dischbanket,
Daar twee zuivre harten blaaken,
Die het zoet der Liefde smaaken,
   Door des hemels huuwlykswet.

Is dit niet de Disch der Goden,
   Die van Nectar overvloeit?
Word hier 't ooft den Feestgenooden
Door een schoonheid aangeboden,
   Die 't met hemeldauw besproeit?

De Amstelmaagd, het puik der steden
   Van den vrygevochten staat,
Zien we uit haar Rievierkoets treden.
Hoor aandachtig na haar reden,
   Wien dees Echt ter harte gaat.

DE AMSTELSTROOM.

Ziels-bekoorster, min-ontdekster
   Van den Bruidegom en Bruid,
Reine Liefde, hartetrekster,
Levenslust en vreugdverwekster,
   Stort uw kruik vol Nektar uit.

Laat ons deezen Disch omringen,
   Wierook zwaaijen voor 't altaar,
Met den rei der Hemellingen;
Laat ons 't bruidstriumflied zingen.
   Strooit uw' lovren voor het Paar.

DE LIEFDE.

Amstelnimf, die Gysbrechts muuren
  Met uw' dunne golfjes kust;
Zal uw glorie eeuwig duuren,
Zult gy nimmer ramp bezuuren,
  Daar gy op uw stroomkruik rust?

Dan moet ik de Voedster weezen
  Van uw gloriryke Stad,
Die uit diep moeras voordeezen
Tot den Hemel opgerezen,
  Wondren in haar' arm omvat.

'k Laat myn oogen altoos weiden
  Op den bloem van uwe Jeugd.
'k Weet de harten te onderscheiden,
Eedle zielen op te leiden,
  En te zeegnen door de deugd.

SIX zal tot getuigen strekken
  Met zyn schoone zielsvrindin,
Hoe ik harten weet te trekken,
En tot glorie op te wekken,
  Door de kracht der reine min.

Laat de Hillegommer beeken,
  Nimfen van zyn heerlykheid,
Eeuwig van deez' trouwdag spreeken
En den heer des Hemels smeeken,
  Dat dees Stam werde uitgebreid.

DE AMSTELSTROOM.

Zoudt gy voor de landjeugd zwichten
  Eedle Nimfen van myn' stoet?
Zingt haar lof in feestgedichten.
Helpt een schooner eerpoort stichten
  Aan den Dam van mynen vloed:

Daar myn macht en glorie groeiden,
  Met myn waterheerschappy;
Daar, schoon oorlogsstormen loeiden,
Indus goude stroomen vloeiden
  In den schoot van 't Scheepryk Y.

Helden onzer Amstelaaren,
  Vaders van den vryen Staat,
Temmers van de woeste baaren,
Die myn heilbezorgers waaren,
  En Orakels in myn Raad;

Die in 's Hemels hooge Chooren
  Eindelooze vreugde smaakt,
Zo gy onze vreugd kond hooren,
't Zou gewis uw ziel bekooren,
  Dat uw Kroost in liefde blaakt.

Laat ons dan eerbiedig naderen
  Daar alle aardsche volheid is,
Daar myn achtbre burgervaderen,
In des hemels naam vergaderen,
  Aan den Zegenryken disch.

Hemel 't zy uw welbehaagen,
  Dat tot heil van Amsteldam,
En al deez' doorluchte maagen,
Deeze stamboom vrucht moog' draagen,
  Zalig dan deez' minnevlam.

DE LIEFDE.

Laat die wensch ten Hemel dringen,
  Roert nu harp, cimbaal en fluit,
Laat ons 't bruiloftsbed omringen.
Zalig, Heer der Hemelingen!
  Zalig Bruidegom en Bruid!

Op de zilvere bruiloft van den heere * * * * * * en juffrouw * * * * *

'k Stel de blyde Bruilofts snaaren,
Nu gy, vyfëntwintig jaaren,
Met een welvernoegden geest
Heden zyt getrouwd geweest.
En dewyl 't myn vriend Kornelis,
Zo hy zegt, al evenveel is
Wat ik op zyn bruiloft dicht,
Als het maar geen mensch ontsticht,
Zal ik geen verheven dingen
Of geleerde zaaken zingen,
Daar men geen vermaak in schept
Als men zingt, en kust en fept,
Als men vrolyk op den Doelen
Met het Maagschap wil krioelen,
En naadat men heeft geschranst,
Wel een minnewetje danst.

Want de wyn maakt kromme sprongen,
Zo in ouden als in jongen,
En die vreugd geniet men maar
Eéns in vyfëntwintig jaar;
En derhalven is 't geen zonden,
Zo maar niet word ondervonden,
Dat men door de dertelheid
Word van 't spoor der deugd geleid.
Want kan iemant zedig zingen,
Hy kan ook wel zedig springen.
Toont men vreugd met voet en keel.
Dat is immers evenveel.
Op zyn broêr Fruitiers, of Brakels
Met niet al te veel gekakels
En een hartelyke zucht,
Met zyn oogen na de lucht,
't Glaasje tot den grond te leegen,
Heeft een vroompje zelf niet tegen:
Mits, gelyk het is gezeid,
Alles zonder ydelheid.
'k Denk nu vast waar zyn de jaaren,
Broeder Knelis, heen gevaaren:
Wyl ik u voor jaar en dag,
In de lange rokken zag,
Of het moest een broertje wezen
Dat gy hebt, of had voordeezen,
Of een zusje, 'k weet het niet:
Maar 't is evenwel geschied.
't Heugt my hoe gy, als een jongen,
In het toutje hebt gesprongen,
En myn zoete Jilles nees
Na Marytje buur toe dreef;

Die zyn moeder alle dagen
Met zyn kuuren plag te plaagen:
Toen gy als een Pedagoog
Deezen bengel hielt in 't oog.
Maar zou ik hier alle dingen
Op uw blyde bruiloft zingen,
Wat 'er sints al is gebeurd,
't Vaers wierd aanstonds afgekeurd.
'k Zwyg dan van uw jonge jaaren,
Om te spreeken van uw paaren;
Want dat komt nu best te pas,
Onder 't leegen van een glas.
Juist in 't jaar van vyfëntwintig,
In het laatste van April,
Wierd Kornelis vry wat quintig,
En hy kreeg een wondre gril.
Vader, sprak hy, 'k wou wel trouwen.
Jonge, sprak de goede man,
Van het trouwen komt berouwen,
En daar weet je nog niet van.
Mantje 't zyn te slegte tyën,
Anders mogt ik het wel lyën,
Zo je een meisje van fatsoen,
Hier of daar wist op te doen,
En daar voor de kost te winnen.
Kees wat zou je gaan beginnen;
Waarlyk 't is te slegten tyd,
En je bent je vryheid quyt.
Maar Kornelis wist wel beter,
Daarom moest hy aan de Veter,
Want hem docht hy was bequaam,
Tot een hoede en kouse kraam.

Wat zou Vader daar op zeggen,
Als, ik zal 't eens overleggen.
Kees zei, 't is al overleid,
En ik moet nu aan de meid.
'k Wil alleen zo lang niet leeven,
'k Wil my zelven weg gaan geeven;
Want ik weet een lieve maagd,
Die myn hart en ziel behaagt:
Ze is lieftallig, zoet en aardig,
Deugdryk, jong, bewinnens waardig,
Vader maak dan kort besluit,
'k Word de bruigom, zy de bruid.
Knelis, sprak hy, lieve Knelis,
Zo het meisje dan uw deel is,
Kan ik daar niet tegen doen,
Loop en geef ze dan een zoen.
Keesje wierd hier op zo moedig,
Dat hy sprak het moet voorspoedig
In 't aanstaande huuwlyk gaan,
Want ik vang het wyslyk aan.
Ze is bequaam tot kouse neering,
En ook zuinig in verteering,
Niet te waerelds, niet te fyn,
'k Weet de goede vroome zyn,
Schier zo schaars als witte valken:
Maar myn lieve.....
Is een Juffer schoon en goed,
Net als ik ze hebben moet.
Daar ging Knelis voort aan 't vryën,
Hy docht om geen slechte tyën,
Want toen hy het jaawoord kreeg,
Was geen ding hem in de weeg.

En in vys en twintig jaaren,
Is hy ook zo wel gevaaren
Dat hy, zegt een zeker vriend,
Dien hy met zyn waar bedient,
Koussen vol van ducatonnen,
Door zyn neering heeft gewonnen,
Dat ook zeker weezen moet,
Want zyn Waar is trouw en goed.
'k Zou noch wel van andre dingen
Op de bruiloft kunnen zingen,
Maar hoe quam myn werk ten end,
Zyn bequaamheid is bekend;
Vraag het maar aan trouw moet blyken,
Want daar kan men 't vonnis stryken,
Vraag het zelf de Kerkenraad,
Hoe myn vriend in 't hart bestaat.
'k Wil ook van zyn moed niet spreeken
Die in 't oproer is gebleeken,
Toen hy als een braaf Sergeant,
Met de helbaart in de hand,
Al 't jan hagel van het Spaaren,
Om de pachters te bewaaren,
Door zyn mannelyk bedryf,
Bracht den doodschrik op het lyf.
Want hy weet van de exercitie,
Op de wys van 's lands militie,
Hoe m' een snaphaan prezenteert,
Hoe men lings en rechtsom keert,
Met meer andre zulke zaaken.
Hy kan evoluties maaken,
Als hy maar een voet verzet,
Doet hy alles even net;

En daar komt naar myn gevoelen
Niet een burger op den Doelen,
Van de vrye Kompany
Die het fraaijer doet als hy.
Als drie honderd man aan 't spaaren,
Zo getrouw en moedig waaren,
'k Denk niet dat men in de stad
Ruitery van noden had.
Maar ik zwyg van al die dingen,
'k Mogt my van den text af zingen
Die ik nog verhand'len zal,
Luister toe al schynt het mal.
In de voorspoed is veel hinders,
Slaapt men by, men haspelt kinders,
En dat is wat fraais quansuis;
Maar my dunkt het is abuis.
Ik, en ook myn vriend Kornelis,
Gunnen andren dat hun deel is,
Maar wy zyn ook wel vernoegd
In 't geen ons is toegevoegd.
Als men 't wel wil overweegen
Strekt een kind den een tot zegen,
En den ander tot verdriet,
Net gelyk men dagelyks ziet.
Laat het vry een zegen weezen,
'k Zou voor zulken voorspoed vreezen;
Want ik hoorde van een vriend,
Dat hier net ter zaake dient:
‘Broeder, sprak hy, wensch geen kinders,
Want zy brengen ons veel hinders:
'k Heb een wyfje naar myn wensch,
't Is een engel van een mensch,
Maar zy raakt zo licht aan 't kraaken
Dat ze my nog dul zal maaken,

Door het schreeuwen en 't gedruis,
Dat ik hooren moet in huis.
Schoon zy in zichzelve stil is,
En het tegen haaren wil is,
Moet ik, als ik slaap of droom,
Jaarlyks na de holleboom.
Dan aan 't kloppen by de buuren,
Dan na 't wyf die 't schip moet stuuren,
In het midden van de nacht,
Schoon het regent op myn vacht.
Kom ik weer, dan zy aan 't karmen,
En zy drukt my in haare armen
Roepende, myn lieve Piet,
Was het nimmermeer geschied.
Aanstonds komen al de wyven,
Die dan tot den morgen blyven
En dan staat confrater...
Vast te roeren met de stok;
Want dan moet men met de vrouwen,
Kort daar aan kandeelmaal houwen,
Zo als menschen van fatsoen
Ook verplicht zyn om te doen.
Maar dat zou men overkomen,
Zo men maar gerust mogt droomen,
En dat is tot myn verdriet
'k Weet in hoe lang niet geschied.
Dan eens in de wieg aan 't kryten,
Dan eens in de luren dryten,
Tot de moeder 't lieve lam,
Met de pappot, of de pram,
Als 't gereinigd is, moet stillen.
Spiegel u aan zulke grillen.
Raakt men met een geeuw en gaap
Nog een uur of twee in slaap,

Mits conditie dat de baaker,
Met geen kandelaar of blaaker,
Legt te rammelen in de spind,
Of ze daar wat lekkers vind,
Of met niezen of met poepen,
't Kind weer uit de slaap wil roepen;
Want dan word ik weer gesteurd
En papa legt aan de beurt.
'k Wil ook dat je een zaak zult weeten,
Die ik nimmer zal vergeeten:
Moeder (was ik toen niet ryk)
Kreeg twee kinderen gelyk,
Ik moest halve nachten wiegen
Ja eens zelf het bed uit vliegen,
Als zy lag in diepe rust,
Zeer vermoeid, in slaap gekust,
Eerst begon 'er een te schreijen
Die wy hadden tussen beijen,
Ik het fluks op d'arm gezet,
En gesprongen van het bed,
Moest aan 't zingen en doudynen,
Moêr bleef achter de gordynen,
Zonder dat zy wakker wierd;
En daar was ik meê gepierd;
Want myn zingen en traraaren,
Konnen 't kind niet doen bedaaren;
't Ander in zyn slaap gestoord,
Schreeuwde ook of het wierd vermoord,
Toen aan 't wiegen en aan 't zingen:
Maar als ik in 't bed wou springen
Was myn hemd zo vreeslyk nat
Dat het kleefde aan myn gat.
'k Dacht wat komt kollega over,
Dit is zeker al te pover,

Heb ik in myn hemd gepist,
'k Wou niet dat het iemant wist,
Want dat zyn te vieze dingen;
En toen ik het uit wou wringen,
Even als een linnen lap,
Was het anders niet dan pap.
'k Had door haast, en zonder weeten
Juist de pappot omgesmeeten,
Met een achter slip van 't hemd,
Is die storie niet al vremd?
Och als dit wat veel zou beuren,
Was 't een werk om dood te treuren.
Lieve vriend gy weet het niet
Wat in 't huuwlyk al geschied:
Ik beklaag dan alle menschen,
Die na kleine kinders wenschen,
Daarom wees vernoegd en bly,
Want gy slaapt gerust en vry.
Bruidegom dit dien' tot Leering.
Trek veel voorspoeds uit uw Neering,
En beleev' een beter tyd,
Als waar in gy heden zyt.
En om eens met ernst te spreeken,
Laat ons d'Albeheerscher smeeken,
Dat Hy u een rykdom geev'
Die al 't aards te bovenstreev',
En u, met uw Uitverkooren,
Zegen uit den vollen hooren
Van zyn ryken overvloed,
Zo naar 't lichaam als 't gemoed:
'k Wensch dat gy, met al uw Vrinden,
's Hemels gunst moogt ondervinden,
Aan een schooner Bruiloftsdisch
Als op aard' te geeven is.

Aan de Hollandsche maatschappy der weetenschappen. Opgericht, en vergaderende te Haarlem.

Indien 't de Weetenschap ontbreekt aan Voedsterheeren,
Moet ze in zich zelf verteeren;
Wyl zy haar oogmerk mist, bestaande in roem en gunst,
Het voedsel van de kunst.
De veldzang van Virgyl, een aas voor keurige ooren,
Had eeuwig blyven smooren
In 't veld van Mantua, met al zyn eer en lof,
Waare in Augustus hof

Mecenas niet geweest, om hem bekend te maaken.
   Daar raakt zyn geest aan 't blaaken,
Die 't heerlyk heldenwerk, Eneas reistocht, baart,
   De Waereld door vermaard.
Gelooft niet dat Homeer, die Goddelyk van geest is,
   (Al zegt men 't) blind geweest is,
Wanneer hy d'Ilias of Odyssea schreef;
   Maar wel in armôe bleef,
Wyl hy in Griekenland geen menschen konde vinden
   Die weetenschap beminden:
Dus heeft hy, om den ramp, die steeds hem viel te beurt,
   Zichzelven blind getreurd.
Of heeft de schaamte, toen de zeven Grieksche steden
   Om zyn geboorte streden,
Die Fabel uitgedacht, en overal verbreid?
   Om dus de onweetendheid
Van 't oude Griekenland, die elk ten spot moest strekken,
   Met zulk een glimp te dekken?

De domste dwaasheid, die de vrye kunsten stuit,
   Dooft wel het kunstvuur uit:
Maar 't raakt door straalen van den Hemel weêr aan 't branden
   En koestert de verstanden.
Wat weêrglans gaf het licht dier Goddelyke zon
   De kroon van Salomon!
Op wien de Wysheid van de aloude Egyptenaaren
   Zichzelve blind moest staaren.
Wat vond de wysbegeerte in Ptolomeus hof
   Naa deezen, ryke stof,
Die in 't vergaderen van honderdduizend boeken,
   Geleerden op deed zoeken;
En te Alexandria 't Genootschap heeft gesticht,
   't Geen 't Oosten heeft verlicht.
Schonk de Opperwysheid niet, tot redding uit de dwaaling,
   Den Grieken de vertaaling
Des Bybels, 't heiligst boek, waar door haar majesteit
   Alom wierd uitgebreid?

Heeft Socrates de melk dier wysheid niet gezogen?
   Bragt Plato niet voor oogen,
Korts naa het sterflyk deel zyns grooten meesters viel,
   De onsterflykheid der ziel,
Het troostlyk denkbeeld van den wystten aller Grieken?
   Sints vloog op snelle wieken
De Wysbegeerte door de Schoolen van Atheen,
   En lokte derwaart heen
De heldenzoonen van het albeheerschend Romen,
   Tot dat verstand gekomen:
Dat de overwinning, die de helden maakt vermaard,
   Alleen niet hangt aan 't zwaerd:
Maar dat de staatkunst, die door wysheid word verkregen,
   Het zwaerd moet doen beweegen,
Of houden in de schede, en toomen het geweld,
   Zo 't zich hier tegenstelt.
Dus leerden Ciceroos te Athenen triumfeeren,
   Met kracht van redeneeren;

't Zy voor den rechterstoel of in den Roomschen Raad,
Tot glorie van den Staat.
Zo lang die helden hun beschermers konden vinden,
Die weetenschappen minden,
Heeft de eedle wysheid en geleerdheid ook gebloeid:
Maar sints zy wierd verfoeid,
En Cicero, het hoofd van Romens wyze leden,
Den strot is afgesneden,
Door dwingelanden die de boosheid had gebaard,
Van menschlykheid ontaard,
Raakte alle zucht tot kunst en weetenschap aan 't quynen,
En moest in 't eind verdwynen,
Doordien de Noordsche leeuw den Adelaar besprong,
Den blixem hem ontwrong,
En stak den rooden haan in Romens gulde daaken.
Daar alle tempels kraaken,
De schouwburg davert, en de zeegeboogen, trots
Als uit een marm're rots

Door zyn Vitruviën, tot 's keizers eer geklonken,
   Vergaan in vuur en vonken.
ô Waereldkoningin, die eer zo trots en prat
   Op zeven bergen zat,
Omringd van helden, steets gewoon te triumfeeren,
   En ryken te overheeren;
Weg is uw heldendeugd, en uwe weetenschap.
   Nu dekt de Quezelkap
Uw overwinnend hoofd. De helm is u ontvallen,
   In 't sloopen uwer wallen.
Maar 't was door 't woest geweld der Nooren niet alleen
   Dat alle kunst verdween;
Want in de volgende eeuw verscheenen ook Barbaaren,
   Die geen geleerden waaren:
Maar door hun bygeloof en glimp van heiligheid
   Zich hebben uitgebreid.
Hun haat tot wysbegeerte, en allerlei geleerdheid,
   Bragt alles in verkeerdheid.

Zy dreeven dat het aan een Christen niet betaamt,
  Om wys te zyn genaamd.
Men moest de Redenkunst den Heiden overgeeven,
  Gelyk een weetniet leeven,
En steeken dan het hoofd in sint Fransiskus kap,
  Ten spyt der weetenschap.
In 't *Jus Canonicum* wierd zelfs een wet gevonden,
  Dat niemant zonder zonden
Mag spotten met den geest eens bischops, die alom
  Zich toont barbaarsch en dom;
Doordien de heiligheid en de eenvoud deezer mannen,
  Die de ydelheid verbannen,
Zo zy zich bonden aan de regels van Donaat,
  Het strekken zou tot smaat.
Een blinde Hierarchy wierd sints dien tyd gebooren.
  De wysheid liep verlooren,
En de eene blinde heeft den andren in de gragt
  Uit domme drift gebragt.

Geleerdhied wierd ontbloot van alle Mecenaten,
   En elk ten spot gelaten.
De Wysbegeerte was een soort van Kettery.
   Ach! riep de Poëzy:
Daar geen Meceenen zyn verneemt men geen Virgilen,
   Maar domme en laage zielen.
Aldus gedompeld in een naaren duistren nacht,
   Verbeeten en veracht,
Moest alle weetenschap uit hof en tempels vluchten:
   Maar Godt verhoort haar zuchten;
Waar op de Zon des Heils, door alle nevels heen,
   Op 't onverwachtst verscheen,
En mannen heeft ontvonkt, die alles weêr hervormden,
   De Hierarchy bestormden,
Die met een grooten zwerm van Hommelen bedekt,
   Vol spyts te velde trekt,
Om eedle Byen, die de wysheid-honig leezen,
   Door dreigen te doen vreezen....

Maar zacht, myn Zangheldin, breid deezen stryd niet uit.
De domheid is gestuit.
De wysheid word gelokt in alle konings hoven,
Geleerdheid dryft weêr boven.
De blinden vallen nu de schillen van 't gezicht,
En zien het Godlyk licht.
Geheel Europa schikt zich tot de weetenschappen,
En oeffent zich by trappen.
De Maatschappyen der geleerdheid groeijen aan,
Om Sterren, Zon en Maan,
In haar' bepaalden loop naauwkeurig na te spooren,
Veel netter dan te vooren,
En al de wonderen der geschapene Natuur,
Lucht, Aarde, Water, Vuur,
Met al wat leeven heeft, naauwkeurig te onderzoeken,
Door vlyt der letterkloeken.
Men houdt dit langer niet voor dwaaze kettery:
Maar oeffent zich nu vry.

Den grooten Lodewyk, den ryksmonarch der Franken,
Zal de onderdaan bedanken,
Zo lang de Waereld staat, dat hy door zyne gunst
Beschermer wierd der kunst:
Die verder voortgeplant, in 't koningklyke Londen
Meceenen heeft gevonden.
Nu Newtons wysbegeerte op de ondervinding bouwt,
En Wolf zich niet betrouwt
Op onderstellingen; maar op beweezen' waarheid,
Krygt alles meerder klaarheid.
Geen Aristoteles, of geen Descartes geest,
Is hen gelyk geweest.
Berlyn, en Petersburg, Stokholm, het hof der Zweeden,
Vergaadren ook hun' leden,
Door gunst der koningen; zo groeijt de wysheid aan,
In 't hart van d'onderdaan.
Zou Holland door dat vuur van yver aangedreven,
Ook niet na glorie streeven?

's Lands eedle Vryheid is een Voedsterés der kunst,
   En steunt op 's Hemels gunst.
Wierd Leidens Hooge-school, in 't oorlogsvuur van Spanje,
   Door Willem van Oranje
Niet loffelyk gesticht? en was hy niet voorheen
   Beschermer en Meceen
Der letterhelden, in die droeve naare tyden,
   Toen 't Vaderland moest stryden,
Zo met den dwaazen geest van Romens Hierarchy,
   Als Spanjes dwinglandy?
Hoe edelmoedig is 't zyn glorie na te streeven,
   Vernuften werk te geeven,
En aan te lokken, door, *ten nut voor 't algemeen*,
   Of 't Vaderland alleen,
In 't renperk van 't vernuft *den Gouden prys* te schenken
   Aan dien, die kloekst in 't denken,
De vraag der Maatschappy, die ze alle jaaren geeft,
   Het best beantwoord heeft.

Dus word de weetenschap gequeekt in Haarlems muuren,
Die eeuwen lang moet duuren,
Met zo veel glorie als de Drukkunst Kosters naam
Verbreid heeft door de Faam.
Hong in 't Olympisch perk een prys voor 't snelste rennen;
Hier vliegen Fenixpennen
De Grieksche jeugd voorby, aan Sparens groenen boord,
Door roem en prys bekoord.
Wel eedle Maatschappy van Hollands kunst-Meceenen,
De Godheid wil verleenen,
Dat gy uw nut ontwerp moogt brengen in zyn' stand,
Tot heil van 't Vaderland.

In Haarlem,
8
17-54
Aug:

Leeven van Pieter Langendyk.

Leeven van Pieter Langendyk.

HET vaderlyk geslacht van PIETER LANGENDYK, eenigsten naagelaaten zoon van *Arent Langendyk*, is uit het dorp van dien naam, niet ver van Alkmaar gelegen, herkomstig, en voerde dien van *Kort*, eer 's dichters vader denzelven voor eenen die hem wat aanzienlyker scheen verwisselde, en zich, met zyne drie broeders, LANGENDYK liet noemen; even of een naam van meerder lettergreepen den persoon eenig meerder aanzien konde byzetten; welk oordeel eenigzins verschoonlyk schynt, gemerkt het gros der menschen veel al geneegen is, persoonen en zaaken, niet naar hunne innerlyke waardye, maar naar hunnen naam te schatten.

Pieter Kort en zyn zoon *Arent* waren beiden

metzelaars baazen te Haarlem, en deeze laaste zoo onbekrompen van middelen, dat hy, kort naa zyn huwlyk met *Anneke Nieuwenhuizen*, voor zich een huis bouwde in de gierstraat over de botermarkt, alwaar onze Dichter *Pieter Langendyk*, op den 25sten van Hooimaand des jaars 1683, wierd geboren. Pas zes jaaren oud verloor hy zynen vader, wiens weduwe besloot de kostwinning onder 't opzicht van eenen meesterknecht aan te houden; 't welk nochtans van korten duur was. Zy zette vervolgens, door goede vrinden ondersteund, een lywaatwinkel op, en zond haaren zoon, nu omtrent tien jaaren oud, na Amsterdam, alwaar zy hem by den door zyne schriften zeer bekenden *Willem Sewel* ter woon bestelde, by wien hy de gronden der latynsche taale leerde. Een geruimen tyd (hoe lang is onzeker) by deezen taalkundigen man gewoond hebbende, geraakte zyns moeders winkel aan een ongelukkig einde; des zy, haaren zoon tot zich neemende, Haarlem verliet en zich in 's Gravenhage nederzette. Deerlyk zag 't 'er hier voor haar uit; want door haare verkwisting aan alles schier gebrek, en vrind noch vreemd te hulp hebbende, moesten moeder en zoon, zonder kostwinning, dan die een klein winkeltje hen verschafte, zich zeer soberlyk ge-

neeren. *Pieter* ondertusschen oeffende zich in de teekenkunst, en schetste, veeltyds in gezelschap van eenen *François van Steenwyk*, de omgeleegen landgezichten naar het leeven. Dan, dit verligtte den nood niet: ook had hy niets geleerd waar mede de kost te winnen. Doch, gelyk eerlyke armoede wonder vernuftig is in het opspeuren van middelen om zich uit haare bekommernis te redden, zoo ook keek onze *Langendyk* alsints uit na gelegenheid om door zyne vlyt iets toe te brengen tot verligtinge van zyne bekrompene omstandigheden; en hy vond ze: want een weefgetouw magtig geworden zynde, bevlytigde hy zich zoo lang, tot dat hy gaaren-damast en servet-goed weeven kon, met het welk hy, een stukje afgeweeven zynde, na Amsterdam reisde om het te verkoopen. Hy zelf teekende de pattroonen, en geraakte door zyne vordering in de teekenkunst by de Haagsche liefhebberen in kennis en achting: inzonderheid by den kunstschilder *Hendrik Pola;* wiens teekeningen, verbeeldende de *Fabel van Psiche*, hy naderhand met 53 byschriften vereerde.[(a)]

VROEG was de dichtkunst zyne geliefde uitspanning: want maar den ouderdom van zestien jaaren

(a) Zie 't I^{ste} Deel der Gedichten bladz. 363.

bereikt hebbende, ontworp en voltooide hy zyn blyspel *Don Quichot*, getrokken uit den geestigen roman van den Spaanschen *Savedra*. Waarschynlyk is het, dat dit niet het eerste proefstuk van zyn vernust geweest zy, en dat hy zich reeds eerder onder 't opzicht van den taal- en dichtkundigen *Sewel* in de poëzye geoeffend hebbe.

SCHOON nu door de vlyt van onzen jongen Dichter het bestaan eenigzins ware verbeterd, kwam 't 'er echter nog sober om; des besloot hy, met zyne moeder Amsterdam tot woonplaats te verkiezen, in verwagting van aldaar een beter fortuin te zullen ontmoeten. Het gelukte: want nauwlyks was hy hier, of hy wierd voor meesterknecht over een weefzolder door den Heere *Prado* aangenomen; en vervolgens voor kantoor bediende by den Heere *Jan Brand*. Deeze, zyne bekwaamheid in de teekenkunst bemerkende, gebruikte hem ook tot het teekenen der pattroonen van zyne zyde stoffen, in welke konst hy zoo groote vorderingen maakte, dat hem de heer *Abraham Verhamme*, een der voornaamste Fabrikeurs van dien tyd, naderhand, op eene vry goede jaarwedde tot zyn pattroonmaaker aannam; in welken dienst hy negen jaaren doorbragt.

NU begon zyne lust ter dichtoeffeninge meer en meer te ontbranden, en vind ik de eerste vaerzen onder *Langendyks* naam met den druk gemeen gemaakt in de werken van *Jan van Gysen:* te weeten het eerste deel, in den jaare 1707 te Amsterdam gedrukt, is voorzien met 's dichters beeldtenis en eenige plaatjes door *Langendyk* geëtst. Doch men moet bekennen, dat zy uitneemend slegt zyn, en weinig overeenkoomen met de verwagting die men met reeden hebben moest van iemant die zoo lang de teekenkunst had geoeffend; maar schynt dit eenigzins verschoonlyk, wanneer men in aanmerking neemt, dat zyne kostwinning hem meest op bloem- en rankwerk, geenszins op het schetsen van beelden van menschen en dieren had doen toeleggen. Ook haperde 't den vaerzen, tot lof van dat werk en zynen dichter door onzen *Langendyk* gezongen, aan het noodzaakelyk vereischte van beschaasdheid, in welke hy naderhand door meerdere oeffening en omgang met kundige liefhebberen toenam.

IN het jaar 1711 wierd zyn Spel *Don Quichot op de Bruiloft van Kamacho* drie maal naa elkander op den Amsterdamschen Schouburg met veel toejuichinge vertoond, en toen eerst met den druk

gemeen gemaakt.* Dan, de liefhebbers der tooneelpoëzye vonden 'er sommige gebreken in, welken hy, naa dat hy wat meerder kennis van de schikking, die in een spel vereischt word, kreeg, verbeterde: Hy zuiverde het, naamentlyk, van gaapende tooneelen, door het tusschen voegen van korte uitkomsten; en, om aan den grondregel des tooneels te voldoen, welke leert; dat men zyn' hoofd-personaadjen in 't eerste bedryf moet doen kennen, berymde hy een geheel nieuw tooneel, om 't karakter van *Don Quichot* voor den aanschouwer open te leggen.(a)

DE omgang met verscheiden beminnaars der dichtkunde, waar van hy in 's Gravenhage versteeken was geweest, wekte nu meer en meer zynen yver: en zette aan de voortbrengselen zynes vernufts eene meerdere beschaafdheid by, die, gepaard met zyne natuurlyke bekwaamheden van vlugheid en vindinge, hem eerlang deeden uitmunten. Want eeven als de uitgebreide wou-

* De oudste druk van dit Spel, my voorgekoomen, is van den jaare 1712, *en voor den Auteur*; dan uit eigene aanteekening des Dichters is my gebleeken, dat het stuk in den jaare 1711 reeds is vertoond.

(a) Zie de Voorreden voor *Don Quichot* in het II^{de} Deel der Gedichten.

den, voortbrengsels der natuure, uit hunnen eigen aart in de aanschouweren wel verwondering maar geenszins die aangenaame aandoeningen verwekken, welke de door kunst geregelde waranden verschaffen, zoo ook moet de aangeboorene bekwaamheid des dichters beschaafd en geregeld worden zal zy behaaglyk zyn: en om deeze beschaafdheid te verkrygen is zekerlyk niets bekwaamer dan de verkeering met kunstgenooten van smaak en oordeel, waar door ook niet zelden de dichtlust zelve wierd gevoed en aangekweekt, gelyk het onzen Dichter gebeurde; die in den jaare 1712 nog twee spellen uitgaf, den *Zwetzer*, naamentlyk, en het *wederzyds Huwlyksbedrog*. Het eerste, een kluchtspel vol geestigheden en boerteryen, vertoonde men op den 17^{den} van Wintermaand, en den volgenden maandag; maar het ander wierd eerst twee jaaren laater ten tooneele gevoerd. Dit Blyspel dichtte hy *tot leering*, *en ter verfoeijinge van een gebrek*, *dat* (zyns oordeels) *al te veel by onzen landaart is ingekroopen*, *naamentlyk kaal en groots te zyn*, *en het laaste door bedrog staande te houden*[(a)].

IN den jaare 1715 gaf onze Dichter wederom

(a) Zie zyn voorbericht voor den vierden druk van 't *wederzyds Huwlyksbedrog*.

twee spellen uit, te weeten, *Krelis Louwen*, *of Alexander den Grooten op het Poëetenmaal*, en de *Wiskunstenaars of 't gevluchte Juffertje*. Het eene heet hy een *kluchtig Blyspel*, *om dat het*, *schoon in drie bedryven geschikt*, *een klucht zoude kunnen genoemd worden*, *dewyl 't een kluchtig geval behelst*[(a)]. Het ander, myns bedunkens, het uitmuntenst zyner spellen, is een klucht, waar in hy twee zoogenaamde wiskunstenaars ten tooneele voert, die zeer heftig over den loop of stilstand der zonne redentwisten; geenszins, om hier mede de kunst of kunstenaars te roskammen, maar wel

> - - - - - - - - *Het ydele gebaar*
> *En waanwysheid van winderige zotten*,
> *Die 't Schouwtooneel met reden mag bespotten*.[(b)]

In dit zelfde jaar wierd nog, zonder zyne toestemminge, door een liefhebber die 'er een afschrift van magtig geworden was, uitgegeeven zyne *boertige beschryving van den Amsterdamschen Schouwburg*, *en het vertoonen van Aran en Titus*.[(c)] Deeze boersche samenspraak is een gedeelte van

(a) Zie 't voorbericht van *Krelis Louwen* in 4^{o}.

(b) Zie de opdracht van dit spel aan den Heere en M^{r} *E. Kraaivanger*.

(c) Zie 't III^{de} Deel der Gedichten bladz. 461.

een blyspel toen by hem ontworpen, doch welk hy steeken liet, waarschynlyk om 't ontydig gemeen maaken van dit eene tooneel.

SCHOON zyn dichtgeest eigenaartig geschikt scheen tot bly- en kluchtspellen, kreeg hy ook dit jaar geleegenheid zyne bekwaamheid tot het dichten van treurspel te beproeven, te weeten: De Heer *Harmanus Angelkot* besloot het uitmuntend Stuk van den grooten Engelschen dichter *Addison, Cato* geheeten, en welk door zyne landsgenooten, en door de geleerdste vernuften van Vrankryk, inzonderheid om zync kracht van welzeggen, en juistheid der karakters, hooglyk geroemd wierd, den Nederlanderen in hunne taale mede te deelen. Dan, dewyl hy begreep, met de beryming te moeten spoeden, om door lang verloop van tyd de nieuwsgierigheid niet te doen verflaauwen, bood onze *Langendyk* zynen vrind aan, het tweede en vierde deel te berymen.[(a)] Dus kwam het ylings in het licht, hoewel niet vry van die leemten en gebreken, welken gewoonlyk de overylde voortbrengsels verzellen, en die ook *Langendyk* zelf meermaalen deeden voorneemen dit spel naauwkeuriger te overzien en netter te beschaaven.

(a) Zie de voorreeden voor den *Cato* van *Angelkot*.

ZYN vruchtbaar vernuft ondertusschen bepaalde zich niet alleen met het voortbrengen van tooneelstukken, maar oeffende zich ook in allerleie andere soorte van dichten. Hy hield eene byeenkomst met verscheiden dichtminnaaren, waar in onder anderen beslooten wierd het werk te voltooijen welk door den boertigen *Fockenbroch* was ondernoomen. Deeze had, op 't spoor des Franschen *Scarrons*, de twee eerste boeken van den *Eneas van Virgilius* in boertig rym naargevolgd, en 't werk laaten steeken. Nu kreeg elk zyne taak; aan *Langendyk* viel 't vierde boek te beurt:[(a)] dit voltooid hebbende deelt hy het gezelschap zyn werk mede, maar niemant der overige leden hield zyn woord, of zag 'er kans toe. Eenigen ontschuldigden zich met de onvoegzaamheid der stoffe, die zich tot geene boert liet vleiën; *Langendyk*, zeiden zy, had gelukkiger lot getroffen. Dan hy, om hen te overtuigen dat het aan hunne bekwaamheid, niet aan 't onderwerp, haperde, bragt in de volgende byeenkomst een groot gedeelte mede van het derde boek op den zelfden trant berymd; doch het geheele boek onvoltooid blyvende, is dit gedeelte ongedrukt gebleeven.

(a) Dit vierde boek is te vinden in 't I^{ste} Deel zyner Gedichten bladz. 453.

HET winderig actie-jaar 1720 leeverde onzen Dichter stoffe tot tooneelpoëzye, stellende hy de dwaasheid des onbesuisden actie-handels, en deszelfs noodwendig schadelyke gevolgen, zeer geestig ten toon, in het blyspel *Quincampoix* of de *Windhandelaars*, 't welk zoo zeer behaagde, dat het in 't zelfde jaar vyftien maal achteréén vertoond wierd.[(a)] Ook dichtte hy, naar den smaak van het Italiaansch tooneel, een kluchtig blyspel *Arlequyn Actionist*, 't welk, gesierd met zinnebeeldige vertooningen, tusschen den 28 van Wyn- en den 23 van Slachtmaand tien maal ten tooneele verscheen.[(b)]

GELYK nu dit noodlottig jaar gelegenheid in overvloed verschafte om der tyden dwaasheid te bespotten, zoo gaf het hem niet mindere stof om de rampen van Europa te beklaagen. Men had hem in dit zelfde jaar verkooren tot *Factor* der aloude Haarlemsche Redenrykers kamer, voerende ten Zinspreuke: *Trouw moet blyken*. Deeze gewoon zynde op den eersten dag des jaars een gedicht uit te geeven, had hy reeds by de intreede

(a) Zie 't II^{de} Deel der Gedichten bladz. 446.
(b) 't Zelfde Deel bladz. 450.

van 't jaar 1719, voor die Broederschap zyn *Emmanuët of jaarzang op de geboorte onzes Zaligmaakers*,[(a)] gedicht, en met den aanvang van 't jaar 1720 een *Lofkrans voor zyne geboorte Stad*[(b)] gevlochten, waarin hy van zyne ervaarenis in de vaderlandsche oudheid en geschiedenisse blyken gaf. Nu verkoos hy met het nieuwjaar van 1721 de *rampen des voorleden jaars*[(c)] te zingen; welke dichtstukken gevolgd wierden door den *Lof der Dichtkunst*[(d)] en 't *Lofdicht op het Eere beeld van Laurens Koster*,[(e)] tot dat hy met den aanvang van 't jaar 1724 besloot het *leeven der Hollandsche Graaven in jaardicht* te beschryven, waar van my in 't vervolg nog iets te melden staat; dan, kan ik hier niet verby gaan te spreeken van zeeker *verweerschrift* door onzen Dichter ontworpen, te weeten: De Broederschappen der Redenrykeren zyn, van onheuglyke tyden her, met verscheiden voorrechten en vryheden hier te land voorzien geweest. Onder deezen was zekere vryheid belangende den *accys*, welke de drie Haarlemsche kamers, toen in weezen, nog genooten. Eenige waarden

(a) Zie 't I^{ste} Deel der Gedichten bladz. 61.
(b) Zie 't zelfde Deel bladz. 29.
(c) Zie 't II^{de} Deel bladz. 455.
(d) Zie 't III^{de} Deel bladz. 1.
(e) Zie 't zelfde Deel bladz. 9.

of tappers schreeven het verloop van hunne neering aan deeze vryheid toe, en meenden, dat, ware die den Redenrykeren, welken daaglyksche byeenkomste houden, ontnomen, deeze gezelschappen te niet, en hunne kroegen aan meerder bezoeks geraaken zouden. Zy leeveren dan den wethouderen een verzoekschrift in, ten einde de kamers, ten hunnen voordeele, met zekere belastinge moogen bezwaard worden. Tegen dit verzoekschrift schreef *Langendyk* een gedicht onder den tytel van *verweerschrift der drie aloude Haartemsche Redenkamers*,[(a)] in 't welk hy *Rethorica* spreekende invoerde en de zaak der kameren liet verdeedigen, met zulk eenen goeden uitslag, dat zy alle haare vryheden behielden.

DAN, wy keeren weder tot het jaar 1720, in welk de dichtgeest van onzen *Langendyk* inzonderheid zeer vruchtbaar geweest is, wyl het, behalven de reeds verhaalde dichtstukken, nog van hem zag te voorschyn koomen zyn Treurspel, *Julius Cezar en Kato*, gevolgd naar den Franschen *Kato* van den Heer *de Champs*. Dit stuk, 't welk in het oorspronkelyk met het Engel-

(a) Zie het III^{de} Deel der Gedichten bladz, 20.

sche van den Heer *Addison* om den lauer stryd, en het misschien in sommige opzichten overtreft, is niet minder behaaglyk in onze moedertaale, waarom het ook met veele toejuichinge ten tooneel gevoerd is.

BEDUCHT, *dat anderen mogten onderneemen zyne vaerzen by een te verzamelen, en 'er dingen van hun eigen maaksel, ja zelfs schotschriften onder mengen, om den achterdocht weg te neemen dat zy de opstellers daar van zyn;* als mede *omdat eenige zyner vaerzen overal zworven, die ongedrukt en door onkundigen na geschreeven, bedurven, en gerabraakt waren*,[(a)] besloot *Langendyk* zyne gedichten, in twee boekdeelen verzameld, ter drukperse over te geeven, en kwamen dezelven in het jaar 1721 te voorschyn[(b)], versierd met zyn beeldtenis door den vermaarden *J. Houbraken* in 't koper gebragt. In 't eerste deel, uit mengeldichten bestaande, munt onder anderen uit het vaers *de Zwitsersche Eenvoudigheid*[(c)] geheeten, terwyl het teffens toont dat hy, niet minder dan tot andere onderwerpen, be-

(a) Zie 't voorbericht voor 't I^{de} Deel der Gedichten.
(b) Gedrukt te Amsterdam by de wed. *B. Visscher.*
(c) Zie de Gedichten I^{ste} Deel bladz. 67.

kwaam was tot samenstellen van hekeldicht, indien slechts zyne neiging hem daar toe gedreeven hadde, maar, doorgaans daar van afkeerig, heeft hy nochtans aan zyne gemeenzaame vrinden bekend, ook deel gehad te hebben aan eenige schimpschriften, onder den tytel van *Kool-* en *Spreeuwdichten* uitgegeeven, hier toe zeer sterk zynde aangezocht door eenigen van zyn gezelschap. Dus zyn de dichtstukjes *Merkurius aan de Amsterdamsche Poëeten*[(a)] de *Liciaansche weêrgalm* en *een snuifje voor de ontstelde harssenen van de stekelbaers-venters*[(b)] van zyn maaksel, schoon hy ze nooit openlyk voor de zynen verklaarde. Voorts vind men in dat eerste Deel van *Langendyks* gedichten keur van stoffe, en behoeven de *Veld-Herders-* en *Visschers-zangen* die van den zoetvloeijenden *J.B. Wellekens* niet te wyken: en hoe zeer ook de *Bruiloftsvaerzen*, veelal zwanger van laffe vlyeryc, by kunstminnaaren in kleinachtinge zyn, *Langendyks* nochtans zullen en door hunne malsche vloeijendheid, en door zyne schilderachtige tafereelen altoos behaaglyk blyven. In *Snel-* en *Punt-dicht* heeft hem de rykzinnige *J. de Dekker* moogelyk alleen overtroffen, en in

(a) Zie de Kooldichten.
(b) Zie bladz. 147 en 148 van de Spreeuwdichten.

Blyspeldicht (welk beneevens den *Julius Cesar en Kato* het tweede deel zyner gedichten hoofdzaakelyk uitmaakt) steekt hy zynen tydgenooten de loef af.

SCHOON nu, terwyl zyn roem en achting ten hoogsten top steegen, ook zyne inkomsten merkelyk vermeerderden, gaarde hy echter niets over, dan boeken en printkunst. Nu woonde hy eens binnen, dan weer buiten Amsterdam. Veel had hy van zyne moeder te lyden, die ongemaklyk van aart, ook dikwils zich aan den drank, niet zelden de schaadelyke en verkeerde toevlucht der mistroostigen, overgaf. Dit alles verdroeg hy met geduld, want van eene vry onverschillige geaartheid zynde, schikte hy zich naar zyn lot, of ontvlood o k vaak zyns moeders lastigheid in 't gezelschap van den eenen of anderen zyner vrinden; inzonderheid in den boekwinkel van *H. van de Gate*, toen de verzaamelplaats der Amsterdamsche poëeten.

ONDERTUSSCHEN liep zyne verbindtenis by den Heer *Verhamme* ten einde; wanneer hy nu besloot zich voortaan vry te houden, en een iegelyk met zyne teekenkunst te dienen, waarin hy groote vorderingen gemaakt had, des zyne pattroonen

van ieder een gezocht wierden, en hy de handen vol werks kreeg, inzonderheid van de Haarlemsche fabrikeurs, 't welk hem in den jaare 1722 deed besluiten even buiten zyne geboortestad op den kleinen houtweg te woonen. Schoon hy nu eene rykelyke kostwinning had, wist nochtans zyne moeder raad om de overwinst door te brengen, dewyl zy in haar huisbeleid gants ongeschikt was. *Langendyk* bekreunde zich des weinig, indien slechts zyne boekery en printverzaamling 'er geen nadeel door leeden; zoo onverschillig was hy. Twee jaaren had hy buiten gewoond, toen hy ook eene wooning in de stad zocht, om 's winters avonds niet bepaald te zyn, wanneer hy zich in gezelschap van vrinden bevond, welken hy, om het sluiten der poorte, te vroeg, zyns oordeels, moest verlaaten. Vervolgens huurde hy eene grootere wooning buiten, en hield slechts eene kamer binnen de stad. In den winter van 't jaar 1724 kreeg hy ongemak aan de oogen, waardoor zyn gezicht zoo verduisterde, dat hy, vreezende niet in staat te zullen blyven om te teekenen, wederom zyne damastfabriek opvatte. Gelukkiglyk nochtans herstelde zyn gezicht, en evenwel bleef hem de lust by om zyne aangevangene rederye aantehouden en uit te breiden, ten dien einde eene kleine garenspinderye

buiten 's lands oprechtende. Dus ging de huishouding voort, wanneer des dichters moeder op den 15^{den} van Louwmaand 1727 in het 63ste jaar ha res ouderdoms overleed. Niet lang hier naa, te weeten den 9^{den} van Herfstmaand des zelfden jaars, huuwde hy te Amsterdam met *Johannetta Maria Sennepart*, dochter van *Johannes Sennepart* en *Katharina van der Hyden*. Omtrent vyftien jaaren geleeden had hy reeds op haar het oog laaten vallen, en waarschynlyk is 't dat om zyns moeders wil het huuwlyk zoo lang achter bleef. Hy begroette zyne bruid met een gedicht;[(a)] dan, hy was ook met haar niet gelukkig, want behalven dat zy vry kwistig viel, deelde haar inborst in de ongesteldheid van haar lichaam, tot dat zy door veelerleie kwaalen gesleeten, naa verscheiden jaaren sukkelens, op den 28sten van Grasmaand des jaars 1739 den geest gaf.

ALLE deeze rampspoeden verduurde onze *Langendyk* met eene ongemeene gelykmoedigheid; en word van hem getuigd; dat niemant hem ooit droefgeestig of zwaarmoedig gezien hebbe. *Wie toch kan de rampen verhoeden,* was zyn zeggen;

(a) Zie 't III^{de} Deel der Gedichten bladz. 248.

als het huis met al wat 'er in is in den brand staat, gaa ik maar weder in een ander.

REEDS eenige jaaren geleeden (opdat ik weder tot 's Dichters kunstoeffeningen keere) had hy naar eene vertaaling uit het Frans berymd het blyspel *de Bedriegery van Cartouche* geheeten. Dit spel had te Parys eenen grooten ophef gemaakt, moogelyk minder door de geestigheid der vindinge, dan om den naam des hoofdpersonaadjes; dit deed onzen dichter denken, dat de fransche Blyspelmaaker met dit werk niets had beoogd, dan den schouwburge eene goede somme gelds in de beurs te jaagen; dit zelfde oogmerk gaf geleegenheid tot de Nederduitsche beryming, die op 't verzoek der Heeren Regenten des Amsterdamschen Schouwburgs ondernomen, echter maar driemaal ten tooneele gevoerd wierd; en 't was aanmerkelyk (zoo my de Dichter zelf meermaalen verhaalde) dat, daar, by de eerste vertooning, van beiderleie kunne met meenigte toevloeiden, men by de tweede schier niet dan mannen, by de derde zeer weinige aanschouwers zag: 't welk hy aan de akeligheid, die de vertooning van 't schuim der gauwdieven natuurlyk verwekte, toeschreef. 't Stuk bleef eenige jaaren ongedrukt, tot dat de Dichter, om

aan 't verzoek der liefhebberen zyner toneelpoëzye te voldoen, die gaarne alle zyne stukken by elkander wilden voegen, het eindelyk aan 't licht gaf.[a]

Wy hebben hiervoor verhaald, dat *Langendyk* in den jaare 1724 ten onderwerp zyner jaarzangen voor de Redenrykers kamer *Trouw moet blyken* verkoos het *leeven der Hollandsche Graaven*, zooverre die geschilderd zyn op de zaal van het raadhuis zyner geboortestad: dit oogmerk had hy nu in één en twintig jaardichten volvoerd, welken den liefhebberen der vaderlandsche geschiedenissen en dichtkunde zoo zeer behaagden, dat zy tot buitenspoorige pryzen, zelfs tot dertig guldens toe, gekocht wierden. Dit maakte eenige boekverkoopers jookerig om dezelven, buiten kennis des dichters, naa te drukken. Hier van verwittigd, besloot hy hen voor te koomen, deeze dichten over te zien, en vermeerderd en verbeterd uit te geeven. Dus kwamen zy in den jaare 1745 in twee boekdeelen voor den dag,[b] gesierd met de beeldtenissen der Graaven naar de aloude tafereelen op het

(a) Zie de voorreeden van dit spel in 't IV^{de} Deel der Gedichten bladz. 175.
(b) Te Haarlen by *J. Bosch*, met privilegie.

raadhuis, om welken naauwkeurig te volgen zich juist toen ter tyd eene gunstige geleegenheid opdeed, gelyk men in 't breede in het voorbericht voor deeze uitgaave der *Graaven van Holland* zien kan.[(a)] Dit werk, ondertusschen, zal altoos by alle beminnaaren der vaderlandsche oudheid en vryheid in achtinge zyn, dewyl *Langendyks* zoetvloeijende *Zangheldin, in 't verhaalen der geschiedenissen, zich van alle onwaarschynlykheid heeft gewacht, en met een klaaren en onbezwachtelden styl de waarheid getracht in den dag te zetten*,[(b)] zoo verre zy haar uit de duisternissen der oudheid heeft kunnen opdelven.

SEDERD het jaar 1728 had onze Poëet het buitenleeven verlaaten, en woonde binnen Haarlem. Zyne print- en boekverzaameling, waar aan hy niet ontzag naar zynen staat veel gelds te spillen, was merklyk aangegroeid, en hy in de kunst van pattroonen te teekenen nu zoo verre gevorderd, dat hy geleegenheid had tot merkelyke overwinst, indien hy daar aan zyne vlyt hadde willen besteeden; doch of de wederwaardigheden, die hem in-

(a) Bladz. XV.
(b) Zie 't voorbericht voor de Graaven bladz. XX.

zonderheid in zyn huuwlyk, door den elendigen toestand zyner huisvrouwe, zyn overgekoomen, waar onder menig één, (zoo spreekt een ooggetuige) schier zou bezweeken zyn; of die wederwaardigheden, zeg ik, zynen yver verslapt hebben, dan of zyne natuurlyke onverschilligheid en gemaklyke gesteldheid oorzaak geweest zyn van 't verwaarloozen zyner kostwinninge, dit is zeker, dat hy in den jaare 1747 genoodzaakt was het meest gedeelte zyner boeken, printen en inboedel te verkoopen: dus zag hy zich weder in zyne voorige bekrompenheid, die in eenen hoogen ouderdom te zwaarder drukt.

DAN, even gelykmoedig en met weinig te vreden, meende hy zyne nooddruft altoos te zullen kunnen vinden, toen de Weledele en Grootachtbaare Overheid zyner geboortestad hem die op eene edelmoedige wyze verschafte, 't welk my nu te verhaalen staat.

HET vermaak 't geen onze *Langendyk* schepte in 't opspeuren van 's lands oudheid, en de zucht die hy zyner vaderstad toedroeg, hadden in hem het besluit gekweekt, om de beschryving van Haarlem, door den E. *Samuel Ampsing* in den jaare 1628

uitgegeeven op nieuws met veele vermeerderingen en aanmerkingen aan 't licht te brengen. Hier toe had hy reeds verscheiden stukken by een verzameld. 't Geviel nu, dat het den Wethouderen goed dacht eene geheel nieuwe en nettere beschryving der Stad te doen samenstellen, en tot dit werk hunne keuze te laaten vallen op onzen Dichter, welke zich hier toe niet ongeneegen getoond had. Zy besluiten dan hem hier mede te belasten, en tot Stadshistorieschryver aan te stellen, waar van de acte gedagteekend is op den 5^{den} van Sprokkelmaand des jaars 1749. Gewillig nam hy deezen last, dien hy zich tot eere reekende, op zich, en weetende met wie hy te doen had, ook gewoon zynde eer boven geld te schatten, liet hy de belooning zynes arbeids, naadat het stuk zoude voltooid zyn, aan 't goedvinden zyner aanstelleren over. Deezen, opdat het hem aan geenen tyd, dien een werk van zulken omslag eischt, zoude mangelen, booden hem gulhartig aan, om hem geduurende al zyn leeven van spys en drank en inwooning in het vergroote Proveniers-huis der stad te bezorgen, 't welk hy aannam. Dus kon hy buiten zorg voor leevens onderhoud zich geheel en al ter voltooijinge van den opgelegden taak toeleggen. Nochtans heeft hy dien niet volvoerd, schoon

hy ruim zeven jaaren zyne aanstelling tot Historieschryver overleefde.

ZYN klimmende ouderdom, ondertusschen, doofde in hem geenszins de lust ter dichtoeffeninge. Sedert het jaar 1747 had hy *Willem den eersten Prins van Oranje* ten onderwerp zyner kamervaerzen verkooren, wiens leeven hy tot het berucht ontzet van *Leide*, in den jaare 1574 voorgevallen, bragt. Ook kwam het derde Deel zyner *Gedichten* in 't jaar 1751 uit,[(a)] verzeld met zyn welgetroffen pourtrait door den beroemden *C. Pronk* geteekend, en kunstryken *Houbraken* gesneeden. Maar inzonderheid hinderde niet weinig den voortgang der beschryvinge zyner geboortestad, zyn yver ter voltooijinge van eenige Tooneelstukken, reeds in zyne jeugd ontworpen, en schoon hy in twintig jaaren zich met geen tooneeldichtkunde bemoeid had, kreeg hy 'er nu eene ontydige lust toe. *Xantippe of het booze wyf des filosoofs Socrates beteugeld* was tans 't eerste blyspel 't welk hy voltooide, en den Regenten des Amsterdamschen schouwburgs ter goedkeuringe aanbood, onder beding van eene erkentenis, die

(a) Gedrukt te Haarlem by *J. Bosch*.

hem, telken reize als dit spel wierd vertoond, zoude worden uitgekeerd. Deeze wierd hem toegezegd, en 't spel ter drukperse over gegeeven: dan 't was nog niet afgedrukt, toen onze Dichter overleed. Naa zynen dood verscheen het meermaalen ten tooneele; doch schoon het, naar zyn oordeel, *eene geheel nieuwe vinding is, en geen gemeenschap heeft met eenige tooneelspelen, die van alle oude tyden af tot op heden het licht hadden gezien*[(a)] moet men nochtans bekennen, dat het minder dan zyne voorgaande stukken voldoet. De werken van groote vernuften ryzen en daalen gemeenlyk met het klimmen en afgaan hunnes leeftyds, de dichter nochtans is 'er altoos in te vinden.

BEHALVEN *Xantippe*, voltooide onze *Langendyk*, *Papirius of het oproer der vrouwen binnen Romen*, blyspel. Ook vond men, naa zynen dood, den *Spiegel der Vaderlandsche Kooplieden*, welk tooneelstuk, nog niet ten einde gebragt zynde, door twee Amsterdamsche Dichters, die door hunne uitmuntende poëzye voorlang eenen onsterflyken naam verwierven, beschaafd, voltooid en in die orde gebragt is, zoo als het tans het licht ziet.

(a) Zie 't Naabericht achter *Xantippe* in 't IV^{de} Deel der Gedichten bladz. 132.

DEEZE drie Blyspellen zyn de laaste voortbrengsels van het vernuft onzes Dichters, die ter bevorderinge der vertooning van zyne *Xantippe* in Sprokkelmaand des jaars 1756 na Amsterdam gereisd zynde, naa twee dagen vertoevens, wederkeerde met pyn in zyne borst, die eerlang heeviger wierd, doch na eene aderlaating luisterde. Vervolgens kreeg hy eene opening in 't rechter been waaraan hy eenige weeken sukkelde. Hy beterde wel eenigzins, doch bleef in eenen zwakken toestand, zich vlyende met hoope van herstel tot in Zomermaand, wanneer hy instortte, en, dagelyks zwakker wordende, zyn einde voelde naderen. Tot nog toe had hy zich by geene gezintheid der Kristenen als lid laaten aanneemen, niet zo zeer omdat hy, na 't gevoelen der Quakeren hellende, de uiterlyke plechtigheden onnoodig hield; want schoon in dit gevoelen en door zyne moeder en door zynen leermeester opgekweekt, verliet hy, tot jaaren van onderscheid gekoomen zynde, de vergaderingen dier gezinte; maar waanende schier overal groote gebreken te bespeuren, hield hy zich buiten alle kerkelyke gemeenschap. Zyn vader de leere der Doopsgezinden beleeden hebbende, welke beweert dat men den volwassenen op hunne geloofsbelydenis het doopsel bedienen moet, was onze *Lan-*

gendyk tot nog toe ongedoopt gebleeven. Tans zag hy den dood voor oogen: en zeeker geene omstandigheid des leevens is bekwaamer om den mensch tot ernstige gedachten, en overziening zyner gemoedsgesteltenisse te brengen. Vry van de heevige aandoeningen der driften, door 't verzwakken der zinnen, word der ziele ruimte gegeeven om aan haaren stand te denken, te meerder hier toe gedrongen door 't besef haarer aanstaande verhuizinge. In zulk eenen staat was de Dichter wanneer hem een zyner boezemvrinden bezoeken komt. *Ik moet*, zegt hy, *my zelf beschuldigen, dat ik, my nimmer in eenige uiterlyke gemeenschap der Kristenen begeeven hebbende, de plechtigheden van Doop en Avondmaal heb verwaarloosd. Te duidelyk nochtans heeft onze gezeegende Zaligmaker die ingesteld, dan dat hy 'er niets nuttigs, niets verplichtends, mede bedoeld zoude hebben; het ware lang myn post geweest my naar zynen wil te schikken, ofschoon myn bepaald vernuft de wyze oogmerken dier Instellingen zo klaar niet konde begrypen. Tans zie ik die verplichting duidelyker, en geenen anderen weg ter myner geruststelling open, dan door alles te verrichten dat myne laaste oogenblikken nog gehen-*

gen willen. - Toen verzoekt hy, dat men hem eenen bundel papieren aanreike, en leest met veel ontroering de twaalf artikelen des kristelyken geloofs, zo als hy die zelf eertyds bermyde; voorts zyn verlangen, om een lid der kristelyke kerke te worden, betuigd hebbende, en dat de leere der Doopsgezinden meest met zyn gevoelen strookte, vraagt hy: *of men hem op zulk eene belydenis met den waterdoop zoude willen bedienen?* Hier van verzekering krygende, verzoekt hy zeer ernstig zynen vrind, dat hy zyne begeerte den kerkeraad der gemelde gezinte, die op het klein-heilig-land binnen deeze stad haare vergadering houd, op 't nadrukkelykst voorstelle, met bede dat men die plechtigheid op zyn krankbedde aan hem wilde bedienen. Gelyk dan ook zulks in tegenwoordigheid van eenige gemagtigden uit die gemeente, door den eerwaardigen *Jan Visser*, op den 13^{den} van Hooimaand geschiedde. Maar vyf dagen overleefde onze *Langendyk* deeze godsdienstige verrichting, en stierf den 18^{den} der zelfde maand, den ouderdom van 73 jaaren min zes dagen bereikt hebbende. Zyn lyk werd den 24sten in de groote kerk ter aarde besteld.

DIT was het einde van *Pieter Langendyk*, die

met recht in den rei der voortreffelykste vaderlandsche Poëeten een plaatsje verdient. Ongemeen vaardig was hy in 't dichten, en de vaerzen rolden hem als uit de pen: deeze vaardigheid, waarop hy dikwils te veel vertrouwde, was ook veeltyds oorzaak dat hy den tyd niet nam om zyn werk naar eisch te beschaaven. Byzonder heeft hy zich toegelegd op de vloeijendheid der vaerzen, wraakende de zinnelykheid der zulken die, verlekkerd op den mannelyken styl des zinryken *Hoofts*, dien onvergelykelyken Schryver in zyne gedrongenheid poogen na te volgen. Uit de verscheidene spellingen by den Nederlander in gebruik volgde hy meest die van *L. Bake*, niet omdat hy eene andere afkeurde, *maar omdat zyne keuze 'er in 't begin opgevallen was*.[(a)] In boertige gedichten heeft hy vuile dubbelzinnigheden, eene aartigheid by beschaafde verstanden met recht gelaakt, vermyd, en dus getracht te vermaaken, zonder kuissche ooren te kwetsen.

TER voltooijinge deezer leevensschetse des Dichters staat ons nog van zyne gedaante en omgang iets te zeggen: middelmaatig was hy van langte

(a) Zie 't voorbericht van 't I^{ste} Deel der Gedichten.

en taamelyk gezet, hebbende eene styve houding. Zyn gelaat was deftig, doch gereed zich in vrolyke plooi te zetten tot vermaak van gezelschap, waarin hy zich gaarne bevond. Boertig van aart zynde,(*) en weetende verscheidene snakeryen voor te brengen, wekte hy de vreugd, voornaamlyk by vrinden waarmeede hy gewoon was te verkeeren. Niet zeer gereed om werken van anderen aftekeuren, velde hy altoos een genadig vonnis wen hem zyn oordeel wierd afgevorderd; onttrekkende zich nooit den zulken ten dienst te staan, die hunne dichten by hem ter toetze bragten, en maakende zyn werk van den jongen dichter aan te moedigen. Zyne eigen vaerzen las hy zeer verstaanbaar maar onbevallig, en begeerig na lof, schoon nooit gewoon dien af te bedelen, was hy gaarne gepreezen.

OM dit leevensverhaal, door 't aanhaalen van alle zyne dichtstukken van minder belang, niet te rekken, wyzen wy den Leezer tot de volgende Lyst der Dichtkundige werken van onzen Dichter.

(*) De vrolykheid van zynen aart, en de vlugheid van zynen geest bleeken in 't volgend geval. Wanneer zyn beeldtenis in plaat gebragt wierd, voldeed hem de eerste proef niet. Men oordeeld niettemin dat het wel geleek: hem dunkt het tegendeel: *maar*, (zonder zich eenigzins te bedenken) zegt hy, *moet het dus blyven*, *zoo zet 'er dan deeze regels onder*,

Dit is 't pourtrait van dichter Piet:
Maar, *vrinden*, *het gelykt hem niet*.

Lyst der dichtkundige werken.

P. LANGENDYKS Gedichten, Mengeldichten, en Toneelpoëzy, 2 deelen, Amsterd. 1721. met het beeldtenis des Dichters, door *Houbraken*, en met plaaten. Deeze deelen, uitverkogt zynde, zyn tans by den drukker deezes op nieuw herdrukt en van merkelyke drukseilen gezuiverd.
P. LANGENDYKS beschryving van Kleef, en deszelfs aangenaame Landsdouwen enz. met plaaten.
P. LANGENDYKS Graaven van Holland in Jaardichten beschreeven, met derzelver asbeeldingen op nieuw getekend en gesneden, zo als dezelven op 't Raadhuis te Haarlem gevonden worden.
P. LANGENDYKS Gedichten, derde Deel, met het beeldtenis des Dichters op nieuw van *Pronk* getekend, van *Houbraken* gesneeden, en met eenige fraaye Bruiloftsplaaten gesierd.
P. LANGENDYKS Gedichten, vierde Deel.
P. LANGENDYKS Leevensloop der Aartsvaderen, van *Adam*, *Noach* en *Abraham*, en de geenen die in hunnen tyd geleefd hebben, in saamen- en alleen-spraaken, met plaaten, groot Octavo.

Behalven deeze werken, welken *alleen* van PIETER LANGENDYK zyn, vind men nog by de Tafereelen der eerste Christenen, zyne berymingen: onder dezelven zyn de byschriften door *Cl. Bruin*, dus dat werk op beider naam is uitgegeeven.

In verscheide andere werken zyn van zyne gedichten; dan die van aanbelang zyn, wierden door den Dichter zelf uitgekoozen en in zyn derde Deel by een gezameld; de overige vind men in het vierde.

Ook vind men nog het *Leeven van Willem den Eersten*(*), in Jaarzangen, enz.

(*) Zie hier van in het *Leeven van den Dichter*, en in de *Voorreede* voor dit vierde Deel.